

శ్రీ ధ రాయ న మ : TEL. 1394

శ్రీరామచంద్రచలఃకారవింద మిళిందాయమానమానస

సకలశాస్త్రాధ్వరిరంస

పైడిమట్టి పద్మనాభాధ్వరిరంసకృపాధూమణ

పర్యతరాజితనయ

జేం క ట ప తి

విరచితంబగు

చంద్రాంగదచరిత్రము.

ఇది

శ్రీమదముద్రితగ్రంథచింతామణ్యాధిపతియగు

పూండ్ల రామకృష్ణయ్యచేఁ బరిష్కరింపఁబడి

వీరి కానహితముగ

శ్రీమత్సరస్వతీనిలయము ద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రితమై

పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారిచేఁ

బ్రకటితమయ్యెను.

నెల్లూరు.

1897

రిజిస్టరుకాపిరైట్టు.

TEL

1394

ప్రకటనము.

ఈచంద్రాంగదచరిత్రమును మేము పెక్కువార్త ప్రతులతోఁ
దప్పలసరిజూచి పీఠకతోఁజేర్చి ముద్రింపించి ప్రకటించి 1867 వ
సంవత్సరపు 25 - వ ఆక్టోబరు ప్రకారము రిజిస్ట్రకాపిరైట్టు చే
యించియున్నారము గావున దీనిని మజ్జివరుముద్రింపఁగూడదు.

ఇట్లు,

పూండ్ల రామకృష్ణయ్య.

శ్రీ “అముద్రితగ్రంథచింతామణి”

పత్రికాధిపతి.

నేల్లూరు.

శ్రీ

లక్ష్మీనృసింహాయనమః.

1. క॥ శ్రీపూండ్లమౌళరత్నక । లాపా హృతకాకవిప్రలాపా గోప
శ్రీపార్యపకృపాయ । ద్వీపితసాహిత్య రామకృష్ణామాత్య॥
2. తే॥ అవధరింపుముచంద్రాంగదావనంద్ర
చంద్రచరితప్రబంధముఁజదివించది
యస్మదీయాశయమువాసియంపినాడఁ
గానఁబ్రకటింపుమయ్యత్తద్గ్రంథమునను॥
3. క॥ సంకటములుడిపివజ్రసు । కంకటమైభక్తనలఁగాచురఘుపతిఁ
పేంకటపతికవిన్యపరివి । శంకటమతిఁగొల్చియిట్టిసత్కృతిఁజేసెన్॥
4. ఉ॥ ఉత్తమసత్కథాశిఁజెలువొందెడుస్కాందమునందెసంగు బ్ర
హ్మోత్తరఖండమందలరుచుండెడునిక్కథఁజెంచియేనాగిన్
గొత్తగనాక్కకబ్బమునుగూర్పదలంచియుండత్ప్రయత్నమే
నిత్రటిమానికొంటి నది యీకృతిసాటిగఁజెప్పఁజాలమిన్॥
5. క॥ నీమంత్రినిశిరోమణి । నీమంత్రినివర్ణనంబుసేయఁగఁబుణ్య
శ్రీమహితులు దగుదురుగా । కీమహిఁ దులువలకుమాకదెట్లు లభించున్॥
6. ఉ॥ అంగద లేఖ కాఫమకృతామితదోషములెల్ల దిద్దిచం
ద్రాంగద గాధ ముద్రితమొనర్చినమీకు విరించిభోగి
ద్రాంగదవారిదాంగుల కృపాతిశయంబుననబ్బుగాక
ద్రాంగదముఖ్యసర్వచిరుదాంకములోనికపింద్రచం॥

ఇట్లు,

పల్లాకిమెడి } విన్నవించుచున్న మచ్చవేంకటకవి,
ఁజాముమండలము. } శుద్ధాంధ్రసింహాస్థానిర్వచనకుశలచరిత్రాద్యసేకాంధ్రగ్రంథకర్త

శ్రీ శ్రీ ధ రా య న మః.

❧ ❧ విషయానుక్రమణిక. ❧ ❧

(ప్రథమాశ్వాసము.)

అవతారిక.	౧
కృతినాయకవర్ణనము.	౩
షష్ఠ్యంతములు.	౬
కవివిషయికము.	౭
కథాపాఠరంభము.	౭
నిషధాఖ్యపురవర్ణనము.	౭
సౌభవర్ణనము.	౯
విప్రవర్ణనము.	౧౦
క్షత్రియవర్ణనము.	౧౦
వైశ్యవర్ణనము.	౧౦
హాళికవర్ణనము.	౧౧
చాతుర్వర్ణవర్ణనము.	౧౧
గజవర్ణనము.	౧౧
తురగవర్ణనము.	౧౨
వారనాఠీవర్ణనము.	౧౨
పుష్పలావికావర్ణనము.	౧౩
ఉద్యానవర్ణనము.	౧౩
సస్యవర్ణనము.	౧౩
మరుద్భూలజాలవర్ణనము.	౧౪
రాజవర్ణనము.	౧౪
ఇంద్రసేనుఁడుతనయాభికాంక్షం దన సతితోఁదెలుపుట.	౧౫
విష్ణువర్చనాభివర్ణనము.	౧౭
ఇంద్రసేనుఁడుమనోభీష్టసంసిద్ధిందనకాంతతోనుడువుట.	౧౮
సాక్షాత్కరించినవిష్ణువర్ణనము.	౧౮
విష్ణుస్తవము. దశావతారాదికము.	౧౯
దోహవవర్ణనము.	౨౧

పుత్రోత్పత్తి. నామకరణము.

(ద్వితీయాశ్వాసము)

చంద్రాంగదుబాల్యదశాభివర్ణనము.	౨౫
యావనవర్ణనము.	౨౬
నిదాఘవర్ణనము.	౨౭
మృగయులేతెంచి కానుకలిడి తమపగైలుగడించుట.	౩౦
తటుచగుమెకము లేవనింగలవనిరాజడుగఁ జెంచులుబదులిడ్లుట.	౩౩
వేటకాయ త్రపడి ప్రయాణమైపోవుట.	౩౪
ఆటవీవర్ణనము.	---
మృగయావిహారవర్ణనము.	---
చంద్రాంగదుఁడొకగొఱవకం దటుముకొని } పోవుచు నొక చిన్నారింజూచి చొక్కుట. }	---

(తృతీయాశ్వాసము.)

తాఁదటుముకొనివచ్చినగౌరవంక యొక స్త్రీయైమంపలించుట	౪౯
చిత్రసేనపుత్రికోదంతము.	౫౦
సత్యప్రతిజ్ఞఁడనువిప్రుఁడొకఁడు రాజుంజూడవచ్చి సేమంతినిందీపించుట	౫౧
విప్రుఁడుతనవాక్యపాలనముకైమగ్నంగూర్చికలధౌతగిరిం దపమాచరింప నింద్రుండులికి తపోవిఘ్నమొనర్ప రతి } పతిసహితముగ మేనకాదుల నంపుట.	౫౧
మునియాశ్రమ వనమహిమన్గంచునకు వసంతుఁడు వర్ణించెప్ప నాలించుచు మేనకమునిగాంచుట. }	౫౨
మునిగాంచిమేనక ప్రతిసలుచుకుచు సమీపించియందఱఁజేరి తప ముఁజేటుప వివిధోపాయంబులఁబ్రవ ర్తివిధులులై తస్యహత్వమునకు పెరగందె యింద్రునకావృణాంతముండెల్ల జెగ్గలి త్రివివంబువారంద టు వలసలుసాగుటకు యత్నించుట.	౫౯
ఈశ్వరుఁడుపార్వతికి నింద్రాదులతెఱంగెఱుంగింప నయ్యుమ తపసికోరిక నెఱిగిర్పఁ బ్రసన్నయై వరంబొసంగుట.	౬౭
శారికారూపంబుననున్న చిత్రరేఖోదంతము.	౬౮
చంద్రాంగదుఁడొచ్చెలిం దనకుఁగూర్చజిత్రరేఖచే నొప్పించుకొని సే నాసమేతుఁడై పురంబునకేగుట.	౬౯

(చతుర్థాశ్వాసము.)

చంద్రాంగదుఁడు విరహమున వితర్కించుట.

వర్షర్తువర్ణనము.

శరత్కాలవర్ణనము

హేమంతర్తువర్ణనము

శిశిరర్తువర్ణనము.

వసంతర్తువర్ణనము.

నర్మసఖుఁడుచేరంగనిపేటకుఁబోయినతటేఁదాఁజూచిన
చెల్లినచంద్రాంగదుఁడువర్ణించిచెప్పట.

చిత్రసేనపుత్రివివాహవర్ణనము.

వనవిహారవర్ణనాదికము.

వార్షిహారవర్ణనాదికము.

మనోజపూజాభివర్ణనము.

విమలతనపుత్రియగు సీమంతిని విరహిణియగుటఁదెలిసి
తనసఖియగు చిత్రరేఖండలంప నది యేతెంచుట. }

(పంచమాశ్వాసము.)

నిషధన్విరహమునఁ గుందుకాక రాకొమరు

వాని చిత్రఫలకమును చిత్రరేఖయొసంగుట

చిత్తరువుంబూచి సీమంతిని పఠితపింపననున

సూర్యాస్తమయవర్ణనము.

సాయంసమయాదివర్ణనము.

తారకోదయాదివర్ణనము.

చంద్రోదయవర్ణనము.

వెన్నెలవచనము.

వెన్నెటసీమంతినికాంత యలయుట.

చంద్రదూషణము.

మన్మథదూషణము.

మలయమారుతో పలంభనము.

౧౨౮.

వేకువ వర్ణనః

సూర్యోదయవర్ణనము.

౧౩౦

స్వయంవరాగతరాజవర్ణనాదికము.

౧౩౧

స్వయంవరాగతసీమంతినీవర్ణనము.

౧౩౩

సీమంతిని చంద్రాంగదుని వరించుట.

౧౩౭

[షష్ఠాశ్వాసము.]

వివాహాదికము.

౧౪౧

చిత్రసేనుడుతనయల్లునకుం గూఁతునకు నరణముఁచుట.

౧౪౬

విమలసీమంతికి బుద్ధులెఱింగింపింపఁ జంద్రాంగదుఁడు }
నిజపురంబున కైబయలుపెడలుట. }

౧౪౭

స్వయంవరాగతులగు రాజులసూయఁజేఁదెరువాఁగి కయ్యమొనర్ప }
సేనానియగు యుగంధరుండు జన్యంబున వారి నెల్ల నోడించుట. }

౧౪౮

చంద్రాంగదుఁడు తనరాకను గెలుపును తండ్రికిఁజెప్పి }
పంపఁ బురమలంకరింపఁ దత్ప్రవేశమొనర్చుట. }

౧౪౯

శ్రీశ్రీధరాయనమః.

చంద్రాంగదచరిత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

అవతారిక.

- శ్రీగౌరీపతికార్ముకంబునిజిదోర్వీర్యంబునన్లూకుదం
బై గాఢేయమునీశ్వరప్రియతరంబై భార్గ వామేయబా
హుగర్వాతిశయంబుదా సరణమియ్యజ్ఞానకీకాంతతో
రాగంబొప్పుగృహప్రవేశమగుశ్రీరామున్నదిన్గొల్పెదక ॥
- మ॥ శమిమూర్ధన్యునిరాణిరాపడినమైజూడ్యంబుముక్కుంటిచా
పమునన్గల్గురుత్వమామరవరాపత్యంబుకన్దలప్తివా
ర్ధిమహోద్యద్వివదోపముగ్రదశవక్త్రీభృచ్చిరోభారము
న్యమమొందింపంగవెజ్జరాలయినకాంతన్నక్తిభావించెదక
- ఉ॥ ఆర్జవమొప్పునన్నమనమారసెరత్న సహస్రగూఢపా
దూర్జితశక్తిభారముసహోదరుడూనిచరించులిలదా
నార్జవమొప్పునన్నమనమారసెరత్న సహస్రగూఢపా
దూర్జితశక్తిభారమిలనూనినయాభరతున్బజించెదక ।
- శా॥ శ్రీరామానుజనామధేయముభళిరేసార్థతంజెందఁజ
క్షూరాభ్యుత్థితమైమెలంగిశరభంగోద్యగ్గతింగాంచిదు
ర్వారప్రక్రియనున్నయపుతికపారప్రేమంగల్పించువి
స్మేరాగ్ర్యస్తతమిత్రమైత్రినలసామిత్రింపదిన్గొల్పెదక ॥
- ఉ॥ విఘ్నములేకయెల్ల యెడవీరులలోపలనెవ్వఁడెనిశ
త్రుఘ్ను సమాఖ్యమించనాకరుండుఁజరించెనెయంచుశూరతా
నిఘ్నుగతత్రయీభటులునెమ్మది నెన్నంగఁజేరుఁగాంచుశ
త్రుఘ్ను మనంబులోనఁదలఁతున్గొలుతున్వినుతుల్లుటించుచుక ॥
- సీ॥ శ్రీవత్సభవశోభచెలుపుమీతెనయా రెయంగజాతవిలాసమనువుపఱచి
ప్రకటచక్రజఘనప్రభమించెమర్కూరెయతనుప్రతాపంబులందఁజేసి
నందశోరురద్యుతులందమొందెభళిరెసతతదర్పకరణోద్ధతిఘటించి
కృష్ణపీణీచ్ఛాయగెరలమేతారారరక్తినానంగిభ్రమముఁగొల్పి
యనుచునగుచుండునిజకాంతనపుడుజూచి తలెనిసెఫలికిభిభిభళికలతె

చంద్రాంగదచరిత్రము.

లనుచునట్ల నెవరికినవ్వొలయుఁ జేయు | నంబుజాక్షుండు మముఁబోచుననుదినంబు ||

మ|| ప్రళయాభీలఘనాఘనారవసమారంభంబులౌపోటుఁగూఁ
తలదైత్యోదరముల్బుగిల్చిమఱియంతన్నకతద్రక్తధా
రలుగోల న్నమకంబుగాఁదెఱచువక్త్రంబోయనంబెజ్జమిం
పలరందాలుచుపాంచజన్యముమదీయాభీష్టము తేయ్యుతఁ || ౮.

ఉ|| కన్నులకింపునింపుటకుఁగైకొనునా బలుసాహసంబునీ
కన్నులకింపునింపనివగన్లు టియిం చెనటంచు నేరము
ల్పన్నగిలంగఁజేయుటకుశౌరికరంబునవ్రాలిమన్నన
స్థన్నశితారనిర్మధితనక్రముచక్రమునాశ్రయించెదఁ || ౯.

మ|| ఆలమారాండుఁడితః పురాహతమదాప్తాభీవిర్నిన్నమం
డలుఁడైయీతనికేలవ్రాలెమనలన్దండించబోధించులీ
లలనంచుకొవెఱదానవు తేదరిపొర్లంబారయ్యుద్ధాగ్రకం
డలితంబైతగుశార్గి శార్గ మొసంగు న్నాకోరుకోర్కుల్యేసఁ || ౧౦.

సీ|| అఖిలలోకాధిపత్యనిధానమనుదినంబరసికాపాడుకాలాహియనఁగ
విమతకాంతలలోచనములసీరొదవించుదోఁప్రతాపకృశానుధూనుమనఁగఁ
దతక్తిరీవల్లి మతల్లి కయల్లుకొనంగనిల్చివయుపఘ్నంబనంగ
జయలక్ష్మీసమదరాక్షసబలార్ణవమునకొదుకకీఁదెనుతెప్పకొయ్యయనఁగ
సాహసపుమల్లుఁడడరియుత్సాహలీల | సతతమునులాగుఖురళికాస్తంభమనఁగ
విశ్రాంతంబయిజగములవినుతికెక్కు | మాధవునిచేతిగదమమ్ముమనుచుఁగాత ||

మ|| తళుకుంబైఁడిపరుంజుపై మొసలివాదర్పాంధరక్షోధిరా
డ్బలవృత్తార్ణవహేమకుండహుతభుక్పాదుర్భవజ్జ్వాలిక
స్తలీంపంబెడిదంపు పయ్యలుఁగుదన్మధోదయత్కృత్యనా
వెలుగొండవైలువొందునందకము గావించుంబయోతేకముక || ౧౧.

సీ|| నిజపురాణత్వకర్ణేజపాతిని గాఢపలితాయితాననపాండిమంబు
దంష్ట్రీకార్గళితాపితతభణ్గ్రకవాటకుఁబికాయితశాతచంచుకంబు
గ్రసనార్థహృతనాగకచ్చపాధికభారసమీకృతనిశాతసఖముఖంబు
లక్ష్మీశచేలాంచలత్యక్తసక్తకాంచనదళాయితగుత్సమదయంబు
పరమతేజఃపరాధూతహరిరథంబు | నిరుపమానత్వరాతీతహరిరథంబు
నీరహగృహరక్తుమనోరథంబు | సారజేకూర్చునస్మన్మనోరథంబు || ౧౨.

సీ|| కర్బురవరగోత్రకాండాసనపౌఢిదనుజపురోద్యానదమనగరిమ

విషరాశిలోఁగొనువిక్రమక్రమశక్తివిజయవేద్యసమీకవిభ్రమంబు
సుదృగంజనాంబకస్ఫురదాత్మవిఖ్యాతిఘనమారపురదాహకరణపటిమ
కలధౌతరుచిఁగోమకాయసంపదకల్మరామానుబంధగౌరవవిలాస
మెన్నఁబ్రత్యక్షహరవృత్తి నెఱుంగఁదెలుపఁవసుధమునిరాజవర్ణితవర్ణితాను
భావసంపదనాశ్చర్యమావహిల్లఁదనరుపావనిఁదతక్యపావనిఁదలంతు॥ ౧౩.

సీ॥ గాయత్రినడఁకువఁగావించువచనంబుపంచమవేదాభ్యుచరగుభాష
వరలభవర్ణితవాసికెక్కినమాటయర్థగౌరవవృత్తినలరువాక్య
మధితసూర్యామోదియైయొప్పుభాషితమార్యాత్మపరితోషియైనలపిత
మానర్ఘరాఘవంబైనవాక్పటిమంబునదలంకృతిఘటించుసరసవాణి
గలకవుల నాకుభవవ్యాసకాలిదాసఁభారవిమయూరబాణమురారిదండి
ముఖులనఖిలవైదుర్యసమ్ముఖులనమృతఁసఖసుఖాస్పదకవితాభిముఖులఁదలంతు

తే॥ గీ॥ ఎన్నుడంద్రభాషాచార్యునన్నపార్యఁగుగుణకవితావిధాభాజిసోమయాజి
ననఘవిద్యావితంధ్రునెఱ్ఱనకపింద్రుఁ బరకల్పాధామనలచెదల్వాడభీము॥ ౧౪.

సీ॥ డిసికోల్పశబ్దంబులొకకొన్నిచచరించుకొరమాగ్గాన్వేషరూఢిఁగాంచి
యర్థచోరక్రియహరితఁజెనుపొందికడిమిమైపట్టుపట్టెడలనరిగి
ఘనపాకశయ్యలేకడలేకచరియించివడిమీటుకలవార్తవలనమించి
రసదాళిసరిపదరచనగానకపోల్చియనువైనతలఁపులుగనకనీల్చి
యడరుకాకవిగ్రాససింహములుగవియఁపతులునిజవచోదండసంహతులబెదరు
పరుపకుండినధారుణీపాలసభలకలఁగఁబాఱకసుకవులుమెలఁగుటెట్లు॥ ౧౫.

వ॥ అనియిష్టదేవతానమస్కరణంబును; సుకవిమతపురస్కరణంబును; కుకవితర
స్కరణంబునుగాంచిచంద్రాంగదచరిత్రానుబంధంబగునొక్కమహాప్రబం
ధంబునవరసనిబంధబంధురంబుగారచియింపఁబూనితత్కృతికినిఖిలలోకైక
కర్తయొకానిభర్తయగుటకునారుండర్హుండుగాఁడనివిచారించిసకలజగన్నాయ
కుండునుమదభీష్టదాయకుండునునగుసీతానాయకుంగృతినాయకుంగాఁబ్రార్థిం
చిభక్తజనమరితలతాలవిత్రంబగుతదీయచరిత్రంబభివర్ణించెద॥ ౧౬.

కృతినాయకవర్ణనము.

సీ॥ భాగ్యవిప్రోషితపతికయైవిహరింపగరుడుఁడెక్కుడువేగగతులుమఱవ
దివ్యమానులమతుఁధ్యేయశూన్యతనొందహరుబత్తళికఱిత్రయగుచునిలువఁ
దనరుప్రామినుకుటెదలగాటసరిమాయభాస్కరమధ్యంబుపాడువడఁగ
వెల్లనెఱెల్లదీవియరాజకముగాఁగబలివాకిలియదక్షకలనఁజెంద

నవనికామోదమొసంగనమ్రామరవృషభరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నపరమసహజ
ధామనిస్తంద్రుండగుచుకీరామచంద్రుండజభవానందకారియైయవతరించె ||

క॥ ఆరామవిఘ్నడుదశరథభూరమణునిపంపుఁబూనిపూర్వసుపర్వ
స్ఫూర్ణభుజాధికగర్వని | వారితమునిసప్తతంత్రవనదీక్షితుండై || ౧౯.

మ॥ వడితోఁబుట్టువుతోడఁగూడియఁటవిశ్వామిత్రునాజ్ఞపిఁగ
రడవించాఁబ్రతిపత్తులన్దునిమివేఁటాడంగసూహింపుచుక
డిపించెందనచేతిపత్రికిమదాంధీఘాతయైతోవనె
క్కుడుజాపంబ్రతిపత్తుటకదిదృఙ్మలఁచూచివర్ణింపఁగక || ౨౦.

మ॥ అరుదారకారఘవీరుఁడొక్కతటిబాల్యక్రీడమారీచము
వ్కురుమేనాకుగయుక్తిగాలిపటముంగావింటనాడింపుచుక
సారిదికదక్కినదైత్యకోటితలబంతుల్ గోర్చిమెప్పించెన
త్వరదాహాకుశలత్వమేర్పడఁగవిశ్వామిత్రమౌనీశ్వరుక || ౨౧.

ఉ॥ శ్రీవెలయంగనాత్మపదరేణులవంబులఁదోవతాతిల
జ్జావతిఁజేసిరాఘవుఁడుజంభవిభేదిసహస్రనేత్రుల
జ్జావతియైగనుంగొనఁగసానుజుండైమునిరాజసన్నతు
ల్లావుకొనంగఁజొచ్చెమిధిలాపురిఁగౌశికువెంటనర్చిలిక || ౨౨.

మ॥ గురువాచాదమనోజ్జ్వలన్నిటలదృక్కోదఁడహమాకేలదు
స్తరదోశ్చైర్యశిఖిస్ఫురజ్జనకరాట్రంధాసువర్ణాతిభా
స్వరసంఘాషితజానకీపరిణయోత్సాహంబునన్భాగవా
దరణీయాధికతేజుండైప్రమదమందంజేసెసాకేతముక || ౨౩.

శా॥ వాల్మీఖ్యంబుఘటింపఁదండ్రీపనుపవ్యాజప్రమోదంబునక
విల్లుందమ్ముండుఁదోడుగావెడలెనుర్వీజాతచిత్తంబురా
గిల్లంజేయుచురామఘావిఘ్నఁడుసాకేతంబుసాకేతము
యొల్లంబోవఁగఁజూచుపౌరసుజనవ్యూహంబులాహాయక || ౨౪.

చ॥ ఆపరిమితానురాగమనునాతరమిచ్చిగుహండుపంపని
వ్కుపటకిరాతసూతియనిసావరవాహినినద్వితీయుండై
తపనకులప్రదీపకుండుదాఁటిదృఢవ్రతపాలితాత్ముండై
కృపమదిఁదోపఁదావలొసఁగెన్మరతున్నురికిన్మరల్చుచుక || ౨౫.

చ॥ ఓకపాలదిండితొయ్యలికినొయ్యననవ్వలనాసరేఁచియో
ఓకనదియిచ్చరానెదురువెట్టుఖరప్రముఖాదితేయకం

ప్రథమాశ్వాసము.

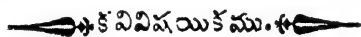
- టకవరబంధుజీవనధనంబులంబుహరించిపల్లవా
ధికవరులీలఁజెందినినుతింగనియెక్కరఘరాముఁడతఁటిక॥ ౨౬.
- మ॥ కితవాచారముఁబూనిపెద్దలయెడంగీడ్పాటుసెందించుదు
ర్మతిదానుంజెడునంతదాఁజెడుటెకామ్రగ్గించునాత్మీయసం
తతియన్నాటనిజంబుజేయుటకునోనాఁగూలెమారీచుఁడు
ద్ధతిహాలత్కణయంచురామమహిభృన్నారాచపాతంబునక॥ ౨౭.
- మ॥ అతులపాభవధామరామస్వపపాదాంగుష్ఠసేవాగరి
వృతమైదుందుభియనైకూటమెగిరాడంజొచ్చెదద్యాణసం
గతమైతెంపువహించెదాళములుపాకద్యేషిబాహతిఘ
ర్నితముల్గానసహాయముంబారయుసుగ్రీవాప్రబంధులబలెక॥ ౨౮.
- శా॥ తారాపద్ధతియోగ్యసంచరణమాత్మంగోరునిందాత్మజం
దారాపద్ధతియోగ్యసంచరణమందంజేసినప్రీతిమై
దారాపద్ధతియోగ్యసంచరణమాత్మంగోరుసుగ్రీవునిక
దారాపద్ధతియోగ్యసంచరణమందంజేసెరాముండిలక॥ ౨౯.
- సీ॥ దనుభవాధికబలధ్వంససంబదియెంతయధికతమస్ఫూర్తియణఁచుటెంత
తామసావలిఁబట్టిదండించుపనియెంతదివిజలకండలుదినుటయెంత
ప్రతివాహినీశగౌరవములోఁగొనుటెంతగురుపలాకులఁబడఁగొట్టుటెంత
పరసార్వభౌమసంపదలుగైకొనుటెంతయధికదర్పకతేజమార్చుటెంత
యనుచునడచిరిపతిమోలనగమచరులు | జిష్ణులుప్రతాపులుద్దండశీలఘనులుసా
ధ్వసులుగుణోగులుప్రభంజనులితనవ | సంఖ్యనిధులురాచాకారచరులునగుట॥
- క॥ ఈరీతిఁజేరివనచర | వీరులుదశకంఠకంఠవిదళనకలనా
పారంభపచోజ్జ్వంభణ | రారాముఁడుశరధిమదహరస్థితిఁజూపెక॥ ౩౦.
- మ॥ మునుపేరాఁకలిఁదాటకారగర్భధిరంబుంగోలివెన్నన్నపా
హునిమాంసంబుభుజించియంతనశనాయోదన్యలంచానీయు
న్యనముప్పొంగఖరాదిరాక్షసులకండలైక్కిజీర్ణింపకుం
డిననుష్పంగడలిన్గపాయముగనానెకరాముబాణంబిలక॥ ౩౧.
- సీ॥ నానటద్భుకుటిభృన్నఖరాయుధధ్వస్తదశకంఠచిరుదకేతినమనంగ
వనచరాకృష్టరావణబాహుపాలితవిజయాంగనామణిపేణీయనఁగఁ
బ్లవగకల్పితముక్తివివరిపాలోలవైశ్రవణవైవాహికాసనమనంగఁ
బాపముఖాబద్ధపౌలస్త్యభూసమాక్రమణసోపాదితరణమనంగఁ

చంద్రాంగదచరిత్రము.

- గరిగజవిపాతితోదన్వదుపరితలగ | తానురేశసామ్రాజ్యలక్ష్మీసమగ్ర
కేళికావాసలంకాబ్రహ్మనాశమనగఁగ | గట్టెనేతువుజానకీకాంతుండపుడు || 33
- క॥ దశముఖునినాకనిఁదునిమె | దశరథతనయుండునిశితనారాచములక
దశముఖులుసహస్రముఖులు | దశదిశలన్నిగుడియన్బృతస్థితిదోపక || 34
- మ॥ దివిషన్నాథుఁడుజిహ్మఁడై శిఖికడుద్దేజ్యయై మిత్రసం
భవుఁడుద్దండభుబాగుఁడై పిశితభుక్పాలుండునిర్జాతిశా
త్రపుఁడై యప్పతివాహినీశ్వరఘనస్థానీయుఁడై గాడ్పుగం
ధవహుండ్లై ధనిశ్రీదుఁడై గిరికుండుద్యద్భుతయై ముంగలక || 35
- క॥ నిదిచినుతింపఁగనింద్రా | దులతోడంగూడిదశరథుండుగనుఁగొనను
జ్వలకీర్తిరఘుప్రవరుం | డలఘుపరాక్రముఁడులక్ష్మణాగ్రజుఁడెలమిక || 36
- మ॥ జలదంబున్నిరసించుక్రొమ్ముడిపయిస్సంపంగిపూదండలై
కళలంబేలుమెలుంగుఁజెక్కులపయింగాశ్శీరపత్రంబులై
యలరుంగెంజిగిమోవియావకరసంబై మేనఁజెంగావియై
వెలయంగీలలువహ్నివెల్వడినబృహ్స్పంభవంకైకొనెక || 37
- చ॥ సరసిజహంధపుండుప్రభుచంద్రుఁడుచంద్రికశబ్దమర్థమం
బరమువిభుత్వమంబుధియభంగతరంగములట్లనీవుమ
చ్చరితమునంటినిచ్చఘృపుచాట్పుననున్నతిఁగాంచుమంచున
ప్పరముఁడురాఘవేశ్వరుండుపట్టముఁగట్టెఁగృపన్వభీషణుక || 38
- చ॥ గురుతరలీలలక్ష్మణునిఁగూడికుజేరరథాధిరూఢుఁడై
ధరణిజకెంతయున్మదిముదంబుఘటించఁగబాల్ ప్రియోక్తులక
సరణివచింపుచుకబ్బవగ నాథవిభీషణులంటివెంటరా
నురుగతినేగరాఘపుండయోధ్యకుమంజురమాణుమధ్యకుక || 39
- మ॥ శమిరాడ్వర్గముప్రోల్ల సత్కరగతస్వగ్ధాపవర్గంబుడా
సీమహానర్గళవేదమంత్రములనాశీర్వాదముజ్ఞేసేప
ట్టముఁగట్టెకరఘురాముసద్గుణగణాధ్యప్రేమునేఁడాదిస
త్యములైమించుమమక్తులంచుచుటిబ్రహ్మాంబట్టఁగావేదముల్ || 40
- *పశ్చింతములు*—
- క॥ ఏవంబిధగుణతతిక | నేవకరితైదిదక్షసీతలమతిక
గోవిదవినుతాకృతిక | బావనకరకృతికనాకుభవకృతకృతిక || ౧.
- క॥ ఘోరాకారాదిర్భవ | పారావారాభిమానభంజకశరవి

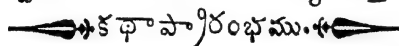
ప్రథమాశ్వాసము.

- సౌరాచారాద్యుత్తికా । దారాచారాపహప్రతాపోన్నతికా ॥ ౨.
- క॥ శర్వాణీహితనుత్తికా । గీర్వాణీకృతవిరోధిన్యపసమితికినం
తర్వాణీద్యధ్యుత్తికాగిం । కుర్వాణీభూతకేశకుంజరపతికా ॥ ౩.
- క॥ శాఖామృగలేఖానుగ । రేఖాశుగదమితరిపుశరీరునుకుభుజా
శాఖాజయలేఖాకర । శాఖాసఖరునకువిజయశరనికరునకుకా ॥ ౪.
- క॥ ధారాధరవర్ణనకును । గారాసినికృత్త కుంభకర్ణునకుకా శ్రీ
కారనదృక్కర్ణునకును । ధీరారిప్రాణవాతదృక్కర్ణునకుకా ॥ ౫.
- క॥ క్రితగాఢేయనకుమహా । యతయతికులమాశిమణిదృగాఢేయనకుకా
హతదైతేయనకుంబదా । నతకేకయజేయనకువినయజేయనకుకా ॥ ౬.
- క॥ నుతధామునకునుబాణౌ । కృతసీతారామునకునకించనరత్నౌ
చితపీతౌపేతౌసం । తతవరకరుణాభిరామునకురామునకుకా ॥ ౭.

క వివిషయికము.

- సీ॥ సకలసత్కవిపూజ్యసుకవిత్వసామ్రాజ్యనిర్వాహకుండుపెద్దపర్వతన్న
వివిధభాషావార్యవీరచనాచాతుర్యసర్వకముండుబోడిపర్వతన్న
వరపద్యదాకారవాచావమత్కారనిరుపమమతిశాలితిరుమలన్న
అవధానకృతిగర్భకవితాచ్చసందర్భకీర్తితప్రజ్ఞాండుకేశవన్న
తనకునన్నలుగాంగనుదనరుగృష్ట । రాయభూషణకులరామరాజతనయ
కేశవాత్మజపర్వతాధీశవేంక । టూద్రసికావ్యమేనిత్తునకితముగ ॥

క ధాపాఠ్యరంభము.

- వ॥ ఇవిధంబున సకలగుణాభిరామునకు సీతారామునకు సంకితంబుగా నాయొన
ర్పంబూనిన చంద్రాంగద చరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునకు గథాక్ర
మంబెట్టిదనిన॥

నిమ ధాఖ్యపురవర్ణనము.

- సీ॥ ఐరావణద్విపకృష్ణే ధానాసహనుపమానదంతావళోత్కరంబు
అలఘువాతూలవత్ససహిష్ణుమానసజిత్వరత్నరజాశినింధుజంబు
ప్రథితపుష్పకకల్పప్రహసమానానూనశముదగ్రతరవరస్యందనంబు
కేసరిడింభకక్లిబసోధనిరుపమాచరణవిక్రమదృప్తనైనికంబు
నగుచుండగునప్పరోజనతాగతాదినర్తకీభానదాయకనాట్యనిలయ
నానటన్నటిసూపురనవ్యచరణ । ఘట్టనంబైననిమధాఖ్యపట్టణంబు ॥ ౧.
- సీ॥ జవజతపవనవైజయకేతురంగికమిందుపాణింధమహేమవరణ

మభ్రులిహాదభ్రవిభ్రమసాధంబుపరలోలుషన్యపాలభాసితంబు
నాగేశయప్రియాభోగగేహముకోరకత్తారకోద్యానకలితశాఖి
ఉరరీకృతాధికామరపురీసఖ్యంబుపరిమరిమృజనునఃపండితంబు
రటదళిఘటాసముత్కటకటకటాహా | జటిలమదర్ఘురీకృతనటివిటపటుత్వ
నటదహార్యదవార్యశుండాలజాల | మోదనంబగునప్పటభేదనంబు ||

క॥ పురకాంతలకానులకుక్ | సరిపడదనిబ్రహ్మయాకసమునారసీవే
సరిదానిఁగుండలించిన | సరణిందివిముట్టియచటిసాలంబలరుక్ ||

మ॥ అలరున్బంగరుకోటయచ్చటనసంతావానకల్లోలిని
జలసంతాళితపాదవక్త్రమగుచుక్ సంత్యక్ విద్వేషితా
కలనన్విష్టుపదంబులోనవెడలంగానీకనైక్కొల్పిని
ర్మలభావంబునగాంచునార్యపురసామాన్యంబునైశ్వర్యముక్ ||

తే. గీ॥ భూమినక్రతస్తృతదృష్టపూర్వమైన | బహుళసంపత్తరంపరబాదుకొనిన
గరిశ్శయనఁగోటమించఁగఁగణకక్ర | నందుమైనుంచునిలువారవునదివంబు ||

ఉ॥ ఎన్నికకెక్కనవ్వరమదేభమునెక్కితదీయసాలసం
భన్నమరుత్పురికావెడలిసందడి నేనుఁగునెక్కిదిడ్డిదూ
రన్ననునవ్వరేయనిపురందరుఁడప్పరిపెద్దవాకిట
జ్జన్నపుఁగూటికైయరుగుసారెబహిస్థితయజ్ఞవాటికిక్ ||

ఉ॥ ఆనగరంబునిర్మలవియన్సుకురంబునవింబితంబుగా
దానిసురాలయంబనుచుఁడన్నరులన్నరులంచుఁడన్మహి
జానిఁబురందరుఁడనుచుసారెవచింతురుగానివానికి
ల్లానకయెచ్చటన్నిరవలంబననుండునెయెట్టివేనియుక్ ||

చ॥ సరసీజసంభవుండుపురసారసగేహినికిక్రరచించున
చ్చెరువగునీలపుంగుళుపుజెక్కినమేలిపసిండిముద్దుటుం
గరమనమింటితోనాఱయికన్గనుపట్టెడుగోపురస్ఫుర
ద్గురుతరశాతకుంభరుచిగుంభితసాలమువీటమీటుగక్ ||

చ॥ పగడపుఁగొత్తడంబుజిగిపాకవిరోధిశరాసనంబుగా
నిగరుపుఁగెంపుకొమ్మనునునిగ్గుమెటుంగుమెటుంగుచాలుగాఁ
దగుహరినీలగోపురముతక్కుఘనాఘనమైచెలంగనే
వగఁదలయెత్తిచూచుఁబురవప్రమునపురహంససంఘముల్ ||

మ॥ అరుదారన్నిఖిలంబుఁడల్లికినిమున్నాన్యంబునంజాపుటల్

బరులెన్నన్గనరంచునందఱకుఁజూపకఁగృష్ణుఁడొమ్మకుఁడై
పురదంభంబుననిల్చిదాఁదెఱచువిప్పంగొప్ప నెమ్మోమనక
వరణంబొప్పునను స్రవస్తువులులోనన్నిండిగన్పట్టుటకా॥

౧౦.

— సౌధవర్ణనము. —

పరిభ్రాంభోనిధిలత్వమాణపురసౌభాగ్యంబుమించున్మహా
త్తరసౌధాగ్రవిలాసివీధనచంద్రదాగ్రవీశేందూపతో
త్తరసౌలాలమృతకూలముద్రుజవియద్గంగాతరంగామాతికా
దరులుల్లంబడిపెల్లగిల్లిపడునానాకంబుచందంబునకా॥
రమమాణామరయూధనాధకటనిర్వహానగంధానుబం
ధమరుత్పట్టణసౌలమెంతయునుగిన్నకాదత్తురీమత్తనా
గములొక్కుమ్మడిఁగ్రుమ్మవీఁగునెడనాగఁబూన్చుబల్పొటికం
బములోనావిలసిల్లుసౌధములవాప్తస్వర్గసంసర్గతకా॥
పరబలభీకరంబగునపారసముద్ధతిగాంచివజ్రయై
పురవరణంబుమూఁడుజగముల్ గయికొన్నమహాభయమ్మునకా
గరకరిమానియొక్కటఁడొకారముఁజొచ్చుమహాద్రులోయన
న్నిరుపమలీలసౌధములనేకములుల్లసిలున్పురంబునకా॥
తలతలపారుపత్యములదడ్డయుమించెగిరీశుజెంగట
న్నిలువఁగనంచునెంచియతనిన్నిడనాడితనున్మజించుద
త్కళలవహించెనొక్కతలగాననమేడరహించుజాళువా
కలశముచుట్టుజెక్కినచొకాటపుముతైపురేకులప్పురికా॥
ఆక్కటదిక్కులేమిరజతాచలమొక్కఁడుపెల్లగించెవే
తొక్కఁడువంచెమేరుమతియొక్కఁడువింధ్యమునేలతాచెయ్యెం
డొక్కఁడుదూపుననెడపెనుక్కునఁగ్రాంచమనంచునప్పురి
న్దుక్కినగట్లయోజనగడున్నవరత్నవినుత్నసౌధముల్॥
జతనకాదత్తురిజంభభిన్నగరముకాసాధింపఁగాఁగోరియీ
ప్సితముల్ చేకుఱునెత్తుబల్లకరవిల్చిలోయనన్నించునం
చితశక్తిపలసౌధజాలములపైజీమూతసంఘాతము
ద్ధతిమైనైత్తినయెత్తురాలగమించందంబందిజెంపొందఁగకా॥
పురసౌధోన్నతనేతుఘట్టనలనంభోజారిపద్మాపులం
దిరతైకప్పుదలిర్పఁబడ్డవదనల్ హేలాగతిన్నిత్రుఁడం

౧౧.

౧౨.

౧౩.

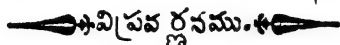
౧౪.

౧౫.

౧౬.

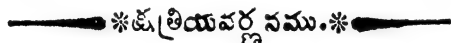
చురవిష్ణుంకుమునింపఁగానరుణుఁడైజాపట్టెఁగాదేనిథా
స్కరచింబంబునఁగందుజెందునెగదా జాచిల్లియందున్నతే॥

౧౭.

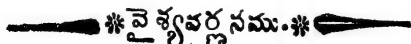

సీ॥ విషమదర్శనవృత్తివీడుసర్వజ్ఞులుకావ్యచాతురిమెచ్చుఁగాంచుబుధులు
కలయుక్తివాదించఁగలచతురాననుల్పరమంత్రములకాసపడనిగురులు
శౌతసంపదమించఁజాలుమహాశయల్ ఘనశబ్దవిస్ఫూర్తిచనరుకపులు
జ్యోతిర్వరస్ఫూర్తిసాగయుకి శౌధరుల్ సదలంకృతిఘటించిపాదలుసూరు
లుర్వివళితాపశబ్దములుజ్జగించి | సభఁజరించుసరస్వతీఘలుదలఁప
దృఢతరబ్రహ్మవిజ్ఞానధీప్రవరులు | విపదురగవిప్రవరులుదద్విప్రవరులు॥ ౧౮.

సీ॥ కనివైచుటయెకానికఁజాతసంభవుండుద్ధరించుటకువైయోపఁడయ్యె
నుద్ధరించుటెకానియుదధిరాజశయానుఁడునికినిచ్చుటకుఁడెంపూనఁడయ్యె
నునికినిచ్చుటెకానివనజాతబాంధవుండుపాటానరింపనేరఁడయ్యె
నేర్పరించుటెకానియిలఁబరాశరసూతియిష్టార్థవిస్ఫూర్తియ్యుండయ్యె
వెలయననితమ్ముఁజెందినపేదములకు | సకలశాస్త్రరహస్యభాస్వన్నిరూఢిఁ
బ్రభుతఁగల్పించిదత్త్రియాపరతసైఘి | సురులమెప్పింతురచ్చటిధరణిసురులు॥

సీ॥ కమ్మియొంటిరిగానిదొమ్మినాంచుయశంబువైటిపల్లెలుగూల్చుబలిమికలిమి
అనిఁబారుపాతురాతునడంచికొనుగెల్లుపాలపాపనిఁదాంచుప్రాభవంబు
సూనాస్త్రిఁదెగటారఁజూచినవిక్రమంబంధకుఁడునుముదాహతితయము
బొడ్డువీడినివిడ్డపునుకఁద్రొంచినలావుమొగపుఁగేతదానిపైఁదెగినపెంపు
మహినినక్షత్రవరకిఖామణితఁదెలుప | రాజశేఖరనామమద్భందెతనకు
ననుచునగునిండుమగఁటిమిహరుననింద్య | జన్యసమితియప్పురమురాజన్యసమితి॥
సీ॥ ఒకనిచేదబ్బుఁకొడిగట్టిగురులఁజంపించినధర్మజాపెంపురోసి
యొకనిమాటునవైరినుక్కుణంగించిన నరుశౌర్యమెన్నఁగన్నడయొనర్చి
యొకనితోఁదెనఁగనోపకభంగమొందినపడముడిసత్వంబుగుడుసుపఱచి
యొకటిచ్చితోనవేటొకటిఁగోరినయట్టికానీనుగర్వంబుఁగాకుఁజేసి
యహతధర్మగిరితియసహాయశౌర్యమ | హిమయభంగబలసమృద్ధియనుమ
దాతృతానిరూఢిఁదాల్చురప్పరిమహా | క్షత్రవరులువిబుధకల్పతరులు॥ ౨౧.

క॥ వినువానికసహ్యంబై | కనఁబడిననిధానసంఖ్యగలగర్వమునకా
ధనపతిననుకొన్నకుచే | రునసంఖ్యనిధల్లుసీంతురుపురితైశ్వర్యం॥

౨౨.

చంద్రాంగదచరిత్రము.

సీ॥ ఇల్లుమంచము లేక వెల్లిపైఁదేలాడఁగి నాథుఁడౌటవానింపనేల
 కడబిచ్చమెత్తుకకడ్డుపుఁబోసికొనంగ నై శ్వర్యవంతుఁడౌటడుగనేల
 తిరిపెంపుఁదెలుగంటిదొర పంచవసేయింపద్రవిణాధిపతియాటఁదడవనేల
 యప్పులవారోచియడ్డగింపులనుండసిరిగన్నవాఁడౌటఁజెప్పనేల
 ననుచుఁబకపకఁబ్రహాసించునతులమహిమ! హరిహరకుపేరనిమ్నగావరులనెప్పు
 డొచ్చములుతేనిసంపదనుల్లసీల్చి | వీటవిహరించుమేటి కిరాట కోటి॥ ౨౩.

* హాలిక వర్ణనము. *

మ॥ బలిచూడామణితండ్రివియ్యముదలంపల్లచ్చిగన్నయ్యని
 ర్షలతోఁబుట్టినవాలుఁగంటియనసర్వజ్ఞావతంసంబుని
 శృలదానైకధరంధరుండుబుధరక్షాదక్షుఁడల్లుండుధ
 న్యులుగారేపురిహాలికప్రవరులెందున్వర్ణనాపాత్రముల్॥ ౨౪.

చ॥ అలవిబుధాలయాహినిలయంబులనెప్పుడుఁదోడఁబుట్టువు
 ల్లకొనియుండఁగాగరిసెలన్గణజంబులకేత్రరామిచే
 నిలిచినకుప్పకావలికినిల్చుదురప్పరిఁగొంగుబత్తెపుం
 గొలుపునకీమకొల్చిహలికుల్చికిరంబుబాసంగువేలుపుక॥ ౨౫.

* బాతుర్వర్ణనము. *

మ॥ హరిభక్తుల్విజృంభించినదచలధర్మార్కాధిపర్వజ్ఞతక
 ధరభూపాలురుగాంతురయ్యరిపురధ్వంససీతికరాజశే
 ఖరతకానైక్యులునాత్మభూతిపరతన్మాపేరసఖ్యంబుఁదా
 టురుదామేరువహించుటన్స్థలికులెంతోగాంతురైశ్వర్యముల్॥

* గజవర్ణనము. *

సీ॥ పాకమర్దనలీలఁబాల్చిడివిహరించి యాశ్రయాశవిహారమధిగమించి
 సహజపంగుక్షయోత్సవకారియైమించి యసురహితోద్వృత్తినాక్రమించి
 ఘనసంచలనదీనకటకోద్ధతిమదించి కడుమహాబలపరాక్రమముఁగాంచి
 కదిసియక్షుమహీనపదముఁద్రొక్కిజరించి యంధకహరకేళినాశ్రయించి
 తనరునాశాగజంబులఁదలఁచితలఁచి | వమధుకైతవమనోనీయుమియుదెసల
 బలవదలివీరదుర్వారబలనికార | కారణమ్ములుదత్తురీవారణములు॥ ౨౬.

మ॥ పరిభావారిధిమేరమీఱితముమంపఘాతాల్పము
 శ్రురమంచుద్రవిమధ్యవర్తియగునాసర్వసహభర్తకుక

ప్రథమాశ్వాసము.

హరికౌష్ఠింపంగవేచ్చుదిగ్గజములోనాభానుపాణింధమో
పరిభాగస్థపరాగముల్వలయంగన్నట్టున్నురీనాగముల్ ||

౨౯.

❖*తురగవర్ణనము.*❖

మ|| అకటాతమ్మలకాలివేగమునదాయస్లేనిపక్షిండుకా
లికిలోనా మిడినాగుకూసలకుజాలింబొందు గాల్గినకా
పికలైవచ్చుమసాజభల్లములకున్నీతిల్లుచిత్రంబుసా
టికిరానేరవేపేషపేరంబురఘోటీఘోటకవ్రాతముల్ ||

౩౦.

చ|| ప్రమదితసాదివిభ్రమితపాణిక్యపాణియునాతపత్రదం
డముబిగియన్నడన్నడుమనాఁటినగూటములైతగన్నగం
టిమివడివేడెముల్గొడుగునీడలసల్పునరాతిజాతిదై
ర్వముపొడిగావెసన్నిసరునట్టిఘరట్టములైపురాశ్వముల్ ||

౩౧.

చ|| తలఁపునకన్నమున్నదద్వరితంబుగనేగితిమేనిమమ్ముసా
దులుగడువెక్కుసంబులనిదూరకమానరువారుదూరుట
ల్లలఁచితలంపులోనసమెలంగినఁగుంకదొకోమసాజయో
జ్జ్వలవిరుదంబటంచుఁదలవంపులఁద్రవ్వకొనున్నురాశ్వముల్ ||

౩౨.

❖*వారనారీవర్ణనము.*❖

సీ|| గళలిప్తకస్తూరికారేఖలారిజలు నునుజెక్కులజవాదిమొనపుమదము
ప్రేలుఁగొప్పలునల్లవిడిపట్టుగద్దియల్ హారమ్ములలఁచిపోలానిగంట
లలరునంఘ్రిలఁదైడిగొలుసులుబారీలు నెమ్మేనికొమ్మించునిండుజాజు
పక్కులైత్తినగోటిపసలుసేచ్చెపుఁబాడల్ భ్రమరకంబులుమొగరంబములును
గానభంగశృంగారసంగతులగతులఁ గదిసీసరసులయంతరంగములుగలఁచి
యంగసంభవుమదపుటేనుంగులనఁగ | వఱలుదురుపీటఁబణ్యలావణ్యవతులు ||

ఉ|| హెచ్చినబొమ్మఁడంగదియించినచూపులకోరికోలల
స్మృచ్చముడుంగనేయుచుఁజనుంగవదుర్గముక్రిందిసీమల
స్మచ్చనివింటిబోయదొరపంపునఁదెంపునఁబాంధకోటుల
స్థుచ్చెలపట్టునదైరువుఁగొట్టుదురప్పరివారభామినుల్ ||

౩౩.

❖*పుష్పలావికావర్ణనము.*❖

సీ|| కైదండనఁగలెక్కలునేసేపటికదుకైదండనదులెక్కలకురాదు
చనుగుత్తులారకగనుఁగొనఁచివిదెదుచనుగుత్తులారకగనఁదరంతె
ననునెత్తుకొనువేడ్కనెనసిమాటాడెదుననునెత్తుకొనువేడ్కనెనయవళమె

నారదచ్చదమునానంగజాలగొసరెదునారదచ్చదమునానంగసదె
యనుచుదరితీపుఁదెనుచు నెయ్యింబునినుచు కలికిపలుకులు నేర్పులుగులుకరింపఁ
బలుకుదురుపల్లవులతోడఁదళుకునగవు । వెన్నెలదలిర్పఁబుప్పలావికలువీట॥

చ॥ పలువరుసల్లనంబడనపారచమత్కృతినారదచ్చదం
బలికుచగ్రుచ్చియెత్తులిడుమన్ననుటకులవన్నెకాండవై
కలయమెలంగుబల్సొగసుకానికిసెత్తులువెట్టలేముజా
ణలకడకేగుమంచుమీటునవుడురప్పరిపుష్పలావికల్॥ ౩౫.

చ॥ పొలుపగుసారభాతిశయమున డుకైత్యమునేటిచంద్రమం
డలమునకెట్టుగల్గెచెలినాకెఱుంగింపుమటన్నవానిమైఁ
గలవలపింతసేసెననఁగానదిగాదునిమిత్తమీవయిం
దులకనగట్టువాల్చెలికనుంగవనవువిటోక్తిచాతురిక॥ ౩౬.

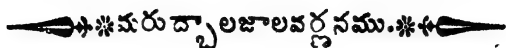
❖❖డద్యానవర్ణనము.❖❖

సీ॥ కలకంఠసముదాయమలకుభోజనశాల జగహజారంబువసంతమునకు
నజ్జాలయాసూతికాయుధాగారంబు గరిడిమండసమీరకాండమునకు
నళిపోతసమితికినాపానసదనంబు సంకేతభవనంబుశైత్యమునకు
తుకముఖద్విజరాజులకుధర్మసత్రము నృత్యగేహముబర్హినికరమునకు
మానిసిజాతసంజాయమానమాన । దానకలనాధురీణవచోనిదాన
శారికానూనవివిధచేష్టావితాన । జీవనంబనఁదగుఁడత్పురీవనంబు॥ ౩౭.

సీ॥ మదనాకుగవికాసకృదనామౌతవిలాససదనానిలసమాససాలవాస
మతిపేలమధుపూరత్రుతిపేగసముదారరుతిపేదిపికవారయుతమయూర
మమితారిసముదాయనమితాంబుజనికాయగమితాసవనమేయివిమలతోయ
మసమాంచితపరాగరసమానమహిమభాగసమానలీలాగభాసలపూగ
మహిమకరకరనికరిదురధిగమనిజ । ధరణిజకుసుమవిసరజపరిమళపరి
మిళితనవసుమామేదితామలసురాగ । నందనంబొప్పుఁడత్పురీనందనంబు॥ ౩౮.

❖❖సస్యవర్ణనము.❖❖

చ॥ కనుఁగొననయ్యెఁబండియొఱుగఁగఱివడిమండెడురాజనంబుచ
య్యనహలికుల్లుముకగనినయ్యట్టిమహిమిళితస్వదర్శమై
ఖననముఁజేయఁజూచెదరుగాయనియాంతరకైరవానిసం
జనితమరండబాష్పములుజాఱుఁగమూర్చిలివ్రాలువైవడికా॥ ౩౯.

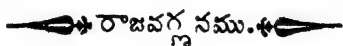

మ॥ తగుకున్నొద్దు వెలుంగుకొంబసిండినిద్దాచోపుడుంట్టియకా
గొలంకున్దామర మొగ్గకట్టువలుజిక్కుల్వాపివేదేఁటిమే
ల్వలపుంబిట్టలవేఁటలాడుంగడు తేవందత్తురారామరే
ఖలలేఁగాడుపుబోయతేఁటిబలుడేగన్నట్టితావేకువకా॥ ౪౨.

సీ॥ పరువంపువిరితోఁటబయలుచిప్పిలిరాలఁబుప్పొళ్ళవెన్నెలకుప్పలాడి
కొడనుతుమ్మెదగుంపురొదలచేదెలితేనెచెనుటగ్రమ్మంగఁబాటిచిడుగుడాడి
తొగజాచలుపమేడనుగజాకొనిఁగెలొవఁబలకలజీరుకుబండలాడి
పచ్చతాజినుఁగుఁగ్రొంబనులసోరణగండ్రబుడిబుడిఁబొదలిమాబూచులాడి
యలసేబడలికఁగడుదూబఁబడిప్రభాత॥ సమయరతితాంతకాంతాకుచప్రరోహ
కలితకర్పూరకీతలఘర్కనారి॥ గోరిమెలఁగుమరుద్బులజాలమచట॥ ౪౩.

సీ॥ ఆశ్రియజవనైంధవానాసమనుచునోసఖులనెమ్మోములచక్కినరసీ
తెగునిజార్వాకర్ష మృగత్పన్థలనుచునోయవతులసఖుఖమ్మతులఁదడవి
యాత్మపోషితమహాహయబృందమనుచునోకాంతలవెడఁదకన్గవలనెమకి
సాపాశ్వమదగంధసంపన్నమనుచునోనవలాలచనుదోయిఁదవిలివెదకి
యచటఁదనతేజియునికిఁదానెలుఁగకలసి॥ మఱియుమఱియునుసరయునెచ్చనముకలిమి
నలరుటంగడిబయలనయ్యలఁతటిఁ॥ మెల్ల మెల్ల నఁదిరుగుసమీరణుండు॥ ౪౪.

సీ॥ అచ్చటిబహుకళ్యాఖ్యాతలకువాచకులుదేవగురుముఖ్యకుశలబుద్ధు
లచ్చటికవివరేణ్యశ్రేణికినిలేఖకులుదేవతాకుకుంజరంబు
లచ్చటిసరసగాయకులకుశ్రుతిదాయకులుసారవైణికులితపాణు
లచ్చటివిరుదులసలరుపాత్రములకుదృష్టిపాత్రంబుబుదివ్యవనిత
లచటిమదపుటేనుంగులకమరకరటి॥ యెత్తుగున్నయచటనున్నయుత్రమాశ్వ
ములకునేరాదిలేఖర్షు ఘనితురంగ॥ మనఁగసురపురిదత్తురంబునకుసరియె॥ ౪౫.

క॥ ఆపురమేలునిజాహవ॥ భూపతితరిపుత్రమావిభుద్విగుణితసే
నాపరిపాలనతృప్తశ॥ చీపతిసుతదానుండింద్రసేనుఁడుపేర్చికా॥ ౪౬.

సీ॥ పాదాంగదముదృప్తపరిపంధిస్తవచోవాచాలబలచక్రవాళధరము
పమ్ముకాటుకకరాటమ్ముఁగూరారినుష్క్రితసంభృతరోదసీతలమ్ము
కుంకుమగంధంబుకుటిలశాత్రవఘర్తసలిలపంకిలత్నసానురజము
మాత్రికహరంబుమదచైరియువతినిశ్వసనోద్ధహిమనగగ్ధలహిమాని

- తఱుకుజిగి కెంపుబటువు ప్రత్యర్థి భిన్న । మధ్యరుచిచండమారాండమండలంబు
తనవిమలకీర్తి కాంత్యకుననగమించు । నతఁడు సాందర్యనలుఁడు విఖ్యాతబలుఁడు॥
- సీ॥ తన ప్రతాపాగ్ని కిందరు కాంబురుహబంధువించుబువిష్ఫులింగంబు గాఁగఁ
దనదానసముదగ్ర వసనిధానమునకునలి నారిఁకేసఖండంబు గాఁగఁ
దనకీర్తివల్లి మతల్లికి సురభూరుహంబులు తొక్కిన యెల్లు గాఁగఁ
దనబలోద్ధతరేయితమమునకబ్జజాండములు ఖద్యోతకీటములు గాఁగఁ
దనభుజాశాఖ కాసముద్రపరిషేష్టి । తాఖిలావనిమండలమగ్రదళము
గాఁగఁ జెలువొందునత్యుగ్రకదనవిజిత । పరమసీపాలియానర పాలమాళి॥౪౬.
- సీ॥ తనదానజలధారఘనకీర్తివల్లి కాబృందంబులనుబోదిఁ జెనుపుచుండఁ
దనసమిత్తటిమకందళితప్రతాపాగ్ని కీలలుగఁడు వెలుంగింపుచుండఁ
దనకళావిష్ఫుర్తియనవద్యచుమనఃపరంపరలకునింపునింపుచుండఁ
దనకృపాదర్శనంబునఘోరరక్షణరాధాంతి మొకటియేర్పరపుచుండఁ
వనధిషేష్టితనిభిలోర్వికదనదుశాస । నముశిలాశాసనంబయియమరుచుండఁ
నాదిరాజన్యచరితంబునతితయింపఁ । బూనివిహరించు నాయింద్రసేననృపతి॥౪౭.
- మ॥ భళిరేమాకిపుడైననిండడుగుమోపంగల్లెనంచున్నిలిం
పులుమెచ్చంగఁగఁ రోరనిష్ఠురఘురోద్ధాతక్షమాధూళిమి
న్నలమక దాడిగ నేగిమూఁగినయమర్రాజులంద్రుంచిచే
తులగండూతియడంచియాతఁడిడుబంధుశ్రేణి కామోదము॥ ౪౮.
- క॥ వానలముదకన్కనమ్ముల । వానలునిగుడింపనవనివారింపంగఁ
వానలతయనీకోపడ । వానలమనిపూరింగఁ ఆతురరులౌరా॥ ౪౯.
- సీ॥ చుట్టుంగంపయె కానిపెట్టఁ గావెఱుతురు పట్టెనకోటలు పాటిమగలు
లేమట్టికుల్లాయలే కానిమకుటముల్బునఁ గావెఱుతురు పూన్కిమెఱసి
తరలిరమ్మనిన చేతమకొక్కటియె కాని పేర్కొనవెఱుతురు పెడడమామి
నలువొందహరికీర్తనతె కానివిరుదంబుఁగొలుపునఁబాగడించుకొనఁగవెఱుతు
రహహకుకురుకుంతలకోసలాంగవంగ । భోజకరహటగౌళకర్ణాటలట
మగధనేపాలచోళాదిమనుజవరులు । క్షీతినిపాలింపనాయింద్రసేననృపతి॥౫౦.

— ఇంద్రసేనుఁడు తనయాభికాంక్షుండననతితోఁ దెల్పుట. —

- క॥ విమలయశుఁడతఁడుతనచి । త్రమునన్దనయాభికాంక్షదనరంగనొకనాఁ
డుముదంబుననిజసతియగు । కమలాకమలాయతాక్షిఁగనుఁగొనిపలికె॥ ౫౧.

- ఉ॥ అంచలులేనితమ్మిగతినట్టినిలేనికొలంకురీతిన
భ్యంబితనీరజాకరసమగ్రతలేనివనంబుభాతినా
క్రించుకయైనఁజూడఁగరఁజించదుమామకరాజ్యలక్ష్మిమో
దించదుమానసంబుగఁబుతించఁగఁబుత్రులులేకయిండుటకా॥ ౫౨.
- శీ॥ ముద్దు లేపాపనిమూర్ధమాఘ్రాణంబుజేసిచొక్కనిముక్కుచిలుకముక్కు
తనుపెల్లఁజల్లగాఁడనయనినక్కునఁబొదువనిచేతులుమదనచేతు
లనయంబుఁబుత్రుతిన్ననితోక్కుపల్కులాలింపనిచేపులురాట్నంపుఁజెపులు
మొనగాళ్ళునెక్కించుకొనితనూసంభవుఁజేమనూఁపనికాళ్ళుపిట్టకాళ్ళు
కొమరుఁబిల్వనియలపల్కుకొండపల్కు॥ పట్టిఁజూడనినునుగ్రుడ్లుపెట్టుగ్రుడ్లు
గాననిక్కుముసంతానహీనుఁడైన॥ వానిబ్రతుకప్రయోజనమొనుతాంగి॥ ౫౩.
- శీ॥ ఆనందవాసనానూనసంపదలకుఁబరువంపువెరితోట పట్టిమాట
భవబంధసంపాప్తప్రపరితాపమార్పఁగాఁబన్నిటిపైఁదేట పట్టిమాట
బంధురప్రేమానుబంధలక్ష్మికిఁబెట్టుపనిఁడిముక్కులిపేట పట్టిమాట
తలిదండ్రులకుముచ్చటలుదీర్చుకొఱకుఁగాఁబరగనిల్చినమాట పట్టిమాట
చిట్టకపుముద్దులకుపేటపట్టిమాట॥ యుట్టిపడుతేనియలయూట పట్టిమాట
పలుకుఁదెలికప్పురపుమాటపట్టిమాట॥ పలుకుఁజెలిచొక్కటపుఁబాటపట్టిమాట॥
- మ॥ ధరనేనోములునొచినవ్వరుసనేదానంబులఁజాలినకా
హరినేవారతిలేనివానికకటాయాభాగ్యమేలబృడికా
మరుభూభాగమునన్నిపాసయడఁగింపబూనియేయత్నములే
బరగకజేసినసిగ్గుపుట్టునెనదీప్రాంతంబునకాదక్కఁగకా॥ ౫౪.
- చ॥ బలికిమణికిరీటము, సుపర్వులకున్నడతోవ, శూలికి
స్తలకముబిందె, మానిజననాధునికాంతకుజీవనౌషధం
బలఘుతరంబునెద్దియదియాశ్రితకల్పకమస్సదీయవాం
ఛలుభలియింపఁజేయదెవెనన్సమమన్సనమిచ్చికోల్చినకా॥ ౫౫.
- శీ॥ కరతలామలకంబుకైవల్యసంపదయింటఁజేరినపంటయూపితంబు
తలఁద్రాల్తుబోసినతన్వంగిజయలక్ష్మియలకండవిత్తువంశాంకురంబు
దాచఁపెట్టినసొమ్ముదాయలేతెడుభూమిపాయనిజోడుసాభాగ్యగివ
యోడగట్టినదూలమీడులేనికుభంబుచేకొద్దివంచమనేమభూతి
నిగుడునాయువుతోడఁకనినిండుకుండ॥ కేరుకొన్నవివేకంబుకేరుబలఁగ
మురుతరసమగ్రవైభవంబూటచెలవ॥ హరిపదారాధనైకతత్పరులకబల॥ ౫౬.

- సీ॥ ఘోరాఘసముదయక్రూరపన్నగహరిస్యందనంబు, ముకుందవందనంబు
సంసారపరిభేదస్యతప్తజనసుధాస్యందనంబు, ముకుందవందనంబు
తతదురాశాపదాదందహ్యమానాత్మచందనంబు, ముకుందవందనంబు
మౌనిసంఘాభీష్టదానకళాహరిచందనంబు, ముకుందవందనంబు
నశినభవముఖదేవమానసమిళింద । నందనంబు, ముకుంచునివందనంబు
ఘనతరాంతరరిపువర్గకలభిపంచ । వదననందనంబు, ముకుందవందనంబు॥౫౮॥
- క॥ అటుగావునమనమిపుడో । కుటిలాలకయమ్మురారిగొలిచితపీయ
స్ఫుటతరకరుణాలోకన । పటిమన్బుత్రకునిగాంచిబ్రతుకుదమనుచుక ॥ ౫౯॥

❖❖❖ విష్ణ్వర్చనాభివర్ణనము. ❖❖❖

- సీ॥ ఘోరార్భరణసంఘగ్నశయ్యాశేషశినిపాతాశంకిభావభయము
పర్యంకజలధిసంభవద్రుశమఘమంఘమితభంగహతిక్షోభనంబు
కిటికిలాతప్తకిరణబాజ్వల్యమాలారుణావాసతాపానలంబు
ప్రళయవాత్యావేగపరిబురదద్వటపత్రకున్మితశయనసంకోచితంబు
చందనానందరసమాకరందపూర । పూరితాత్మీయమానసాంభోజసీమ
సుఖవసతిఁగూర్చుహరికివిశుంభదరికిఁబూనిసద్భక్తి నాయుండ్రసేననృపతి॥౬౦॥
- సీ॥ పాలమున్నీటిలోపలనీచులాడఁగానవయవంబులఁజేరునట్టిజిడ్డు
పవళించుతిలినైనసఫణిరాజవివవస్నితప్తపూర్తాగ్రసంతాపగరిమ
సన్నుతించుచుఁజేరుజటివరేణ్యులనోటిబంపుకంపునసెగఁబ్రాఁకుపెగలు
అతిరిక్తతానకులగుభక్తులొసఁగినయుప్పచప్పనితిండివాదపునరుచి
నడఁచుశీతలహిమసలిలాభిషేక । చందనాలేపధూపమృష్టప్రళస్త
భక్త్యుభోజ్యోపహారసంప్రాప్తమున । శత్రుసమవర్తియారాజచక్రవర్తి॥౬౧॥
- మ॥ తనరంబోటునుపాటులేనిఘనముక్తామంటపాంభోధిధూ
జననేత్రాబ్జతపఃఫలంబయినభాస్వద్యజ్రిసింహాసనం
బనుపేరందగుతెల్లదీవిఁగమలాప్రాణేశ్వరున్నిల్నియం
గనయందానుభజించునెప్పుడుమహికాంతుండునిచ్చింతుఁడై॥ ౬౨॥
- సీ॥ భక్త్యానికకభక్తపద్మాత్మనైవేద్యకాలఘంటాఘణంఘణరవంబు
ప్రతిది నాగతభాగవతభోజనాహ్వనచణభేరికాథణంధణరవంబు
నతిధిపూజార్ఘ్యపాద్యపయఃప్రవాహసంప్రమసంభవద్ముచంఘమరవంబు
హరిమతసంస్థాపకాచార్యవిజయసన్నిహితమర్దశధిమిరవంబు
సొక్కమొగిఁగూడిమిన్నందెనుదుటుమీటి । యర్హజన్మకుతూహలాహమికబోధ

నాస్యపాలక శేఖరుండలవరించు | జలధితేయన సేవామహాత్మ్యవమునందు || ౬౩.

మ | హరినామాంకితులెవ్వలెవ్వరుతదేకాయత్రవిత్తల్లదా
భరపాదార్చకులెవ్వలెవ్వరుతదుద్యద్భక్తియుక్తుల్నితాం
బురుహక్షాత్రితులెవ్వలెవ్వరుతదాప్తుల్వారిచుట్టాలుత
ద్విరసుల్బత్రుజనంబులవసుమతీబృందారకస్వామికి ||

మ || హరిఁబూజింపఁగఁదత్కథల్వినఁదదీయాంగంబుపీక్షింపఁద
చ్చరణధ్యావమొనర్పఁదత్కృతిఁబరింపఁదత్ప్రసాదాఘమం
బరిఁజేర్చునరముల్ చెవుల్లయనముల్ స్వాంతంబుజహ్వగ్రముక్
శిరమున్నాల్పదుసంతతంబుపతికింజేకూర్పఁగాఁగోర్కుల || ౬౪

క || నృపమాళితదేకధ్యానపరాయణబుద్ధిసృక్కునాఁడుండెరమా
ధిపుఁడుగృహస్థిజవాంధితమపుడొసఁగినయట్టులైనసబ్బురపడుచు || ౬౫.

❀❀❀ ఇంద్రసేనుఁడుమనోభీష్టసంసిద్ధిన్దనకాంతతోనుడువుట. ❀❀❀

మ || తనువెల్లెస్ఫులకింపఁగంతమునగాద్దద్యంబుబ్రాపింప,లో
చనయుగ్తంబులసమ్మదాశ్రుకణముల్సంధింప, ఫాలస్థలం
బునబద్ధాంజలిసాంపునింప, మదినంభోజాతుసాక్షాత్కృతిం
గనిమోదింప, సమృద్ధితుండగుచువేడ్కన్దాంతతోనిట్లను || ౬౬.

గీ || ఆతివవినుపింతువినుమొక్కయద్భుతంబు | మామకసుతాభివాంఛాలతామతల్లి
వేగభలియింపఁగాఁజేయవేయటంచు | నురగశియెనునిఁజింతింపుచున్నయంత |

❀❀❀ సాక్షాత్కరించిన విష్ణువర్ణనము. ❀❀❀

సీ || వలుదపొక్కిలితమ్మినలుమొగంబులవేల్పుతొలుబల్కుకైవారములునుతింపఁ
గడలిరాయనిపట్టియెడఁదమానికపుగద్దియనుండినతులనారయఁగఁదెలుప
మనవంగడపుఁబెద్దలనయంబుఁదనకునేత్రంబులైదయకుఁబాత్రములుగాఁగ
బెడిదంపుఁబాపరాపడగపాసుపుటింలియండఁబాయకకయిదండయొసఁగఁ
దళుకుఁబుత్రడియనునుబెత్తంబుకట్టెఁబట్టిసేనాధిపతిబరాబరులుసేయ
ముదముదైవారముప్పదిమూడుకోట్ల | మింటితెరువరిమూఁకలునంటికోలు || ౬౭

సీ || నలుపుగాఁబులుఁగురాబలుగుతానిదువాలిదోలువాఁడభయంబుకేలువాఁడు
చెలుపుగానలుపుగాదలువగాయెసటంచుమెచ్చవాఁడన్నింటమెచ్చవాఁడు
నీటుగాఁగరముమానికపుమాటునమాటుమచ్చవాఁడిదుమానిరచ్చవాఁడు
వెలయఁగాఁజెలిమిచేఁగలిమిచేడియెక్కునురమువాఁడుదిరియంబరమువాఁడు
పొడుగుడుగునుగాంచినయడుగువాడు | పిడుగుపడుగునరిపునాంచునుడుగువాడు

చెడుగులుడుగునట్లుగనమ్ముచోడుగునాడుబడుగువడుగురూపునబలినడుగువాడు
సీ॥ కరశాఖలజనిగచ్ఛవరపుష్పతరుణపత్రములునాశంఖచక్రములుదనర

గొనబుమైనిండఁబర్చినకాస్తుభఞ్చాయవడువుననపరంజీవలువజెలఁగ

బహిరీక్షితాంతఃకృపారసస్థిమితశైవాలంబుమాడ్కిశ్రీవత్సమమర

సురమెక్కుసిరితోడనారయికశిరమెక్కుమహియనహరిసీలమకుటమొనర

నలరువిలుకాఁడులవలీదళాయుధములఁబూన్చునిజవిన్నములునాఁగపోలయుగళి

నవ్యమణిమయమకరకుండలములెసఁగనించువేమకసాక్షాత్కరించెమదిని॥ ౭౧

వ॥ ఇట్లు సాక్షాత్కరించినవమ్మహాపురుషునిట్లుస్తుతియించితి॥ ౭౨.

❖ విష్ణుస్తవము. దశావతారాదికము. ❖

గీ॥ ఆగమంబులుదొంగిలునాతఁడితఁడనఁగఁజెంపొందుపేరిటనతిశయిల్లు
దనుజుఁబరిమార్చివేదముల్భాతఁజేర్చిదనరుకపటాంబుచరమూర్తినినుఁదలంతు॥

గీ॥ ధరమునీమీదనిడివార్ధిఁదలుచునపుడుహరునిమెడగందెహరియురంబందెఁగెంపు
నమరసఁఘముకళనొందెనహహతెలిసెఁఘనజగత్తుక్షివగుటఁగాకమతవర్య॥

సీ॥ కలఁచివారిధిబయల్పెలసికొమ్మునఁగొట్టనంటివచ్చిననాఁచుటుంటపుడమి
కొప్పరించఁగమింటఁగొప్పాడిరోమముల్చొచ్చివచ్చినతొలుల్పుక్కుగుంపు
చప్పరింపఁగఁజాటితెప్పగట్టుకవచ్చుచిమలఘనముసుధాసముదయంబు
కకుబంతములచెవుల్పైకలించుఘటఘటప్రతినినాడచుఘనప్రళయగర్జ
పౌరలికఁబయోధిఁజెందినబురుదయెండియొడలుజాడింపఁగడరాలిపడినయొడ్డు
వెల్లెల్లజ్జాసనాండములైంపుఁగాంచుతావకమహాత్వముననుమాయావరాహ॥

మ॥ ఆమరంజట్టుసరాతిపోల్కినలయాహార్యంబవేలోద్యద
భీమహావీచులచాలుగాలితెరలైజెంపొందదంష్ట్రాంకురా
గ్రమునన్దారుణియొంటికంబముగుడారంబైతగన్దావదశా
ర్యమతేజోహతిఁగందకొప్పెసఁగెనూయాదఁష్టినినైన్దెడ॥ ౭౬.

చ॥ కడలిముచుంగనప్పడమిఁగ్రక్కునఁగొమ్ముననైత్తనందుము
న్నడినయహార్యకూటములునాటిననాటులవెంబడింబడిం
బడిఁబడునీరధారలుసుపర్వలునించినపుష్పవృష్టికై
వడివెలయించుదంభకిటివర్చునినున్మదినాశ్రయించెద॥ ౭౭.

మ॥ త్రిదశారిన్విదళించితన్ముఖమస్పృశ్యవ్యన్నఖాగ్రంబులకా
బదటన్దాఁగలయట్టిపుట్టువెలుఁగింపన్దోచుచందంబునకా
బాదఁదన్దజ్జనిఁగూల్చునాకృతితగన్బూరించుదృష్టుల్బలైకా

ప్రథమాశ్వాసము.

దమపేతాంకముఁబాఱఁజూచునృహరీతర్కింతునిన్నెప్పుడుకా॥

౭౮.

చ॥ అడఁకువమీకు నేమియిడనత్తుయమాననుటన్నిజంబుగాఁ
గొడిదెడుదానతోయమడుగుందిగదమ్ములుముజ్జగంబులకా
దడలుకొలందియైసుగుణవిక్రమహంసపరాగయుక్తిచేఁ
గడలుకొనంగఁజేయునలకైతవవామనునిన్ను వెన్నెదక॥

ము॥ జతనకాక్షత్రకులంబుఁదున్నియుదయించనల్గురాజన్యసం
తతినాక్కుమ్మడిఁజంపగోరితదపాదానంబుగానన్భజం
బతిఘోరాకృతిచేదదగ్గతినిశితౌపేక్షబోలెందదు
న్నులిఁబొల్పరుభవత్కురారమొసఁగుకమాకోరికల్పార్థనా॥

౮౦.

సీ॥ ఘోరఘోరవభగ్నభీమకోదండంబుభృగురామువింటికిఁచిలుపుదీము
ఘుమఘునూధికరుతాకుంతితాంభోరాశినిజసాయకమునకునీరుబడును
కిలకిలధ్వనివిశ్వంఖలరావణశిరోధియాత్మబాహుప్రతాపాగ్నికరణి
కహకహత్తసునాహుఘనశిరఃఖండంబుకరలాఘవమునకుఁచిరుదుఘంట
విగ్రశూర్పనఖానానీకాగ్రరంధ్ర॥ముగ్రఖరముఖదాననాయుర్ధనాప
హరణమునకుఁగన్నముగాఁగనలవరించు॥ధన్యునకునీకువినుతికోదండరామ॥

మ॥ పరమక్రూరదశోత్తమాంగుఁడుబుధప్రహ్లాదవిద్యేషియు
ర్వరఘైఁదోఁచినఁగ్రమ్మరన్నహరిభావంబందినెమ్మేనసాం
తరరోమానలధూమసంవృతిఁబతెకఁజైల్లంబుగన్నపైనాఁ
గరజాతంబులవానిఁద్రుంచుమహిజాకాంతున్నినుంగొల్పెదక॥

౮౧॥

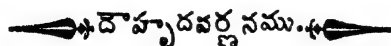
మ॥ నిజపాదోద్భవయాటమోహముననేంకేన్ద్రాంగిటంగ్రచ్చుజ
స్తుజనాపాండిమమేనఁబొల్పెసఁగఁదద్యోగంబుచేఁజేరుని
రజనీబాంధవసూతినానసీతవస్త్రంబంకమందనమ
స్తజగద్వర్ణితకీర్తిమించుయమంశస్వామినిన్నెన్నెదక॥

౮౩.

సీ॥ గొడుగువానకుఁగొండయడుగువాయఁగనెత్తుమడుగువారెడుకుడియడుగువాని
బెడదవాఁడెఱచియేర్పడదవానలుమ్రొంగువెడఁదవాటంపుఁజేరెడఁదవాని
బలిమివాసపుచెట్టునులిమివాకిటఁబెట్టుకలిమివాలుగకంటిచెలిమివాని
దరులవల్లవతలోదరులవాతెఱఁగోలునిరులవాఁడుకుఁచిల్చుకురులవాని
బురుడువాక్రుచ్చఁగారానిసరుడువాని । నలుగువారలఁబరిమార్చునలుఁగువాని
బులుఁగువార్యపుటెక్కుడుగలుగువాని । మేలుచాటిలమిమునెంతుమేలువాని॥

మ॥ నరసింహాకృతిమున్నుగన్నయతఁడెన్ననీరెయకాటన్యగుం

- ధరకుండెల్లము నేయుకారికబల్మెన్దర్శించుకంసతమా
వరకుంభీంద్రమునొంచితద్రదరుచివ్రాతావృతాంగంబునకా
గరమొప్పారునిన్నజింతుమదిభక్తస్తోమచింతామణి॥ ౮౫.
- క॥ ఖురనిహానినారలుదుష్కృతభరమునగీకటులదలలుపటపటబగులకా
బరిపరిగతులన్దురగముఁ బెఱు సెఱరాతునిన్నభక్తిదలంతుకా॥ ౮౬.
- సీ॥ తళుకునైత్రమ్మితేకులయందుఁగలరూపురూపుచల్లనిచూపుఁజూచువాని
నెలవఁకమాళిపైఁగలమేటిసారకేరుపేరురమ్మనఁదేరుతేరువాని
గఱకుదుండగపురక్కసులఁద్రెంపఁగఁజాలుజాలువాపిడివాలువాని
మిసిమిఁదేరుపసిండిపసిమిగల్గినపట్టుఁబట్టుగామొలచుట్టుఁజుట్టువాని
గులులుగడవంగఁదెగినకురులవానిఁబలుకుఁగపురపుతేఁదావిపలుకువాని
ముజ్జగంబులుదనరేడుబాజువానిఁవిభునినినునభిక్త్యకావిభునిఁగొలుతు॥ ౮౭.
- వ॥ అనిస్తుతించిన॥ ౮౮.
- ఉ॥ కోరిభజించునీభజనకున్మదిమెచ్చిలినీలిగౌరహా
దారుఁగుమారునిన్జితరాయురుపేతుపీతునిచ్చునీ
హరముఁగొమ్ములెమ్మిదినిజాంగనకెమ్మనియిచ్చినవ్యసం
కేరుహపత్రసేత్రుఁడరిగెన్దయమీఁజకొరలోచనా॥ ౮౯.
- చ॥ అనిగదేకనాయకుఁడుసాదరతన్గరుఁజింతుహరమొ
య్యనఁదననాథుఁడియ్యఁగఁగృతాంబయైఁజలబాక్షిభక్తిఁగై
కొనిశిరసావహించితళుకున్గమఁదమ్ములనుంచిగల్పిచ
న్గొనలభరించితాల్మెనునమున్నతనూత్నవిలాసంపదకా॥ ౯౦.
- సీ॥ గరిమమీతెమిటారిగల్పిచన్దుబ్బలమహిమమించెనితంబమండలమున
లఘిమనెక్కొనెఁగపోలద్వయాంచలములనణిచునెన్నొందెమధ్యస్థలమునఁ
బ్రాప్తిపెంపొందెరావవిలాసవైఖరిఁబ్రాకామ్యమలరహృత్పంకజమున
వశతగన్పట్టెమవ్యపుముద్దుఁబల్కులనీశత్వమింపారెనీక్షణముల
నవయవంబులుదాల్చినయందమనఁగఁజెలువమందినపుడమిరాచిగురుఁబోఁడి
కంబుధిశయానకరుణాకటాక్షులబ్ధహరరాజంబుఁబూనినకారణమున॥ ౯౧.
- క॥ అనితరసులభంబగున । వ్యసజోదరదత్తహరివరమాహాత్మ్యం
బనఁగొన్నిదినంబులుచన । జనపతి నెమ్మదికిమిగులసంతసమొదవకా॥ ౯౨.

- సీ॥ యశావనగర్వపారావారమంతాద్రియవలగ్నపరనిధానాంజనంబు

త్రుతమాన్యసము.

గంధస్థవీయగ్గకనకచత్రరసంబులలితాశాలతావాలభూమి
 లత్యంతసురభిమృద్భావనాంకురబీజమాన్లునతాకర్ణజౌషధంబు
 సరసాంగభూషణోచ్ఛాటనమంత్రంబునాదాతిమాండ్యసంతానకరణి
 షీప్రసిశ్వాసవాసశంకుప్రతిష్ఠ | యలసతాగతనిద్రాంకురార్పణంబు
 భూరిజ్యంభణసంరంభపూర్వరంగ | మువిదకపుడేరుపడియెగర్పదయంబు ||౯౩.

మ | కడకొత్తెకగడకెల్లజెద్దలనుచుకొగన్పించుకోకున్ననీ
 యెడమెత్తంబడునట్టులింతయినలావేబాపకీలేవడికొ
 బడియుండకదగదంచునత్విగరిమన్నధ్యంబుగన్నట్టెకగా
 వడిజన్నుంగవమెత్తెకబారెగరినవ్యాపారమట్లేగదా || ౯౪.

తే. గీ || ఎన్నలేమినిగాంచుకయున్నవళుల | సత్వసంపదగల్గినసారసాక్షి
 యసమలేకానువిడనాడెనహహజతి | నల్పునెభృంగికాంచినయట్లుగాదె ||౯౫

శా || రాజల్లిలలకొనుతైశవబలద్రాఘిష్టమైరోమరే
 ఖాజాగ్రత్రవారిచూనియెదురంగగుబ్బలుకబ్రాయపుక
 దేజంబండుటనాయసారియుగమెంలేగిన్మమైచూనెనా
 రాజీవాయతనేత్రచూచుకములొరాయెప్పెనున్నప్పనక || ౯౬.

తే. గీ || కానుసింగంబుప్రాయపుకగరినిమెక్కె | దోరమగురీతికదగర్భగౌరవంబు
 కడంబడినకప్పుకగుండలుగరమననకగ | జనుమొనలునారునీలిమననువుమీతె ||

సీ || వీరంపుకజనుకగవచిగువుజాంకగచారెంబడకొనుసత్త్వసంపదలంబొదతె
 దుళుకొందుతలులచిత్తరిసోయగముమానెనలంకిసూగారుపెంపతిశయిల్లె
 గడునొడ్డకటితటికడకొంచెపడియుండెనతనాభియొకటియున్నతివహించె
 దళుకుకజెక్కులువెల్లదనముమెల్లనదాత్తెగనరానికటమరత్నెనుపునొందె
 గలిమిలేములుసతములుగావుగాన | గర్వమెవ్వరికినిగొణగాదటంచు
 యావనాధికగర్వంబునపుడూరోసి | యుమియుగతిభావచిట్టుములుమియెదొడకగ |

ఉ || చెక్కులచెల్లుచూత్తెసకెంజిట్టుములుల్లసితెన్నెలుంగుంజ
 న్ముక్కులనీలిమంబలరెముద్దనడల్లదుమాండ్యమొందెదెం
 పెక్కెనలంతసెన్నడుమొకించుకగౌరవమందెగోరికల్
 నెక్కొననిక్కెనారువెడనిద్రకనుంగవజేరెనింతిక || ౯౯.

వ || అంతః ౧౦౦

పుత్రోత్పత్తి - నామకరణము.

మ | కమలానీరజనేత్రయొక్కకుభలగ్నంబందుకాంచెకసతు

స్థమలానీరజనేత్రమన్నధునివేడ్కం గాంచుచందంబునకా
సుమనోఘూరుమామంజరీసురభిలాస్తోకానవోన్నతతకా
గొమరుంబ్రాయపుగాడుపుత్నైరసిదిక్కుల్క్రిక్రిసర్తింపఁగఁ॥

౧౦౧

ఉ॥

పొంగిన్యపాలుండంతమునిపుంగవుండైనవసిష్ఠమానిచే
యంగలజాతకర్మవిధులన్నియుఁజేయఁగనవ్యకాంతిఁజం
ద్రాంగదుండొటఁజిత్రముననారసిపట్టికెఁబెట్టెఁబేరుఁజం
ద్రాంగదుండంచునెంతయునుహర్షపయోనిధి నోలలాడుచు॥

౧౦౨.

అతిశయసాంతము.

మ॥

కలితశ్చైతరుణీమణితనుభవాకల్యాణకల్యాణశై
లలసత్కార్మకకామినితనుగుణాలంకారలంకారమా
బలసంహారనివారితామరతరావజ్జాతజ్జాతని
ర్మలరేణుక్షతమానిరాడ్యవతిహృన్మతాపమతాపహా॥

౧౩

ఓష్టము.

క॥

పాలోమీవిభవవపా । లోలుపగురురోపవామలూరూఢ్యవవా
జ్ఞాలోహోభివైభవ । లోలోర్నిపయోభివార్విలోవ్యనుభావా ॥

౧౪

పంచచామరము ॥ ఖరాశరాసురాజవాతకాలసర్పసంగరా

గరాకరాతిరాజమానకందరస్తవాదరా

దరారిరాజరాజితావతారవద్ధరంధరా

ధరామరాగరాగబాహుదండితోగ్రఙ్ఘఖరా॥

౧౫

గద్యము ॥ ఇదిక్రిరామచంద్రచరణారవిందమిళిందాయమానమానస

సకలశాస్త్రార్ధవిరంసపైఁడిమణ్ణిపద్మనాభాధ్వరీవతం

సకృపాఘాషణకృష్ణరాయఘాషణపర్వతరాజ

తనయవేంకటపతివిరచితంచైనచంద్రాంగ

గదచరిత్రంబనుమహాప్రబంధం

ఋనందుఁబ్రథమా

శ్వాసము.

శ్రీశ్రీధర్మాయనమః.

చంద్రాంగదచరిత్రము.

ట్వతీయాశ్వాసము.

౩॥ శ్రీసాకేతనువర్ణ | ప్రాసాదవిహారనితపవనకుమారా
కౌశల్యానవగర్భను | ధాసాగరిపూర్ణసోమ, దశరథరా:

౪॥ అవధరింపుము. తదనంతరకథాక్రమంబెట్టిదనిన.

చంద్రాంగదు బాల్యదశాభివర్ణనవ

సీ॥ చమురూఱనడుగుంటనిమరుచుండలయంటియంగంబులెల్ల
సులివెచ్చనీటిచేజలక మొయ్యననార్చికర్ణగోళంబులుగరిమనూఁడ
వలిపెంపుమడతనువ్వలువచేదడియొత్తిమెత్తనాత్మలలోనమేనుఁబొదివి
కనుదోయిఁదిన్న గాఁగాటుకఁదీరిచినుదుటిపైనునుగావుఁగుదురుకొల్పి
యక్కఱజేరిచిచిన్నిచ్చిచొక్కటంపుఁ | గెంపు విడికెంపు జంపున సొంపు నింపు
జాతిమగతాతితొట్లహర్షమునఁబెట్టి | రమణదామలుపెనుపనారాచపట్టి ॥ ౩

సీ॥ పీక్షింపంగానేరెప్పిడికెంపుతాబంటిలినొత్తిగిలబోరగిలగనేరెప్ప
బోలవాడడుపాటలాలించివిననేరెప్పనవ్వంపవికవికనవ్వనేరెప్ప
గొమరొప్పందనుదానకూర్పుండఁగానేరెప్పనాడకాడకుదోఁగియాడనేరెప్ప
గేలుావివిదైయరైరలియాడఁగనేరెప్పనపింపమెల్లనడవనేరెప్ప
తెలుపుదోపఁగముద్దులుజిలుకనేరెప్ప | బిలుచువారలతోడలపైనిలువనేరెప్ప
వేడుకలుమీఱదూబూచులాడనేరెప్ప | నాడునాటికినాధరానాధనుతుఁడు॥ ౪.

సీ॥ ఉబ్బుబుగ్గలనొక్కియొయ్యనొయ్యనఁగేలఁగెవ్వావిఁగులికినీత్రులుసలిపి
మొగిచి నెవ్వామింతముందఱికటుజాఁచిముద్దుముద్దనిబయల్తుద్దుపెట్టి
గిలకొట్టియట్టెచక్కిలిగిలియనిపెట్టికిలకొట్టినవ్వనవ్వలయఁజేసి
నవ్వకుమాయన్న నవ్వఁజాలవటంచుఁదనువారనక్కనఁబెంచిపొదివి
నగపుచేరెడునీముద్దుమొగముజూచి | సిగ్గువడిరాఁడువీఁడనిచేయిసాఁచి
చందమామయ్యఁబిలుపుమోచక్కనయ్య | యనుచురావట్టినాడింతురజ్జములు॥

౫॥ అప్పచులాడుచున్నగవులాడునుబారలుజాఁచిసాఁచిమా
యప్పలువచ్చిరంచుసకియల్లనుదమ్ములమోడ్చిసిల్వఁగా

గుష్పనఁదప్పతప్పటడుగున్నడలన్గొమరుండుపైఁబడుక

దప్పకచూచుఁదల్లికినితండ్రికిముచ్చటదీరునట్లుగక ॥

౬.

మ॥ నెలతాచొక్కపుమేడలోనమగతానిద్దంపుఁగీల్పఁగూటు

య్యెలలోబాలకునుంచిపద్మభవగేహిన్యాప్తవీణాలస

త్కలనాదామృతమాధురీసహచరద్దానావధానంబుచే

నలరుంబోడులుతోలఁబాడుదురమందానందసంధానరై ॥

౭.

చ॥ మెడఁబులిగోరు, ఫాలమునమేలిమిపచ్చలరావిరేక, పు

త్తడిమొలకట్టుకొనునఁ, బదంబులఁగెంపులగిల్గుటందియల్

విడిగలమద్దికాయకవవీనులసాంపుసుటింపఁదప్పత

ప్పడుగులువెట్టురాకొమరుఁడాదటదారులుకేలువట్టగక ॥

౮.

క॥ శాలీలఁబెనువఁబెరుగుచు | బాలకులనువేడ్కఁగూడిబాల్యక్రిడా

లోలతవిహరింపఁగాఁ | దాళఁగాలేకమిగులతహతహవోలేక ॥

౯.

యావనవర్జనము.

సీ॥ జలజసాయకునకుసంకేతభవనంబుశృంగారచేష్టుకుజీవగట్టి

మినుకుటందమలకుమెఱుఁగుటద్దపుబిల్లియిద్దాంగపటిమకుసిద్ధరసము

తఘ్నాండునెఱతనంబులుపుట్టుపుట్టిలహంకారములకెల్లనాటపట్టు

వంతచెల్వములకుసంతరించినదీముసాహసంబులకునుదోహదంబు

మించుక్రొమ్మించుగమికివర్షించుఘనము | కులుకుసిద్ధేపుగబ్బిగుబ్బలమిటారి

కత్తియలచూపులేంట్లకుగమలవనము | జవ్వనముసెందెవసుమలీశానిసుతుని॥౧౦.

సీ॥ అగరామృతపుఁదేమనడరుశృంగారాంకురములునానూగుమీసములుబాడమెఁ

దెలిచెక్కుటరచండురులదోచుజిగికప్పగొనబునాఁజిరుచంపపనిదనర్చె

దనుఁబెద్దగాఁజూచుకొనుబాల్యముడిగినభిన్నతనాఁ గౌనుకృతఁదాల్చె

ఘనకళావిభవంబుకలిమివేర్వడియెనోయనవిభక్తములయ్యెనవయవములు

చంద్రబింబాననామనశ్శాణికోణ | కషణమునఁబోలెనతిశాతగరిమఁగాంచె

సంచితకటాక్షవీరపీఠాంచలంబు | లభివసుతునకుఁబరిపూర్ణయావనమున ॥ ౧౧.

చ॥ కరుగునఁబోయమాడ్కినొడికంబుగతాతమలంచుకైవడిక

హరుఁబగగొన్నవేల్పుఁబడియచ్చుననొత్తినలీలనొచ్చెము

ల్పార్బరయనిమేనిమేలియొఱపుంజిగియుంబిగియుంసమగ్రమై

నెరయఁగరానుతుండలరునెక్కినిప్రాయముపిక్కటిల్లగక ॥

౧౨.

ఉ॥ తీరినతత్తడిన్జనగతిస్సుటముట్టుమికించుచాడ్పునక

దీరనిత త్తడిష్టనగతిన్బటముల్లుమికించువాగెఁబెం

పారబిగించిపైకుబికియబ్బురమందివయాళివేళన

• య్యాఁబలంబుతాల్లి శ్శియా లివయంచువదీరులెంచగఁక ॥ ౧౩.

మ॥ గమకంబైతగుచూపుతూపుదొరయల్కంజిక్కికోల్పోనియం

గములంగల్గివిహారముల్లుపునాకందర్పచందలబునఁ

గొమరుంబ్రాయపురాచబిడ్డలెలమిన్గొల్వంగనానావినో

దములన్గూడినపాలపుఁతుఁడువినోదంబందియున్నతటిక ॥ ౧౪.

చ॥ సమధికరూపనిర్జితపసంతునకీహితదానవైభవా

సమగుణధిక్రతాంబుగరజాతికినన్నపనూతికిన్తహ

త్తమమృగయుగసంహరణదారుణకేళిసహాయవృత్తిమై

తమకమురేచి నెవ్వుదిముదంహనగుఁర్పదలంచియోయనఁ ॥ ౧౫.

సీ॥ వెలుంగురాచలువకుప్పలపాలచెకముకిసముద్రకాశనసామిధేని

బలితంపుఁటెండమావులుపుట్టుపుట్టిల్లుపథికులయరకలఁబడినముల్లు

కలిగొట్టుచెట్టుగుంపులకింటిచుట్టంబుగాలిమేఁపరికివాకట్టుమందు

మదనవిన్నూర్తికిమారటముక్కింటిమిహిరబింబమునకుమెఱుంగుసాన

యవనిఁదలఁజూపెనహితనర్మగమాధి । పాలితానేకఘనపాదపప్రసూని

రిత్తనీమహగర్భనిర్భేదనంబు । తాపసంతప్తజనమునిదాఘదినము ॥ ౧౬.

నిదాఘవర్ణనము.

మ॥ సమనక్తందివవింధ్యమేరులుమిథస్పర్థాళుతందీవ్రరు

క్కమలారిప్రతిరోధులై యొగయికన్గన్నట్టుచోగ్రీష్ఠకా

లముపేగండగుకుంభజాండుదుటునిల్పందగ్గెదద్రాత్రివిం

ధ్యమహీధ్రంబుసమున్నతస్థితిఁదదన్యంబొప్పెనెంతేరహిక ॥ ౧౭.

చ॥ పడమరవెట్టగాడ్పదుర్జైనముసాగని నెల్లఁతేఁడుని

లగ్నడవడిదక్కిస్సక్కిచనఁగాదివసంబులుదీర్ఘతంగన

స్పడియెదదుగ్రతాపశిఖిబైకొనిచాలతపింపఁజేసిన

న్మడిఁగినలీలరాత్రులుకనుంగొనసన్నములయ్యెనయ్యెడక ॥ ౧౮.

చ॥ గడిదొరగానమ్రుచ్చిమిదిగంబడియప్పతికిఁబిడారమా

కడలిసబింధనంపుశిఖిఁగయికొనిగాడ్పుసమానభూతతక

దొడికిసభాపకారియగుతోయమడంపఁగవచ్చెలేనిచోఁ

బొడమునాయగ్గియెల్లడలబ్రుంగునొసీరముతత్తదాగతిక

మ॥ వనవాటుల్ హియింపుచున్ బ్రబలదుర్వారోధతిగ్గన్నవా

రినిబోనాడుచుదుమ్మననొప్పరలుచున్ లేలున్నగళ్లున్నశిం

పనినిర్మిద్రతసంచరింపుచునపస్తారస్థితివ్యాప్తిభూ

జనముల్బిగ్గిలనత్తటివైలఁగెనున్నవ్యగ్రవాతూలముల్

చ॥ బెడిదపుటెండపెన్నెకలఁబేరినవేదననాపగామణు

ల్వడిఁజెడిపోవుకేళవిడువంబడిశేషతజీవనంబులై

యడరుతదీయడింభములయందమునన్గనుపటైనక్కడ

క్కడఁబథికావళిసమధికల్పితనూతననూపకౌఘుడ

౨౦.

చ॥ వెలుంగులఁతీనివేవెలుంగువేడిమినుట్టుననుక్కునా

కలశసమస్తసీమృదులకాయములన్బులీసిరుగ్రమ్మబా

బ్బలగతికూపకప్రతతిభాసిలెనందునభింబుపెట్టను

గొలువగలేకగుండుగతిసిడలచేఁగనుపటైనత్తటిక ॥

౨౧.

చ॥ కొఱవినిజూఁడినవ్రవులుకొన్నవిధంబుననెండవేడిమి

న్జులచుటమండునప్పుడమిసోఁకకప్రేపయిజాటునీటిజా

త్రైలుంగుననెండమావులెడతెన్వకనంతటనిండిపోల్చిన

త్తటిసురగాలినుళ్లగతిఁదార్చొనిమిఁచెధరాతలంబునక

౨౩.

చ॥ అకటనిదాఘతాపముననగ్నియొకించుకదాళలేకమే

నికిఁదగుచల్వగావలసివీటమునుంగఁగఁబోలులేనిచోఁ

దుకతుకఁగ్రాఁగనేటికినదల్పదముల్వనధుల్నిజాంతిరో

దకములవేడిమిందెరలితద్దయుమిట్టిపడంగమీనముల్ ॥

౨౪.

మ॥ తనరన్తక్రకపుల్నుతింపఁగవసంతత్యాగినైవాసికే

క్కిననాతేజముసాగునోటువసునిక్షేపంబుఁజేఘోర్చుకో

కనటంచున్తిహిరుండుతావసుమతీగర్భంబుభేదింపనా

టిసబల్లాయములోయసంగఁగనుపటైనర్నబొందల్లరక ॥

౨౫.

మ॥ సరసీజాత్తుడురధ్యరజ్జుపవనాశవ్రాతముగ్రాతప

స్ఫురణకాన్తానిభజింపనూత్నభుజగస్తోమంబుఁదేనంపఁగా

సురగావాసముజేగఁబోయెడినానానొప్పెన్నిదాఘోద్ధళ

ద్ధరణీరంధ్రవిసారిసౌరకరసంతానంబనూనంబుగక ॥

౨౬.

మ॥ మునువర్షర్తుననీరుమోచినుమసంభూతచ్ఛవిన్బాండుత

గ్గనిపుష్పాసపపూరనిర్గతులజోకన్జిట్టుముగ్ధాఁయుచు

ననఁగాగర్భమౌర్ధ్వమైనతటిగాఁగానోయరణ్యానిదాఁ
గ నెవంశాపహునాశ్రయాశుసముదగ్రజ్యేష్ఠకాలంబునన్ ॥

౨౭.

చ॥ పుడమిపడంతినైజజలముల్పరిపోఁబలువెట్టఁగుందిలే
వడిఁబడియాత్త సంతతిదివంబుననున్న మరస్రవంతిన
క్కడునగతాము బెట్టి దివికుటైననన్గను పట్టిమించెన
ప్పుడునుడిగాలిఁబట్టుక నభోగతిఁబాలుదు మారమెంతయున్ ॥

౨౮.

మ॥ కనుఁగొన్నన్నలు మోడ్వఁజాలునదముగ్రగ్రిష్ఠతాపంబుచే
నునుకుల్లప్పెందలంచి పోవఁగదకేయోనాధయంచున్విక
ర్తనుజేరంజనుపుండరీకములచందంబందె వాతూలచా
లనవిస్తారిత శాల శీఘ్రజతూలంబులవిన్గప్పుచున్ ॥

౨౯.

మ॥ వడగాలిన్తయిగంద్రుక్కఁబడులేవ న్నాలమూలంబులన్
ముడుఁగంచారిన నీడలన్ధరణిసంభూతోష్ఠ చేతన్పడిన్
బడిగన్నట్టినఱుగి బొబ్బలగతిన్భాసిల్లి మధ్యాహ్నపుం
బొడయెండల్పొలుపారె సంతట సముద్యాతలబులైవేసవిన్ ॥

౩౦.

మ॥ అతిగాఢాతనుకార్య సంవిహరణవ్యాభీధత్పష్టాసము
న్నతచింతాప్రతికారసమ్మితనానాపాంధసేవాప్రియా
శ్రితభూతిన్దగుతత్ప్రపాచయమునిర్నిద్రాతి సౌభాగ్యవ
ర్ధితమైరంజిలుకుండగోళక సమృద్ధిన్సర్వసంతానమై ॥

౩౧.

చ॥ అలరుసురంటిగూండ మునుపంతటఁ బెట్టినబొండుమల్లెమొ
గ్గలగమిగాలిగ్రుడ్లుతటిగావునవే విరియంగఁబాటఁగా
వెలువడుకై వడిన్తిగుల వింతగఁదెమైరపిల్లులచ్చటన్
దెలివిమెలంగఁగానియెడఁదీరినతెమైరలెట్లుగ్రవ్వురున్ ॥

౩౨.

చ॥ పరగఘటచ్చలంబునఁబ్రపాచలదుర్గములన్ఘనండుభా
స్వరగతిమైసత్తైత్యతరవారి ధరించినదాఘగర్వసం
హరణమొనర్ప నధ్వగభటావళిఁగూర్చుకనిల్వెలేకత
చ్చరతరుణిమిమంబునను చంచలలచ్చటనిల్వనేటికిన్ ॥

సీ॥ వడగాడుపులువీచెవడలెఁబాంధజనంబుబల నెనెండలునేలపటియలయ్యెఁ
బ్రబలెవాసరములు పటతెంచెనెరగలియెండమాపులునిండ నేలులెండఁ
బొగిసెదిక్కులుమెకంబులయంగములుపెట్లె సొరిగెఁబట్టలు చెడఁదిరిగెమరుఁడు
బొండుమల్లెలుపూచె బొలిచెఁబాటలములు ధరఁదీతువులుమీఁకెందారెఁబారి

వెలయుచలిపందిరుల వట్టివేరుచప్పు | రములవలపుఁబూజవికలగుమురుసాదల
తఱుకుఁబనుపుటాకులదళ్లచలువఁదాఁగి | తలఁకితలచూపఁదెచటనిదాఘవేళ || 38.

ప|| అట్టిసమయంబున||

37.

సీ|| కెంపంగిపూపరంగీలాఁగు కెంపుతాగొలునుజినాతాళిచెలుపుఁజూచ

మూలతాచొక్కపుమేలిసింగపుటాకు పనిమేలికడియముల్గానబుమీఱ

మలనానురానున్న మలపుకీల్పులుదిండిపెఱతాపతిమకాలిపెండెముర

పనిమిగుల్గు కిరీటిపచ్చతామరయంతరాళపు జిగియుంగరాలుదసర

మిసిమివైదూర్యభుజకీర్తులెసకమెసఁగ|నాణిముతైపుటొంటులూయ్యార మెసఁగఁ

జాయనూర్యపుటంపుఁగుల్లాయినాసఁగ|జంటియరచట్టపె నెఱచలువయెసఁగ|| 39.

మ|| నెలతాసంతసనిగ్గులుప్పతిలుతిన్నె ల్తూలతాపెద్దటా

కులనిద్దంపుజగాహజారముసఁ దళుంగుల్గు మూర్తంబిపూ

సలసింగంబుమెఱుంగుఁజెక్కడపుఁగీట్టాగాచొకాగద్దియ

బాలుపార్వీలువుండెరాకొమరుఁడాపుల్గాల్వఁగాన త్తఱికొ||

38.

మృగయు లేతెంచికానుకలిడితమపగ్గెలుగ్గడించుట

సీ|| కొదమసింగపు వాలుకొనవెండ్రుకలజల్లిచిలువరాతలతాలగులుకుపేరు

రకపుసామ్రాణివాగ్లాడాచలాడంబు చిఱుతమీసపునేతచిఱుతదట్టి

తఱుకుఁగొల్వాడిబెబ్బలికొఱచేనమ్మగుత్తంపుటెలుఁగుతోల్కుప్పసంబు

సంఃదండఁగబెట్టు సవతీవబలుచుట్టసికజుట్టు తలముళ్ళవెకలిచుట్టు

విప్పఁగలపాఱుటాకు బల్కప్పడంబు| చుల్లరపుకొమ్మముతైముడొల్లుపోఁగు

లలరఁగఁటకునానెఱుకునాయంఁగఁడొకఁడు|పొడగసఁగవచ్చెఁగొలుపున్నపుడమితేని

సీ|| మొలఁగట్టుపాఱుటాకులు జాఱకుండఁగఁదీటికట్టినబలుతీవకట్టు

తుదనెమ్మిపురికుంచెఱ్ఱొచ్చికట్టినగంటఁ గలిగిననిడుదబత్సలనుమిల్లు

జడగట్టఁజుట్టినబెడిదంపుసికమీఁదనలమిన కొంగయీఁకలసరాలు

కొనముక్కుకడనుండి కొనవెండ్రుకలదాఁకఁ బొందుగాదిద్దినబోయనామ

మొదుగుదండాలు నల్లెనకొదుగుమాపు | లేసమాటలుసందిలనిడినకేలు

గవయుగలచెంచు చేరువకాఁడొకండు | వచ్చినపువతికిఁగానుకలిచ్చినిలిచె|| 39.

సీ|| గదురుకంపుగడించుముదురు కొమ్మజెమటలజొనుపుపుక్కిటిలోని జొల్లువిడెము

తొడుగులిడ్చినరీతిఁగడఁగు గంధపుఁబూఁత నెఱిచిట్లనిడుబలినిడుదజల్లి

బలువంటికుట్టు కంబడిగవిసెనకటికోకజుట్టినపాఱుటాకుగుంపు

నిగుడుముందఱియ్య సిగదాకు నెదురెక్కుకొ సముక్కునామంపుగొనబురేక

పిడికిలములువీచుననిడినపొదియఁజె | దెలిరువాణపువెదురుము త్రియపుఁబేసఁ
గలిగియెఱుకునాయంకుఁడొక్కండువచ్చిపుడమిరావేల్పురాయనికడనుసల్పి ||

• సి|| వలుదయేనుంగుముత్రములబట్టిపులులపైఁబెఱికినయిట్టితోల్పెఱికగములు
కస్తూరినించినంగములుగట్టినకపురంపుటనంటిపరంపుబండ్లు
లేనెలడ్డిగ మొత్తమూనియెల్లలకు నెత్తిన పగడంపుమంకెనలగుములు
చూటపప్పుబిగించిశరభాలపైవేయఁదగు పాటుటాకుపాత్తరలగుంపు
పుసుఁగుఁబిల్లులు జల్లులుపొగడపండ్లు | జీవదంతముఁగ్రంతములైననువిండ్లు
గేనిసవరాలుసవరాలునాన్పపాలు | సముఖమునఁబెట్టిచెంచులుసాగి మొక్కిరి|| ౪౦

సి|| సింగంపువిడుపులిచ్చినయట్టిగండభేరుండంపుటఁజదిమండలేంద్ర
యేనుంగువేటకేనేర్పిత్తీనయట్టితెఱుగోటికందిదిధీరహృదయ
కనుమఱుంగొనగూర్చినునుబిళ్ళకై దిద్దు నెడబండి పులికూసయిదిన్నపాల
పరుసజూప మెకాలఁబారిగొన మఱిపినశరభంపునినువిదిసార్వభౌమ
యెచటారక నేరవిట్టివిదేవర | నగరనుండఁదగినవగుటసామి
వేటకాఁడనగుటవినిఁదెచ్చితిరాజ | సవదరింపుచూడననధరింపు|| ౪౨.

సి|| పండిగైబట్టుంగఁబండికైదువులేల నదనికబదనికయొడవనేని
యలుఁగునేనుంగుకై యలుఁగుఁబూసఁగ నేలనండ్లదండచేరుండనేని
పులినేరుచోఁబులిపులి నేయ వాలేలవేలికీమాలికవెల నెనేని
సింగమ్ములెదురనసింగమ్ముఁగొన నేల తొత్తయీబెత్తంబుహత్తెనేని
యమ్ముగొడవేలయాగవయమ్ములకును | ఖడ్గమంకింపఁగానేల ఖడ్గములకు
భల్లనుదియేలయాయచ్చభల్లములకు | నయ్యయీబండిసికబంతియయ్యెనేని|| ౪౩.

౪|| అనివిన్నవించితాఁడ | చ్చినకానుకలొప్పుగించి చెంచులదొరిని
ల్పినమొరెచ్చటనుండురె | వనికైవచ్చితిరనుచున్నపతి యడుగుటయు|| ౪౪.

సి|| తరిగుండునేను నేతఱినుండు తలమయ్యగొండకు నాలావుదండయధిప
వలి మెట్టునాకుఁగావలిపట్టుదేవరసామిగట్టుకునేను సామినొడయ
సిరిగట్టునాకునుసిరిగట్టు నెలవప్పుమచ్చగుబ్బలి నాకుమచ్చజియ్య
తొలిగొండనాకునుతొలిగొండయేలిక వలపుబల్లనాదునలపుదేవ

గుడును పెనుచుట్టురాకొట్టగొనలుదొనలు | కోనలును కానలునుతత్కుగుల్కుచిల్కు
మొత్తముల్పెత్తముల్లాప్పుముదురువెదురు | జోళ్లుపాళ్లును మేముండుపీళ్లురాజ|| ౪౫.

౪|| పసగలయెండలన్గుదురుబండలఁ గాకలనిండిపొంగుకా
గ్నసరపుఁబాలచే నిపురఁబారిసనివ్వరియొగిరంబుతో

మగులు వెలుంగురాచలుప మంటల గాల్కటకుట్లనంజుడు

త్తెసరిసరింతు మేసరెల మేమయి సామిరొ వేటలాడుచున్ ||

౪౬.

క॥ ఒడయానీ పేరిటియీ | బుడతని కెన గానఁ గానఁ బురుడింపఁగని

క్రడిబోయలలో మఱియె | క్కుడుచాయలమలల మెలఁగుఁగోయలలోనన్ || ౪౭.

క॥ తిలకించితి వేసప మొ | క్కులమగునీ చెంచు మేనఁగలపలుగంటు

ల్పలసింగపుఁబలుగంటా | పులిగాయములెల్లఁ బెద్దపులిగాయముల్ ||

౪౮.

క॥ నోరెఱుఁగని మకములకై | బారెడుకై దువయుఁబట్టఁ బాడియెనుచున్

దూఱున్ మువిడికేను | దూరున్ నైకమున్న పొదయ దూరుండుగుచున్ ||

౪౯.

ఉ॥ కుక్కలడుస్సివంచఁగనికోయ నుకోయను దిట్టుఁగుండెటిన్

బొక్కి వెడల్పినిల్చిన నుబోయను బోయనురోతలాడుఁ దెన్

మక్కువ నేను నే గెఁబడమాయ చుమాయను వెల్లరోయునీ

వెక్కినీ చెంచుసింగముల వేటల వేటలలీలఁగుచుచున్ ||

౫౦.

ఉ॥ ఎత్తిననిబ్బరంపుఁబరువించుకత్తకబత్తకంబులన్

హత్తఁగఁదాఁకుగాయములు నారసికత్తైవమన్నలజ్జగో

రోత్తులకేలపొత్తులనియొల్లఁగు మా మలలవ్వమీఁదిమా

బత్తియెమా న్పెవీనికెవిపాటివియే న్నప యెన్ని చూడఁగన్ ||

౫౧.

క॥ తొమ్మనవిఱిగినయేనుఁగుఁ | గొమ్ములువడిసెలగుఁబంకికొమ్ములపాఁరు

ల్యస్తై పెకలకయుండిన | యెమ్మెలకునువీడులివియనీయఁడుసామీ ||

౫౨.

శా॥ సామీదేవరవంటి వీరపురుషురైతంబు నెల్లప్పుడున్

సాము లేయుట నైరిపోటుఁదలగించన్ వానిఁ దాఁకింపఁగా

గామాయాబుడుతండుబోవుఁబలుబోకల్పెక్కులాన్మై మెకా

లేమేగొట్టఁగనోరయెపొడవరాదేబుద్ధిగాఁదెల్పవే ||

౫౩.

సీ॥ తలవెండ్రుకలకన్నఁదఱుచు గానితని చేఁగూలిన బెబ్బలుల్కువలయేలద్ర

చుక్కగుంపులకన్న నెక్కుడొనితనిచేఁజచ్చినసింగముల్సార్వభౌమ

ఇసుకకన్న గడింపహెచ్చెయావీనిచేఁదెగినయేకలములుజగదధీశ

కసపుకన్న ను నెన్నఁకునమెయావీనిచేఁద్రగినయేనుఁగుల్తానవేంద్ర

యేనుజేసినసావుసంబెన్నఁగాని | కలనదేవరగెలిచినగెలుపులన్ని

గలవునాచేతఁదెగినేలఁగలసినట్టి | గండభేరుండముఖ్యులుగంబులయ్య ||

౫౪.

తే॥ తఱిమిచేకత్తిఁగత్తుకల్లఱుగుటొండ | చేరివాకునఁబొట్టలుజీరుటొండ

- కయోరాజ మేక ములంగనినయపుడు | వింటనేసినవాడుమాయంటలేడు || ౫౫
- కథలమానిసిలేడింటికిమాయలచెంచురాయనికినని పెనక
- య్యకునాతని పెనకయ్యకు | దుకతుకబుట్టించినవ్వుదురుమన చెంచుకో || ౫౬.
- ౧౫ గండభేరుండంబుగండకవై చిననాడువెలసెనీ సెలనుబల్వింటగంట
- కదిసిబల్లెమునసింగమునుగూలిచిననాడమరెనీపిటిలిపించములజంపు
- కదిమిచేకత్తిచేగరిని గ్రుమ్మిననాడుగలిగెనీ సెమలీకనిడుదజల్లి
- ములవంకికొద్ది బెబ్బునిని గెల్చునాడుగలిగెనీముంజేతిగవ్వదండ
- సామిచిత్తంబునకునామసావుసంబు | సుచ్చుతేపటివేటలొవచ్చెనేని
- వేటలకాలిగూలియాపెండటంచు | నన్నుజేపట్టివిడువకమనుపుమయ్య || ౫౭.
- ౧౬ తలుచుగోమెకములేవనింగలవని రాజడుగడజెంచులుబదులిడుట. *
- || అనిపలుకుచెంచుపలుకుల | కనురాగముబొందియాధరాధిపమణిగ
- న్గొనితలుచగుచుమెకారే | వనింగలవనననియొకెంచువలిగట్టలుత || ౫౮.
- || కలదొకమలపులికొదమల | సెలవెన్నెకములమొకములసెలకొనినిబవ
- న్దలమిలంగలకుఱకుఱబో | యలకొండలమీడుదానికావలగలదా || ౫౯.
- || అపటిపందులకైప్పంగనలవియగుసే | చప్పింపంగసెలవులకొలుసొంగ
- సెలలబెడిదంపుగోఱలసెలగబుట్టి | మట్టుమీఱినకాఱగ్గిబుట్టునుంచు || ౬౦
- || దండచేలావుగలగట్టిపండుపెదురు | తండములకొమ్మపంగలమెండుబట్టి
- బెడువిఱచినకైవడిదెనచివిజుచు | పోతరించినమప్పలప్పలనులోన || ౬౧.
- || అటదిభదానవారింబదనైనమహింగుమిగూడిబందులం
- తటవెసబుడ్డగింపబెడిదంబగులొయలంబర్వితేపవి
- స్ఫుటఫణరత్ననూత్నతరళోభవెలిస్వలింగంపకున్ననా
- క్కటస్సపశకృమేయిరులదార్కొనుకాఱడవిస్థలంగగ || ౬౨.
- || తముదామెబెదరిబులుగులు | గుమ్మలైపైకెగసియెల్లుకొనుకొమ్మతుదర్
- గమకముగడదాకితొటతొట | గుమికినక్రియక్రైశ్చసేలకునుప్రేగగుచు || ౬౩.
- || సలుగుబుట్టెలందుగవేళ్ళుపెకలింపంజెందుగాతాలది
- క్కులుగంపింపగబడ్డయేకుగులైగుప్పించిసింగంబుచీ
- ల్కులుబేరుండపుగాంతచిట్టెలుకలొగడ్డాటిపెప్పిలిచీ
- సలసాలాశరఖాలపాలగున్నపాలాయేమిచెప్పవచ్చి || ౬౪.
- ఎండకాకలంబొరలాడునేకలముల | చమురుదేతుడుదొరువులజలముగ్రోలి

పోతరించినకాతెనుబోతులచట | వచ్చిమదహస్తీతోడఁగొమ్మిచ్చునధిప || ౧౬౫.
 గీ॥ ఒకగొడుగునీడనీవుకీడుగునదుపు | గుడుసుకొండకులొనైనపుడమిఁగలుగు
 పజలకెల్లనుపిరమైనపగిదిపాలసు | విందుఁగావించెదనుశోటవెడలుసామి || ౧౬౬.

* వేటకాయత్రపడి ప్రయాణమైపోవుట. *

క॥ అనిపలుకుచెంచుపలుకుల | కనురాగిలివేటతేనెయనిపురిఁజాబం
 బనిచిబహుకృతివారల | ననిచిఱొలుపుదీరివేగననుపమలీల ||
 సీ॥ గలలతీయలమాడ్కినిదుడివ్రాసిన పైతాడివలపెంపుఁబాగఁజుట్టి
 నిగుడుజీనిమెకాలనిండుబంగరువ్రాతపనినొప్పుకప్పుదుప్పటిధరించి
 నుగుచుచాయలపేరితెల్లనీరుబుగ్గలయొడైపట్టెపుఁగ త్తినానరఁబట్టి
 పచ్చతాపితదట్టిపసమించుపచ్చతాచిలుకకొంబిడివంకినలవరించి
 వివిధమృగయోచితవిశేషవేషమమర | వేత్రధరశంఖహంకృతుల్విన్నముట్ట
 బట్టుకై వారమునుసేయఁబ్రమదమునను | నగరువెడలిహజారంబుననువసంప || ౧౬౮

సీ॥ ఊదిరిబంగరువ్రాతహదనిపూపనిచొక్కనగతుల హంబట్టుమొలిపల్ల
 మపరంజిసరిగయొత్తడరిసంబునమించుమిసిమికల్లెపుఁగొపుమేలువాగ
 మగతాలమొగముట్టునిగనిగల్వలయాప్పుచురుమంజిముత్తెంపుసరిపెణ్ణిలు
 బలితంపుఁబులుదిండిమలదాయతాచెక్కడపుగోపపనిచొక్కటలపులేప
 తగుకుడైతాడిసింగిలుల్లరకసములు | రకపుఁడికిలిసిరాజి నారంజిబన్ని
 పతియెదుటనిల్పెసాహిణిపరగపాలి | నారసంబగునొకతురగోరసంబు || ౧౬౯.

చ॥ పతియలలేజి నెక్కినరపాలురుగొల్వహయాధిరోహపాం
 డితిసరిదాఁట్లుజోడనలునిబృరమురవగాలువేడెము
 ల్లతనముమీఁఁజూపికుఱుచల్వడినూకిమలంచినైచుచుక
 జతురులుమెచ్చఁగాఁజనియెత్తెలనివాసులుతోవఁజూపగ || ౧౭౦,

క॥ డేగలనువేటయుల || జాగిలములజాతిముంగిసలబండగులం
 వేఁగొనిమృగయతెమహి | భాగముక్రక్కదలఁగదలెబలియరుచక్కి || ౧౭౧.

చ॥ సలుగులదాటి, బెబ్బులులసంబెట, యిట్టులమారచిక్కమే
 దులముకుగొయ్యి, సింగములదొంగ, సివంసులకత్తికోతయె
 ల్లలతలబోడ, మన్నుబిడికూకలగొంగ, యనంగమించుకు
 క్కలగమిబట్టుపట్టెడఱగట్టిరి, పట్టిరి, రాజుచెంగట || ౧౭౨.

వ॥ అందొకఁడిట్లనియె || ౧౭౩.

ఉ॥ బెల్లపుం నాగునందడిసి పెట్టిలి, వాల్మీకీని నాళ్ళు, కొ
న్నాళ్ళు మెకంబు మైబోరకసంజాడ మేపిలి, కొన్ని పాశము
నైల్ల నేవేటవేపుఁ గమిబడి సల్లలఁజంపనేర్పితిఁ
గల్గిరియ ర్మ్యునిపిప్పి షిది కాసలఁబందుల వేరువిత్తనకా॥

౨౪.

చ॥ బలబల వేఁగునంతగవిపజ్జలనిచ్చుఁ జేరొప్పుచుకా
గలబడు బెబ్బులినిరుసుకై నువుదొమ్మలునాటఁ గ్రుమ్మసం
ధిలునులిపెచ్చ పెన్నురువు నెత్తురుఁద్రావుచు వేటఁదీర్చుఁగాఁ
బులితలగుండు గండఁడనఁ బొల్చిన గండిభూవరోత్తమా॥

౨౫

క॥ అనివాఁడుచునవి నేయఁగఁగి గుంఁగొనలక నగవుదేరఁ గాఁబతితముఁజూ
చు నెడనదు మతమ దేగలఁ యనవద్యగుణంబుఁ దెల్పియటఁదన్నగయుల్॥

౨౬.

సీ॥ ఈమించుకై దువ ట్లెన్ని గల్గిన నైనది తీతీసినమాడ్కిఁ బ్రెంచిపట్టు
యీతళ్ళు వేగాళ మెన్న శక్య మెపులుఁగులఁగొడి నేట వేసినట్లాడినపట్టు
యీచుచలపు దేగయిటువంటికల్లేటి వేటున పొటునవిడకఁబట్టు
యీబైరికంకణంబెగయుఁబోపాడవున కెక్కించిదిచి తానుకొఁబట్టు
యీయనుజాబోరణము దానదేమి జెప్పఁ నహహ పేదరాలినిదయ్యమడఁచినట్లు
వసుసఁబిట్టలఁబట్టునోవసుమతీంద్రతడయకొకయింతయడవిజోపిడినఁజాలు॥ ౨౭

ః॥ వెనకముందఱునిరుచక్కి వేటలొనఁ నెందఁతెందఱుఁద్రోలిన నెచటనేని
తప్ప నెగసినఁదారినదద్దరిలకఁ పిట్టనేయుదుమ దెదేగఁబట్టియైన॥

౨౮

రుక్మవతీపుత్తము॥ చూటల నేటికిమమ్ములనేఁడి । వేటఁగఁగుంఁగొన వేయనువారల్
కొటులసంఖ్యలుగూడుక రానా । ఖేటక ఖేలాకీలతబుద్ధి॥

౨౯.

క॥ రంపిలుక్వాగణిక శ్రేష్ఠః సంపాతికజాలికాదినానామృగయా
లంపటసుభటాలాపపఁ రంపరచెవికింపునింపరాజటఁజనుచుకా॥

౩౦.

* అటవీవర్ణనము. *

సీ॥ కెరలి నెమ్ములు నేయుకేకారవంబులులావుక తత్తునీలలదొదలు
మూలసండులనుండిమూల్లుదాబలక్రందుగుంపు కేరజపుఁగయ్యంపురొదలు
పెల్లుగాఁబాలుచుపూరేళ్ళకుఱ్ఱుల సద్దుదొడ్డయా బెలగువ్వబొడ్డురవలి
కారొడ్డిగుములకొకారంపు సందడిగుడుగులావిలముల చెడుగ సరము
పనమహిషము త్తకంతీరవద్దిపేంద్ర । గండభేరుండకార్దులగవయచమర
శరభ సారంగపుకముఖసకలజంతు । వివిధనిధాన్యములుమించివినఁబడంగ॥

౩౧.

సీ॥ శావస్తికాహరకార్థులభృతపూతిగఁధినయ్యంకవాంగః బిలఁబు
 బహుళసంపవరావభావితజ్ఞాపితహస్తీకపంచాసనాలయంబు
 నిఖిలభీకరముఖాముఖినఖానభిదీర్ఘకలహాయమానమృగప్రజబు
 కటిదంష్ట్రీకోదీర్ఘగుటిలసాలాద్ధూతధూమాయితజ్వాలధూమంబు
 గండకలుఁగాయగండభేరుండగవయః చమరగౌడేగవానశశస్పృశాల
 జీవనంబగునొక్కమహావనంబు నద్భుతంబందికాంచనయ్యంకపనుతుఁగు॥ ౮౨.

గీ॥ అటులఁగనుఁగొని మెచ్చియయ్యడవిఁజొచ్చి లబ్ధకారభమ్మగయాతిల్లోలబుద్ధి
 గడలుకొనఁజాలనుత్సాహకలితుండగుచుఁ దొంగి మెకములఁజూపనొప్పుగఁదలంచి॥

ప॥ అత్తటి మిటమిటయని కటికియెండలంబుట్టిన బెట్టదంపు వెట్టదొట్టిన నీ
 ట్టిట్టగు పిట్టలంబట్టి కఱకు తెలుకులు నీరునించిన చెలమపట్టు పేర నెట్టుకొను నిదా
 ఘనమయసంజనిత సంతాపసంభూత ఘర్తజల బిందుసదోహంబులు మైనివురునట్లుం
 జుట్టునిగుడించు నాత్మపూతాగ్రర పరంపరలవడువునంగడలుకొని బడలువడనుడిక
 రువలిరవలిరవులుకొనిభగ్గున నెగయు నిజావయవతాపానలంబుడంబున విడంబించు ధ
 గద్దగిత మార్తాంశోపకలిత కీలికీలామాలికల చాయలపగది మెండుకొని లేటిపిండున
 కు జలభాంఘింపంతగించు నెండమావులచుటుకున బెండువడిక్రాంగు జనయిత్రియగు
 ధరిత్రీదేహంబు దాహంబుఁదీర్పనిక్కి మిన్నేటితేటనీలన సమకునుమవుటంజలి పట
 లముల దోయిలింపిచల్లులీల గంధిలమకరంద శీతలాసారంబులుగురియుభూరుహంబు
 ల లీలనీడలం కీడించుదుప్పులుకుప్పించి తత్తోట్టరకుటీరంబులనున్న పన్నగంబుల గొ
 మ్మలం గ్రుమ్మిలిగించి కఱకుకఱకుక్కునంజెలుకుఁగొటికినతెఱంగునఁగొటికి పసమెసపు
 తఱింబక్కునంబంటికిడ్డపడఁ గటుక్కునంగొటికి వెడలనుమియ నెఱయుతత్పణామ
 ణి గణంబుకొవ్వాడి వప్పులగొప్పుకుప్పలంబఱచు నెడల మెత్తగాలువడి యట్టిట్టు గ
 దలనేరక వెగడుపడిజడిసేలిరిగెడు బంధుగగంధసింధురింబులొగని నింగిముట్టనుపొం
 గిక్రంగి యఁగంబులునిగుడఁ జెంగునలంఘించితనీయకుంభస్థలవిదళన లగ్నఖరనఖరం
 బులగుచు వెంగలిచూపులంగడలు బరికించుసింగవుల గొదమలఁగోఱ లివ్వలవ్వల పె
 డలం గబళించు శరభంబులనీక్షించి అొక్కలుముడిచి బుస్సునందూఱి తటాలునం ద
 న్నికొనియెగఁయు గండభేరుండంబుల యెఱకలంబొడమిన గెడును పెనుగాలి నుడివ
 డయొఱయు తరుణాఖలంబుట్టుదట్టంపు గార్చిచ్చుఁజల్లార్పుచు సకలమృగపతగ నివ
 హనాశసంనూచకంబగు రక్తవర్షంబు ననుకరించు తత్త్వదనఖిలంబిత కళేబరవినిర్గత
 రుధిరధారాశధారాపూదంబులు కుత్తుకబంటిగాఁగోలి యన్నననఱగన్న పెట్టి పె
 న్నుడన్నిన నెఱుంగకవిదురుచుబెట్టులున్న నెలవులున్న;మఱియున్నతైలంబులగు

తాలంబులం గిరాతజాలంబులు, గీసి, మోసులంగట్టికై తెట్లకెగనుటికి యందులను
 పుత్తిణ్ణకల్లుతదంతికసీమల ముసురుచీమల నలజిన జి పొట్టలుబ్బగొబ్బునంద్రావితెట్టి
 బ్బుమాపుల నల్లడలుబబునుచు లాహిరిగొన్నకతంబున నెడవెడగునియును బయల
 గంతుగొనినఁ జిక్కునబడితొడిబడలేచి స్త్రీచుమ్మాచుఁడడఁ టునడలందమనె
 లవులునుచి వేచొక్కతెఱవునంబుచి యవలమఱియొకగవికిచేరి యచటియలవు
 లు తమ నెలవులనువచ్చిన మచ్చర్కంబున విచ్చలవిడిగదిసి పయంబడి బెడిగనులగు
 నిడుదమనగోళ్ళగ్రుచ్చినఁ దామును నెదిరి పైకొకొట్టతఱిఁదుట్టెలుగట్టిన రోమము
 లందవిలితివియఁదరంబుగాక బలిమింబెకలించుకొన పెళ్లునవిలుగు ననోనననఖరంబు
 లందొఱగుశోణితంబునందొగి యరుణకిరణంబులచేతఁబొందువఁబడి వాపోవుతిమిరం
 పుగుంపులచందంబునంబడి యొరలుల్లంకంబుల యాకొగ్రంబులంబెదరి గుములుబాసి
 యిఱకటంపు కనమఱె పుచ్చబట మతటిబలుపలుఁగుజ్జా తొక్కుటంబులంగిట్టలుపగి
 లినాగిలి దగఁదొట్టిచొ గలుగాఱ నాలుకలుచాపుకొని చాచకట్టుగాఁబడు సారంగం
 బులకు నిరవైనవట్లును; మఱియు ననమహిమవిషాదకొట్టిపముట్టంకితగండపాషాణస
 మదయపతనసముదితి పెళ్ళపెళ్ళజ్జావారావతూర్ణాకణ్ణంబున మిట్టిపడి ప్రతిబింబి
 తారుణతరణికిరణంబుల నిగ్గులుదేరునీరుగ్గఁజెన్నారి విశోదపరాయణంబులై నడి
 యాడుకాటుకకొండలకరణి చుఱచుఱచిఱుకుచుఱుకుఁజూపుల నెత్తురులువడియు
 నయనంబులనెల్ల దిక్కులంబరికింపుచు నుప్పతిలికొఱలంజిప్పిలి పెన్నురువురాలఁజ
 ప్పరింపుచుకొప్పరింపుచు నెఱుమట్టినేలవాల్సిననిజచ్చానులంగని రొప్పితప్పునంగొట్టి
 గిట్టికొచ్చికోరాడి కుమ్మిపమ్మికోమ్మకొన నెగడిమ్మతిఱిఁ బైఁగ్రమ్మకొను నెఱుదుమ్మ
 నంబరగునిడుదరోమంబులుబహిర్గతంబులైన యంతరకోపానలజ్జాలలమాడ్కి ని
 బ్రపాటునందనగ మెఱయులుబ్బకమానసాఖర్వగర్వకరిపాకంబులైన యేకలంబులుకు
 డుములుతుడుములై నిలుచుచోట్లును; మఱియుఁ గణదురులపోల్కిఁ బెద్దపెఱయొఁ
 గలగతి కదుపులైరేగి యాఁగిపైబడుకొంచు మీఱిన రేమలంఱాచి మిన్నలుగ
 వన్నెలుగట్టుచుఱుకుకొన్నాడిమొన లకోరికోలలచందంబున నందంబగు నెలలబ్బం
 దంబుఱులుఱులుమనంగఁబొంగి బెడారునదూటికొన్నింటియవయవంబులు తూటలుబా
 నలరీతి జల్లెడలభాతి జోరుననెత్తురుగురియు నెడదగండలబోడిమి నెడదాఁకి పెన్ను
 నఁజెన్నారు ముండ్లుఱొమ్మననాఁటి వీఁపునవెడల నెగరిపైఁబడి కొఱతంబడినలాగున
 గొఱులుకొన్నింటిగవులకీడ్చుకనరుగునేదులు మెలంగు నెలవులును; మఱియుఁగణిది
 మనుబిడిజల్లి మెకంబులుమొదలుగాఁగలుగు మెకాబునంచరించుటెంకులును; మఱి
 యుఁగదు, కక్కెర, కారుకోడి, లావుక, వెలిచ, నెలనెమలి, డాబ్బ, గొగడిగాఁడు

మొదలుగాఁగలుగుపక్షులు పొదలుకొనియుండు పట్టపట్టును సమదంబున విహరించుచు నాడాడ బోనులాడ్డించును బోగువారనియమించియు నోదముఁడ్రవ్వఁగట్టవజ్రేసియు వసులునాటనేర్పరచియు వలలువేచునానతిచ్చియు మఱియునురులు జివురుఁగుండెలు మారములుమొదలగువృక్షయాసాధనంబులు సమకొల్పముదలయిచ్చియు లటహపటహఢక్కానుకుక్కాదివాద్యంబులు జఱపించియు నన్నియంత్రంబులు ముట్టింపించియుఁ గోలాహలంబుగా జోవువెట్టించిన.

౮౪

సీ॥ హరులగుండియు బట్టవియ బెట్టుగఁ దాకి పఱచియోదంబులఁ బడలుకరులు పొదలసేఁగెడుక్రోలుపులులఁజిప్పునదాటి వసులఁజక్కునుర్గువిసరములును దొట్టినదగఁతోడి తోఁడేండ్లఁగడచిహ గురులపాలగుకొండగోటియగుంపు గొమ్ముపంగలసివఁగులనూఁకివలదూరి తవిరియుండెడుదుస్పితంజములును నిండిపైఁబారుగండభేరుండములును | తేరిచూడకనను సస్యదిరిగితిరిగి నురిగిమారములనుగూలుశరభవితతి | గలిగియక్కినమృగభయంకరతదాల్చె॥౮౫॥
౯॥ ఆపవ్వుదు.

౮౬

* మృగయాపిహార వర్ణనము. *

సీ॥ మనుబోతునడిపించుకొనియేగనిదెజాడ చేరువ బెబ్బలిచేరవలయు గవికి నేనుఁగుండిసెనవెర్తలెము త్రియం బులు చెంతసింగబుమెలఁగఁ సెలఁగెనెలగొమ్మబలుచొంగయి దెయఁటి కెలననేకలములునిలు నిరవొందెనివోట్టనివెపాలమడుపులు దండగాఁజెనుపెంటులంఁ ననుచునడుగెత్తిమూఁగువారిరసిపోఁగు | వారువారునుదెఱలెత్తువారుజోవు వారువడియోదములుద్రవువారునగుచు | నాటవికసంఘమప్పుడయ్యడవిబలసె ॥
సీ॥ ఎదడిందిమద మొండెగదనందెరొదఁజెంది పొదసందిపెదపందిమెదపునొక్కఁ దలమబ్బువెలిఁద్రొబ్బుపొలగబ్బగలయుబ్బు తలబెబ్బులలగెబ్బుదగలకొకఁడు దెనుచుకలనుడొంకలనుబంకమనుశంక జనుచింకమనువింకజదుపునొకఁడు బలుజంగలంగంగములుబొంగబెలుచంగ నలసింగములుగ్రుంగమలచునొకఁడు హత్తిమత్తిచందంబునహత్తినడువఁ | గత్తిగుత్తుకనుబిజ్జానగత్తిరించి సత్తిమత్తిల్లబలిసేససత్తిసక్కఁ | డవనిపలియిచ్చమేలుమేలనుచుమెచ్చ॥ ౮౮ ॥
క॥ భిక్షుఁడొకఁడుపొడిచినతన | బల్లెమువెంటబడిసెయుఱికి బైఁబడుబులిదా చుల్లరపుగోరబెడిదపుఁ | జిల్లాణుముకొద్దిగ్రుచ్చిచీరెన్నేరె॥
క॥ పొదనుండిరొప్పుబెబ్బలి | కొదమంజేయిచ్చిపిలిచికొఱవంజేయొకం

౮౯

ఉదగకగనుజెదరికనుచి బెదరక పదరకయకులుచుపిడెమునగడపెన్ || ౯౦

సీ॥ పసివట్టిబొరయచొప్పుడఁ గాంచియుదిరించు యుదిరించిపోసకయురిదిగదియుఁ
గదిసితోమునిగాలుగఱచి వెంబడిచీయు తిగిచిఱోడ నెలేవఁదెరువుఁగట్టఁ
గట్టిపైఁబడికొట్టఁగనితొప్పికడుదాటు దాటిసాగఁగనికతటిమిఱొడుకు
దొడికిక్రమృగ గాలుపడిచిపక్కజుడుంగు జుడిగియాయముఁజెట్టినుక్కఁజేయుఁ
జేసియుటులేకలముల బైనెఁగొనియె బనవిభుఁడుసూడనొకకొన్నిఁజొగిలములు
సారెసారెకుచిదులుపేరువారి చేరివినుతించెదముఁ బెంచుచుదొరికు || ౯౧

సీ॥ ననిజేమచిటుక న్న పడిలేచిచెవులుటిక్కించితానటైయాలించిపనుచు
బైపడవారనపఱచినప్పుడు రాలఁ జూకుకొమ్మన చొరచుఁడ్కిఁగను ౧౮
గొనగొమ్మగదలినగొనబుఱోఱకుచప్పర్చిచిక్కొదమగల్పించుకొనుచు
గాలిసోఁకిననైనగనని మైకొప్పరించితటానయటబయల్ సెలసిగనుచు
బలులకండ్లాతికై రాముఁబడినతరువు తునిసి పెళ్ళునవిలుగగట్టునసమఱలఁ
బుక్కుననురెండుతునియలెచడఁగఁగొట్టె భీకరంబగునొకదొడ్డునూకఁరంబు || ౯౨
శుభ్రము.

౯౩

౯॥ నరపతిగనియకుదండఁగి ధరఁ బ్రేవునుగుప్పవడఁగఁదనుఁగొట్టినమ
ల్లరముకుతికఁగఱచుకతా సరిచావుగఁజచ్చెకొక్కఁచాగిలమచట || ౯౪

చ॥ కొనలుఁజువల్పడంగొరడు కొలవిధంబునమాయఁజెక్కుచ
క్కునికులుమట్టపుంజుఱుతకట్టి మనోరికొసంగికొట్టె
త్రినముని కాళ్ళగోళ్ళుపడిఁద్రంచితటాను నగుక్కుపట్టెదం
గొనిపురిఁగట్టిపట్టె నృపకుంజరుచెంగట నొక్కఁడుద్దతి || ౯౫

౯౬

ఉ॥ క్రన్ననఁబొంచిపొంచి బొఱకఁ మెకముందుటఁగాంచియిందుఁబా
మున్నదికట్టెఁగొమ్మనుచు నొక్కరుఁడొయ్యనదోడివారికి
సన్నయొనర్చియించుకటు జాగితటాలునజల్లగోలచే
నున్నతిఁబూనియేసె దలయూడిపడఁ దెగబాటుకుందెకి || ౯౭

౯౮

సీ॥ ఆయెడహత్తియొక్క మదహత్తిఁగరంబునగొట్టిలేదుబం
తీయనిదాఁటిదూఁటికడు దిట్టతనంబునజొచ్చిచ్చిమేల్
రాయనదానివారి నిగళంబునఁజెట్టునకంటఁగట్టిలే
బ్రాయవుఁజెంపొకండుతనుఁబల్లు సాయబుజాడవేరుగఁ
|| ఆదెసలుగనుచుందోడనె యదిగాదదియేదటంచు నందలుభ్రమయన్
బొదినున్నతూపులన్నయుఁ బడియింజెయేనొకఁడుబలితనుమెచ్చన్ ||

౬॥ అలవిసుండ్లొ కానొకండుహంక్రియఁదూఱిసఁచుకలంబుపై

నూటిచివుక్కున న్నెగరినుక్కగఁ బెందొడలంబిగించిపె

పాటుగ వచ్చి గొప్పతన పెంచుదు బెబ్బులిగుండ్రవీలం

దీ పునుగ్రుచ్చియెత్తె. గడు హెచ్చరిక బెడమర్తి గక్కునన్ ||

క॥ వాలమ్మునకుం బెదరక । వాలమ్మల్లార్చి కొనుచు పడివచ్చుమదా

వాలమ్యగుపులిఁడనకం॥ వాలమ్యునఁదు॥ చెన్నపుఁడువారణాశీలక॥

చ॥ ఎదురుగఁ బాటు పెంచునొకయేకలముంగనితేజీనూకిదో

ర, దముదతిర్వ, గానిరిక రముల నేజను గ్రుమ్మినాటిపే

రెదనఁచేఁపుటికెదురెక్కిన లిలబిర్రనమాటరాఁ

జదుముకనిల్వైఁబావడలనంఁ మనఖిష్టతజమ్మగమఁగన్ ॥

చ॥ కడువడిముప్పికింతపెలిగాఁబొదనుండిబిర్రాకదువే

పెడబగిరుక్కుననంలి వేసిదొకఁడొకజాలిడేగ నె

క్కుడువెసపెనయ్య మహానళాయనియార్చి న్న పాలుచెంత వెం

బడి, భిరీ, పురీ, యరరీ, బాపురీ, యంచువచింపవేటరీ ||

ఉ॥ ధూరముగాఁగ నేగుక యిరుంగనియ తెముమీఁదనుండియున్

దారునవారితెళ్ళు, గడుతెళ్ళు, మనంబయికొన్ని మారుపెం

పారువడి వడినిగిచియంతట పాటుకుబోయి పటైన

య్యా రెబళ్ళీ రెయంచుమనుజాధిపుచెంగట మెచ్చ వేటర్నూ ||

చ॥ కయిదుబిటీన లేవఁగనుగ లియొకఁడొకఁడేగముషికిం

గయకొనియంట నేసియది గాఢనియంబునఁ దాకిదానితోఁ

బయిన బెనంగి వేసికొను పాటినలంబడకుండఁబటెన

కృ-యదునుడేగ. చేతివడి. కాలిజవంబు. విభుండు మెచుగ్గ॥

ఉ॥ కొంచక కదుమిదవ\పుకుంజరుఁడేసినతాటిబాణమం

క్రిచ్చినమాడ్కి - జంచలమ దేగవడింజనిగిటిపటిమె

వి.వి.వి.కా.శి.కూ.లుగయుచెక్కె.ము చక్కె.రబదియిచ్చె.బి

అంబికాకంఠుఃకామిభూమిరీడుచూచిభూమికాదధువులముక్త ॥

శ్రీ॥ శ్రీకృష్ణాంబికా దేవతా సమీపేషు సుఖం వర్షం వర్షం వర్షం

శీటిలియొక్క తేలికమైన దేశరీయమునందున్న శీటులు గాఢములు

గ్రామీణచరిత్ర వి. శాక పౌల పయ్యం శివశంకరాచార్య

శ్రీమదాంజనేయశాస్త్రి వ్రాసినది

|| గళభాగములచోలేముల్బాదలఁజిక్కుముల్వలగ్నఫలం
బుల నెంతేవడితోళ్లనంటి మెఱయకా మోపుల్లరుత్సాసరిచే
నలువందంగ మపిట్టతెట్టరోద సన్నకానద్దుగావివ్రంచుకా
నెలకట్టెంగొనితొడు మైలమృగయుగ్ చెట్టొక్కటకాగొట్టంగకా || ౧౦౭

{ చంద్రాంగమందొక గొరవంకందఱుముకొ }
{ నిపోవుచు నొక చిన్నారింజూచి చొక్కుట. }

|| ఁడిసరివంకనొక్కగొరవంకబురీలున లేవదానిపైఁ
దొడిబడడేగనేసి యుదిదూరము గాఁదఱుమకా బిజీనఁద
త్తడివెనఁబ న్నె సొకేవసు ధాపతితోడ నె వెంబడించితా
నుడుపదపిథి కంటిఁగన నోడివడిక వడదాఁకినిల్పినకా || ౧౦౮

1. అసమానచంపక ప్రసవసౌరభ్యంబు పాటలీనవపుష్పబరిమళంబు
పక్వకేరుపాల తాంతబహుళసౌగంధ్యంబు సంకుమదానూనసౌరభంబు
పితృతీతలదళద్విచికిలా మోదంబు కర్పూరవాసనాగారవంబు
కుముదనూనంబులఁగొమరొందు నెత్తావి చందనంబులఁగల్గుచల్లవలపు
జీలుకుకుకుమ స్వేదముల జీలికితత్త! దతిశయములగుబాళించునలరుబోడ్లు
చేరువ నెయున్కిఁదెల్పుచుఁజీలుత గాలి! యలఁతఁ దెడవాపియచటఁబ్రియంబానరై

|| కాంచికాఘంటికాకలకలధ్వనిపరస్పరకృతాహ్వానసంభాషణములు
మడిమయమండీరర్పుణర్పుణత్కారంబు లనోన్యన్యఘనపరిహాసకలన
కిరిపంకరుహరత్న కటకనిక్వాణంబు లితరేతరక్రొధహృత్ప్రియా
ధావనరారటత్పాదు కారుతిమధః కేళికాగీతసంగీతరవము
కిలసిమంధానభూధరాక లితమధన! సమయసంభవదమృతస్మృతితఘమఘు
మాహామికగ్రమ్మనొక్కకోలాహలమ్మ! చెవులకుకొసంగఁజవులుదత్సవనవళత||

|| అకోలాహలమరుదని! యాకర్ణింపుఁగవిధండు హయముడిసిహుసా
రైకైజాచేసిమహా! నోకహతలముననిలిచి కన్యంగోషచుండక

|| ఓషధీశ్వరుఁడంపనొగిలతాదికములఁ గాపాడవల్చినకళలనంగ
బలు వెట్టెదరులక్రిందులనీడలనుపేర మెలఁగుమబ్బులఁదోచు మెఱపులనఁగ
మదకాస్త్రికాలరై పొదలుపూఁబాడల వెల్వడుతదస్త్రాధిదేవతలనంగఁ

దనకుదుర్గంబాటవనివసంతుడుచ్రేమ నిల్వినయాజయేందిగలసంగ
సందనోద్యానకలితసృతాననూన! ములుగదంబింపననటిమితలగువిరుః
గోయవచ్చినయచ్చరకొమిరేలనంగ! సాలపునటనలవిహించుచెలులనడుము||౧౦

సీ॥ నెటికప్పుకొప్పుపై నెఱయుబుప్పొడినొక్క పడఁతుకచలువ పొనడనుదుడువ
నెడ నెడఁగనుపట్టుపొడయెండొకొకయింతి యరవిరి నెత్తమియరిగెఁబట్టె
జెక్కులఁదిగజాటుచెనుటయారఁగనొక్క విరిహోడికపురంపుమరఁటివిసగ
నలరుబంతులయాటనగు పేరలఁతదీఱ నొకటెక్కులాడికేలూతయొసఁగఁ
జానయొక్కతచేరి హెరిచ్చకఁ దెలుప! భామయొక్కతెయటబరాబడుల నేయ
తెఱవయొకతెమందఱతెఱపునూప! సకియయొక్కతెయొయ్యనసరసమాడ॥

సీ॥ హరినీలములచాలనదలంపఁదగులీల నునుగప్పుకొప్పుమూపునఁజెలంగ
నరవిందములయందమడఁగింపఁదగుచంద మునమోముబాబిల్లిముద్దుగులుఁక
నలకొకములజోకనలికింపఁదగురేక గబ్బిసిబ్బెపుటుబ్బుగుబ్బలర
బలుబేడసలతోడఁగలహింపదగుజాడ కలికితేట వెడందకన్నులమర
హేలఁగ్రొవ్విరిబంతిఁగేం గేలనూని చికిలిరవము త్తియంపుపాదుకలుదొక్కి
చలువనలువంక వెదచల్లుచల్లతావిఁబూనినడయాడురతనంపుబాన్తుయసఁగ||౧౧

సీ॥ నిలమించుతేటవెన్నెలమించు నెలయించు కలికిలేనవ్వువెన్నెలలుగాయ
విడికెంపుతునకబల్లిడికెంపుదొలనింపు నీనుచుమోపియారెండ గాయ
పగఁజాలునసిరాజిపగఁజాలునగఁజాలు చరణముల్పంజకెంజాయనీన
మరునారిసాగను వేమరు నారియొనూరి కళగుల్కురురులుచీకటులునింప
సంబుజభవుండుచిత్రసర్గంబుజూపె! ననఁగనద్యుతలావణ్యజననసీమ
ధిక్కృతానన్యభవభామయొక్కలేచుగనుఁగొనఁగనయ్యెనొకవింతకాంతి మెఱ

క॥ జనవిభునికపుడుపులకలు! తను వెల్లనునిండిమిగులదట్టంబయ్యెక
నునుజెమటవాసపదనున! మొనసినమోహంపుగుంపుమొలకలనంగక॥ ౧౨

మ॥ వినుతాంగీముఖచంద్రదర్శనసముద్వేలానురాగాభిగ్ర
మైనఫేసంబితెనిర్తలంబయిన నమ్రేనందగందోచెనాఁ
దనరెంబాండినుమందుఁదేలఁబడు మక్తాకుక్తియుగ్గంబుమే
ల్లనుకకౌతుప్పలనొప్పుబాష్పములు ముక్తాభాలిరాచూలిక॥ ౧౩

గీ॥ అంతసంతతఃకాదరమగ్గలిరడ! మదనసామ్రాజ్యదేవతమాడ్చినున్న
వనజలోచనసౌందర్యయానకఁజొక్కి! విభుఁడూతయ్యదిట్టులగునొకజేను॥ ౧౪

ద్వితీయాశ్వాసము.

ఉ॥ కౌతరుణీలలామనఁజు మెంతయుముష్టిసమర్పవచ్చు నీ
నాతివికాలలోలన మనంబులుచేరలఁగొల్పవచ్చు నీ
కాతకటాక్షనిబ్బరపుఁజన్గవఁగొఁగిటఁగ్రుచ్చనచ్చునా
చరికిలోనతత్తరువు చెప్పెడివిన్నియు హెచ్చుతన్నఁగఁ॥

చ॥ కొడిదెడుమోముకన్నులంట గొల్చిన చేరలకించుకంతయె
క్కుడుకడుచిన్న మోవియంటఁగూడుచుధారసమెన్నతెక్కవే
బడుగువలగ్నమందుఁదలఁపన్గచ భారముకొండలంతయ
పుడఁకుకయందుఁదమ్మిపుపుబాపనిసృష్టివిచిత్ర మెంతయుఁ॥

క॥ నిశితమతిం దెలిసినిరం॥ కుశగతిలేదనఁగలదనఁగూడనియతిదు
ర్దశనడరుదుధ్యభాగము॥ శశశృంగప్రాయమగుచుఁజంద్రాననకుఁ॥

చ॥ గురుకుచగుబ్బచన్నఁగవగోరుపులాడునుబుట్టచెడ్డభాం
గరములనొక్కలోఁగఁగొనుఁ జైరవపుంబలుసంగడంబులం
దరలక నెత్తబట్టుజిగితాశపుజిప్పలనొత్తియాడుఁదా
మరవిరిమొగ్గుగుత్తిఁబలుమాటును తేకుమడంచు నెంతయుఁ॥

౧౨౨

సీ॥ మిన్నంతసంపదజెన్నారయుండియు ముష్టికిలోకయ్యెముదితనదుము
శగునహీనసమృద్ధిదనరారియుండియుఁగడుసన్నగిలియుండఁగలికివేడి
శ్రీవిలాసంబునఁజెలువందియుండియు నవతదోఁపఁగనితెన్నానాతిచెవులు
కొండంతకల్పిచేఁగొమరారియుండియు నుపనాసముననుండెనువిదకుచము
లమితపౌవర్ణవిస్ఫూర్తిసరియునును॥ ధాకరానన నెత్తెనుతగ్గువడియె
ఘనతరఁజూదుదశఁజెందుకాంతజఘన॥ మహాహ్రోక్కుడుపడుటఁజోద్యంబెతలఁచ

క॥ నవలూకుచరేఖలకుఁ॥ నవలూకుచరేఖలీడునకురావన్నే
యవనీజనములుమఱిగా॥ రవమెడలఁగవీఁపుతోలు వ్రాల్చుకయున్నఁ॥ ౧౨౪

గీ॥ చక్రసంపదకాసింఁచుచన్నగవకుఁ॥ బిటుఁదుసకునోడిలేదుడైబెట్టుకొనియె
నెలఁతకానదిపేదయేసివిగలది॥ దానిచెన్నారసంపదదరమెపొగడ॥ ౧౨౫

క॥ గురురాయపట్టభద్ర॥ శ్శరరాందగుచెలినిటాలమునకరలేవా
సెరయనునంలేవాసిగ॥ సరనెలగనుపట్టుమింటనధికన్నూర్తిఁ॥ ౧౨౬

ఉ॥ తాలఁదృఢీకరించుఁజెవిరాయుచనుంగవతమ్మిఠూఁడుతా
రాలఁగికాకికన్నగుపురంధ్రవఱగ్నవిలాసమంచబీ

రాలందుటారమాడును నురాజనిభాసనమందయానమా
రాలనామతల్లియధరంబధరంబనుపక్వబిబముఖా॥

౧౨౭

చ॥ చెలినదుమారుగేలజిగిసిబ్బెపుచన్గవనివ్వుపండ్లుచెం
తలమొలనూలిగంటలరొదాలముపేరిటి వేదమంత్రపుం
బలుకులఁగాన్మనేయ నెలబ్రాయముకుచ్చెలచేసొయారపుం
గలిమిపాసంగనిచ్చినను గన్నడదించుకకల్లిదానికి॥

౧౨౮

నీ॥ కప్పురాలబెడంగుఁగాంతనవ్వులెకాపుపాలతిముంగురులును గెలువఁజాలు
నైంహి కేయన్నార్తిసతిమధ్యమమెకాదు చెలువయూరును నిరసింపఁజాలు
గడుసంకుమదముపొంకముచానగళమెకాద బలమైతావియునణఁపఁజాలు
నునుకెంపుబంతులవనిత చన్నులెకాపు కలికినెమ్మొవియుఁగదుమఁజాలుఁ
బొదలు నెత్తమ్మలనుభామపదమకాదు । మగువతలమిన్నపిఱుఁగదు దెగడఁజాలు
కలితకలభమ్మలనుకొమ్మగతులెకాపు తరళలోచనసఖములుదఱుమఁజాలు॥౧౨౯

గీ॥ మాటలారార చిలుకలమాటపట్టు లేటకళలకు నెమ్మొగమాటపట్టు
హాటకళలాకకిచ్చుమైమాటపట్టు పాటిసత్తురెచెలికొకపాటిసతులు॥

౧౩౦

మ॥ బిగియై పట్టువయై బెడంగుగవయై బింకంబునై పొంకమై
జిగియై లావయి నున్ననై పొడవునై సిబ్బెంపుడాల్లివియై
సొగనై మిక్కుటమై గణింపఁదరమై చొక్కాట మైబాపురే
చిగురుంబోడిమెఱుంగు చన్నుఁగవరాజెన్లెన్వయస్సంపద॥

౧౩౧

గీ॥ కందువెఱిగినచందురుకందువెఱిగి గేలిసేయుచుఁగళలతోగేలిసేయుఁ
జాననగుముద్దుమొగముమించాననగును నీరజప్తగునేనియన్నీరజంబు॥
సరసీజాయతలోచనసిరిమించినయంగబలముచేదరము॥గే
సరముస్సరము॥ గాఢోదరము॥దరము॥ఘనాంబుధరము॥దరము॥

౧౩౨

క॥ వడిఁ గూర్చుకొని పుడనిపుడఁతికచమ్బపత్తికిసంచక
నడకన్నడనేయుబళి మెడగోమెడనేయుసంకుమిన్నకగన్న॥

౧౩౩

ఉ॥ కాలుమెఱుంగుగుంపుల చొకారముమేనిమెఱుంగు; మోమురా
కాయచిరాంగుఁడైనయుడుకాంతునియంగు; భుజంగరాజిపై
క్కారులేఱంగు; గుబ్బల్లగయాళి బెడంగుధరాధరంబుని
క్కారుపఁజొంగు; దీనిసరియంగనలంగనమెన్నిభంగుల॥

గీ॥ అనుచు నెదుటి సౌందర్యమభిమతించి చొక్కిచొక్కివిరాలిచేచిక్కిచిక్కి
నిక్కినిక్కినిరీక్షించునీటుగాని సందములకెల్లయెల్లయానందగాని॥ ౧౩౬

గీ॥ నిగ్గుచేరెడుకప్పునెటి వెండ్రుకలవాని, నునువంకనిమ్మకన్నామలవానిఁ
దెలిదామరలనేలుదేటకన్నులవాని, జగిదొల్కునగవు నెమ్మగమువానిఁ
నీరుతరాణాను దృఢనామావులవాని, వెడదమందంపుచేరెడదవానిఁ
బిడికిటికడఁగునెన్నడుము గల్గినవాని, బెడఁగుమీఠినగొప్పపిఱుదువాని
నునుపుదలకొన్నబలుపు పెందొడలవాని సందమందినపిక్కిలనమరువానిఁ
దళుకుఁగనఁబట్టుచూదపద్మములవాని నించువేడుకతమవిలొకించువాని॥ ౧౩౭

మ॥ లలనామన్నఘటాచె నాతరుణి, యాలావణ్యపుంగుప్ప, తా
నలసానాలములై యచేప్పితములై యామించితాగ్రంబులై
లలితాకూతరహస్యగర్భితములై లజ్జాశమగ్రంబులై
కలితాశ్చర్యములై భయాన్వితములై గన్నట్టులేఁజూపులక॥ ౧౩౮

దీ॥ చూచుతఱిన్తనోభవుడుచొచ్చి పరస్పరవీక్షణంబులక
గూచి మెఱుంగుబల్చిలు కుంగోలపాలయినొచ్చియెందునా
మాచనలేనియానరవరాత్రి జలంజగురాకుగ దిచ్చే
గాచుటలేకనపునఱకన్దొడఁగెన్నడినజ్జనజ్జగళ॥ ౧౩౯

మ॥ పులకల్పించెమరుండునించు మెనకూపుట్టి లెదత్సంఘలక
వెడలంబాఁజుడిరక్తధారలననిండె వ్రేసఘోదకం
బుబుజవ్యాజి మెఱుంగుఁగుంకుమపుమైపూఁతెంగరంగింపుచుక
గలిగెన్నివ్వెఱి, తద్భయంబునబలెక గంజాక్షికప్పట్టునక॥ ౧౪౦

మ త్తకోకిల॥ ఆత్తఱింజెలిక త్రియల్లనుహ త్రిబిత్రచెయ్యులక
జత్తము తలపాటునక గడుచింతనొందఁగఁచిల్వన
మృతకాశీసులంగనుంగొని మత్తకోకిలవాక్యశం
పత్తినెంతయుఁబుట్టనిట్లనిపగ్గెఁగల్గి మృదుమాత్తులక॥ ౧౪౧

గీ॥ మదికి హాయిఘటించె మదవతీమణులారనురభిభాశుగపరిస్ఫురణగరిమ
నామోదమునొసంగెదమృతాలశుముఖులారకిరవాజివిహరగౌరవమున
నానందమొనరించెనభిలకచలార పికపదాతివిలాసవికసనమునఁ
గన్నులుదనియించెగంజలొచనలారమధురశుత్రరవారి మంజుమహున

వజ్రముద్యానపున్నాగవైభవంబు | లిపుడునావుడునవ్వియోయింతివాని
వలసఁజొక్కితియిటనేఁడునిలచెదేము | పోయివచ్చెదమనిననవ్వవుభోడి || ౧౪౨

కా|| పోహండవ్వుతో, పోవుటెట్లు, బెడలింపుల్లానుడిచోప్పటమీ
మీపల్వకడమాటనేరుపులకేమీచాలుచాలింపుండీ
యావున్నాగమనోహరాభిరతితప్పా యొప్పుగారాదేవా
చాపారువ్యయమికిదేమిటికి ఈస్యంబేటికిన్నాటికి ||

గీ|| మనసురాదునాకుమానినీమఁబలార | ప్రేరిములుగట్టిపెట్టిపొందు
కాకయున్ననన్నుగనలింపకూరక | యుండుండనినవారిలులుకుబుట్ట || ౧౪౪

చ|| ఆకటతదీమసత్కళలనాదటంగన్గొనిమెచ్చిపారివో
షికముగనిచ్చునెత్తునముచేడియరోమరిలంగవచ్చునే
వెకలితనంబుచేనిటులవేదనఁబొందఁగనంచువెచ్చెలు
ల్పకపకనవ్వికేరడపుఁబల్కులుపల్కుఁగనెట్టకేలకు || ౧౪౫

క|| వెడవెడఁబొడమెడియూర్పు | ల్లుడుములుతుడుములుగవెడలఁదొడవులుసడలక
ముడిగామజుకెనచూపుల | బడఁతులనదరించికోసపరనశయగుచు || ౧౪౬

మ|| తలయంజొంపపుమార్దవంబివిశైత్యంబచ్చపుష్పసం
బులమాధుర్యమువల్లికావిలసనంబుల పూచుమారంబునం
గలచెక్కుకొబికజాతిముద్దుఁగజోకల్పిల్కరాపల్కుసాం
పులుసెంలేవిపరీతభావముననింపుల్ నింపమి || బొక్కుచు || ౧౪౭

గీ|| జలజసాయకుఁడెంతయుసాక్షిగాఁగ | దనచునంబిచ్చియారాజతనయుమనము
మార్చుకొనినదిగానఁదన్నానసంబు | వెనుదగులనింపనవిధివెడలించనియె || ౧౪౮

* ఆశ్వాసాంతము. *

మ|| సురకార్యాంతరిచారచాగణుతాజోభారభారత్నమే
దురసాకేతవిహారహారధమమద్దోస్సారసారస్వతీ
వరసాక్షాదవతార తారకనిజవ్యాపారపారశ్వథా
చరజిహ్వామగభిరభీరహితవాచాధీరధీరంజితా ||

ఆరోహణావరోహణకంధపద్యము.

దానవతీతనయలయచి | యానయజనతావిజయకదానవదిననూ
ర్యానాథకుభీతతరంజన | యానాథకుభీతతరంజనదా ||

ద్వితీయాశ్వాసము.

౪

ఉత్సాహవృత్తము.

కాండలొఱుపప్రభిన్నకట్క శేంద్రమండల
మండలాగ్రచితవిమతమహిళభాగ్యమండ
కుండలాతిరాజమానకుశలగండమండలా
మండలాధినాథవర్ణ్యమానగుణవిచండిల

గద్యము.

ఇదిశ్రీరామచంద్ర చరణారవింద మిరిందాయ
మానమానససకలకాస్తాభ్యరింసపైడిమణి
పద్మనాభాధ్వరివతంసకృపాభూషణ
పర్వతరాజతనయవేంకటపతి
విరచితంబైనచంద్రాంగద
చరిత్రంబునుమనోహర
బంధులునందున్
శ్లోకము
సము.

చంద్రాంగదచరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

క్రీరమ్యచరణసేవా । పారాయణభరణిపుణ పటుతరవాహః
ధారాధరముఖవినిహత । దారుణరిపుసార్వభౌమ; దశరథరామా॥ ౧.

న॥ అవధరింపుము తదనంతర కథాక్రమంబెట్టిదనిన॥

శా॥ ఆరాజన్యవరేణ్యుడప్పడులతాంతాస్త్రప్రభిన్నాంగుడై

యారామామణిభావచేష్టితములాయజ్ఞాక్షిశృంగారమా

గారీరత్నముచూపులాభేళుకులానతత్రపున్దస్కయై

య్యారంబులపొసివిస్తృతిదదన్యంజైనచిత్తంబున॥ 3.

మ॥ సౌలయుక్త బాచు నగు న్భయల్బలుకరించు న్నల్కు నూకొట్టు చి

ట్టలుగుక్త మొక్కుచుంబులబెప్పు నధరంబల్లాత్తికోకొమ్మనుక్త

చిలుచుక్త, గౌగిటగ్రుచ్చు మెచ్చు నటచుంచుంబుక్త, నినున్నాయలే

నలరుం బోడియటంచునేకతమమిథ్యాకేళిలోలాఘ్యుడై॥ ౪.

తాదలుముకొనివచ్చినగొరవంకయొకస్త్రీయైచుండలించుట.

వ॥ ఇప్పుడిదిహూనసానుభవపారవశ్యంబున నితరంబేమియు నెలుంగకయుండు

నాన్యపపుంగపుండు, మున్నుదనచేవెంబడింపబడి యొక్క వంకవిటిగిపడి

యున్న గొరవంకతనవంకజేరినిశ్యంకవచనరచనారచనచమత్కారంబు

లదనునభిముఖుంగావింపదదభిముఖుడైకనుంగొనుచున్నసమయంబున॥

సీ॥ కనుపట్టెనాశారికకుండేటినునుతేక్క మెలుగుసంధించుభమ్మిల్లబంధ

మదిబాచివెలుగందనుదయించెజాబిల్లి యెప్పేడిడంబించునెమ్మెంగంబు

దానికెనరుదండదలజూపెజిగిదన్నివలిపెపయ్యంటలోవలుదగుబ్బ

లందుకచ్చెరువూననటండోచెగగనంబు పసంగికాకికేగెరు నసదుగొను

బొదలుదదుదయగరిమకబ్బరపడంగనపుడుజఘనోరుజంఘాముఖాంగసమితి

పొడమెవటివానిగాంచియద్భుతముజెంద నెరుటయదియొక్కచక్కనియింతియగుచు॥

క॥ మృదులచ్చదనవపుష్పప్రదరోత్కరయోగఘటితపరిమళవిలస

న్మదనధనూరసమధురిమ పదపదరచనాతితమరభాషాప్రాధిక్త॥ ౭.

ఉ॥ చూచితివేయరాళకచర బాచితివేసరసీరుహననక్త

బాచితివేపుదుస్తరిని బాచితివే మృగరాజమధ్యమ

చంద్రాంగదచరిత్రము.

బూచిలివేవిశాలకటిజూచిలివేకరభోపమోరువుక

బూచిలివేలతాంతపదక బూచిలివేజగదేకసుందరిక॥

మ॥ ఆనుచున్నోముననవ్వువెన్నెలుగాయన్గుండఱున్నల్పియ
న్ననతాంగిఁ ఘనవేణిఁ జంద్రవదనన్నారీశిరోరత్నముఁ
జనితాశ్చర్యమునన్గనుగొనుచునాచంద్రాంగదుండిట్లునుక
వనమెవ్వారిది యెవ్వరావనిత చెల్వొ తెల్పుమాచందముక॥

క॥ నావుడుఁదెలిపెదవినుమో! భూవరయిటుసావధానముగననుచుక
చావైభవమేర్పడనవు! డావనరుహపత్రనేత్రయత్నకేఁదెలిపె॥ ౧౦

❖ చిత్రసేనపుత్రిక్రీడంతము. ❖

మ॥ కలఁడాకాశవిహారహరి యమునాగంగాసరస్వత్యరూ
జ్జ్వలసంగప్రమదార్యకీర్తిపటలవ్యాభీఠకీర్తిప్రతా
పలనన్మజ్జనభాగసాంద్రతనుసంపద్యృంతిసప్తర్షిచా
పలసంధానుఁడుచిత్రసేనుఁడు, రుచిపాశ్రేయభానుండిలక॥

ఉ॥ ఆవసుధాధినాథుతనయామణియారమణీలలామనా
నావిధపుష్పగంధపరినందితబంభరడింభమాలికా
జీవనమీదనంబు నృపశేఖర సారతదీయకేశికా
పావనమాతృచర్యయుఁగృహస్వినుసేవినుపింతు నెంతయుక॥

గీ॥ సుతులఁజెక్కుండవిక్రమాన్వితులఁగనియుఁగన్యకాదానఫలవాంఛ...
శివునిఁబూజించియాచిత్రసేనసృపతి! భవ్యగుణశీలయాచిన్నిబాలఁగనియె॥౧

మ॥ ఒకనాఁడోసరపాలమకాలిసభలోనుద్దామసిద్ధాంతశా
స్త్రకళాభిజ్ఞులఁబూచిజాతకముమీరల్వాయుండిచిన్నిబా
లకనక వ్రాసిభవత్కుకుమారి పదివేల్వనాలుజీవించుగెం
టక పద్మల్గవయేటఁజెందుఁబతిగండంబంచువాచించినక॥

క॥ చాలఁదదీయోత్తిమహీ! పాలకమణితనదుచెవులఁబఱపిననిద్దా
వాలికబలునారసమై! చీలికలొనరింపమిగులఁజెడిముడితోడక॥

ఉ॥ బాల్యమునందయ్యాశిశువు భాగ్యమిటుండఁగనేమిచిత్రచాం
నల్యమునరీఘటించినినా శాంభవపాదసరోజపూజసా
కల్పముఁజెందకుండనటుగానియెడన్మది కోర్కికిట్టిదై
కల్పముబట్టు నేయనిదగంగదూఁబాక్కుచునుండున త్రటిక॥

తృతీయాశ్వాసము.

{ సత్యప్రతిజ్ఞాఁడను విప్రుఁడొకఁడు రాజుం
జూడవచ్చితత్పు త్రీసీమంతినిక దీవించుట. }

తజ్ఞాఁడుదైవజ్ఞోఁడుకృత । యజ్ఞాఁడుసత్యప్రతిజ్ఞాఁడనియెడుసరసా
భిజ్ఞాందనరెడుపిప్రుఁడు । ప్రజ్ఞాబలశాలివచ్చిప్రాధిమమెఱయె॥

గీ॥ వచ్చిదీవించెఁబడివేలవత్సరములు । కలితసాధాగ్యగరిమంబుఁగాంచిమి
యీకుమారిక పరితోషమీకునొసఁగ । మనుమలనుగూడిజననాథమనుమట

క॥ అనవుడుధరణీపతిచ । య్యనరాధాంతికులన్గర్హయంబులతెఱఁగు
ల్వినుపించిభూసురోత్తమ । పనివడిమీరెట్టులిట్లుబలికితిరనుఁడుక॥

వ॥ అమృహీసురకుమారుండిట్టులనియె॥

మ॥ నిరతింబండితులేగతిక బలికిరేనింబల్కునీ; శాస్త్రమే
కరణింజెప్పినఁజెప్పనీ; నుదుటనాకంజాతసంజాతుఁడే
సరణింవ్రాసినవ్రాయనీ, తలఁపనస్మద్దివ్యవాక్యంబులో
ధరణీనాథవతంసతప్పవుసుమితధ్యంబుగాఁబల్కిరిక॥

చ॥ అనవినిజాతహర్ష ముననానరపాలకమాళిరత్నకాం
చనవివిధాంబరాభరణజాలముభక్తినాసంగిపంపినక
బనివినియామహీసురకుమారుఁడు నైజవచోనుపాలనం
బునకగజాతఁగూరిచిప్రమోదమునన్దపమాచరింపఁగక॥

{ విప్రుఁడు తనవాక్యపాలనముకై దుర్గంగూర్చికల
రౌతగిరిందపమాచరింపనిందులకి తపోవిఘ్న
మొనర్ప రతిపతిసహితముగ మేనకాదులనంపుట. }

మ॥ వలనొప్పక జనికాంచె గోత్రవిమతావాసామరాద్రికుధా
కులవీక్షావినిబద్ధత తనుజనఁకోటిభవద్దేవతా
లనాపూజితమేమపుష్పగిరిజా లాక్షాపదాంభోజముక
గలధౌతావలరాజముక; శిఖరరంగత్రారకారాజముక॥ ౨౩.

క॥ అచ్చటసలిసైఁదపంబుఁది యచ్చరులరుదందిపొగడనంగతనుపా
టచ్చరుండగుహరుదేవి । స్మచ్చిక నెమ్మదిని నిలిపిమానతమెఱయె॥ ౨౪.

క॥ అప్పుడుసురనాయకుడుక । కుప్పతియుతుండగుచుహరునిఁగొలువఁగఁజనుచుక
ముప్పిరిఁగొనియెడువగలో । నప్పారునిఁబాచెగుంఢియనఱుక్కునఁగక॥

వ॥ చూచివీకలితచేతస్కుండై పురికిఁజనుదెంచిహజారంబుననేసకలవిబుధజనం
బులసంబి యేకాంతమందిరంబుఁబ్రవేశించి గురునితోనొక్కించుకవిచారించి

- మదనురావించుటయవశ్యక ర్తవ్యంబుగాఁదలంచిక చునంపించిపిలుపించిన
 నీ || నీటుచక్కానగబ్బిపోటునట్టై గయించువరణసుట్టనయరస్థలిరహింపఁ
 గ్రొవ్వాడికొనగోటికుమ్మెలుబిగియించు చెంపఘట్టుకపోలనీమ వెలుంగఁ
 బలుగంటినదర నేయులతాంతములబంతినెఱ తేటిగుటుతువా తెఱనుమెఱయ
 నుదిరికెంపులదండియె త్తువీరలురేచుజడవాలుకంఠ దేశముననమర
 నమరపతికొల్వునకువచ్చెనుమశరుండు | గులుకుపాలిండ్లగయ్యాలితలిరుబోండ్ల
 యారజపువేరజపుఁజేతలపుడుజూపికచ్చుకొనిదూలు జెప్పంగవచ్చుకరణి || ౨౭
- క || వచ్చినరతిపతికెదురుగ | వచ్చి మణిపీఠినుంబివాచయమవై
 యచ్చరవరునిచరిత్రము | లచ్చువడందెల్పియిండుడనియెఁ జేర్చి || ౨౮
- ఉ || పంచశరా భవద్దునపారకృపారసవీక్ష సేను పా
 లించుసురాధిపత్యమవలీలఁగొనంజడ దారియొక్కఁడూ
 పించి హరాద్రుఁడెంతదక్షిణయెడఁజేయఁదొడంగెవాగ
 దించి మదీప్సితంబాసఁగనకుచితంజెగదా తలఁపగ || ౨౯
- నీ || కొలువుండని త్తురేకోరుకోర్కెలొసంగు చింతామణీదివ్యసింహపితఁ
 జేరని త్తురయర్థిజీవనావనవిచక్షణములొకల్పభూజములనీడ
 నిలుజేరని త్తురేయేల్ల వారికిఁబ్రతికామితార్థములిచ్చు కామగవిని
 యొక్కని త్తురెసమిహితఫలప్రదవృత్తి వరలేడుజీమూత వాహనంబుఁ
 గడఁగిజడదారిబొబ్బమెకంబులహహ | చండభుజదండకిసలయచూపదం
 తండ్రినిలిపినవారుగాఁ దలఁచిమమ్ము | దండిమైనపుకాపాడకుండితేని || ౩౦
- క || వాలారుఁజూపుఁగోపుల | వేలపుఁబూఁబోండ్లునీకు వెనుబలముగనీ
 వేళన్మునిపైఁజూపుము | నీలాపురతీశకాపునెఱిమమ్మనిన || ౩౧
- క || నగపైరిమోనివెమ్మది | దగుగేదఁగితకుబాకుధారాధార
 దెగటారైదలగఁదీర్చెద | వగపారైదసేమగల్గవగవందగునే || ౩౨
- నీ || నాయమ్ముదాఁకికందనితాపసులునాలకోరి చాఱనిమానికుంజరములు
 నాసాయక మునగుంధనితపోధనులువాదెడఁదఱుపునకగపడనియతులు
 నాశరఘ్నాయమంటనిజటాధగుణానాచిల్లుచేదెగనిముష్టింపచులును
 నాయంపమొనకుగెంటునునుల్నారసమ్మునఁబూరిజటిలవరులు
 వెతకిచూచినగలరె యీవిశ్వధాత్రి | నరయహరిహరాజమాఖ్యులైనవేల
 రాచవారలునాకత్తికోచవార | యితఁడనఁగనెంత బలహీనత యెలవంఁ
- ఉ || పెట్టినదండదీయకయేపేర్చితిమా రులఁబట్టికట్టియి
 ట్టటననీకమేనునేగమైపడఁగానాకఁబెట్టుకెట్టిరి

గిట్టిపెడందపేరెడ ధక్తిరునమొట్టిలి నోరుగొట్టిలి

గట్టిడిదిట్ట కూళమునిగర్వమడంచుట నాకుభారమే ||

౩౪.

క || పెడబడుగున్జడతారుల | చెడుగుంబోడుములదిరుగఁ జేయుటయరుదే

వడినాయడిదంబునకి | యెడనుడువందగదుమీరతఱింగినపనికి || ౩౫.

క || అనిలేనగవాననమున | నొనరంగాఁబల్కియింద్రుడొనరించుప్రియం

బునఁబొదలుచునచ్చరలఁ | మనసేజుఁడిటబిల్వంబుమాయనువేళ || ౩౬.

సీ || ఇంద్రుండుగురునితో నేకాంతమటగదా యేమికార్యమువింటివేఘృతాచి

నగరివాకిటనుండినలకూబరుఁడవచ్చెనటవారైనలేదెయతఁడురంభ

కంచుఁబొచిపూవిలుకానిఁబిల్వంగఁబంచిసాఁడఁటరాజువన్నావెహేమ

రతిచిల్పతనకుఁడత్పతిముద్దుచిల్పతో వనికవ్రాసెనుచుట వినవెవారికి

యనుచుఁడమలోనగుజగుజలాడుకొనుచు | నలుగడలఁబాటచిడిముడిగలిగిమెలఁగు

సురసమలుసద్దునమేల్పుసూళైకేరి | సంతటనుహల్లకల్లోలమయ్యెనపుడు || ౩౭.

క || ఆరొదవినితన్నూలము | నారదమునివలనమునువినంబడుకతనఁ

వారింఁచివారిమేనక | బీరముబాదలంగఁబల్కె పెదరకుఁడనుచు || ౩౮.

శా || కైలాసాద్రిసమీపభూమినొకవంకంగాన నేమో యొకం

డాలుంబిడలఁపేసిడస్సెనటనాయయ్యన్మహాదేవపూ

జా లోలాత్మతనేగుచుంగని సురాచార్యుఁ మరుంగూర్చి దా

నాలోచింపుచున్నవాఁడఁట విభుండంతేల నేనుండఁగఁ || ౩౯.

క || జడదారిఁబట్టిదేరఁ | దడవాయిపుడేగియమరనాథుఁడుమెచ్చఁ

జడలొడిసిపట్టితెత్తునె | జడఁజిక్కినదయ్యమట్లఁజనుదేరంగఁ || ౪౦.

క || అనియందఱనటుగనుఁగొనఁ | గనుఁగల్గెలవింతనగవుడడుకొనంగాఁ

దనసౌందర్యమదంబునఁ | గనుగానకవేల్పుమగువగడఁకదలిర్పఁ || ౪౧

|| ఘనకుండికను మానికపుగిండిగాఁబూని కల్పకంబునఁబుట్టు కల్లఁబట్టి

వల్కులంబులుగోసెవరుసజల్లులునేసికడమెక్కుచిరుదుడక్కులకుఁజెక్కి

తనరుండఁపుఁగట్టియనుబెత్తముగఁబట్టి ప్రతిహారులనబరాబరికిఁజేరి

దేవపూజాపేటిఁదిగిచినంబులసూటి కడుమించుతెలనాకు గములునించి

తమకమునఁదనపయనంబుదారిఁదెలిసి | పయనమగుచున్నయట్టితపస్వివరులఁ

బదమునుచునేగెమేనకాభ్యమరచికుర | సాకవిద్యేషికొలుపుటుప్పరిగకడకు ||

చ || చనియటనిర్జరాధిపతిసన్నిధినిల్చిపరాకుజియ్య యే

మునియొతపంబుసేయుచుమిమున్నదిలోఁగలుపింపఁజేసినాఁ

- దనవినిదానిపై సెలవునందుటకేజనుచెంచిన్ననున్
 బనుపుమునాపుడున్ భిదురపాణియు నాతుకవాణికిట్లున్ || ౪౩.
- మ || సగజాధీశ్వరుడుగ్గల్గుంగనపకానంబార్యతింగూర్చివిం
 తగ నీమింటికి మంటికిం బరపుసూత్రంబోయనన్నెత్తికొంగ
 బాగ తేవంజడదారియొక్కదుతపంబుంబూనె నేనందఱున్ || ౪౪.
- సీ || కలవిలేనివిగాన్ని కాలపునఁ గూర్చుండి గడ్డెవంతులుజెప్పఁగలరుగాక
 యిలసొమ్ముకర్తలనలెనచ్చికలుబుచ్చికలుచేసిభుజియింపఁగలరుగాక
 బంతికూర్లకుఁబ్రేతిఁబరతెంపితొడతొడఁగలయబంతులుసాఁగఁగలరుగాక
 తుభాశోభనములదుస్తులొసంగవెన్నముందులకునట్టెలుసేయఁగలరుగాక
 తేకనీవలెస్వామికారై యికవరత | వచ్చితముఁదామెసెలవనువారుగలరె
 యాత్మమెచ్చితినిచ్చెదమడుగుమనిన | యింద్రునకువేల్పుఁబూఁబోడియిట్టులనియె ||
- ఉ || మెచ్చులకెంతకార్యమిదిమేకొనియేనిపుడీపులందఁగా
 నిచ్చటియచ్చరల్పగరె యిట్టిదియే సమయంబువేడవై
 యచ్చరసార్వభౌమ విమమిమ్మునిచంద్రుఁగలంచిసామికిన్
 మెచ్చునుటింపనోపినను మెచ్చెదరిచ్చెదరిప్పితార్థముల్ || ౪౬.
- సీ | తమలంపురసమంటి తనరుకన్నులతోడమొనపుఁగాటుకరేకమోవితోడఁ
 గ్రావ్యాడికొనగోటికుమ్మొచ్చెక్కులతోడ లక్ష్మకంటినిసెలలంబుతోడ
 సందితాయెతుచీరలందుకంఠముతోడ సరులొత్తినాక్కువత్తుంబుతోడఁ
 జటులుగందపుఁబూఁతచెలుపుమైరితోడఁ గొద్దిగాఁజెదరిన కురులతోడ
 మానియలజాతికొంచెపుగానిరి | రాతిరిబగళ్ళుమెలఁగదుర్వారగరిమఁ
 దపముపెడఁబిగానిసుత్రామనీదు | సముఖమునకేనురానునీచరణమాన ||
- సీ | పేనుకువనంటిన నునుచందసపుఁబూఁతపొందుగానలఁదినబూదిగాఁగ
 బటువునిబ్బరపుసేల్పెపుగల్పిసరులయెత్తుబుతమ్మిపూసతావలముగాఁగఁ
 దగఁగట్టిచిడిచినజిగికుంకుమపుమైల సన్నపుఁగాషాయశాటిగాఁగఁ
 బదనఖంబారసేయేర్పడునెన్నాసలికెండు పొసఁగఁజెట్టినవేల్కిబొట్టుగాఁగ
 నాత్మజానందకందతితాంతరంగు | లగుచునధరామృతపుభిక్షనారగింప
 మఱిగిమెడఁబట్టినూకినమనికివెడలి | చననితపసులకన్ననీనునిఘనుం || ౪౭.
- సీ | ఆరగింపయతీంద్రునధరామృతమెగాని కనుగూర్కఁదపసిటామ్మునసెగాని
 చుట్టఁగొప్పనమునిఁగట్టుఁబువ్వులెకాని కైడండఁగొనమానికరమెగాని

తృతీయాశ్వాసము.

యాలింపజడదారియనునయో క్తుతెకానితగఁజూడవ్రతిబెట్టుసోగసెగాని
 నలుఁగిడయమిగూర్చుకలపంబుననెగాని నటియింపజటిలుముంగిటనేగాని
 పలుబలుకులేలయిద్వైముక్తప్రతినవినుము । జటిశిఖామణిదూపా ర్తిబిల్బునిజేసి
 కానియోదేవదేవతామాననీయ । సముఖమనకేనురానునీచరణమాన॥ ౪౯.

క॥ అనిప్రతిపదబలుకుమేనక । కనవద్యముకట్టువర్గమాదటసురనా
 ధునిచేసిప్పించిమరుం । డనుపమగతినిండ్రుండనుపనచ్చెలిగొలువ॥ ౫౦

మ॥ తెలిపూగద్దియగాడుపుంగొదమమస్త్రీనెక్కిలేదేటికింగం
 టలసంధిల్లుదాళముల్బరవమింటస్వెంటఁజంపాదుల
 గ్గలికకముంగలబారుదీరినడువంగాలార్చుచున్నాకికెం
 దలిరుంబెద్దహజారపున్నడిమిచెంతకడిగి తానచ్చట॥ ౫౧.

వ॥ అపుడుభయపార్శ్వవర్తుత బలసికలసికొలిచియున్నచంద్రాదులవిలోకించి,
 పయనంబైతండుపొండనిపంచి, కూచిసేయనియమించి,యతఃపురంబుఁబ్ర
 వేశించి,మజ్జనభోజనాదికృత్యంబులు నిర్వర్తించి,రతికలహవైరించియగునా
 రగమంచి మంచిమెఱుంగుపరంగీలాగి కెంపుతాపతంగిపీటనధివసించియున్న
 సమయంబున॥

సీ॥ తరితీపుఁజూపువిత్తరిసోగనునుజూపులలులకుబయలుబిందులుఘటింప
 మృదుభుజాయగళంపుమినమినల్ రాయంచతెగలకురిత్తపండుగరచింపఁ
 గల్గితియనిముద్దుపలుకులుచిలుకలకూరకూరకయన్లోరూర్కజేయ .
 జిగిగుల్కుచికిలిలేనగపుతేటచకోరములఁబట్టిపట్టిబంతులకుఁజూనుప
 నడుగడుగుకెంజిగురుటాకుకడుపుకూటిబంటుగఘులకురవళిసంబళములొసఁగ
 నిండుమురుపుననాకతెక్తదండఁబూని పతికడకువచ్చినిలిచెనారతివధూటి॥ ౫౩.

క॥ వచ్చినరతిగనుగొనిపై ।యచ్చరపతిపంపుపెట్టయతివరుపైఁదా
 విచ్చేయఁగల్గుకార్యము । పచ్చనివిలుకాడుదెలుపఁబడఁతుకపలికె॥౫౪.

మ॥ హరికింబట్టపుముద్దుపట్టవగుమీకా యిట్టియుద్యోగమి
 ల్లరుసన్నెమ్మదినుంచఁగావలదెజాల్వొకొండపైపల్లకుఁ
 దొరయంతేకదవజ్జివాఁడొకప్రభుండుకబోలెమిమ్మంపెఁబో
 పరులెల్లన్నగమీకునొప్పదగునే బాగాయెఁగావల్లభా॥ ౫౫.

సీ॥ కదిసికూర్పణఖపేరెడవఁజిక్కునఁగ్రుమ్మిజటులమెప్పించునీసాహసంబుఁ
 దవిలిరావణునిదెందముఁజటిలునఁగొట్టిసురలమెప్పించు నీయరిదితెగువ
 మునుబూదిహొదిండిమనముపక్కునఁద్రొంచిభవునిమెప్పించునీబంటుతనముఁ

- దేనియమోముఖిమనోభృతిగలుక్కునద్రుంచిజగముమెప్పించునీమగతినంబు
 విన్నమెత్తుదుగాకలేకున్ననగరె। యభిలలోక్షైకపూజ్యులైనట్టియెతుల
 యతులతపములుజెటుపఁగానాత్మదలఁచి। జీవితేశ్వరసేవవిచ్చేసితేని॥ ౫౬.
- మ॥ అనువారికాగననరకూరకయహల్యాకాంతకుందిట్టుర
 ట్టునుబుట్టింపినగట్టువాయిచెడుగొట్టుంగొట్టుబట్టువా
 దనమెట్టుందనపట్టుగాఁదపసిచిత్తంబిట్టుంగట్టుమ
 ట్టునకెట్టుంగమకించువారినెడబుట్టుంబెట్టుమాయించదే॥ ౫౭.
- మ॥ చిగురొత్తంబగయంబగర్భమునఁగోసెంగత్తికొక్కింతకం
 డగనీనెచ్చెలికానిగాడ్చుదొరవిడ్డన్నిన్ననేనిన్నుచే
 ట్టగముక్కుంటివెడందకంటియెఱమంటకదోచెనాయిండుతో
 మొగమోటంబికసేలమానుపయనంబుల్నాథనేవేడెదక॥ ౫౮.
- క॥ ఆనవుడుదీయనివిలుదొర। కనుఁగల్వలనగవుదేర్కాఁగనుఁగొనిసి
 మనమునఁగలబలుకూరిమి। వినుపించితివంచుకేమి వినుమనిపలికెక॥ ౫౯.
- ఉ॥ పట్టినకార్యముల విడువఁబాడియెపాఠియెటుంగవోటునేఁ
 బట్టినగుక్కిచచ్చుడిబాటుననొక్కటగాలిఁబోవుయేఁ
 గొట్టినపిండివాఁడతఁడుగూర్చుతపంబననెంతదుమ్ముకుం
 బెట్టుకుళాయిదుడ్డుపెనుపెట్టుకుఁదాళునటేతలోదరీ॥ ౬౦.
- మ॥ అలరుంకైదువుదారిసేటజనితంబై పల్లవస్వాంతపుం
 బులుచేరెక్కొనికొమ్మయూర్పువలిగాడ్చుంబోదినన్యాసిబో
 డలపై నెక్కితపంపుటింధనముఁగొంటకమత్ప్రతాపాన్నిదా
 కలభవ్రాతముమాడ్చుమాడ్కిమనిపాకశ్రేణిమాయించదే॥ ౬౧.
- చ॥ చులుకననన్నుఁగన్నమనసుకలయమొందఁగఁజేసినన్నునుం
 గెలవఁగఁబూనియున్నముక్తిటములక విరవాదిమొగ్గపే
 రలుఁగులపాలుజేసిజయమందుమందుడుకొలుగట్లుగాఁ
 గొలపగఁదిచ్చుకోనికొడుకుక గొడుకేమదిలోఁదలంపఁగక॥ ౬౨.
- చ॥ అనుడునిజాధినాయకునియానతికించుకమాటుఁబల్కుఁగా
 మనమునఁగొంకినాథ యనుమానముచే నిట్లువిన్నపంబుచే
 సిననదితప్పుగాఁదలఁపఁజెల్లదు దేవరచిత్తమంచుఁజ
 య్యనఁజిగురొకువిల్లు ననయన్ను నయమ్మున నిచ్చిపంచినక॥ ౬౩.
- మ॥ బలుకెంపుంబిగి కెంపుటా మొగసరింబల్ జెక్కడాల్పచ్చని

చల్లపుంబట్టు మెటుంగుంబల్లమున నెంచన్గొరచు పల్వన్మైకొం

దళుకుంగంఠపురేకమిన్నరిపెణకాబాగైనచాక్కాటపుం

బలుకుండ తడిగెక్కిదర్పుకుడు దర్పంజేర్పడన్నుకినక॥

౬౪.

క॥ తక్షణభేయనినునుకే । సరపుందరటునఫలీనజాడించినదా

నరుగికి జండితనంపుక॥ గరకరికుక సైంధవంబుగళవళపడుచుక॥

౬౫.

గీ॥ మస్తకముదువ్విపలుమాటుంగు స్తుంచి । సమరసముజూపి మెల్లనసముతుపఱచి

వాగెబిగియించితమ్మి నూత్వాగెనడలి । పన్నెసోకినముందఱుంబరవదయ్యె॥

వ॥ అంతరతికాంతుఁ డనంతదుగంఠంబానిగంఠగీకఁ డాచింతుండైకుకహయా

వరోహణంబాచరించి॥

౬౬.

సీ॥ మొగలితేకల్లికతొగకాండచట్టముకుటుగఘృచెటుకుగ్రొమ్మెలుంగుగ్రొమ్మ

జిగిగుల్కులేమావిచిగురుటాకుపదంబుదొంగరునెత్తామరతూడుగొడియ

లలరారుకురువేరుతళుకుబల్కుసనాబుంబరువంపుఁబొగడపూబటువుచిండ్లు

బొన్నాకుమేల్పచ్చపన్నయపన్నగమరఁటికొవ్విరిగుత్తిగొనబుకుచ్చ

బొండుమల్లియపఱపుఁగప్పురపుటాగుంగు । వలపుమిరవాదిబట్టువుబిల్లులునుగలుంగు

నందలమువేల్పుదొయ్యలులేచ్చరింప । నెక్కియొకకొన్ని పయనంబులేగియంత॥౬౭.

వ॥ తదీయాశ్రమంబుఁజేరనేతెంచి తన్మహిమంబాలోకించుతతినకృంతునకువసం

తుండిట్టనియె॥

౬౮.

{ మునియాశ్రమవనమహిమన్గతునకువసంతుఁ
దు వర్ణించిచెప్పనాలింపుచు మునింగించుట. }

సీ॥ వికటవాతాహారవిభుసానిలమెకానిభుజియింపశంకించుభుజగణము

దళభోజిచర్వితోధ్వాంతపర్ణమెకానిప్రాశించభీతిల్లుబరభృతంబు

కందమూలాశీభుక్తత్యక్తకందమూలమెకాని తినఁగొంకుసమదకిటులు

సరసపలాశనాస్వాద్యశిష్టఫలౌఘములేకాని మెసవంగనళుకుఁజిలుక

లితరమిటంగంఠెరతినాధకృతవితాన । జటిపురోడాశవస్త్రవీక్షానితాంత

కర్మరచ్చాగహరిణసంఘాతమగుచు । బావసంబైనమౌనితిపోవనంబు॥ ౭౦.

సీ॥ వ్రతిజగమప్రపాతతులువోయివియంచు నాలఁగొల్పిలిజేరియంటవెఱచు

మఖిపురోడాశంపుమనుబోనపుటికంచుమేకపోతునుతేచునాకఁగొంకు

మునిపట్టుబట్టుములేజినుఁగునంచుసేఫంగిలేఁటిమెఁదనగోటమీటనళుకు

జడవారితలమిన్ననడప్రసాదమటంచు మొలకతెచ్చైరఁచాముముట్టుబెదరు

నిచటఁగనుఁగొంటెమదనయోహృదయసదన । దుష్టవైశిష్ట్యభయదబంధురతపోభు

రంధరాశ్చర్యధుర్యవర్యాసమేత | మేతదాశ్రమమహిమనూహింపదరమే || ౭౧.

సీ॥ పుట్టతేనీయగ్రోలబాదపుచీమలమెక్కిలూటిఁగైకొనదుభల్లూకగణము
మృగనాభేరత్తమింపుగనానువృకినంటిజెలిమిఁగైకొనవుబెబ్బలులగములు
గంధేభమదమునాఘ్రాణించుహరిఁగొట్టిబలిమిముట్టదుశతశతజంబు
బలికినై మూఁగిపైఁబడుమూషికమునాంచిదుడుకనఁజేరదోతుప్రతాన

మారనయమారహింసాభయంబుఁదలఁప | దుర్గుటాటోపడుప్టుజంతువులయందు

నిచటిమహిమంబులెచ్చోటనేనిఁగలవె | పల్లవధనుఁకృపాణ, యోపంచపాణ || ౭౨.

సీ॥ తుదఁగ్రోవ్విరులనుండిముకుతేనీయజాలునిడుదకెంజడలకైవడినటింపఁ

దతమధ్యభాగవేల్లితలతావలయములయొగపట్టికలచెయ్యులుఘటింప

నిగనిగలబ్రకటించుజిగురుదట్టుపుఁగెంపుగావిదువ్వలువజోకలురచింప

సుడిగాలిసెగయుపుప్పొడిదిన్నెరవచాలునలుగడఁగిభిభాకలనఁజెనుప

భక్తిఁదనుఁజేరినిలుచుతపస్వినికర | ములకుసద్యస్తపస్సిద్ధిఁగలుగఁజేయు

తపముసలుపంగఁబూనినదారిదెలుపు | ఘనతరులఁగంఁబెమదనయీవనమునందు || ౭౩.

శా॥ చేతోబాతపరాకుగంఁబైమలశ్రీయుక్తినిచ్చోనిదం

చాతుర్యైద్యరహస్యపారగ తపస్యాపస్యణీసేవనా

క్రీతింజేరునభస్రవంతియనవింబీభూతతారాపథ

స్థితాంభః పరిపూర్ణతాకలితమైపెంపొందునీర్థము || ౭౪.

మ॥ తనరక్షభ్రాతృయగసూచితాంతమహిమాదాతానుదాత్తచ్చలం

బునబ్రహ్మసనమందురాశ్వములనోర్పున్నేర్పుగన్నట్టజో

డనలందీర్పుచుసాదులైయెలమిగాఢబ్రహ్మచర్యావ్రతం

బునమెప్పించినవారువీరుహరునోపుష్పాస్త్రపీషించితే || ౭౫.

శా॥ అస్త్రాకరతుహిమధూమములచాయలీర్థకుండంబుల

చున్నెతోపగఁబాచియందునెనెఁగెఁధూమంబిటదూరతో

పాస్తంబగ్నిమనంబునందలఁపనాహతపైఁబో “యత్రధూ

మస్తత్రాగ్ని” రితిరీతంబునుశ్రుతికామరా? కనుంగొంటివే || ౭౬.

మ॥ తలిరుంజొంపపుడాలుపేరిఁటదిగంతవ్యాప్తమానం

ద్రలలామేగ్రతపఃకృతానుపునఁదస్తంబైయెల్లదెనా

నలువంకగమపట్టెగంఁబెరతికాంతా? యజ్ఞహతీసము

చ్చలదేతద్దుశహిమధూమలతలెంచన్నించెరమృగీతి || ౭౭.

వ॥ అనితెల్పనాకర్ణింపుచుముండుఅననలిదూర్ధంబున || ౭౮.

భూమధ్యదృశ చతుర్ముఖనివ్యాల్స నవిచ్ఛగవిలఘాతిఁ ద్రిపుండ్రకంబుదనర
వరమస్తచంద్రస్థవరజటా పటలినాసంవృతశ్శత్రుకేశములుదనర
పావనత్వవిఘ్నాతిఁబట్టు విక్రమురీతిముడుతచీదనరాలయొడలుదనర
నేతదంతస్థయైయెసఁగునీశ్వరియంచుఁ దెలుపుకై వడిటొమ్ము వెలికినిగుడ
ఁ క్తినిర్మలశారదాంభోజముఖికిఁ గూర్చిఁబుట్టించు మోహంపుఘటికలనఁగఁ
గీలజపమాలయనుపమలీలప్రేలఁ దపముఁగావించుమానిసత్రాముఁగనియె॥

నింగాంచిమేనక ప్రతినలువలుకుచు సమీపించి యందఱఁజేరి
పముఁజేటుప వివిధోపాయంబులఁ బ్రవర్తిల్లివిఘలుతైతన్యహ
స్యమునకు వెఱఁగంది యింద్రునకావృత్తాంతముండెల్ప బెగ్గిలి
తిదివంబు వారందఱు వలసలు సాగుటకు యత్నించుట.

కనివలిగనిదొరలదొరల | ననుపమగతిననుపమదనుఁడాలోనాలోఁ
జననున్నవారిఁగనుఁగొనిమినుకెనయెబాగుమేన ఘేనకపలికె॥ ౮౦.
ఘనపదాలిస్ఫూర్తిగనుపట్టిమించఁగాఁ దైగా సుధాధామ బలసీరమ్ము
తరలకమాధవా దళములనెక్కించెయలరుఁగోపులనుమాపులనునిల్పు
మలరిగంధవహానిరవధికరేణుబృందములమున్కలుగనంతటనుగప్ప
భావసంభవదేవ దేవర హరితపత్రరథంబుపైవెన్నుఁదన్నినిలుపు
వీరలిరితినడచినమీఱునక | జోకకుకశికశిఖిముఖానేకబలము
వెడలిమునిదైర్యసంపదవీటఁబోవఁ గొల్ల బెట్టుఁడుప్రతినలుజెల్లునటుల ॥
చలపట్టివలరాచచదువులఁజదివించునడలించుఁడొల్లిచదువుతెల్లఁ
బట్టిచెప్పదురతిప్రాణేశుమంత్రముల్ మఱపించుమతీయన్యమంత్రకలన
నెఱిఁగింతునలయాశయేశయధ్యానంబుఁదఱిఁగింతుఁబరనిధిధ్యానగరిమ
సేయించునిర్దంతంబుఁజిత్తసంభవుపూజవదలించునితరదేవతలపూజ

త్తనూయోగసామ్రాజ్యమహిమమదన | వరతపోవైభవంబుసాఫల్యమొంద
నాలోకానుభవకాంతనాచరించు | నలజటాధారితపమునిష్ఫలమొనర్తు॥ ౮౧.
చటులతరసురభిజాణో | దృటనటనపటుప్రతాపతాపాగ్నిశిఖా
జటివరునితపోరాశిఁ | బెటిలింతువానిమనసువిగిఁజిటిలింతు॥ ౮౩.
విచ్చేయుఁడనుచునిటులవి | యచ్చరసతిపలుకుఁబలుకులలరింపంగా
నచ్చోటుఁగదలినిలువక | విచ్చలవిడివచ్చివచ్చివేడుకలొలయె॥ ౮౪.
పక్షిరాజభూషణపత్ని నెమ్మదినిల్పుయతిఁజూచిగుండీయలావళింప
హరునిపట్టుపుదేవినాత్మలోనునిచినజటిఁజూచియొడతెల్లరులురనఁగ

దక్షాధ్వరధ్వంసీదయితఃజిత్రముఁజేర్చుదపసేగన్గొనిమదిదద్దరిలఁగ
బలునెట్టుకనుతేనిధామలోఁబదిలింఁచుమునినాథుఁగనిపాదములువడంక
నిచ్చలోనిచ్చలింపకఁజొచ్చిరపుడు | గంధవహాగంధవహాకాండకాండజాతి
జాతివిద్యేషులాశ్చర్యచర్యపరమ | పావనంజై నహానితపోవసంబు || ౮౫.

ఉ॥ ఆత్రణిదోడిచెల్వలహా యిదిగోవలిగాడ్చుమమ్ముఁదూ
రైతైవసంతుఁడెంతయురహించగనాకులపాటుఁజూపెహు
ర్మత్తుగఁదోచెమింటనెదురొద్దిజరాజొకఁడుదృతిస్థుఁ
ద్యత్రవారివెల్వఁజెబతత్తురగుండయిచూడుకోమలి ||

సీ॥ తెలియంగఁజూడుమీలనామతల్లికవలపుఁజూపునుగిన్నఁదెలుపుఁజూపు
వడి నాలకింపుమీ వనజాతలోచనజక్కుఁబల్కును జేమగుల్కు పల్కుఁ
దగ విచారింపుమీ తరుణీశ్విరోమణిలోఁగుసేతయునుదిఁగ్రాగుసేత
వేగమూహింపుమీ విధుబింబముఖికోపగిలినధావముసమ్మతిలినధావ
మనుచుదనునెచ్చరింపనూఁకొనుచువినుచు | బచ్చిలుతునినడయాడుగచ్చుకోల
పూన్కినవ్వేల్పుజగురాకుఁబోడియునల | మానిపరమేశ్వరునియాశ్రమంబుఁజేరి ||

మ॥ మతినూహించుచునెచ్చెలింగనుచునీమాటఁ గటాయాయుప
శ్రుతులేలాగునవీనులంబడియెనంచున్మిక్కిలింజొక్కుచుఁ
రతినాథుండకలండునాకికవిచారంజేలనంచుఁగన్మదిఁ
ధృతినొక్కించుకచిక్కబట్టిసురనారీరత్నమగ్రస్థితః ||

సీ॥ చెవిగూఁటలెక్కొన్నకవపిట్టకవకెల్లోనసినాదబ్రహ్మమినుమడింప
మైనిండుసాలినిమగ్గంపుఁజకచకల్ బూదిపూతకురెట్టిపుట్టనేయఁ
దలబల్లి పొరబిల్లి తళతళల్ మస్తేందుబింబబాహుశ్యంబుపెంపుఁదాల్చ
మెలిగొన్నపాఁపరామినమినల్ యోగపట్టికకుఁబెన్వనపున్యమొకటఁగూర్చ

లోకభీకరదుస్సహలోకపటిమ | బ్రహ్మవర్షస్సుచలయుట్టిపడినయట్లు
తపముఁగావించుమునిఁగాంచెదనకుఁదొలుత | నగునశకునపరంపరతాత్పర్యదోఁప ||

వ॥ కాంచియొక్కించుకతడవువిత్రించి ||

౯౦.

సీ॥ బ్రహ్మసంధానపారగునకితనికినాజిగూపుఁగల్వలింపగుటయరుదె
మస్తేందుసుధఁగోలమగుఁగునీతనికినాతేటమాటులప్రియంబగుటయరుదె
కుండలినాత్మమేల్కొల్పునీతనికినావలియూర్పుగాడ్చుగావలియుటరుదె
సారబిందాలోకచణునకితనికినాయాననాంబుజమిష్టమగుటయరుదె
యనుచునాకరితఁడనడందమనువుపఱచి | చెఱకుసింగాణివిలుకానిచెఱకుఁదగిలి

మునువ్రతభ్రష్టులైయున్న మునులకన్నఁ బదిలుఁడెయితఁడనిమనోజుమదిఁదలంచి॥
 ౩॥ చనుజక్రవలకుమెప్పునకిడ్డచినఖండములలిలహాతముల ముద్దుగులుకఁ
 గనుదోయినెలఱుగవకుంచుతళుకువెన్నెలపీఠకఁగపురంపుఁదిలకమమరఁ
 గచకలాపికిఁభుక్తికైనిల్పుత్రాచునాసాగసుఁబాపటఁజేరుచుక్కదనరఁ
 బలుకుఁజిల్లకుఁడెట్లుపులకండమోయనముంగరము త్రెంబుమురువుఁజూప
 మొలకనగవులుమొగమునఁగులుకరింపఁదళుకుఁదేనియనుదువులఁదొలకరింపఁ
 గలికిచూపులువీనులఁబలుకరింప । స్థాలపునడపులనందియల్లిలుకరింప॥ F2.

మ॥ ఆలరుందూఁపులనేసియేసి కడదివ్యాస్త్రానుసంధానకా
 శలుఁడైపుష్పధనుర్ధురంధరుఁడనాచాగోచరంబైనపే
 రలుకఁమానిగుఱిఁచిఁటనిడునయ్యాగ్నేయచాణఁబునాఁ
 దలిరుంజొంపుమాటునన్నిలిచె సంతస్థాంతహేమద్యుతిక॥ F3.

ఉత్సాహ॥ ఇటులనిలిచిజటిలుఁగలఁచనెడఁదలంచియచటిచొ
 క్కటపుఁజగురుగుమురువెడలికలికిచిలుకపిలుకము
 చ్చటలుజిలుకనటనఁగులుకఁజలువదొలకఁజతురత
 పటిమవచనరచననెఱుకపలుపఁదొడఁగియడఁకువక॥ ౪.
 | ముదితరో యమరదేమదనామయమ్ములాలించినాపమ్ములాలించెనేని
 శ్వామరో పెంపొందదేమనోభవుపీడగనువిచ్చినన్నఁగన్గానియేనేని
 కలికిరో చెల్లదేకాయజుసంతాపమెనయనానేవఁగైకొనియేనేని
 యతివరో వెలయవేయాత్మజన్మాంతరాయములునాగమనంబెయడిగెనేని
 మానియనుచునెచ్చెలులతోఁబూనివలపుఁజెనుచుఁగొవ్వరిమొగ్గలనినుచుఁబాదలఁ
 బాదలవేడుకనవ్వేల్పుఁబువ్వుఁబోఁడి । కదిసివిహరించెనప్పారికాంక్షియెదుట॥ F5.

లయగ్రాహివృత్తము.

నమ్ములకొప్పులుఘనమ్ములనినైజసదనమ్ములనుబొంగినటనమ్ములఁదగఁయా
 నమ్ములకులోఁగిపులినమ్ములనుహృంసమిథునమ్ములతిమందగమనమ్ములలరానూ
 నమ్ములనెసంగుకదనమ్ములవిసోదకథనమ్ములమిథఃప్రహసనమ్ములలసద్గా
 నమ్ములఁజరించిరి వనమ్ములముదంబునమనమ్ములలరంగమరునమ్ములనఁగాంతలో॥
 ౩॥ పాటఁబాటిగఁదాడిపరభృతంబులరేచి కూఁతలుసేయించెఁగొమ్మయొకతె
 నెఱివేణిమెఱయించినెమ్మిబోదన్దురేచివడిఁగేఁకవేయించె వనితయొకతె
 గొడుగుచుఁదిట్టి పెంపుడుకీరములరేచివెడలిల్లుఁదిట్టించెఁబడఁతియొకతె
 నిండుమైనెత్తావిగండుదేటులరేచిచుట్టును మొరయించెఁబడఁతియొకతె

హంసకారావమెనయనాయ్యననటించి | యంచపిలుకలనెలయించెనతివయొకతె
జటివరతపోంతరా యీసంజాయమాన | మానసానూనచతురతాధీనగతిని॥౯౭.

సీ॥ ఎలమావిచిగురాకువీషించివీషించెగలువలిచ్చటనెట్లుగలిగెననుచు
రతిచాటటముగోటరాగిల్లి రాగిల్లెమొల్లలిచ్చటనెట్లుమొలచెననుచు
దగుబోదములబూలదలయూచితలయూచెబగడమిచ్చటనెట్లుబ్రబలెననుచు
దమిదాసనముగేలదాటించితాటించెజలజమిచ్చటనెట్లుమొలచెననుచు
దెగడుటెటులగకనిదియెంతముగుదయనుచు | నిగుడినెగడెదహాగరునమిగులదగులు
సాగసునగవులుమొగమునజగురుకొనగ | దెగడిరొకయింతినాకకొండటిగురుబొండ్లు
మ॥ చెలులందిట్టుచునంతజేరెనటకాసీమాటి సీమాటికి

వలదన్నగ్నినకేలప్రేరెడరుకానంగానరేయీ జపా
కలనాతంద్రమునింద్రునంచుబాగరక్కతక్కసామ్రాజిదం
టలివద్దాటుచుదస్యనోధనముదండదండనేతేరగె॥ ౯౮.

* సీ॥ మోడ్పుగేలునవ్రేళ్ళుమొనకుజేరగగగోరుమకొల్వుగడలసంపదవహింప
మందయానముమానిమానసాభ్యుత్థానసరణిగానామరజసముదెలుప
గదలుగుబ్బలువిప్రకరగతవ్రతవిసంబాడియదూరురథాంగయుగళిగాగగ
దెలిజాపుయోగిమైవలరాచమదహత్రివిసరుశృంఖలికలపసలునెఱవ
నిగుడుబాగడతతోగవంటిమగలమగడదు | దపసిడెందంపుటిలుజేరుతటిపటింపు
కలితపుణ్యాహమంత్రముల్లాగగజేరి | జడుపుమదిగ్రమ్మవేలుపుబడుపుగొమ్మ॥౯౯.

మ॥ యలిపాదాంబురుహద్వయంబునకుసాష్టాంగంబుగావించినం
తతభక్తిచ్చలెనానతాంగియయిచెంతన్నిచ్చిమాసిండుది
ట్టతనంబున్విసరఁగుటించుతిరుగంటన్నాటుగూటంబునం
గతిజన్ముంగవమోడ్పుకేలుదనరంగాచౌడహాగ్ధర్యయై॥ ౧౦౦.

సీ॥ పలుకువల్పుగలయాకలిచిదిబ్బచలుపయెనుగువలగనిపించుమంత్రసాని

* ౯౯ దవ పద్యమునకు చాతాంతరము. సీసపద్యము.

* మోడ్పుగేలునవ్రేళ్ళుమొనకుజేరగగగోరుమకొల్వుగడలసంపదవహింప
మందయానముమానిమానసాభ్యుత్థానసరణిగానాయ్యనజౌకళింప
నుమటసిద్ధేపుగబ్బియురుకుంభాయుగళంబుయిభకుంభములయింపునినుమడింప
నిడువాలుకజాపులీలెయ్యెడలనుమరుశిలీముఖములతెఱగునింప
బంధబంధురసంబంధసింధురంబు | నందమొనరించనేతెంచెననుచుబుడమి
దంతిదంతావళచ్చాయతావ్రహాసి | యింతిగనుపట్టెమానికభ్యంతరమున॥

తృతీయాశ్వాసము.

పండు వెన్నెలసోన లేచానలుదయంచుటకుమంచు యుమ్మసీరు
 లుత్తెబాలదిండి నెత్తురేనవలాలగన్న బాలెంతకుఁగావుబాట్టు
 చుట్టలుదొరపట్టిబట్టుంపురాణియేమానసమబలకుమాటుదల్లి
 పేరుగలయట్టిజన్నంపుఁడైనరుఁబాఁప| వెట్టిజవరాండ్రకిగుగ్గరువెట్టుకాపు
 లట్టియచ్చరజాతిలోమొట్ట మొదలి| పేరుగలదాన మేనకపేరుదాన|| ౧౦౧.
 ఇంతకుమున్న మీమఱిమమింద్రునికొల్వననారదాదుల
 త్యంతముసన్నుతింపవినియాదటమిమ్ముభజించుకోర్కినే
 నెంతయునెచ్చెలుల్గాలువనీకడవచ్చినదాననన్నునా
 క్కింతయుఁబల్కుండుటయు నేర్పడరన్మదితెంపుపెంపున|| ౧౦౨.
 ప్రియురాలినలయించిపైకొనియలసితే కనుగూర్కనేటికిమునివరేణ్య
 రాకొట్టిపిలువనీరమణిపైనలిగితేమానముద్రయిదేమిమానిచంద్ర
 కలికిశృంగారచేష్టలువిచారింపెదేధ్యానమేమిటికిసంయమిమహేంద్ర
 చెలిమాటనయగారముల నెన్నికొనియెదేగొణిగెదేలతపస్వికులవతంస
 నిన్నుమునుజీవితేశ్వరినిలుపుమనుచు| నిచటసంకేతమొనరింపవలమినిలచి
 యున్నవాడవెయిటనాంటినుండనేల| తాపసోత్తమయిదియేమిదాఁపనేల||
 జడదారిపీపునేనుం | జడదారిని నీకునాకు జీతినాయక పా
 త్రాడగూడుకొమనయిరువుర| యెడయనితపములకుఁఫలములీపున్నేను||
 బలిమునిచంద్రనీతపముపండె మదాగతినింకఁదాల్చిపు
 ల్లులఁబడనీడుబోధహాలికుండుమనంబనుమంచెనిల్చినా
 కులుకుమెటుంగుగచ్చిచనుగుబ్బలపేరిఁటిగుండ్లునించిన
 ట్టలమగుచూడ్కిపేరొడిసెటన్వడిరువ్వకఁదక్కఁడెంతయు|| ౧౦౩.
 గ్రుక్కకుగ్రుక్కకెంజవులుక్రాత్రబుసేయఁగనాక్కొమ్మపే
 రక్కునఁజేర్చిదానియధరామృతమానినత్రాణగాక యీ
 యుక్కకునోర్చియప్పగిదినుాపిరిఁబట్టిన బాజ్జగల్లునే
 యెక్కడి తెల్వయిక్కుమతి యెవ్వరిబోధనామీకుసంయమీ|| ౧౦౪.
 ఒంటిగఁబూదిఁబూసేజటలుట్టిపడంబులితోలుఁబూసేము
 క్కంటియునీవతెందపముఁగైకొనిసేయఁడచేతికచ్చినక
 గంటికివచ్చుకొక్కలకంటికిమేనుసగంబాసంగఁడే
 తంటలకేమిముచ్చజడదారులదారులుకొంతెటుంగుదు|| ౧౦౫.
 ననువుంజట్టముతెందతేనిగలిరింటకొవారు మూకై చలం

చంద్రాంగదచరిత్రము.

- బునబోరాడుదురట్టివారలకులగుల్పంగోలుబుట్టింపనిం
పునమన్నింపవేత్తవైరముమృగంబుల్కొనిమేల్పొందమ
న్ననగావించిన మంత్రమైన మణియైన న్నూనికైన న్నునీ॥ ౧౦౯.
- వ॥ అని యివ్విధంబునఁబలికిన నమ్మాని సమాధినిష్ఠుఁడలమెదల నెఱుంగకుఁ
డుటయు, వేలుపుంజిగురాకుఁబోడి చెలులంగనుంగొని॥
- సీ॥ పుట్టిన మొదలాడుఁబోడిమి నెఱుంగఁడో పసదప్పియుడిగిన పనులవాఁడి
నిరతిశయేంద్రియనిగ్రహశక్తుఁడో పోలింపవీఁడునపుంసకుండో
మిగులఁజక్కనికొమ్మనాగిఁదాఁచుకొన్నాఁడో యిన్నేలగుణములనున్నవాఁడో
చెలులనిందఁజూచిసిగ్గుతోనున్నాఁడో వేవిధంబులలోన వెట్టివాఁడో
తెలియఁగారాదు తెలియఁచిరుగరాదు । తెలిసితిరుగునుపాయబుడలఁపరాదు
లోలలోచనసరివారిలోననిపుడు । కలిగినగుబాట్లునాకింతకాలమునకు॥ ౧౧౦.
- క॥ అనవుడుఁజెలులపలుకులు । వినకడుఁదెలియంగఁజూచివికవికనగుచుకొ
మనభ్రమకేమనవచ్చును । వనజాననవీఁడుచూడవ్రతిగాఁడనుచుకొ॥ ౧౧౧.
- మ॥ సరసాలాపములన్నిదకథలకొసంగితసాహిత్యవై
ఖరుల్లున్నించఁజరిచునట్టిమనవంకస్విఁడుకృతంగంబుసా
దరతంజాడకయున్న నివ్వనమునందర్పంబుగ న్నట్టుగ్రు
మ్మరుపీఠెవ్వరటంచుఁజూడవలదేమానిండుఁడనింజెలి ॥ ౧౧౨.
- సీ॥ నెలఁత తీర్థచరాగ్రణియితండుగాఁడైన సనిమిషాంగనలఁగన్గొనకయున్నె
సఖి వనప్రియవతంసమితండుగాఁడైన మదియనికొమ్మలఁగదియకున్నె
జలబాహిపరమహంసమితండుగాఁడైన సప్తరస్మగతినందకున్నె
తొవకంటి కుండలిండుఁడితండుగాఁడైన సమరభోగినులమేలరయకున్నె
మఱియునితఁడట్టివాఁడేనిమగువలార । ఘనరసావాప్తిఁగనకపైకములుగూర్చి
కొనక నెక్కుడువగలఁకై కొనకభోగ । మనకఁగడనాంటినిలిచిచెల్లాడకున్నె॥
- సీ॥ దఱఁగింపదేమత్తగజరాజనిభయానరాగవైఖరిమానిరత్నమైన
నామేదమొనఁగదేయలివేణిచతురఘాషాగతిజటిలుపున్నాగమైన
వెనువెంటఁద్రిప్పదేవికచపద్మదళాక్షియానలీలఁదపస్విహంసమైన
గిలికింపవేకోరకితమణుమధ్యమకలికిచూపులమానిలికమైనఁ
గానసీయానజడదారిగాఁడువీఁడు । ఘోరమృగకోటివనవాటిఁజేరకుండ
మధుఁడునిల్వినపూరిబొమ్మయయితండు । తలఁచిచూడఁగనోవేల్పుఁదలిరుఁబోడి॥
- మ॥ పడఁతీయీజనుఁడంధుఁడుంబధిరుఁడున్సంగుండుమూఁకుండునై

పొడమన్నక్కచుడల్లిదండ్రులిచటన్బ్రవై వ నాయుస్థితిఁ
బదునైయుండెడువీనిమానియనిజుభద్వేషభీతిల్లె సం
దడిగన్వచ్చెఁగెమానియేని యటుగానఁమానిగాఁడారయన్ || ౧౧౫.
అనినవిని యుస్సురనుచు వెఱుగంగది తిరుగుతెఱుగంటి తెఱవపై మునివరుని
మరులుకొనఁజేయుటకు సమ్మదనుం డిందు మందపవన మాధవ పికభటా
నీకంబులంబురికొల్పి దానును నడుచుసమయంబున || ౧౧౬.

పంగిపూఁదావిడజల్లుచల్లనిగాలిదేటిసారిపతనఁదెగినజూచి
యనుగఁజుట్టంబై నయలవసంతునిరాక విరజాజిబలునేజ విఱుగఁజూచి
కలువనెచ్చెలికానిబలిమిఁదామరరేకుచికిలిదోడుముదారిచెడఁగఁజూచి
కరముఁగోకిలభటోత్కరముచేఁజిగురుఁగ్రొంబదనువంకిణిమొక్క పడఁగఁజూచి
తెంపుఁదెంపునుఁగడగంటఁగెంపునిగుడ | గొనబుగేదంగిచేయమ్మకొద్దిగ్రుద్ది
మడిగియదియునువ మ్మైసమదనుండప్ప | డహహయిదిమానిమాహాత్మ్యమనితలంచి ||

మ || హాహోలంగడుఁబోటుబంటనయి గర్వాలాపముల్గున్ను స
త్వరతఁబల్లితిఁగొన్నినోరికొలదుల తథ్యంబునేఁడన్నియున్
బరగఁబందకుఁజెప్పసాధనగతిక బాటిల్లెవ్యర్థంబులై
సురలోకంబునకేగుటెట్లుసమయస్సుల్ సన్నలన్నవ్వఁగన్ || ౧౧౭.

చ || అని తలయూచు యూచి వగ హా యను హాయని నవ్వు నవ్వి వ
చ్చినతనుదూఱు దూటి విధి సీయను సీయని కుందుఁ గుండి ప
ర్వినవెతఁదూఱుఁ దూలి మదివేసరు వేసరి రోఁజు రోఁజి చె
క్కునఁజెయిఁజేర్చుఁ జేర్చిహరికోసము మోసమువచ్చెనాకనున్ || ౧౧౮.

క || ఈగతివలతేఁడువిచా | రాగతిఁబుచ్చకరపవనాస్థారులు ల
జ్జాగరిమఁదన్ను సేరఁగ | బాగరియొకచెట్టుక్రిందఁబడియుండుటయన్ ||

క || తనకపుడుసమాధిసమా | పనసమయంబుగుడుమానిపతితనచెపులక
విసఁబడుసందడితమునఁ | గనుదమ్ములువిచ్చినాల్గుడలన్గ నుచున్ || ౧౧౯.

క || తనకట్టెదుటన్నివ్వెఱుగ | గనఁబట్టెదునవ్వసంతకందర్పమరు
ద్యనజారిదేవకాంతా | జనములఁబరికించిన్నై జచతురతమెఱయన్ || ౧౨౦.

సీ || సుమనోరథావాప్తియమరఁగావలె, మీరువచ్చినపనియేమి వనజబాణ
జైవాత్మకత్వంబుసమకూడవలెనడ నుద్యోగమేమిమీకోషధీశ
కమలానుగతవృత్తిలుగఁగావలెనిపుడేమికార్యముమీకునిచటఁబవన
ప్రసవాభివృద్ధినొప్పగవలెమీరాకకునుకారణంబేమికోవసంత

యనుచుదీపించిప్రియభాషనాదరించి యెదిరిదగఁజూజఁజేకూర్చిముదమొనర్చి
సొగసుతెరిగఁగఱి తెరివవెమ్మొగముఁబాచి । మధురసాధికమధురసమధురభణితి॥
గీ॥ నిన్నుఁజేసట్టుకాశికుఁడెన్నమాకు । సంప్రదాయకూటస్థుఁడైనామించుఁ
గాననీవునుమఱిబహుమానయొగ్యవనుచుసన్మానమొనరింపనంగభవుఁడు॥

మ॥ అరరేదాంతి బలీరెనాంతి గుణమయ్యారే ప్రసాదంబుమా
యెరె దాక్షిణ్యముచాపురే తేవిమీ లెంతేతపం బొరయా
దర మాహామహిమం బహుకలితమేధాశక్తి మర్యురై స
త్కరుణాలోకనమంచునాత్మమునిరాట్రుంఠీరవుస్మెచ్చుచున్ ॥ ౧౨౫.

చ॥ పవనుఁడుమాధవుండుదలపక్షఘనమస్సహజాతివైరుభి
కువలహితుండు నేనుమునికుంజరచక్రివియోగపాశన్
భృవులగువారమిట్టిమముశాంతతఁగాచితినిగానమేమునీ
దవునడగెల్పుకంబములమైచరియించుముముజ్జగంబులన్ ॥ ౧౨౬.

క॥ అనివిసయమ్మన మునివీ । డొనితనతలవట్టిచూచుకొనినునుదావ
చ్చినతెరవునమరలెన్ ద । ద్ధనమహిమంచాత్మకదృఢతంబొనరింపన్ ॥ ౧౨౭.

సీ॥ కరుణావధూటిపైఁబరగనిల్చినదృష్టి వారింపనేరఁడప్పారికాంక్షి
మఱిశాంతికాంతపైమరులుకొన్నమనంబు మఱిలింపనేరఁడమ్మానిభర్త
ఘనతపస్యాంబుజాననమీందఁదగుబుద్ధినాఁగంగఁజాలఁడాయతిభిఘండు
బ్రహ్మవిద్యాభాషచాయకుండువివేకమడ్డగింపగ లేఁడత్తపస్వి
యట్టిజటికేలమనతోడివట్టిగొడవ । ముక్కుబట్టుకకన్నులుమొగిచి నముచి
మదనుబెదిరించిపొంచియస్పద్దిదృఢుడు । నుండుమునిముచ్చలకుఁగాకనువిదలార॥

వ॥ అనిపలుమఱుందదీయమహిమంబభినుతించుచువేలుపుంజిగురాకుఁబోఁడియు
నమ్మదనువెంబడినెచని ముని యుదంతంబాద్యంతంబుఁ దనకెఱుంగించిన
నులుకునలుకునుందలకొననొక్కించుక విచారించి, తత్తఃఫలంబు మదీయస్థ
లంజేయని నిశ్చయించి, ఇతికర్తవ్యతామాగ్ధ్యంబునసేయునది నేరక, గగన
నిరంతరీభూతవీక్షణాయత్తుండును, శిశిలీకృతసకలభువనావన చిత్తుండు
ను, ధారాళబాష్పధారాతిరోహిత నేత్రుండును, సముదితశ్రమజలసమభిషి
క్తగాత్రుండును, అధరద్రవశోషణచణపునఃపునరుద్ధతోభ్యాసపరిష్కానము
ఘండును, సింహాసనఖదిత చింతామణితలోపరిసముల్లేఖనానపాయిపదాం
గుష్ఠనఘండును, అంకతలకరకపోజిపాజిస్థలసాపిత కపోలుండును, పరిగ
ళితదైర్యగాంభీర్యశీలుండును నగుచునప్పురందరుండెందేనియఁ బోవద్దలం

తృతీయాశ్వాసము.

వి, సంచలితస్వాంతంబున॥

౧౨౯.

వరుసస్సౌతనుమూడుగా శ్లముసలికావర్జించి తేజోధురం

ధరమిత్రప్రియపుత్రపుణ్యజనులకావర్జించి రత్నాకర

స్ఫురహానాసమహాబలారవరవిస్ఫుర్తులీలసర్జించియీ

శ్వరభావంబెడలించిపావలసెఁగా సారంబు దూరంబుగ॥

౧౩౦.

గీ॥ అనినవినియింద్రయిపుడునీవనిసమాట॥ వ్యంజకంబయ్యెమా వెంటవచ్చువారు

కారువీరన్ననర్థసూక్ష్మతకుభళి॥ యెంతదలచితివిదిబుద్ధికెటులదోచె॥

మ॥ ఇదేనివెంటసపుత్రబాంధముగా నెందేనియన్నక్తిసం

పదమీఱకజనుదెంచువారమనిజంభద్యేషికిన్దెల్పి స

మృదమొప్పుబయనంబుజోకకునిలింపస్వాములిశానము

ఖ్యదిశానాయకులేగివేగపయనంబైవచ్చుచోన త్రటిక॥

౧౩౧.

{ ఈశ్వరుడు పార్వతికినింద్రదులతెఱంగెఱుంగింపనయ్యు }
{ మతపసికోరిక నెఱవేర్చు బ్రసన్నయై వరంబొసంగుట. }

మ॥ గిరిరాజాత్యజవించెయొక్కటి భవత్రేళివనివాటికాం

తరసీమన్మునియొక్కడుగ్రతపమానంజూచిభీతిన్నచీ

వరుఁడెందేసకుటుంబుఁడైవలసబోవకాబూనెవెంటాడిగీ

శ్వరులుందారుసదారులైకదలిపోవంబూనిరాపన్నులై॥

౧౩౨.

క॥ మనమునువారలతోడక॥ జనవలయుందామసింపజనదతివేగం

బుననిప్పుడుపయనముఁగ॥ మృనితనపతియానతియనబ్బరపడుచుక॥ ౧౩౩.

క॥ అకటాపదుగురిలోఁబదు॥ నాకఁడైతివిదేమినాథయొనరఁగమునినా

యకునితపస్థితివేటాక॥ టికివజ్రకించాననోవటిలనేమిటికిక॥ ౧౩౪.

క॥ అదిదేవరవారలెఱుం॥ గుభురెఱిగియునీగతిఁబలుకుటనమ్ముని బె

ట్టిదపుఁడపంబిడేర్చుట॥ కిదివేళయటంచునానతిచ్చుటదోచెక॥ ౧౩౫.

క॥ అటుగావుననేనిపుడా॥ జటిశేఖరవరతపంబుసఫలముగమరు

త్తుటభేదనపరివృథాసం॥ కటపాటుడిగించిమిమ్ముఁగడునలరింతుక॥ ౧౩౬.

చ॥ అనితనచోణనాయకుని యానతిఁగైకొనిసంభ్రమంబునక॥

బనులుఘటించుచుక॥ విబుధభామలుముప్పదిమూఁడుకోట్లచు

ట్టునుభయభక్తియుక్తులఁగడుక॥ బ్రమదంబొసరించికొల్వంగీ

ల్కానుకనుసన్నలక॥ బనులుగొంచుబ్రసన్నశరణ్యమూర్తియై॥ ౧౩౭.

సీ॥ మగనికిసగమిచ్చిసగముఁదాఁగొనియెనాఁడుటుమునజాబిల్లి తునకజెలఁగ

- నందితభాగ్యగుణాంశేపుంజంబునాంగరుణారసంబుకన్గవలంబొ
సాంగమైగన్నట్టుశాంతరసంబునాబూసినగదంపులూతలదనర
బునికికొంగుల్లాసంగనిదివేళయనురీతిరతసంఘటందియలీరవళిజూప
దనదుసౌందర్యమిలదృష్టిదాకకుండదండిమైనెత్తుసొన్నపుగుండలనంగ
ముత్తెసరిమిన్నచన్గవముగువులజూపగమృహదేవిజటికిబ్రత్యక్షమయ్యె॥౧౩౯॥
- గీ॥ అటులసాక్షాత్కరించినయాదితక్తిగాంచి ఛావించి సేవించి కరుణసంచి
నిటలతటమున నంజలిపుటిఘటించి మేనుబులకింపనిల్చియమ్మానివరుడు॥
- సీ॥ జగదంబుగదాక్షాయణిపార్యతియార్యయంబికమేనకాత్మజాత
సర్వమంగళగౌరిశర్వాణిచండికశివకాళికాదేవిసింహవాహ
యుమశక్తిసతిమహాయోగినికామాక్షికలేందుధరమహిషాసురహర
షణ్ముఖజననియీశ్వరినిత్యకల్యాణియాదిమాయయపర్ణయన్నపూర్ణ
యమరవందితచరితయాద్యంతరహితభక్తవత్సలయవ్యయప్రణవమినుత
యనుచుగొనియాడంగరుణాంతరంగయగుచునమృహదేవియత్యంతసమ్మదమున॥
- క॥ సీతపమునకేమెచ్చితి సీతలంపుదెలుపుమనముని సీరేరుహసం
భూతవిప్రీహితఫల జాతవిఘాతాభివాంఛసమకొనడబలికె॥ ౧౪౨.
- మ॥ హిమశైలాత్మజతావకీనకృపచే నేనింతపర్యంతమీ
తమపైనాడినమాటచెల్లుబడిగానత్యప్రతిజ్ఞావిధా
నముసార్థంబగునట్లుగుమ్మరితిమన్నామంబుపేడతనీ
కమదిష్టంబిడువేద్యసర్వమతివగ్గాదుర్గభగ్గాంగనా॥ ౧౪౩.
- క॥ నావుడుడద్యావమునిజ ఛావారూఢంబుగాంగలరికించికృపా
సేవితచిత్రాంబుజయై పావనతరచర్యయార్యపలికెంబ్రీతి॥ ౧౪౪.
- చ॥ ఇదికడుమక్కురంబయిననిదుకుసాయమునేనాకండుజె
ప్పెదంగలండింద్రసేనుండరిభీకరతేజఁడువాండు పాలితాం
గదకరుణావిశేషమునగాంచెగుమారతరున్నిరాయుతై
బ్రతికెడువాని వానికలరామనాసంగ బాసంగుంగోరికల్॥ ౧౪౫.

❖❖ కారికారూపంబునున్న చిత్రరేఖోదంతము. ❖❖

- చ॥ అనినిజశక్తి నన్నిలివియాదర మొప్పంగ నాభవాని నీ
వనుపమలీలనేపగిదివైననువానికిజిత్రసేనరా
ట్రసయనుగూర్చియమ్మనిచుధాకరుకోర్కిఘటించఁజేయుమీ
యనిదయనానతిచ్చి ననునంపి తిరోహితయయ్యెనంతలు॥ ౧౪౬.

క॥ మాయన్ముయిటులబంపను | పాయంబునఁజిత్రసేనపాగ్గిపుడేవిఁ
డాయఁజినినెచ్చెలిన్తై | యాయన్ముమనంబువచ్చునటులున్నంతఁ॥ ౧౪౭.

మ॥ ఒకనాఁడాయ్మధావచి త్తరుపు సేనాయ్యారపుంబాగునం
బ్రకటింపంగనికూర్చినన్నిలిచిఘామానప్రయాసంబుఁజూ
డకసీమంతినితోడఁజెంతయునువేడ్కంగూర్చ నీడైనరా
జకుమారుఁక లిఖియించి తేవలెఁగదానర్వంసహస్తేషతఁ॥ ౧౪౮.

చ॥ అనుచుబహుకరించి నను నానర నాయకుడేవిపంపఁగాఁ
బిదివిని నే సమ స్రజనపాలకుమారులఁజూచినట్టులం
దనరలిఖించియాధరణినాథకుమారుని నిన్నునొక్కటఁ
గొనబుగవ్రాసియిప్పడిదిగోగొనిపోవుచునుండు త్తఱిఁ॥ ౧౪౯.

క॥ ఘనవృగయాకాతూహల | మునసీవువసంబులోనమునుకొని యొక డే
గనుముష్టింగొనివేఁటూ | డునెడస్థరికించియేఁగడుముదంబొదవఁ॥ ౧౫౦.

వ॥ ఇప్పడిప్పడమితేని నెలయించుకొనవచ్చి వనధరావరోహయగు నవ్వరా
రోహంగూర్చుటకు నిదియ సమయంబగునని శారికావేషధారిని నైశ్చైత్యం
పాతాకుతూహలవగు నిన్ను నెలయించుకొని వచ్చి తడీయసందర్శనానంద
కందళిత పులకాంకురుండవగుటఁ గనుంగొని నాకోర్కిసఫలంబయ్యెననితె
లంచి, హసించి, తద్వేషంబుడించి, యీతేవనీకేవలివితి ననుడు నన్ను
తప్రమోదంబులును జెనంగొన నారాజపుంగవుండు॥ ౧౫౧.

{ చంద్రాంగదుండా చెలిం దనకుఁగూర్చ జిత్రరేఖచే |
నొప్పించుకొని సేనాసమేతుఁడై పురంబున కేగుట. }

క॥ నాపాలిభాగ్యదేవత | నీవేరింటునెదుటఁజేరినిచెఁ గృపచే
జేపట్టి మనుపనన్నికఁ | గాపాడుమనంగవలదుగా నలినాఁడీ॥ ౧౫౨.

క॥ అనుడుఁజెనునగువెన్నెల | కనుఁగల్వలవంతకాంతిగడలకొసంగా
వనజానననృపసుతునిఁ | గనుఁగొనియిట్లునియెమధురఘనతరఫణితిఁ॥

ఉ॥ ఇంతవచింపఁగావలె నెయ్యాశ్వురియానతి తీత్రవోవునే
చింతిలనేలనీకున్మృశేఖర తత్పురికేగిమిక్కిలిఁ
గాంతకునీపయిన్మనసుగాడఁగఁజేసి స్వయంవరంబుచే
నెంతయువేడ్కనిన్నువరియింపఁగఁజేసెద దేవిసాక్షిగఁ॥ ౧౫౩.

క॥ నాయత్నముసఖలంబుగ | మీయిరువురకొకరికొకరి మీఁద సమానం
జైయుద్భవించెప్రేమం | బీయెడనంచాకటాక్షపీఠామహిమఁ॥ ౧౫౪.

వ॥ కాపున వారికి నీచిత్రపటంబుఁజూపి తావకసౌందర్యాదిగుణంబులు, మీ కులస్థానపౌరుషంబులఁ దెలిపి, మీమనోరథంబు సఫలంబుఁజేయుటకుఁ జ నవలయునిటఁడడయంబని తేదని చనియె నాశమయంబున॥ ౧౫౬

సీ॥ కాంతీరవికగర్వగంధిలాలాపముల్ పాండరీకికమదభాషతెనసి
శారభికావేకసముదగ్రవచనముల్ భైరుండికోగ్రశబ్దములఁజెనఁగి
మైరిభికాహంక్రియారవస్ఫురణముల్ వారాహికోద్ధతధ్వనులఁజెనసి
గావయికోద్దండఘనవాగ్విశ్మంభణల్ ఖాడ్గికివిరుదవాక్యములఁగలసి
మైనికానీకకోకూయమానమాని । తప్రగల్భరుతుల్ పాక్షికప్రభాత
విలసదతిశయోక్తులుగూడివినఁగనయ్యె । నల్లిమధనోన్నతధావనమనుకరించి॥

సీ॥ అన్ని నాదస్ఫూర్తివెన్నుదన్నుచువచ్చెజంఘాలకంఠాణసముదయంబు
కంఠాణసంఘంబుఁగదలిపోవగనీకఁజనుదెంచెనంచితస్యందనములు
స్యందనోత్కరములనవలసాగఁగనీకఁగడువేగయే తెంచెఁగాలుబలము
కాల్పులంబులనెల్లఁగడఁగిమించఁగనీకఁజూరుదెంచెనుదాంధభద్రగజము
లిప్పగిదిఁజూడవచ్చినచొప్పుఁదెలిసి । బలసియరుదెంచుచతురంగబలమువెంటఁ
గొలువనాశారికాయుపలనపలుకు । లరుదానర్పఁగఁబురికేఁగెనవనివిభుఁడు॥

❖❖ ఆ శ్వాసాంతము. ❖❖

మ॥ నగజాధీరత ధీరతాచలచలస్సందార మందారతా
శుగసన్మార్గణ మార్గణాదర దరత్పుగ్రివ సుగ్రివ శీ
లగుణామోదక మోదకారణ రణాలంకార లంకారమా
బ్జగణై రావణ రావణాపిత హితశ్యామాంగ శ్యామాంగకా॥ ౧.
క॥ సారాచ్చగుణాధారా । ధారాధరకృత్తమత్తదనుజకుమారా
మూరాంగజిదాకారా । కారాగృహవిహరదర్శినికరసంసారా॥ ౨.

కవిరాజవిరాజితము॥ కలుషవిమోచన కాంతివిమోచన కంజవిలోచన నిర్మలధీ
యలఘుదవక్రమ హాసీభుజాక్రమ తాధికవిక్రమ కీర్తినిధి
ఖిలజనశిక్షణ కార్యవిచక్షణ కాతరరక్షణ నమ్రసుధీ
సలలితభాషణ సౌవరపోషణ సాగరశోషణ దాశరథీ॥ ౩.

❖❖ గ ద్యము. ❖❖

ఇది శ్రీరామచంద్రచరితారవింద మిళిందాయమానమానస సకలశాస్త్రార్థస్వరింస
మైడిమణ్ణి పద్మనాభాధ్వరివతంసకృపాఘాషణ పర్వతరాజతనయవేంకటపతి విర
చితంబైనచంద్రాంగదచరిత్రంబును మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

చంద్రాంగదచరిత్రము

చతుర్థాశ్వాసము.

- క॥ శ్రీరవ్యశ్రవణభుజా । వారితతరవారిభిన్నవైశ్రవణకృపా
పారావారతరంగ । ధారాశదృశాభిరామ, దశరథరామా॥ ౧.
- వ॥ అవధరింపుము; తదనంతరకథాక్రమంబెట్టిదనిన నట్లునిజనగరంబున సాక్షైం
చి హజారంబుననిలచి సకలసామంతమంత్రిబాంధవనికాయంబునఁచి యం
తఃపురంబుఁబ్రవేశించి యనాదరంబున యథోచితంబులయిన భోజనమజ్జ
నాది కృత్యంబులు నిర్వర్తించి మందిరోపవనంబునందగు నేకాంతభవనం
బున వసియించి తదంగనాంగ శృంగార వైభవోత్తరంగితాంత రంగుండై
వితర్కించుచు॥ ౨.

❖ చంద్రాంగదుండు విరహమున వితర్కించుట. ❖

- సీ॥ విమలేందుముఖవేణి వీక్షించినటులైన సారెసారెకుఁజక్రిసంస్కరించుఁ
గనకాంగినెమ్మేముఁగనుఁగొన్నయటులైనఁబరిపూర్ణ విధునాత్మకబాదుకొల్పు
భవళాషీచనుదోయిదర్శించినటులైన శ్రీధరాకారంబుఁ జింతనీయు
మానసిమణిమధ్యమముగాంచినటులైనహరిపదంబునదృష్టి నలవరించుఁ
బలుకఁడెవ్వరిడోడనుబరిగణింపఁ| డాత్మజానందవిస్మరితాస్మృతడగుచుఁ
బూర్ణతరకీర్ణరుచినూత్నపర్ణశాల| నెలకొనివిరక్తుఁడటనాన్యపవరుండు॥ ౩.
- చ॥ సదమల నీల నీరదకచక్ర జపలా చపలాషీనెన్ని య
మృదవతి యంగముఁ గనఁగమానసపీడిఁదలంచుతేనికిఁ
దదవయవోపమాన వరదర్శనసౌఖ్యముఁగూర్చుకోరికఁ
మదిఁదలపోసియో గనుఁగొనంబడియెఁ జలదాగమంబిలఁ॥ ౪.

❖ వర్షర్తు వర్ణనము. ❖

- సీ॥ జలకీర్ణచిలవర్తి సర్పదర్శనకృతాబ్రహ్మణ్యదారవజ్రకకులము
మాభిరీరితమండుకాభయనివారకవాక్యదారవరతమయూరి
పవనాశనాశనప్రత్యూహబర్హిణస్పార్థనాయితగర్జితాంబుదంబు
జలదకృతఘ్నత్వకలనాకృత స్తవనిధ్వానచాతకనీడజాత

మేకకాలప్రవర్తనావేకమైత్ర్య | కలితతదనామయప్రశ్నలలితవచన
దనుపమవినిస్వనబలాకికాండజాత | బాలమలవానకాలముద్వేలమయ్యే || ౫.

ఉ॥ ధాకదలిర్చువబ్బు డుబుడక్క మెలుంగు మ్మెలుంగు పట్టుసం
జోకబలాకికాసమితిచుక్కలనామపురేకనెమ్మి బ
తేక్కసరోజభేకములకీడును మేలును దెల్పుకూకగా
జోకఘనాఘనంబురక్షిజోచ్చెమహి౯ డుబుడక్కవాడన౯ || ౬.

సీ॥ ఘనఘనీలహరికావనధిసర్వసఖుండు గొనబునైత్తములగుండెదిగులు
చక్రాంగసముదయోచ్చటనమంత్రంబు కడిమిచెట్టులపాలికమ్మటి౯డు
తత్పిపాసార్తచాతకనీడజప్రప బెగ్గురుతండంబుపిలుపుదీము
వలితకైతకవసీవైహాసీకవరుండు నట్టుపుపిట్టలనట్టువుండు
దనరెనంతదురంతదుస్తరలతాంత | కుంతఘజవిక్రమనితాంతతాంతపథిక
యజవనసావంతసంభవద్దవధువీతి | హూత్రభస్త్రిమయంబుఘనోచ్చయంబు || ౭.

మ॥ మరుండంభోదముపేరిభేరిజటపింప౯ గేకికంతంబుల౯
బరగెగ్గేలుతోడుదోడ౯ బెడబాబ్బులోవైనప్పట్టున౯
విరక్షివ్రాతసముద్గతశ్వసనమర్వి౯మింటనుంబరెవనా౯
బరితఃప్రాప్తసమీరవారములుగన్నట్టెన్నమగ్రస్థితి౯ ||

మ॥ అనువాండన్నభికాశ్రునిశ్వసనధూమ్యాతాపవక్షిస్థితి౯
వనధూమాగ్నిలసన్నిజాంగములకు౯వర్ధిష్టుత౯గూర్చిచి
క్కినవాతాంగముబోదిసేయుబలుపునిక్కి౯ బూనిత
త్ప్రాణమల్ గొనమేఘండుఘటించుతర్జనలపొల్పుందెల్వెగర్జల్దివి౯ || ౯.

గీ॥ మింటిపైమండితమవెంటనంటివచ్చు | కాలసర్పంబులనవానకాళ్ళుదనర
దానవెఱనాందినలుదెన౯దాటుమాడ్కి | సారెకునుదెమ్మెరల్ నేల౯జటచివిసరె ||

॥ ఇలకిపుడింత శైలములకింత పయోధులకింత కానన
స్థలులకునింత వానయని సారెముగుల్కరుణ౯మెలుంగుమేల్
గిలుకలగంటముల్ బాదలలెక్కలువ్రాయజనించు నారవ
మ్ములగతిమించెనప్పడులుముల్ జలదాగమరాజసన్నిధి౯ || ౧౦.

మ॥ అలతేజస్తిమిరాఘముల్ నిభిలలోకాక్రాంతికై చంచలా
జలదవ్రాతమిమంబునన్దాడరి ముమ్మాముష్టి౯బోరాడ౯ద
త్కలన౯రాలినయస్థిఖండములునా౯గన్నట్టెనన్నోపలం
బులుతద్రక్తకణంబులోయన౯గనాప్పన్నక్రగోపావళుల్ || ౧౧.

మ॥ తనపైవచ్చి శరాశినిందిన శరక్కాలంబునుట్టుంబు లే
గ్గునవ ర్తించినవంచు సంచలపయిగోపించి విద్యున్నికా
య నితాంతప్రతివింబర క్తతరవర్షారాశధారోగ్రవృ
ప్తినిదాఘాంతముగ్రాయనిష్ఠలనఁదోచెన్మక్రగోపావళుత్॥ ౧౩.

ఉ॥ పాడిఁదలంచియర్జునతపఃఫలమైచనుదెంచిపీటబల్
క్రీడయెనర్చితైతవపుళిందునియందమునన్మౌగుల్ వన
క్రోడమువానకాశ్వవడిగొబ్బననఁటి మహా శరంబునకా
దోడనెముంచె మంచుఁగనిదు స్థరగర్జితసింహనాదమై॥ ౧౪.

చ॥ అలఘు ఘనార్భటిస్ఫుచభయాపసరద్విజగర్భభేద ని
ర్గళదురుర క్తముల్ కరుడుగట్టినకైవడిమించె మింటిపై
నలప్రతిసూర్యవింబ నునిలాహతిఁద ద్రుధిరంబురేకఁడై
నిలిచినచందమంది జిగిసిక్కె మహేంద్రశరాసమ త్రణి॥ ౧౫.

మ॥ పరికింపన్మథికాళిమర్కములుచింపన్మౌరుతభ్రాంత కం
దరజాతాయతశాణకోణములనన్త్రంబుల్ వడిక దీఁడెడుకా
మరుఁడౌనొనిపుడట్లుగానియెడఁపాసంఖ్యదంభంబునకా
బరఁగకాగారణమేమిక్కొమ్మిణుఁగురుల్బలాలు వీక్షింపఁగక॥ ౧౬.

మ॥ ప్రతిసూర్యుండనుకమ్మటంబు మఘవద్బాణాసమన్దాటు రో
హితమన్వేరిఁటియూఁదుఁగొవ్వి చపలోపేతాంతరాంభోదసం
తతియన్మచ్చులసంచి కావరసునిద్దాటంకము న్నన్వడక
జతసాన్నారిబెడంగునన్దనరె వర్షావేళ విన్నంగడి॥ ౧౭.

సీ॥ దివిచాపగాఘామిసవనాలయముగాఁగఁ జికిలికొమ్మెగులువేదికలుగాఁగ
జనితరోహితముమార్జునికవేదముగాఁగ నచిరదుగ్ధితతిహూమాగ్నిగాఁగ
బలువానకాశ్వయూప స్తంభములుగాఁగ నెమ్ములుబుట్టిగ్గణమ్ముగాఁగ
నలచాతకవ్రాతమభ్యాగతులుగాఁగఁ బ్రతిసూర్యుఁడాజ్యపాత్రంబుగాఁగఁ

బ్రబలుఘనతరక్షామంపుఁబతుపుఁబట్టి । యాగసంపదఁదగనిదాఘాంతయజ్వ
యంబునవలక్ష్మియనుసోమిదమ్మఁగూడి । బ్రహ్మరథమెక్కితోలసంభ్రమముమెఱయ॥

వ॥ ఆసమయంబున మేఘంబులన్గనుగొని విరహవేదనాదోఘాయమానమాన
సుండ్ల యక్కుమార శేఖరుండు॥ ౧౮.

సీ॥ అరసియాపగవారివైనఁబోవఁగఁజాలికుజమలనైననక్కాలుపఁజాలి
కడవారినిధుతనఁగనిభరింపఁగఁజాలి యేపరాగమునైననిముడఁజాలి

చంద్రాంగదతరీత్రము.

యహిభయదాయిత్తయహితంబులిడఁజాలిగోత్రాగిరిగిన్నఁ గొఱలఁజాలి
యలిజడాశయపాలిన్నఁజెంపఁగఁజాలి చందరావళిన్ననుంచఁజాలి
పబలునిపుభవత్తాల్యబంధభావలలితతరీలకచక్కునా లకుచ కుచకు
జీవి తేకుండనగుటనా సేమహరయవలసివచ్చుటయరుదె యో జలధరంబ॥ ౨౦.

మ॥ అపుగా నీవుతదీయగానసుధచే నభ్యున్నతిఁజెంది యూ
యవతీరత్నముగారవించు మద మాయూరార్చకశ్రేణి కు
త్సవమొప్పన్నటనంబునేర్చుదువె తత్కాంతావనీవాటికా
నవభూజావళివృద్ధి నొంద నదనక వర్షింతువే నీరదా॥ ౨౧.

సీ॥ చెలులుసిశ్శంపుగుబ్బులఁజెల్కుపన్నీలనెగసిగప్పనగప్పినిగుడుపొగలఁ
గాంతామణులుజేర్చుకపురంపుఁబలుకులఁదనువునఁదరికొన్నతాపవహ్నిఁ
గామినులెదనించుగందంపుబరువున వెడలిన్నట్టూర్పు వెట్టగాలిఁ
జెలిక త్తియలగప్పచిగురుటాకులయున్న గ్రమ్మి చెక్కులజాటుకమ్మచెమటఁ
దరుణినిన్ను సృజించువోతనయవధ్ధానాకుఁదెలుపంగనినుఁబంపెఁగాకయున్న
నినువిలోకింపవేదననివ్వటిలునె॥ నిక్కముగఁదెల్పుదాఁచకనీరదంబ॥ ౨౨.

సీ॥ ఇంతిమైతాపాగ్నియీచంచలలమాడ్కిఁదేజరిల్లునటంచుఁదెలుపుకొఱకు
సెలనాగనేత్రాంబులివానచందానవెలయునెప్పడటంచుఁదెలుపుకొఱకు
కలికిఘర్మోదకకణములీవడిగండ్లవలెనెరాలునటంచుఁదెలుపుకొఱకు
మదవతీమోహమీమబ్బుకైవడిఁజాలనలమియుండనటంచుఁదెలుపుకొఱకు
మెలుపుదులకించజడివానమెలుపుగాంచఁ గరకలురహించనిరులునల్లడలమించ
నీవువచ్చితివనితోఁచెనెమ్మనమున॥ నిజముగాఁదెల్పుదాఁచకనీరదంబ॥ ౨౩.

సీ॥ నామీదనాఁటిననాటిప్రేమముఁజి త్తముననిల్పిమరువకుమనఁగదయ్య
వనబాయతేక్షణయనుఁగునెచ్చెలువల నందఱినడిగితిసనఁగదయ్య
యలరుఁగొివ్వాఁడితూపులునించువలఱేని ననవింటికేసోర్వసనఁగదయ్య
తనుఁజేరియితరమెన్ననినాదుహృదయంబుఁ గనిపరామర్శింపుమనఁగదయ్య
యరయకిటులెంచుటనుచింతంబునఁగదయ్య॥ యాలసించిననుఱిమోసమనఁగదయ్య
వనజగర్భండునిర్దయఁడనఁగదయ్య॥ ప్రాణములొసంగిననునేలుమనఁగదయ్య॥

చ॥ అలఘువియోగతాపముననార్తిరహించి తపించి మిక్కిలికా
గలఁగెడనట్టి నావలనుగన్గొనుచుకా జపలాతస్తునితికా
దెలిపితివిట్టిజీవనమునిల్పితి నీయుపకారమేమనకా
బాలఁతికిఁదెల్పునావిధముపొమ్మిదె నీరద నీకుమొక్కెడక॥ ౨౪.

- మ॥ అనిప్రాప్తింబిమనంబుతోడెలిసి యాహా తెప్పితేజయ్యెను
బునకుకాలోనయినాడ వీడువడరుంబోరిపునాసేయు వం
దనముల్ గొక్కనఁడానుభాంకుముఖికి నాచందముద్వైల్పఁడ
వ్వనితారత్నముపద్మపాణియగుటకా వైరంబె సాధింపఁగఁకా॥
- గీ॥ గాలిసోఁకిమిగులఁగాఱుపులఱచి | రాలరువ్వువీని చాలనమ్మి
ఘనుఁడటంచువేడఁగాఁబోయిననుబెట్టు | పిడుగుపైచిచంపుపిట్టపిడుగు॥
- సీ॥ రాజుతేజముఁగానరాకుండఁగాగిట్టివద్దినితలఁబట్టిదాధపెట్టి
ఘనులెల్లమలినుతైకడలనిల్వఁగడాసిసరసులఁగలఁగించిచొకజేసి
మిత్రప్రతాంబుమెఱవడిఁగుదియించియతితపస్సుర్తిజయ్యనవారింబి
యెలమిసత్పథమెల్లనలజడిఁబడవ్యాళిపరమహంసావళిఁబాఱఁదోర్తి
ఘనచపలతానిరూఢిచేదనరునిట్టి | విషధరాగమసమయమెవ్వధిఁదరింతు
నాశరచ్చంద్రబింబాస్యయాననంబుఁ | గనకయండినఁవ్యాణమేగతిభరింతు॥
- వ॥ అనుచు దురంతరచింతనున్న సమయంబున॥

౨౯.

❖ శరత్కాల వర్ణనము. ❖

- సీ॥ కువలయభర్తకాయువిదనవ్వులఁబోలుతేటవెన్నెలఁజూపితెలివిఁజేర్చు
రసికాగ్రణికినాసతిసునేత్రములఁబోలువెలిదామరలఁజూపికలఁకఁదీర్చుఁ
బున్నాగమునకునాపొలఁతియూరునుబోలుమదరేఖఁజూపిసమృద్ధమొనర్చు
రాజహంసమునకారమణిపొక్కిలిఁబోలుతెలికొలంకులఁజూపిచెలుపుఁగూర్చు
ననుచునెప్పుదిసెన్నియొననుచుగోర్చి | తళుకువెన్నెలకుఁదామరలకుఁగులుకు
మెఱుపుమదములకలకొలంకులకుఁబాలుపు | వెలయవచ్చెశరత్కాలమలఘులీల॥
- సీ॥ వరపద్మకలితానవధికిరేణుచయంబుబహుళనిస్తంద్రసంపదఘటింప
రయభాస్వదసమాశ్వరాజమండలములుదిక్తటంబులుమించితేజవిల్లి
వెలిదాటుగనుపట్టవెడలిచక్రాంగముల్ సముదారగమనవిభ్రమముఁదెలుప
సముదగ్రఘనసారశయపదాతిస్ఫూర్తిజూపట్టిసలువంకనేఁపుఁజూపఁ
బ్రబలవరశాలియైశరప్రభుఁడునిలచి | దీప్రసారంగపత్రరథప్రచండ
వేగసంపత్తినున్నఘనాగమంబుఁ | దఱమిక్కుదువిజృంభించెనత్యంతగరిమ॥ ౩౦.
- మ॥ పాలుపారశరదంగనాతిలకమంభోబాకరంపుంజోకా
కొలికిఁదామరకొల్కిపూసవెసఁగిల్కె జేసిక్రాంచాద్రితా
వశలీలకదగురెండుబార్లచెలువారకావచ్చురాయంచబో
దలపేరకాధరియించె నచ్చతరముక్తాధామమెఱతేరహికా॥

చ॥ శరవణజాతబాణహరిసంధిలుగాయముగూర్చితాధురం
ధరతరగంధసంధురరదక్షతినైష్ఠిగయంగ నందు జు
స్తరగతిజాటు నెమ్ములవిధమ్మనగానంగనయ్యెచ్చొంగవభూ
ధరవివరాంతరాగత సితచ్చదవార మపార లీలలక॥ 33.

చ॥ అలశరదావ్యయంపుజలజాసనుడంబుధరాగ మక్షయ
స్థలనవనీపతద్భువనజాతపునఃకరణప్రవీణతక
ఫ్ఫి నెలకొనితావసుంధరనునిల్పెనిజంబటుగాకయున్నచోఁ
దలఁపఁగఁడత్తరంగములుతద్దయుధూమికి డిగ్గనేటికిక॥ 34.

శీ॥ ఘనరసావేశవిస్ఫుర్తిగరగఁబారుధరనదుల్చెలుల్ వోలెదత్పత్తిప్రసన్న
దృష్టిగనివండుపేరవార్ధిఘటించి । యమృతసారగుణములుతెల్లమిగఁజేసె॥

శీ॥ విసభుత్తిగ్రావిప్రతుంపెనలాడురాయంచకొదమవెట్టినతెలిగ్రుడ్లనంగ
నినకరస్పర్శనంబునఁబుట్టిచూపట్టుఘనసాత్వికస్వేదకణములనంగ
క్షుపలసోకునతంద్రచంద్రాతపంబునఁబాడమినబెడిదంపుబాబ్బలనంగ
భృమరనాదముపేరకొమరుడధ్యయనించుతఱిరానినెరసినత్రప్పలనంగ
సలిలదేవతలాఠ్మీయసాధములకు । సరగనెత్తించుహీరకుంభములనంగఁ
దరుణపద్మవిశాలపత్రములఁబాలించె । దొలఁకునిర్మలసలిలబిందువ్రజంబు ॥

శీ॥ కొండలం తేసిపనులుచేకూర్చుకొనంగ । ఘనసమానిత్యముడుపని సవతుజగతి
గనిననీయగస్త్రువనకుశరత్కాలమొసఁగు బిరుదుకుంచెయలనంగఁగప్పురములెగసె ॥

చ॥ విమలశరప్రచారములలికసితపత్రికిఁదెల్పికుంభజం
డమరఁదదీయపక్షజమహాబలవృత్తివెలార్చె చుస్సహ
సమదళవిస్ఫురద్రుపదజాతపరాగములెల్లనట్లున
త్యమెకదత్తరాగమరయన్మలియాతఁడువిస్తరించుటల్ ॥ 35.

చ॥ కృతీయియి పాండుపుత్రతతికికసదయాగతభారతాష్ట్రసం
తతికిఁబ్రయంబుఁగూర్చె ఘనధర్మపలాయనకారియైనమం
చితగతిసేగుడెంచి కలశీతనయండు విచిత్రవైఖరిక
బ్రుతిగనరానితెల్వీసుసరస్థినివారికినివియత్రతిక ॥ 36.

చ॥ అలరువడికఁఘనాఘనపుటల్లులఁబట్టుకొట్టునీటఁ గా
సీలితెగవాసకాలమనుసేతుపుగర్జమయు కటాకపుక
జెలుపువహించెనింగియరచేతిబలెక పెలిమబ్బులందునీ
రలమిన వండుగుంటలక్రియన్దనరాశెరద్దినంబులక ॥ 37.

చతుర్థాశ్వాసము.

- మ॥ మనఁగా నీయపుహంససంఘములబట్టాఁజుచురోమంబునక
మునిహంసంబగునయ్యగ స్త్రీగదియన్సున్నభిలోనుల్కినా
తనిచందంబులెట్లుంగుఁగాన భరక్రిందందూఁతీచూడంగ ని
క్కినవర్షోదక ధారలోయనఁజెలంగెకాఁచెట్లుగుంపులరహిక॥ ౪౧.
- సీ॥ కలికివెన్నెలఘాతీకాయలిప్తవిఘాతిమినుకుటంచలచాటుపునుకపేరు
నెగయుకప్రపుజాలుసిగనూలుకొనుజాలుకమరరేణుచ్చటలకడిదిజటలు
కాదంబజాలంబుకరిచర్మచేలంబుకల్హారములపంటకంటిమంట
యమలాంబుకాసారమహిరాజమంజీరమలక్ష్మరవపురంగునెలతెడంగు
గాఁగభ్రమరకీటన్యాయకలనమరుఁడుపీరమునసెప్పడిఁకుఁబాలించుకతన
నహహతాద్రాప్తమిలఁబూనియఖిలలోక॥గర్వసర్వస్వసంతోభకారియయ్యె॥
- సీ॥ దాండయాత్రికరాజదర్శనాగతదేవవజ్రయానధ్రాంతివర్ధకములు
చంచలాభోగినీసంఘాతనిర్ముక్తకంచుకసందేహకారణములు
ఘానుతాపితవియత్పరిలిప్తహిమవాలుకానేకఫలకమేహప్రదములు
పురుహూతసింధురోద్భూతరోషోత్పతత్పంచాస్యసంశయాపాదకములు
సలిలపానసమాగతజలదస్యకర । మతివిధాయిసరఃకేళిగతగజావ
లోకనపలాయితమరాళలోకబుద్ధిదములుశారదసీతనీరదములుచెలఁగె॥ ౪౩.
- వ॥ ఆసమయంబునఁదదవలోకనంబున మనసుతల్లడవడ సాధరణీవల్లభుండు॥
- శా॥ నాళికాకరకేళిసల్పుటకుఁబూనకరాజహంసావభుత్
పోలన్గొనిజిష్ణుచాపశరముల్బోనాడివెల్వెల్లనై
తేలావల్వనిపైరమంచుఁజనుచోనీవెచ్చియంభోదరా
తోలేడంగఁదొడంగుడో వదరుఁబోతుక జాతినీచందములే॥ ౪౪.
- చ॥ నిరతముచంచలుండవిట నీరసవృత్తినిబల్కనిట్టిని
న్గరకరిగాఁగనేమియనఁగారణమేమిపయోద నిచ్చలుక
సరసులవెంబడికదిరిగిసారముఁగాంచినరాజహంసములే
గరుణఁదొరంగిజేవురుమొగంబులఁగన్గొనసాగెనేమనక॥
- వ॥ అని రాయంచల విలోకించి॥
- చ॥ ఘనకచకేనుగూర్తుననికాదెమొగంబులుజేవురింపఁగ
న్గనుట యిదేమి మేఘసమకుంతలయాననుతేతదర్శమ
ఘనకచయన్బదంబునకుఁగాదదియర్థముబల్కచంబుగ
ల్గినదనుటంచలార యదిగెల్పెఁబయోధరముల్కచంబునక॥ ౪౫.

చంద్రాంగదచరిత్రము.

- మ॥ జడవృత్తిజరియించువారలగుటకాసారస్యముల్లాసకీ
 పెడబుద్ధులగణించి ముడెడలనిద్యేఁబింబిఁబిరియెడకా
 విడనాడంగదలంచిసారలుక విద్యేమంబుఁగగ్నింపరే
 క్కడనైన న్నలవంశజాతులిదినిక్కంబాత్సనూహింపుఁడీ॥ ౪౯
- మ॥ నలఘాజానికి భీమరాజతనయకా నారీమణిక నీలకుం
 తలఁజేకూర్చినపెద్దతావకకులాధ్యక్షుండుకాఁడోటు మీ
 రలుతన్నెత్తిమనంబునన్నిలిపి గారామొప్పవీక్షింపుఁడీ
 యలరన్నప్రియఁగూర్పుఁడియిపుడ నాప్రాణంబుఁగాపాడుఁడీ॥ ౫౦
- సీ॥ పరమహంసస్ఫూర్తిఁబరిఢవిల్లి నమీరు ఘనవిరోధంబుఁజ్ఞానకయన్న
 మానసప్రియలీలనూనియుండినమీరు సరసులఁదెలిభంగఫలుపకున్నఁ
 జక్రాంగవిఖ్యాతిసవధరించినమీరు భువనజాతమునాంచఁబూసకున్న
 వరశారదావాహుగరిమఁగాంచినమీరు పదఁపడితత్వంబువదలకున్న
 నఖిలసద్విజ్ఞకోటిలోనంచలార॥ నెంచవెలిపుల్లులనుపేరుఁగాంచుటెట్లు
 విప్రయోగులుమీపేరునిన్నయంతఁగడఁకఁదాళకదహతహాపడుటయెట్లు॥
- సీ॥ పంకజోదరులౌటఘావించఁగానైతి ఘనవైరులగుటనేఁగాంచనైతి
 నచలరంధ్రాస్త్రేషులైయుంటఁగననైతి నప్రియులగుటనే సరయనైతి
 మాటమేపరులౌటమది నెన్నఁగానైతి నీలవిజాతులరౌటనెఱుగనైతి
 మండవర్తనులౌటమదిఁగనుంగొననైతి మానసోన్నతులౌటఁగాననైతిఁ
 బలుపలుకులేలవలరాజుబలిమికదరి॥ యక్కటామిమ్ము శుచిపక్షులనియు సత్క
 నిలయులనియును ముఖరత్తిగలుఁగువార॥ లనియు నెమ్మిది నమ్మిరాయంచలార॥
- వ॥ అనుచు వెచ్చనూర్చుచున్న సమయంబున ॥ ౫౩.

❖ హేమంతర్తువర్ణనము. ❖

- చ॥ నలుగడభీతిమయఁగునకా జొరఁబారకయన్నయట్టిచం
 టలవిగినస్థలఁగాగడగడకవడకించుటనాకుబంధుఁడీ
 సలలితకీర్తియీతనికిఁ జాలభయంబానరించ నంచమె
 క్కులుచెడ వానినోటికడిఁగూల్తునటంచుగణించియోయనక॥ ౫౪.
- సీ॥ జలజసంహృతికిగాఁజను దెంచురయమునఁదొరఁగినచెమటబిందువులనంగ
 గహ్వరీసలివి త్రగాఁదెచ్చి నెఱపినవాలారుఁజలివి త్రనాలనంగ
 లలిమించుశారదలక్ష్మీఁబాఱఁగఁద్రోలి లిఖించువరజయలిపు
 ఘనశుభప్రదముగాఁదనపైడిగంగనల్ వీలఁజల్లినసేసఁచాగ్రిలసం...

ప్రణామములను తలచుచున్నది. హిమవంశములను విజృంభింపజేసిన గరిమ
వచ్చె హిమవంశములను తలచుచున్నది. బుడమి నల్లవంక త్రుళ్ళడగడవడంక ||

మ|| రమణీసంభృతభృద్ధరాగమణికోరశ్రేణియొప్పెన్గడుక
దమశ్రేణిట్టునగానియావ్యమునకుకా దాచైనవక్షోజదు
గ్గములన్ని గినయంతరుద్ధబహిరాక్రాంతక్రథావహ్నివి
భృతురజ్యత్తహినాంబుకీకరకదంబంబునివడం చించుచుకా || ౫౬.

గీ|| తలఁపరోధోహసంతికాంతరమునందు | గాలిచల్లదుకొఱపులకరశినిలిచె
జలజములుమాడిభసితసంచన్నవహ్ని | ఖండమనఁదోచెరవిహిమాకలననపుడు ||

సీ|| పద్మాకరంబులబాళిమైచారబాటి నెత్తమ్మితూడులు నెమకి నెమకి
యచ్చోటవినములనరసికానఁగలేకమెట్టు తమ్మిబయళ్ల మెలఁగిమెలఁగి
యవియుఁగన్గనరాకనాఁకఁటఁగడునాచ్చిడలికమైసోలఁబఱచిపఱచి
నీటఁగందఘ్రాంతినిగుడించురవివియత్తులుజేగురించుకచూచిచూచి
నెమ్మిదత్తరములుమృణాళమ్మలనుచు | బాడిచిపాడిచిహరికిఁదగుల్పడకయున్న
విడిచివిడినలంకవనడలునట్టి | బడుగుటంచలఁగాంచియప్పార్థపుండు || ౫౭.

గీ|| తగినమాటయొకటి మొగమెట్టినేయక | యంచలారయాలకించివినుడు
తెలివిఁగలుఁగువారి కెలననుండెడుమీకు | నాలిముచ్చనడకనడకగాదు || ౫౮.

గీ|| మానసంబునఁజేమంబుఁబూననీని | మచ్చరంబుననుండుటమానరేని
మానసంబునఁజేమంబుఁబూననీని | మచ్చరంబుననుండుటమానరయ్య || ౬౦.

సీ|| ఎంచఁగామీజాతికొంచెపునడకది వసుధనెన్నఁగమీరు వాతరట్లు
తెలియంగమీకూటములువేళకొలఁదులు చూడమీరులుగండిచొరవకాండ్రు
పరికింపమీరాకపక్షపాతధురీణ మరయంగ నెఱబొల్లులకటమీరు
తలఁపమీగుతులుతమ్మలవేరువిత్తులు వల్లింపమీరొకవాకువార
లొనరవీయున్నిగగనప్రయోజనంబు | పాలుగలచారివలననేర్పడఁగఁచెలిసె
భేదబుద్ధిపహించినపెద్దలగుట | పొంచియండకచనుఁడురాయంచలార || ౬౧.

వ|| అనియధిక్షేపించి వానికాకరంబులైన జలబాకరంబులన్ననుగొని || ౬౨.

ఉ|| ఇట్టివనాటకోటిఁజరియించినభంగమువచ్చునంచునె
ప్పట్టునలోడలంపకయపార రసంబునదొట్టికని తోఁ
చెట్టుకయున్నమీకిక గభీరతవక్కునా భూజనాళిమీ
యట్టిజడాత్ములకాసరసులించుమదికా గలుగింపనేర్చునో || ౬౩.

మ|| పోహంసస్ఫురణక్రమంబునకునోర్వకలేనిహేమంతమి

చంద్రాంగదచరిత్రము.

పురహంసక్రమవిస్ఫురత్కలనకుఁ బ్రాప్తనమిహ్నోర్భుతే
సరసుల్కీరతెలుంగరే యిదినిజసాంవంతంబులన్నిల్లుఁగా
ధరమితమ్ములనాంబిమిమ్ముశరశైత్యస్ఫురిన్మందించుటల్ ॥

మ॥ అనసేలా మిము నింతిమోముగనుపుణ్యంబబ్బకున్నకదవా
ననసామ్యంబువహించుతామరలనైనంజూచుభాగ్యంబుగ
తైనుమీవంకనునాకటంచుననురక్తింజెందఁగానక్కటా
కనిచూపోపకదైవమీపగిదిస్మృక్కంజేసెనింకేమనక ॥ ౬

సీ॥ పాలఁతుకకెమ్మోవిఁబోలుసారసమరందరసంబులింకనెన్నటికిఁగల్గుఁ
బాలచన్నులఁబోలునాళికకోరకోన్నతిచెల్వమింకనెన్నటికిఁగల్గుఁ
జానకన్నులఁబోలుశతపత్రపత్రవిస్ఫుటశోభలింకనెన్నటికిఁగల్గు
నెలఁతనాహులఁబోలునెత్తమ్మితూండ్లవిన్నాణంబులింకనెన్నటికిఁగల్గుఁ
దెలువనెద్దంపుమెఱుంగుమైదీఁగఁబోలు|నలిసలతమేల్పియింకనెన్నటికిఁగల్గు
నకటతెలుపఁగరాదెకోకాదిరతిక|రమ్ములారయోపద్మాకరమ్ములార ॥ ౬౬

వ॥ అనుచుఁదహతహంబడుచు మదనపేదనాదోధూయమాన మానసుండగుఁ
నున్నసమయంబున ॥ ౬౭

❀ శిశిరర్తువర్ణనము. ❀

మ॥ తలిరుంబోడిని నెమ్మదిన్నిలిపికందర్పప్రతాపోష్మని
చ్చలుగానిల్లునృపాలశీతరుచికి శైత్యంబుఁగావంపఁగా
నలతన్వంగిమెఱుంగుజన్నుఁగవనౌష్ణ్యం “బుష్ణముష్ణేనశీ
తల” మన్మల్కుఁదలంచినిల్వనన సంతకశీతువేతెంచినక ॥ ౬౮

మ॥ జలజాప్తుండునువారివాహపథసంచారంబునక స్రుక్కితాఁ
జలికికాదాళఁగలేక బాడబళిఖిజ్వాలాకలాపంబునక
జలిగాయంగమనంబునందలఁచినిచ్చల్ శీఘ్రయానంబునక
జలధికగ్రుంకఁగఁబాఱఁగాదె దినముల్ సన్నంబులయ్యెకదగక ॥ ౬౯

మ॥ సీరిమైగోవజవాడిపూఁతకలిమిక జెంతకగుభాళింప గు
జ్జరినిద్దాతఁటాకురాళములో సంపంగిపూఁబాన్తునక
సరిగంచున్ననిపట్టుసుగ్గడితపున్నయాటపున్నప్పలక
దరుణుల్ గాంచిరిసౌఖ్యసంపదనితాంతాశ్లేషతైయత్తటిక ॥ ౭౦

చ॥ దళమగునైంద్రసేనుతనుతాపభరంబుసహింపలేమిదే
ఁతెశిరర్తువేగకనుపట్టెచసంతమనంగకాంతమై

చెలుపునఁడన్నఁబోలునృపుచిత్తముడిందుపడంగమిక్కిలిన్
వలపుఘటించితత్త్వియ నవశ్యముగూర్చుదలంచియోయనన్ ॥ 20.

❖ ❖ ❖ వసంత రువర్ణ నము. ❖ ❖ ❖

సీ॥ భళిపాండుపత్రాఘములు నేలకుఁదొంగఁగునవనప్రియలీలకడువెలుంగఁ
బాగురేవేమాటుశరములువికసించుగువలయంబొకపింతకొమరుఁగాంచ
బాపురేయెండయ్యేర్పడలోకముఁబొంద వనిసారసవసంబుపెనుపుఁజెంద
నయ్యారెపఱికసంహతివడంకఁదొడంగ నిలదోఁపుపచ్చడంబులెచెలంగఁ
గనదమితజాతివిస్ఫూర్తికడకుఁబాయఁ । బుడమిఁగనుపట్టిమిగులనదృతమొనర్చెఁ
జారుతరమూర్తిసకలద్రువక్రవర్తిమధుఁడుతనయందుసకలద్రువయతఁదోఁప ॥ 21.

మ॥ వసజాపుండుప్రవృద్ధుఁడై సముచితవ్యాపారతత్వదక్షిణా
వనికిన్పట్టముఁగట్టిపట్టి హిమవద్వన్యాగ్రపీఠిన్దాసం
బనవద్వస్థితిస్వేదా నగుచుచాయంబోయెఁదానుత్తరం
బునకుందాపసనాథవైఖరిఁగనస్ఫూర్ణజటాపాళియై ॥ 22.

సీ॥ జాతిసాధాగ్యమార్జనచేమలేఖిను బుదితాస్త్రమదనోద్వోదయములు
సురభిపురస్ఫురత్కరదీపికావళు లలమధ్యకర్కరికాననములు
కుజఘాతభగ్నసంకులచాలరవిఘ్నలఁ ద్రులతామిభోరాగవిలసనములు
పికసమాహ్వనకల్పితమాంసఖండముల మారుతప్రాపితమలయధాతు
లమితవనదేవతాకేళికాసమానచంద్రశాలావినిర్మాణసముచితోద్ధి
తప్రవాళమణిస్తంభతతులపారకలనఁబల్లవాంకూరముల్లయమొలిచె ॥ 23.

సీ॥ జాతివైభవముచ్చాటనమంత్రంబు కామప్రతాపాగ్నిసామిధేని
సౌరభాగమసూచిసాహ్యానినాదంబు శైశిరసమయాభిచారసూక్తి
తరులతాపరిణయోత్సవకాలకుభగీతి చాలానిలాగ్రతఃపతితబరుద
మసమానకిసలయగ్రసనాన్నసూక్తంబు పఞ్చికమనోంబుజప్రత్యంగర్జ
ఘననవీరమాసూతికాగృహాయమాననానాదిగంతోద్వ్యానవాటి
ఘటితశుద్ధిపుణ్యాహంసకల్పమొసఁగెఁ గౌతుకాకుంతకలకంతకంతరవము ॥

చ॥ శిశిరభగీరథాహృత విసృత్వర శుభ్ర హిమాభ్ర వాహినిన్
భృశతరవేగలీల సురభిస్సరఘస్సరుఁడొగి నిల్పిచో
విశదముగా లతాజటలనెల్వడు తత్కణబృందమోయనన్
దశదిశల న్గుడుంగసముదాయములన్దగెఁగోరకచ్చటల్ ॥

చ॥ తొడిమలచుట్టుఁబట్టుకొను తుమ్మెదలంగనుపట్టు మొగ్గపూఁ

చంద్రాంగదచరిత్రము.

దుడుములుకంటికింపెసంగెఁ దొట్టినకిన్కమసంబులోపలఁ
గడుతమకంబురేఁప బలుకాననపుం జెఱసాలశీతులే
బుడుతలఁబట్టిమాధవుఁడు పూనికసంకెలల్లాడెనోయనఁ॥

౭౭.

మ॥ తలిరుంగేలికినీలకంకణములై తక్కుల్ పచారింతు కు
ట్టులదంతావళికప్పగప్పయినిగాధస్వచ్ఛగుచ్ఛస్తన
స్థలికిఁ మారకతోపలాగ్రసరమై చంచద్వనీదేవతా
లలనాసంతతికిన్ టించెఁ గడుచెల్వంబ త్తటిక దుమ్మెదల్॥

౭౮.

మ॥ కలయంజోక్తపుముక్కుతెక్కుజిగిమొక్కుల్ నికరూచిల్కపి
ల్కలుగుజ్జంబిగురాకుమావిపాదలోఁగావేడెమువ్వెట్టిద్య
గ్లబజాతంబులకింపుఁగూరిచె భవిష్యత్సౌమ్యపాలాశహా
జ్జ్వలవర్షాగమసూచిసారపరిషేషశ్రీవిడంబింపుచుఁ॥

౭౯.

చ॥ హరునకువెట్టుజుట్టిన యమాలయవాటికఁ జేరియచ్చటఁ
మరుఁడుతదీయశాసనమునఁ విరహిప్రకరంబునాంపదు
మృగగతి నెట్టుఁబోగొనఁగఁదాకొనివచ్చినలీలవచ్చెఁగొ
ప్పిరిరవదున్వచాల్గొనిదివిఁమలయాచలవాతపోతముల్॥

౮౦.

మ॥ తలిరుంగేల మరుత్కిశోరగమితాత్యచ్ఛప్రసూనాంతరో
జ్జ్వకింజల్కసమాఖ్యకోద్రవములెంచన్నించితేఁదేఁటి పి
ల్కలపేరందగుబాగుజేనువులజోళ్లఁబట్టియాడించె న
రి లతాంతాయధుఁగూడి మాధవుఁడు బాఠిసూతసూత్రచ్యుతిఁ॥

౮౧.

మ॥ అలరుంబుట్టశిరోవిలగ్నమధుబింద్వాసక్తరేణుచ్చటా
కలితస్ఫారఘణామణికమధులిట్కాహివేవెల్వడఁ
నిలిపెఁసంపంగితావికొమ్మ తవిటీనిద్దంపుబెత్తంపువే
టులఁదద్దాళి విభూతిలిప్తుఁడయిగాడ్పుంజోగి యెంతేరహిఁ॥

౮౨.

మ॥ తలిరుంజొంపపుడాలుపూరజపునిద్దాబాలుబ త్రేఁటిగం
టలచాలుఁ విరితేనెమేలుతరులంటంబ్రాఁకులేఁదీఁగచే
ర్కలపారీలు జగంచొకా యలరుబాగా మావటీహొప్పుఁ
వలరాదంతులకైవడిఁ వనములోవఁ ద్రిమ్మరుఁ దెమ్మెరల్॥

౮౩.

సీ॥ ఇగురుకైజేతంపు లెక్కుటీలకుగుజ్జుపరపుమామిడిఁగట్టుబడిఁగజేసి
చలువపూఁదేనెగాసపునల్లప్రజలకు నలకుటీరమ్ములుమ్మళికణాసరి
పోలుపాండుపండుకావలిపాళేగాండ్రకుగున్నదాడిమమిచ్చి కుదురుపఱచి

వలితావియేర్పాటువడిగలదొరకుఁబుప్పొడిదిన్నెగములేలుబడిగఁజేసి
తలిరువిలుకాఁడుకెరలిపాఁజులుఘటించె|హత్తివిగహులమీఁదదండెత్తదలఁచి
రతియొదనమోగిగడువడిరతులఁదేలఁ | బంతమాడుచుఁజాలవసంతవేళ||

చ|| చలమునదానయోగిజనసంఘమువెంపరలాడఁబూనిపూ
ములుకులువింటఁగూర్చుతేమముక్కులచీల్చితదీయసారము
గ్గలముగఁగోలఁగా నుసురుఁగాలములన్మరుఁడేయ ప్రేటుచా
యలనలరెకబలాశముకుళాంతములఁటుకమూఁగుతుమ్మెదల్|| ౮౫.

మ|| వదరుండ త్రడిసానిచెంతఁగడుతేవక వచ్చులేమావిక్రిం
బదనుం గెందలిరాకుడాల్వలపుబాబాయెక్కుడుంగండుఁదేఁ
టిచునేదారులవెండిగిండిగమిసూటిన్నించుపూఁదేనెసం
పదనొక్కించుకవిచ్చుకొమ్మెగడబొంపంబుల్ వసనీధులక|| ౮౬.

మ|| తలిరుంగైచుపురాయణధ్వగులపైదండెత్తలేఁగాలిబె
ద్దలచేఁబంపినపండుటాకుఁదవిటీజాబుల్ గన్మంగొంచువిం
తలుగావారికిఁజైత్రుండిచ్చుబురుసాదట్టిలుముత్యాలతా
వలములోప్పేదగుఁజిగుళ్ళుకలికావారంబులీరంబులక|| ౮౭.

సీ|| సుమనోరథుఁడుధాత్రిసుమనోరథుండయ్యెశుకములుప్రకటితాంశుకములయ్యె
మాకందమలఘురమాకందమైమించె వకుళంబునవపల్లవకుళమయ్యె
రోలంబునగమశిరోలంబమైపొల్చె బాతులు హత నిజ బాతులయ్యెఁ
గలకంతవనువేలకలకంతమైయొప్పెఁ బవనుఁడుసేవితోపవనుఁడయ్యె

మధురతరశీతమధుపూరమహితకుసుమ | పరిమళమ్ములుఘమ్మునిపరిమళించె
దలిరులేదీఁగ యువిదక్షైదండయ్యెసఁగె| జెలఁగినపక్షిధిఁజైత్రుండునిలుచునపుడు||

వ|| ఆసమయంబున నిజవియోగశిఖిశిఖాసమీరవ్యాహారంబులగు కీరప్రసవ శిలీ
ముఖపరివారంబుల ననుంగొని|| ౮౯.

ఉ|| కీరమనీవుకొంతచెలికికై సరిగావుననీదుమాటలక
గిరమపైచితిస్సధుపకీటుములేగయికోన్నయిబెడం
గిరమచేరిసేయుముతువేవినఁ జూ రతిపుష్పకోమలాం
గిరమణుండుతాళకపకీలననుక దలఁద్రెప్పనేసినక|| ౯౦.

క|| పదమావికిపొదపా| పదమాయిటునుండకున్నబలియగునలరా
పదమానసుమియిదెచల| పదమామాయెదుటనిలువఁబడపట్టుదమా|| ౯౧.

సీ|| దాడిమీవనమెల్ల ధారబోనెదమీకుఁజెప్పఁడినావంతఁజిలుకలార

చతుర్థాశ్వాసము.

మాకందవనిసర్వమాన్యంబుజేసెదఁబ్రకటింపుండీనన్నుఁబికములార
కమలకరముపాలెముగఁబట్టుకొనఁగెద నెంచుండీనాదెస నంచలార
తావిక్రివిరిపొద్బడయకేలించెదఁ దెలుపుండీనాలాగు దేఁటులార
పలుకులాలింపఁదన్ననిపాటవనఁగఁ| మురువునడజూడనునుఁగొప్పమూర్క్కః
వెలఁదిఁ జేరినవేళ నావిన్న పంబుఁ| గరుణదొలకంగనంతరంగముననునిచి|| ౮౨.

వ|| అనుచు నెచ్చనూర్చుచు|| F-3.

సీ|| ఆపూర్ణ పంద్రాస్యనాత్మలోపలనుంచి వైవర్ణ్యచంద్రికవాడఁబారు
నానిశారోమాళినాత్మలోపలనుంచి మోహతమోవృత్తిముడుఁగఁబారు
నాకేసిభక్తైశ్వర్యాత్మలోపలనుంచి రోమాంఘశిఖలమైస్కరింపఁబారు
నాఘనాఘనవేణినాత్మలోపలనుంచి కన్నీటజడివానఁగలఁగఁబారు
నెపుడునాచక్రపతియామహీశపుండ్రీకమాదివ్యతరభోగియాకుమార
హంసములకేళికానాభ్యంతరమున| సురభిసాయకసాయకజ్వరితుఁడగుచు|| ౮౪.

సీ|| తనతనూకంపంబులణఁగింపఁదన్వంగి చెమటపన్నీటితోఁ జేరఁదలఁచుఁ
దనవియోగాగ్నివేదనమాన్వజంధ్రాస్యయార్చుగాడ్చుబయల్ల నుబుకఁదలఁచుఁ
దనలేతచెమటయ్యెయ్యనసార్పదనుమధ్యయుదిటికాఁగిఁటియమ్మ నుండఁదలఁచుఁ
దనపరిగ్లానినెంతయుఁదలంఁగింపఁగా మగువవెన్వెంటఁద్రిమ్మరఁగఁదలఁచు
రాకుమారుఁడుమరుదలిరాకుఁబాకు | కడిచిమొనతాఁకుచుటుకుటికాకుపటుప
ణించురేగిననెమ్మదికొంచువారి | తలఁచిచూచినఁగడువిచిత్రంబుకాదె|| ౮౫.

సీ|| వెయ్యాటుజెనకిన వేధఁజెందనిమేనుఁజెల్లరేయిటసామ్యసిలఁగఁజేసె
నెంతకార్యంజైనఁజెంతఁజెందనిచి త్ర మక్కటాకళవళమందఁజేసె
జైమిన్నువ్రాలినఁ బవరనిధైర్యంబుఁ గిటకటా కలఁచి చీకాకుఁజేసె
బ్రతియెచ్చటనులేక బ్రబలినశౌర్యంబుఁ బాపురే యూడనిఁపాడఁజేసె
సూనములేపునియిలపాంథమానసేంధ| నప్రతాపాగ్నిభుజఁమీనధ్వజాండు
పినిఁబాలినశూరులేపీటవైనఁ| గలుఁగరనియెంచుజనపతియిలతఁగాంచు ||

సీ|| అనఘవిక్రమధుర్య యని కవుల్ వినుతింపఁ గొంచిన కంగీకరించుటెట్లు
లచలితోన్నతధైర్యయనిబట్లుబాగడఁగా సిగ్గులేకవివేషజేర్చుటెట్లు
ఘనవివేకధురిణయనిబుధుల్ గొనియాడ నాత్మరోయక ముదమందుటెట్లు
లత్యంతబలనిధులనిభూమిజనులెన్నఁ దలవంచుకొనకనే నలరుటెట్లు
తలిరుఁగ్గైదుపునెఱజోదుదారికోడి| మనసుతాలిమిఁదూలిమున్నెనకగాన
లేకకడుసొమ్మసిలిలేవలేనినేను| బాపురేయనివగచుభూపాలసుతుఁడు|| ౮౬

**నర్మనఖామచరంగని వేటకుతోయినతత్వజాచ
చాచినచెలిని చంచాంగదుడు వర్ణించిచెప్పట.**

శ్రీ! ఆపుడువిధుఁ జేరినర్మనఖాగ్రగణ్యుఁడలఁతఁగన్గొన్నయనియెసయంతవాని
 కింతవలసంతఁదెచ్చినయిగురుఁబొడియెచటనుండెనొచూచుటయెన్నఁదొక్కొ
 నీ॥ అనుదుధూపాలుఁడిట్లనియెనేనొక నాఁడువేటపైవేడుకవెడలియడవి
 గండభేరుండాదికములఁద్రుంచుచునంతఁబులుఁగులఁజోపుచోవెడలునొక్క
 గొరవంకపైడేగఁగొనివేయనదిధానిఁదలుమవెంటాడితత్తడినినూకి
 కొనిపోయియలసియొక్కటీకేళివనిఁగాంచియటనిల్వచెలులునెయ్యమునఁగొలువఁ
 గలువకైనువునెఱిజోదుపాలుపుఁదెలుపు । తళుకునునువంకచూపులనొలసిసొలసి
 మాటిమాటికిఁగ్రేఁగంటమర్కమగలఁ । గలయఁదిలకించునొకమచ్చకంటిఁగేంటి॥
 నీ॥ సాంద్రదీప్తకళాలసాంకవామేదంబునాఠోజవ్యగమదసారభంబు
 వేసలిఁజెలివినవిరిదండనెత్తావిఘనసారతిలకవాసనలకలిమి
 కర్ణభూషణదరత్రైరవగంధంబుకరగతనీరేజపరిమళంబు
 మైనలందినకుంకుమప్రసారభ్యంబుబాహుమూలవుఁగదంబంపువలపు
 కలసియొకవంతతైఖిరిఘమ్మరనఁగ । నమృతరసపూరమారూపమైనపగిదిఁ
 జేలులఁగూడిచరించునొకలువకంటిఁ । గేంటిఁజెలికాఁడకన్నులకలుపుదీర॥ ౧౦౦.

క॥ కంటికినింపొదవంగాఁ । గంటిన్మరువింటిపాలుగాఁజెలిసేవికా
 వెంటనెమామకహృదయముఁ । గంటిన్మరువింటిపాలుగాఁజెలికాఁడా॥

నీ॥ చెలికురుల్ పులుడిండిచలుపలొమామకస్వాంతత్యణగ్రాహులయ్యెఁగాన
 నాతిమోమిండుఁడొనొకన్నుఁగలువనెచ్చెలిపుల్లులకుఁవిందుఁజేసెఁగాన
 నబలచన్ద్రవమందరాద్రియామదవార్యగాంభీర్యపేథోధిఁగలఁచెఁగాన
 జలజాక్షిపాక్షిలిసరసియానాత్మశీతామీనములయున్మిఁగనియెఁగాన
 సుతీయుఁజెప్పెదసఖుండయమ్మంజువాణి । తళుకుఁగపురపుఁబలుకునెత్తానిఁజెలుకు
 సులుకుపలుకులనయ్యాడుకుందనంపుఁ । బసిఁడిపనిబొమ్మయామేహమొసఁగెఁగాన॥
 ॥ వినుముచెలికాఁడయెఱిఁగింతుఁగనినతెఱఁగు । రాజునకురాజునిక్రమారామమేము
 దానికరభోరుసంపదఁదఱిమిగెలుచు । దానికరభోరుసంపదఁదరమెపొగడ॥ ౧౦౩.

నీ॥ నీలాలకవిదిర్బునెరసినకురులచొక్కపురంగుకటికివీఁకటివేడంగు
 ముద్దులాడిఘటించుముఖమజ్జనపువేళఁదూడిదినతడియొత్తుకునొకరుఁడు
 నలిసొగ్గికిల్లిపల్కులులఁజిందునమ్మతపూరముపూరచంద్రికానమృదయంబు

చతుర్థాశ్వాసము.

మగువమిన్న పదాంగుళిమణిశల్కాకిరళఘృణులపైకి నెగఁచాఁగనలవివాలుచు
తళుకుమైచాయయచ్చరతలిరుఁబొండ్లు నిజమ్మచెలికాఁడవినుము స్పందియమువలగు ॥

సీ॥ మించుదట్టపుసాటికంచుదట్టంచైన సలిమేముతో సాటిచంద్రుడగును
రసదాశిచెఱకుతోఁబ్రతివెట్టిచెఱకైనఁజానవాతెఱప్రతిచక్కెరగును
ధరరామచిలుకతో సరియాకుచిలుకైన బడఁతిపల్కులసరిపైకమగును
నునుదమ్మి నూలికి నెనదూదినూలైన కలికికానునకెన గగనమగును

గాక నీలీలవర్ణింపఁజోకయగునె । యెక్కడెక్కడియాపవ్యమేటిమాట
యలలతాతన్నిసాందర్యమనుపమాన । మెన్నఁజెలికాఁడనియానయిదినిజం

క॥ ఆయింతచూపుచూచుక । కామో పండో తెలియదుగానిమదాత్మక
బాయకతగునాశాపా । ధేయంబిడివెంటనంటితిక జెలికాఁడొ॥ ౧౦౬.

శా॥ ఎంతేవేడ్డుకఁజూచుచున్నతటి నాయిందీవరాక్షిషుఁడౌ
దంతీఁడ్రలబునుబోలెనత్తుకొనియుద్యన్తీలలక బోవనా
కాంతారత్నముమెల్ల నేచనియెఁడత్కాంతావియోగాగ్నినే
జింతిల్లంగఁడునదృఢతంబాదవ వచ్చెక శారి నారీ గతిక॥ ౧౦౭.

అట్లుచనుడేంచి తనవిధమాలతాంగి । వృత్తమెఱింగించిచెవులకువింతనించి
యాసమాటలనాకకొంతయాసజెట్టు । నొదవుపేరాసవచ్చితి నోవయస్య ॥
ఆరామామణివిమలత । నూరేఖావిభ్రమములునుతియింపఁడరం
జేరసఫణిపతికేనిక । దారాపతికేని శారదా పతికేనిక॥ ౧౦౮.

సతికచంబుననిరాకృతిఁజెందితినటంచు భ్రమరికృపీబాతమునఁబడియె
బడఁతికొప్పునఁబరాభవ మొందితినటంచుజలదనేంఘంబువిషంబుఁగోలె
జెలివేణిచేడిరస్మృతిఁజెందితినటంచు నహిపాట్టనాకుగంబాని నిలిచె
నతమధ్యకురులధిక్రృతినొందితినటంచు హరిమణిగరసూత్రమంటివేరె

నెట్టిదైవబలంబాయొక్కింతయైన । విషమపదవృత్తితాపనిర్వేదనమువి
పల్లవోద్గమనంబునుపద్రవంబుఁ బారయకవిగాంచెమిగులవిష్ఫరణగరిమ॥ ౧౦౯

జలజడశాక్షికన్నులకుఁ జన్నులకు న్నునుగొనుదీపెకుక
దలఁకిపరాభవంబుగనుతామరసాచలరాజసత్పథం
బులవగదీర్చునేర్చుననుముద్దియవేణికికోడిచేరియ
య్యళికిభిమేషుముతో తమనిరాకృతిఁజెప్పెరులిచ్చలంబునక॥ ౧౧౦.
శ్రవణశ్రీలువిశాలలోచనయుగచ్ఛద్మాత్మపాణిద్వయిక
నిశుడుఁజొక్కపుటల్లిపట్టుమరసెంతేగంజికాల్పట్టత

- త్వృప్యతఘ్నాల్లికాకరుండువిక్రతఘ్నాజైకపాదుండునై
నవకేలింగసుబాలచంద్రుడనంగప్పట్టెన్నాసల్కాంతకుఁ ॥ ౧౧౨.
- క॥ సతీతీరుకరన్దాన | సీతిమెచ్చుతటిక దగినరతిప్రభునాకుం
చితతర్జునికాంగుష్ఠాం | చితాంతరంబనంగనుదురుసీరినాప్పారెక ॥ ౧౧౩.
- చ॥ ఘనకచనేత్రముల్ ధవళకంజములంచుంగనీనికామిమం
ననిరుమేనుదాల్చియటబాండ్లనిజేశ్వరుతోరమింపఁగాఁ
బనివడికంటిపాపలనెపంబువహించిన శ్రీల లక్ష్మ గీ
ల్కాననాతదీయవాచకములుక గడ్డనిల్చెక్రతిచ్చలంబునక ॥ ౧౧౪.
- మ॥ శైలియాస్యద్విజరాజుపద్మవిజయశ్రీదెల్పనద్యత్కళా
త్యలఘుప్రక్రియమెచ్చినర్పంగసుద్యగ్వక్తాధిపత్యంబుని
శృలతంజెల్లంగధారవోనియలహృజ్జాతుండుపాలింప రం
జిలుగ్రాంబుత్తడిశాసనాలనఁదగుక జెక్కుల్లువర్ణసీత ॥ ౧౧౫.
- చ॥ అలికచన్నెన్నో భ్రమరకాంచితమైదనరారరాహుమం
డలకబళీకృతార్థనలినప్రతిరోధివిధంబుఁదాల్చుఁద
త్కలనకుఁజెద్దలౌటఁదెలిగన్నులువీనులపేరివాపుల
న్నిలుకడఁగ్రుంకితేచియటనిల్చె విమోక్షణమజ్జనార్థమై ॥ ౧౧౬.
- సీ॥ చంపకామోదవీక్షణములసాటియే తుమ్మెదల్ గేదంగితుదలమన్నఁ
జండ్రికాహాసవీక్షణములసాటియే తమ్ములుతరగలదండనున్నఁ
జక్రపక్షోజవీక్షణములసాటియే బేడపల్లలువలగూడుకొన్న
ఘనతమోవేణీవీక్షణములసాటియే నెలపుల్లఖంజనకలనఁగన్న
ధాత్రినిందులకొకయలినేత్రయొక్క | కంజలోచనయొకమచ్చకంటియొక్క
మదచకోరాక్షివాదుకుఁగదిసెనేని | బంతమున గెల్తువలరాజుపాదమాన ॥
- క॥ కనురెప్పతుదలఁదోచిన | కనుబామలోరెప్పవెండ్రుకలుప్రతిబింబిం
చినరెప్పవెండ్రుకలొగనఁ | గనుబామ్మలెటుంగరాదుకాంతామణికి ॥ ౧౧౭.
- గీ॥ అన్యములడించుముఖవర్ణమభిలషించి | కూడనాగెలుసంపంగికోమలాంగి
నాసయనమించెఁగాకున్న నాతిముక్కు | వానివలెనున్నదననెట్లువాసికెక్కు ॥
- చ॥ చెలినునువంకకన్నుబామసింగిణిదిగ్విజయంబుఁగూర్చఁగాఁ
దొలుతటియించువిట్టినిమితుంటలుచేసి మరుండ్లువాచపుల్
గొలుపుటకైనుధారసములోబలుమోటునుముంచి పల్కుఁజే
ల్కలకిడునొంటితుంటయనఁగాఁదగెనాతెలుమాధురస్థికి ॥ ౧౧౮.

చతుర్థాశ్వాసము.

అరుణసుధాకరరుచిభా | స్వరసంగతిగనుకతననాననితామధురా
ధరమెటుగనుగొననియ్యక | పరగించుక మేహతమముబహుళస్ఫూర్తిక॥

అయథావాదవలగ్నవాక్పటిమకాహాయోడియోతేకర

ద్వయిపైర్చాల్పవిపంచికాతిలకమేతాదృగ్విధానేతకా

పయికంబుక గనలేకపైకము తృణప్రాయంబుగాఁబల్లవో

చ్చయములైక్కు, శుకంబులెక్కునటవీశాఖాగ్రథాగంబులక॥ ౧౨౨.

ఆతేరుణీలలామవదనామలహాసవికాసలక్ష్మిక

త్యాతతచంద్రచంద్రికలకారయథేదమొకింతలేదు వి

ఖ్యాతలసత్ప్రసన్నగుణగౌరవసంపదచంద్రచంద్రికల్

ధాత్రితహదానివక్త్రముకురంబునకుక జిటునవ్వుతేటకుక॥ ౧౨౩.

జడదారికంటిపాపని | వదుపుననున్నది లతాంగివదనంబేక్ష

వడిదిారకునాకన్నుండక | గడపటంగనుపాపవిషయుఘనులుగలరెకా॥

పరిపరివిధములజనముల్ | సారిదింబరికింపఁ దానుచుక్కన మొరయుక

దరమదిసరియగునెసాధా | కరవాక్చతురులవలుక గలగళమునకుక॥ ౧౨౪.

ఉద్దిబంగరుగిండ్లనాదవినగనిగల్ గరికుంభములనున్నగౌరవంబుఁ

గులధరాధరములంగలయున్నతత్త్వంబునె త్రమ్మి మొగడలనెగడువాఁడి

వీణకాయలనుబర్వినవ ద్దులత్వంబుంగవజక్రవలఁ జెందుకలికితనము

మణికందుకంబులమలయుకాతిన్యంబుమెఱుంగుతాళపుదోయి మెఱయుసమత

గూర్చియజుఁడింతివన్నలుగూర్చెగాక | యట్టిజిగియట్టిపుధులత్వమట్టినిక్కు

నట్టి మొనలట్టిబటువట్టిసోబగు | నట్టిచిగువట్టితుల్యతయెట్లుగలుగు॥ ౧౨౫.

|| కోరిబంతులఁబాలగుణవంతములటంచుఁ బెట్టమారులసీదు పెట్టఁదగునె

తాళముల్ బూడఁగీ ర్రసపాత్రములటంచుఁ గొట్టమారులజోడు గూర్పఁదగునె

సముద్రగ్రకలశముల్ చక్రవర్తులటంచు మొట్టమారులసరిమొనపఁదగునె

కిన్నెరకాయలువన్నెవాసివియంచుఁ గట్టమారులనుద్దిగట్టఁదగునె

మొచ్చ మొకయింతలేకనత్యున్నతులను | దులనుబానక పూర్ణ కాంతులనుబాదలు

క్కుజక్రవగుల్మైతచొక్కటంపు | నిబ్బరపుటుబ్బుగబ్బిచన్దుబ్బుగవకు॥ ౧౨౬.

వ॥ ఘనపదవృత్తిహేమమయకంజములక గలసౌరవాహినిక

గనుఁగొనిసౌరవాహినియెకాపునఁదానుగళిందకన్యయా

ఘనపదవృత్తిహేమమయకంజములక దగఁబూనినిల్చెనో

యనఁజెలిమధ్యభాగముననారుదనరైఁగుచావతంసమై॥

వలరాయండనువేటకాడలయవన్యాతంపులేజూపుపి

ట్టలఁజిట్టకజెలినాభియన్జెలమదండన్గొమ్మొంచుడాల్

వలయెంతేఘటియించిచన్నుగవక్కవన్బొంచెగాకున్నో

మలతాకైతవనలసూత్రమునఁదన్యధ్యంబుగన్నట్టునే

౧౨౯

క॥ సతినిద్దపునెన్నడుమునఁబ్రతిబింబితమైనపేణిఁబరికించిభ్రమా

వృతినూగారండురుగా కితరంబులకచటనుండనెడయున్గలదే॥ ౧౩౦.

గీ॥ హృదయవాస్తవ్యుడగుమారుఁడెలమిఁజెంచుచక్రవాకద్వయిలతాంగిచన్నుదోయి

దానిఁగట్టిననీలసూత్రంబెయ్యారు వెలయనందలికొనకుచ్చువలుదనాభి॥ ౧౩౧.

క॥ వనజభవుఁడవయవమ్మలు దనరారస్యజించిసావథానమతిన్

న్గొనికొనాక్కటెదబ్బిటయనిబుజయిడుపగిదిసాభియంగనకలరక్ష॥ ౧౩౨

గీ॥ సూససాయకుఁడమ్ములసానబట్టు మానికపుత్రాణచక్రమామగువపిఁబిఁడు

దానిజగిబాళువాపిడియొనుకొనుతనరసదులనుగనుపట్టుదరులుతలులు॥

గీ॥ ఇద్దలవాణ్ణకవచసన్నద్ధవిపుల కటిరథారూఢుఁడగుచుజగంబునెలువ

నంగజుఁడుజంఘలునుదొనలరదుకొనఁగఁగనుఁగొనఁగనైనకరభముల్కలికితోడలు॥

క॥ వనజదళాయతనేవలో చనచరణములాత్మజాతవైలేయముల

టనాకొయప్పట్టునరా జనపుంబాటకరలునిగుడెజంఘలపేర॥ ౧౩౫.

గీ॥ ఆలమునవెన్కెజొరఁబాటునంపదొనలు కలనుగనియెంగిలికెజొచ్చుఁగాహళములు

యెన్నసరిగాపుకాపుననన్నెలంత జంఘలకునన్నెలంతుకజంఘలీడు॥ ౧౩౬.

చ॥ పదములరేఖికాచలనఁబాయకకొచ్చితదీయసామ్యసం

పదసహవాసేయైనయలపద్మముఁజెందదదీయసామ్యసం

పదలసెత్తదాబ్జములపైఁబడియందెలమోతపేరనిం

పొదవఁగవేడుకూర్కములయోజఁదగుట బ్రపదంబులింతికి॥ ౧౩౭.

మ॥ జలజారాతిసభముఖామితకళాసాధాగ్యతేశంబుదొం

గిలిపోలికపెనంగపబ్బముతదంఘ్రిద్వంద్వముందాసము

జ్వలరేఖాకృతిఁజేరియాత్మరుచిలంచవిచ్చితోఁపింపఁగా

నెలనిగ్గులొగనుపట్టెగోళ్లపగయ్యట్టె దానికాహేతున॥ ౧౩౮

సీ॥ ఘననీలవర్ణశోభశభూతికొప్పననుదుటనువిధుకళానూనకలన

శ్రీవరలక్ష్మీవిశేషంబువీనులశార్ఙ్గసంభవధర్మసరణిబామల

శ్రీవత్సలాంఘనస్థితినేత్రయుగమునఁగనకవాసస్ఫూర్తిగొనబునాన

మాధవోజ్జ్వలంభణమధురాధరంబున నలముకుందఖ్యాతిపలువరునల

నాస్యకుచమధ్యమముననజ్జారిధరహరిప్రకృతిసప్తపత్రధామప్రతల

తొడలంగమలాప్తవైభవంబడుగుదోయిచిదాల్పునాకొమ్మకుతికిచాత్రమ్ముగాదె॥

చ॥ వళులుపసిండిమెట్టులిరుపంకలవెన్నునసంతిలోచువే

నలికడయంచులారుజతసంబునఁదీడిబిగించికట్టుతం

త్రులుజఘనస్తనద్వయముతోరపుఁగాయలుకానుజాళువా

యెళువుననాతిజవ్వనమహూమహిఁగాంచెఁగడుకబ్రహ్మతక్॥ ౧౮౦.

సీ॥ వెడవించిదొరదాడివెడలనుత్సాహించుజిలుకపైకములువిందలకుఁదిగు

రతికాంతయొక్కమర్పఁగఁగేలవిలుబూనుదుమ్మెదగములుబంతులకుసాగు

ఫణిగణంబులుపటాపంచతైపరువెత్తు నెక్కిబోదలుపేరణమ్ముదొక్క

ననిలంబుగొత్తలాయపుఁగల్గిముదమందుజలజారిభోగేచ్ఛఁగలయఁదిపురు

నంచలానించుదామరలడరుగాంచు॥ జెలిపలుకఁజూడఁదలయెత్తజికిమెలుఁగు

బట్టువుమొనగోటిజిగివిగియలువరుప॥ ముకురసఖమైనమఖమభిముఖముసేయ॥

పంచచామరము॥ రతీశచాణసంపదన్నిరాకరించుమేనహూ

రతీశకామినీమనశ్శరపువ్వింటియత్తెకా

రతీర్పరుల్ కురుల్ మనోజ్ఞసైంధవాళికిక

రతిబాసంగుమేవియప్పరఁద్రినెన్నశక్యమే॥

౧౮౧.

చ॥ అడుగడుగంటఁద్రొక్కుచిగురాకులవాకులఁగేరునారునె

న్నడకడకొత్తుహంసమిధునమ్ములఁదమ్ముల నోముమోము కీల్

జడవిడదాడుమారుగుణజాలముజాలముఁబూనుకానుచూ

ప్పడఁబడఁతిన్నుతింపఫణిభర్తలుకర్తలుగారుధానుణి॥

౧౮౩.

క॥ వలమరిజిగినగుమెడకలు॥ వలమరిపెముఁజూపుచూపువనజాతమునా

వలమరియింపుమొగముడై॥ వలమరివిహించువేణివనీతకుఁదనరుక॥

గీ॥ విన్నుచెన్నుదన్నుఁగన్నియలేఁగొను॥ సోముగోమునోముభామమోము

నక్కుటెక్కుఁజెక్కునాతుకచెక్కులుమించుసంచుమించుమెలఁతమేను॥

క॥ అనియనిశముఁదలఁచుచుఁచా॥యనియనితరవేద్యమైనయలఁతంజేకా

యనియనిగలయలవలరా॥యనియనివారితశరాళినదరుచునుండె॥

❖❖ చిత్రసేనపుత్రివిరహవర్ణనము. ❖❖

సీ॥ అంతనక్కడకేళికారామమునకేగివచ్చినదారిగావాడఁబారి

సీమంతినీకామినీమణిమజ్జనభోజనాదికకృత్యములునిరాద

రమునసల్పుచునవత్రపకల్గినిజవాంఛితంజేరికించుకంతయునుదేటు

పడవలడదినములుగడపిగడపిగుట్టుగుట్టలపాలుగావిట్టుగలఁప
మధునిసాహాయ్యమునవచ్చుమరునిదాడిఁ | చాల్కినిలుపోవఁగాలేకతలిరుటాకుఁ
జ్ఞానుపుననాయ్యనాయ్యన్యబువ్వలించి | సురుచిరాంగంబులెంతయుఁబరితపింప || ౧౪౩.

సీ॥ వనకేలిపై నేలపెనుబాళిజనియించె జననియందులకేలసమృద్ధిచె
విరితోఁటనపుడేలవిరులసంపదమించె నతఁడేలయానేలకరుగుదెంచె,
జెలియేలతనకేలఁజివురుదివియవంచె వానిసోయగమేలగానుపించె
నదియేలభృతిప్రిలమదిబాలిపుట్టించె మరుఁడేలదాలిమిమట్టగించె
నేమిసేయుదాననెవ్వరికెఱుంగించు | దానదీనికేనుపూనుదాన
ననుపడంతిఁగాననక్కటక్కటదీన | నేమిపుట్టునాక్కొయెట్టులొక్కొ॥

సీ॥ ఆమన్మథాకారుడచటికెక్కడికేగుదిత్తంబుకలిమివిచ్చేసెనొక్క
యచటనుండునా లేకయెచటికేనరుగునో యవ్వార్తఁదెలియువారెవ్వరొక్క
యతఁడుండెఁబోభావమరసినన్నెఱుంగించుమవ్వంపునెచ్చెలులెవ్వరొక్క
యెఱిఁగింపఁగలవారలెవ్వరేఁగలిగినఁదగదన్నుఁజేపట్టఁదలఁపఁడొక్క
తెలిసితలిదండ్రులేమనితలఁచురొక్క | విన్నబండుగులేమనిఁచురొక్క
మోహమెంతయునెమ్మదిమోసులెత్తెనహహవలవంతబలవంతమయ్యెననుచు॥

మ॥ తలయూఁచున్వగఁజేర్చునూర్చువలవంతక బొక్కుస్రక్కున్నగుక
బలివించుంబలికించుమైఁజెమరుగ్రమ్మక దాఱుఁదేరుకవిని
శ్చలతకాఁచుఁజల్చుచుగడ్గదికమించన్సల్కు నుల్కు సుమా
కులభావంబునఁగంధుఁగుందువెతఁబొక్కుకాగ్రుక్కుబాష్పంబులక॥౧౪౪॥

సీ॥ భుజగలోకాధీశభోగితల్పశయాన హరిరూపధరమహాపురుషయనుచు
నతులార్థమకుటవర్ణితపాదరాజీవ రామార్చనీయశ్రీరంగయనుచు
మారీచమదభంగమహితవాయవ్యాస్త్ర శరదనిద్రితనేత్రశౌరియనుచు
సముదగ్రవద్దానసరయోగనిద్రాణ కరిరాజవరదశ్రీకాంతయనుచుఁ
దలఁకునులుకునునకుకుఁజెగ్గలుచుఁబలుకు | సఖులనయనస్వరశోభచరణకలన
పవనకందర్పఘనహంసజవనతురగ | భటనటప్రియసముదాయపటిమదోఁచ॥

సీ॥ చతుఃపయోవృష్టిజలచంద్రయోగంబు పాండిమచంద్రికాపౌర్ణమాసి
వివిధప్రియాలాశివిద్యాప్రదోషంబు కఠినగుప్తాశయగ్రంథటిక
వితతచింతాలతావేల్లనోపఘ్నంబు సతతజైర్యేంధనసామిధేని
బహుచిత్రవిభ్రమపథికపాథేయంబు మహితలజ్జాంభోధిమందరాద్రి
యగుచువిరహంబుపులకాంకురాళిపుల | విపులనిశ్వాసవాతూలకపిలచపల

చపలతరజీవనాకృష్టిజరగుకపిల కపి లభించినకలయయ్యెగంజముఖికి॥౧౫౨.

క॥ అకటకటతెలియదెటద | ర్షకజిడ్చుకుటిప్రకటితఘాలాగ్నికిమా
తృకయోపుత్రికయోయా | శుకవాణివియోగతాపశుభదర్శింపక॥ ౧౫౩.

మ॥ కులుకుంగుబ్బలఁగొన్ని హారమణిపద్మమల్ వక్త్రైనిల్వైవిం
తలుగాఁగొన్ని జనించులేజెమటసున్నంబయ్యెమేల్లప్పియా
కులలీలంగనుపట్టెఁగొన్నిప్రియనింగూర్పన్మరుండంతయుక
గెలివించానికిఁబెండ్లివీడియముసాగింపన్మదిక జూచెనో॥ ౧౫౪.

శా॥ మున్నల్లచ్చటమాకుఁజూపునృపరాజ్ఞానకృత్యనికథనృన
స్మన్నాథుక గృపఁజూపిబోవుమనుచుక బ్రార్థింపఁగాఁజేరు నో
జన్నిల్వైక దమయున్న పట్టెడలి పంచప్రాణముల్ బాళిమై
యన్నాళికదళాయతేక్షణకు నేత్రాంభోజయుగ్మంబునక॥ ౧౫౫.

క॥ ఊలీలవియోగానల | కీలామాలాతీతావకీలితహృదయాం
దోళనహతఘేలనయగు | బాలికనొకసకియగదినిబరవసమలరక॥ ౧౫౬.

సీ॥ తెలిగన్నుతెప్పముత్యపుఁజిప్పతుదలంటి మొలిచినజిగింపు మొలకఁజూచి
స్తనకుంభయుగములో మొనసినరోమాంచనము విభిన్నీలాంకురములఁజూచి
గళశంఖమునసంభవిలుక్రాంజెమటబొట్టుమగతాత్మిలేమొక్క తెగలఁజూచి
నురుగప్పకొప్పమబ్బున మోసులెత్తినమిసేమివెండ్రుకపసవఁ జూచి
నృస్తతర్జనకావాసనాసయగుచు | నబ్బరంబందితలయూచియారయనుచు
దతవిసాదదురాపసంతాపతప్తమానసాంభోజీయగుచుసంభ్రమము మెఱయ॥.

సీ॥ క్రేగంటమరుపిరంగీ దారిసీరులాగునజాటుకన్నీరుగోటమిటి
తలకెక్కుమోహంపు మొలకగుంపులుబోలె నెరసిన కప్పపెన్నెరులుదువ్వి
వలిగుబ్బకనజక్రవలుబెట్టుఁగ్రుడ్లునాఁజెదరినహారమువ్విక్కుదీర్చి
యనురాగలహరిఁబొంగినలీలవిలసిల్లుచెంగావిపయ్యెడకొంగుజేర్చి

పట్టియెలమావలతఁజిగుర్పంగఁజేయు|నట్టులాడినమణిభూషలలవరించి
మచ్చికదర్పిఁగొంగిటఁగ్రుచ్చియెత్తి కలికేపల్లకులముడ్డులుగులుకఁబలికె॥ ౧౫౭.

సీ॥ చివురుగుంపులపెంపుజవురుకెంపులసొంపునిద్దంపుఁగ్రేగంటనిగుడనేతె
విరులనన్నగుబన్నసరులజెన్నగుమిన్నవలుడగుబ్బలఁగ్రాఁగితొలఁగనేతె
నెరులవైపులుబాపు నెరులరూపులకోపు జిగిప్పఁగొప్పనజెదరనేతె
తుళుకుమించులయంచుగులుకుమించులసంచుబెడఁగుపెన్నెనల్లబడఁగనేతె
తెలుపఁగారాదొమాకదితెలియరాదొ | చెప్పిపనిగొనరాదొమాచేతగాదొ

తలఁపునకురాదొతలఁచుటతగవుగాదొ! యుష్కులికయేలరమ్ముమాయమ్మయనుచు॥

ప॥ మదనవేదనాదోఘాయమానసయగుమానిసీమణింగనుంగొని॥ ౧౬౦.

సీ॥ పలియింతిహృదయాభ్రబడిగ్రుంకెనయనాశ్రుకణబుద్బదంబులుగలిగెఁగానఁ
దన్వంగియాశాలతలుపూఁచెఘర్కాంబుపూరమరందంబుజాతెఁగాన
సళినాఱియనురాగనదిపొంగెఁబాఁడిమంబనుపేరఁఫేనంబుమొనసెఁగాన
మగువకుమదనాగ్నిమదింబుత్పెనిశ్వాసధూమరేఖాన్ముఖ్రినోఁచెఁగాన
రమణులారయిండుకువిచారంబుఁజేసి । లేమఁగాపాడఁగాఁడగులేకయున్న
మనలకంబుతకపడి ర్తిమరుఁడుదెచ్చుదీనికనుమానమన్నదేతెలిసిమాడ॥ ౧౬౧.

సీ॥ తాపాగ్నిఁబాడసాధారణంబనఁగరాదేనిచేరరానిజగాన
నటులైనమిక్కిలియధికంబనఁగరాదుకంఠుఁడుమధిన్వాప్వంగనఁడుగాన
నగ్నిసంస్తంభనంబుతఁడొందెననరాదుహారలోచనాగ్నిలోనఁగాన
వాఁడిందుజొచ్చినవాఁడుఁగాఁడనరాదుగలఁకసీదైర్ఘ్యాభింగలఁచెఁగాన
నక్కటాయిష్టునోఁచినదొక్కమాట! యంగహీనుండుగానవాఁడంతకోర్చెఁ
గుసుమకోమలియదియొర్పుకొనుటయెట్లు । పిన్నపనిగాదుపైచింతనెన్నవలయు॥

సీ॥ పఱచరేపుప్పొడిపాన్మునెచ్చెలులార యలఁడరేగ్రీగంధమతివలార
చల్లరేపన్నీరుపల్లవాధరులార ముడువరేక్రొవ్విరుల్ ముదితలార
వీవరేనెత్తమ్మివీవనల్ సఖులార కప్పరేచివురులుకాంతలార
పూయరేక్రొమ్మవిపూఁచేసెసతులార గుప్పరేకపురంబుఁగొమ్మలార
మిసిమిగలతావి నెలతావిపసపుటాకు । పసిమియొగఁబాగ్రొక్కజిగిరేకుబవరిటాకు
పఱపుతెలివట్టివేరుచప్పరముతెత్తి నేదదేర్పరకొమలారచెలువకనుచు॥ ౧౬౩.

క॥ ఏఁపునఁబల్లవచాపా । రోపణచణకుసుమరోపరూఢదురాపా
వ్యాపితపరితాపవిని । ర్వాపణమతినిపుణులగుచుఁబ్రోభిదల్పె॥ ౧౬౪.

సీ॥ చెలిపాదములఁబెట్టిచిగురులుగుమిలించి ఘనభీతిఁగ నెఁచికంఠియొకతె
కొమమేనికొప్పించిసుమములనుడికించిచెంచెదెభ్రమమళిచిక్కురయొకతె
వెలఁదిబాహులఁజేర్చిలనములనాగిలించికాంచెవంతమరాళగమనయొకతె
కొమ్మకన్నులనుంచితమ్ములన్మ్రొక్కించి సుడివడఁజక్రవత్సోజయొకతె
యహానాయాహారమనుటతామరయకిట్లు । చెలీమిగనుపట్టుబలుకూర్చివలుదగబ్బి
కులుకుఁబాలిండ్లనెయ్యంపుఁదలిరుబొండ్లు । చేరితైత్వోపచారముల్నేయునపుడు॥

క॥ అప్పడుదాశిరదిభిక్ । నిష్పలఁబారలించినట్లు నెమ్మదిఁబాగులక్
ముప్పేరిఁగానుపేసటనా । కప్పరగంధులనుగినుకఁగనుఁగొనిపలికె॥

సీ॥ పన్నీరనుచునన్ను బ్రమియించియక్కటా సలసలఁ గ్రాఁగుకొంజమురుఁజు;
కపురంపుఁబలుకంచుఁగ నుముసికటకటాబూదిగప్పి ననిప్పుఁబాఁచుకొల్చి
గొనబుకెంజిగురాకులనిమాటిచెల్లరేతఘకుఁగ్రాన్వివాడికత్తులుఘటించి
పూరజంబనిచాలబాంకించియమ్మరోకుమిల్నిగ్గులుదేవుకుమ్మఁగ్రమ్మి
వెతలఁడెట్టంగఁబనియేమివెలఁచులార । ప్లాణసఖులంచుమిమునమ్మియనుదినంబు
నెనసితిరుగుటనాకుఁదోడ నెఱుఁపించె । జాడలేకున్న సమఁదెగఁజూడరమ్మ॥ ౧౬౭

మ॥ అనయంబున్నవంటిబోయదొరవేటాడఁ యథాస్థానమం
దినిలంగావెఱఁబూనికంతబిలమార్తిజొచ్చుప్లాణంబులక
నినుపారంగపురంపులేచారసురంటిగాడ్పుదీమంపువెం
టనున్నైకోగమకింపఁబ్రాణసఖులౌటకడెల్లమయ్యెంజుమి ॥ ౧౬౮

సీ॥ తల్లివిడ్డమాడ్కినల్లిచిల్లిగనుండి గుణిగుణంబులమాడ్కిఁగూడిమాడి
తనుజీవములపోల్కి నెనరునవర్తింబియలరుఁదావులఘాతిఁగలసిమెలసి
పాలునీళ్ళునూలెనాలినమైసిల్చిపదపదార్థములనాఁచాయకుండి
చంద్రచంద్రికఁ ట్టతవీడకమెలంగికులశీలములయోజఁజెలిమిఁజేసి
జంటవదలకతిరుగుమివంటిచ్చెల । వెంటఁదిరిగినభాగ్యంబుగుంటువడియె
గెంటుపడఁజూడుండింకనొల్లింటి నెయ్యి । మింటి కేగుడుమీరువల్లంటులార ॥

మ॥ అనుడుంచ్చాణసఖుల్ భయాకులితచిత్రాంభోజతైగ్రుక్కుమి
క్కునుచుక నైశ్యకృతోపచారగుణజన్యంజైవిశృంభించుగెం
టనికోపంబునఁదమ్ములంజుటుకుమ్మంజూచునాకన్యనే
ఝనఁజేరంజనిపల్కిరిట్లనిభయంబుంప్రీతియుకదోపఁగక ॥ ౧౭౦.

సీ॥ ఘనసారమనిసనోవనజాతచాసనవడియసారంబనినుడువకమ్మ
కైరవంబనిసనోకలితవింపాధరపలునూలువాదించి పలుకకమ్మ
కోరకంబనిసనోచారుమి నేక్షణయరిగ్రాఁగనదిజూచియాడకమ్మ
రసజాతమనిసనోవిసలసద్భుజకాండకినిసిసాధారణంబనకుమమ్మ
కొమ్మయటులై నఘనకైరకోకసార । సములుగనుపట్టినపేరునైఁచునోటు
విరహపరితాపహరములొప్పినకట । యేలపగజేసికొనియెదేవలవగుచు ॥

చ॥ అనుచు నైత్యోపహరంబుఁజేయునెడ ॥ ౧౭౨.

సీ॥ బలితంపుగబ్బిగుబ్బలజాటుఘర్కంబువలపుఁబన్నీటిచే జలకమార్చి
ఘనమైనవిరహంపుఁగాఁకఁజెందినపాండిమంబనశ్రీచందనంబలది
నిదురకంటికిలేమిఁబాదలుకెంజూపుఁజెంగలువచేసుమాంజలియొసంగి

నివిడమైగనుపట్టునిట్టూర్చుబాగచేతనెమ్మిధూపనమర్పణమ్ముజేసి
భక్తిబూజింపమదినున్నపంచశరుడుదు|వెలదిదిగ్గపంజూచివిరహాగ్నివెడలఁద్రోఁచె
ననఁగమైకప్పురముదాపథునవెలింగె|ననుచుఁజెలులెల్లగడువిన్ననగుచుఁదొలంగ॥

శా॥ ఆరామామణికంఠధాగమునసాహామించుముక్తామణీ
హారంబుల్దొలుదొలినీలపునరావైయొప్పెనాపిమ్మట
హేరాశంపుమెటుంగుఁగెంపునరులైయింపారె సత్తోడుతఁ
హీరాంచత్పరులైతనచ్చెవిరహాగ్నిప్రాభవోదగ్రతఁ ॥ ౧౭౪.

క॥ కడువడిరావంగడపుం | బడఁతుకబాహుప్రతాపభరముంగనికీ
డ్వడిమిక్కిలిలోఁదుకతుక | నుడికినగతిఁదమ్మితుఁడులుడుకన్దాడఁగె॥

మ॥ మకరాంకానలతప్యమానకుచకుంభద్వంద్వమధ్యస్థల
ప్రకటస్వేదజలప్లుతాంబుజదళప్రాతంబుబొప్పారెద
ర్వకశస్త్రంబులగాఁడిపారునవలాభావంపుబల్గాయమా
దుకగాఁపంగఁజెలుల్లుటించుకలిపాత్తుల్ వోలెనప్పట్టున॥ ౧౭౫.

క॥ రమణీకుచయుగగళిత | శ్రమవారిభరానతాంతరంజైతన్య
ధ్యమునందగుకోకనదం | బుమహూఁ కోకనదముపోలికఁదనరె॥

ఉ॥ అట్టియెడఁకలతాంగినయనాంబుకణంబులుదాల్చిగుబ్బచ
గ్నిట్టలఁజిట్టితత్సఖులుమిట్టిపడనన్దడిఁదాఁకెఁడెందపుం
బట్టుననెట్టుకొన్నసుమచాణుఁడుప్రేయశుపాకిగుండ్లునా
రట్టానరించునూరుపులురంజకపుంబాగచందమందఁగె॥ ౧౭౬.

క॥ ఈరీతిఁగెందలిరుల | కోరీసురతాణిగాఁకఁగూర్చజకోరి
శారీకీరీనుత్రమ | యూరీరవములకునులికి యుగ్గలిమదిలో॥ ౧౭౭.

చ॥ లొలఁగెఁగడంక ప్రీతిధృతి దూఁలెవివేక మడంగెబుద్ధి బె
గ్గిలెనభిమాన మేగెఁద్రవ గెంటెనయంబు భయంబుగుంటె గా
సిలెవిగి తారెమేర కులశీలముగ్రుంగె ముడింగెగౌరవం
బలఁకువత్తగ్గ దైవమకటాయెటుచెచ్చునా యేమిచచ్చునో ॥ ౧౭౮.

క॥ జనియించుమొదలుచాయని | తనుజీములకటావితావితప్రియవ
స్వరూఢలాభలోభం | బునఁద్రొక్కుడుపడివిభక్తములుగాఁదలఁచు॥

సీ॥ కసుగండకుండనాక్కటమోవివిరియాని యేఁదేఁటిహిదమనాటెన్నఁడొక్కా
యవలనూరుపుఁబుచ్చక ధరామృతముగోలియేఁచాపురమునాటయెన్నఁడొక్కా
పంటవాతెఱదొండపండుగట్టిగనాక్కియేఁజిల్కబోదనాటెన్నఁడొక్కా

చతుర్థాశ్వాసము.

తొగరులేదెదవికెంజిగురునజ్జుగఁజేసియేనుగోయిలనాటయెన్నఁదొక్కొ
ఘనరసతరంగసంగరంగస్సదీయ । మానసానూనకేళికామానసీయ
యానమునమించునారాజహంసుసెనసి । యేనురాతుంచలేమనాటెన్నఁదొక్కొ ।

చ॥ అలజలజారివైరియగడాడెడుచిల్కయనన్ బజాటిబ
ల్లులుచచకోరిచారిజముతూరిననామదిలోలకోరినాఁ
కలబకదారిమాలికలకంఠమెటుంగదొకింతదారికే
వలముతుటారిశారియనిచాడికడున్ వలరాకటారికిన్ ॥ ౧౩.

గీ॥ మానసప్రియలిలబాసలేని । చెలువజీవనమదియొకజీవనపఠ
పేతయొకజన్మముననైనవిభునిగూర్చ । నతనునకుమనోసంగుదుననుచుదిపుర ॥

క॥ ఆవేశననుగంజబోటులు । ఛావజనుమహాపన్నపాలగునవలా
ఛావంబులెగువనెవ్వగ । ఛావించిమనోంబుజములభయముదలిర్పన్ ॥ ౧౪.

సీ॥ చలువగాఁగపురపుటలుకులుమైఁజేర్చవిరహాన్నిదానవిస్ఫురితమయ్యె
విరహాన్నిసార్పజైపెదజల్లఁజిన్నరునిట్టార్చుపొగదానవివ్వటిల్లె
నిట్టార్చుబొగమాన్మనెత్తమ్ములనుపీచనేత్రోదకముదాననెలయఁదొడఁగె
నేత్రోదకమడంపనెలపఁజందనధూళిగాడ్గద్యమలదానఁగ్రండుకొనియె
నారయారితీవైత్రోవచారమహిమ । వెక్కనంజైనకాఁకలుచిక్కటిల్లె
నంబుజాక్షికినిదివిషమంబుగాచె । తెలిసిచూడుఁడుచెలులెల్లదీనిగుణము ॥

సీ॥ తనకుఁగందొనరించుతలిరుటాకులపాన్పుఁజైకొనికమలించెబడఁతిమేను
తనకునాక్కులుగూర్చుతళుకుఁదామరతూడుటారుగుబిట్టిడికించెనువిదకేలు
తనుబిట్టునాగించుగొనబుగప్రపుఁబల్కుతలగడవెలిఁగించెనెలతచెక్కు
తనునొత్తుకొనిననెత్తమ్ముపూబటుపులిల్లపేచిపొడిబేసెలనయదుగు
తొరయదిరాచకన్నియయగుటకతన । నేతదంఁగంబులిపుదొకయింతయేని
యొరయటకునోర్చున్నవేయువిదలార । కంటిరేయనియమ్మచ్చకంటిఁగదిసి ॥

సీ॥ చాంపేయసుమగుచ్చనముదాయసముదితిసారభ్యపతితపుష్పంధయంబు
పతితపుష్పంధయప్రభవమేఘవ్యాతమతిపలాయితహంసమండలంబు
హంసమండలపలాయనపునఁపావృడాగతిశంకినిష్కుహూకృతిపికంబు
నిష్కుహూకృతిపికాన్వితతామసభ్రమవ్యాకులీకృతలీనకోకకులము

సగుచుఁడెనుపొందుతాచకోద్యాసమహిమఁదరుణికనుఁగొనరమ్మింతదలఁకనేల
భృంగములకును మత్తచక్రాంగములకుఁబికములకును రథాంగడింభకములకును॥

చ॥ అనిబుజ్జగింపుచు రత్నతహ్వనయసదనమదనోపచారసిరాజనదీపాంకుర

చంద్రాంగదచరిత్రము.

యమాణద్యక్ష్కాదుకాశ్రుకణంబులు తాపాగ్నివిస్ఫులింగముల యంగ
 నక్షా గ్రమ్ముకొని చనుగొండలదండమెండుకొను వీచిత్రపత్రలతావితానం
 బుల రూపుమాశం గొనలమసిదగిలి నిలిచిన తదీయంబులగు మోటువసుల
 పసలఁదెలుపు పులకాంకురంబులం గెడసి జడిసి మడిసినవడువున నాడలుమ
 అచి వెడలనెటుంగక పడి బడలుతనూదాహకరణహిమకిరణ నియోగస
 మాగతనిస్తంద్రసాంద్ర చంద్రచంద్రికచందనంబున నందంబగు పాండిమం
 బునకు భీతిల్లి సంచలించు కమ్మతావినెత్తమ్మితివియకైవడి గడగడనవడం
 కు నెమ్మేనుబడివాసిపుడమిడిగినిలిచి బయలఁచాగ్రికశంపాలతసాంపు సం
 పాదంపఁగడలుకొనుమమతనెదిగి పొదుపుజలదమాలికాకృతికింబ్రకృతియై
 యొప్పి విప్పనీలపులప్పలఁదెప్పి తప్పలువట్టుగొప్ప నెటికప్పఁగొప్పచెదరి
 గుప్పనం గప్పకొనవెఱచఅచి పఱచువెరవెటుంగక తఱచుగానఅచురా
 యంచయన్నులకన్నులంబాటమరిలితొటతొటనదొంగుకన్నీటి చిటిపొట
 లనీటుననటియించు చటులనిశ్వాససుఘటిత వక్షస్తటప్రకంపజనిత ఘ
 ర్షణసముద్భితఘర్ష రస్వరస్ఫురన్నవమాత్మికత్రసరమాలికా భంగభంగుర
 శ్రమజలతరంగిణీనినదంబు కంఠబిలబునం బ్రతిధ్వనితంబగు విధంబునంబా
 దవునిజహృద్గదిక యగు గద్గదిక చెఱకువిలుక అకు వలపులదొరకు గెలు
 పుఁగొలుపుకొ అకుఁగూసహాయుండై యంకంబునకు శంకింపకవచ్చి శశాం
 కుండొనరించునవేళక్షేళారవమ్మ ననుసరింప వెఱచు నెత్తమ్మితేకులము
 డుంగుటఁగదిరెనోయనంగనుపట్టుకనుమోడ్చు ననంతర్ముఖంబులగు వీక్షణ
 మ్ముల హృదయాంతరసనాథుండగు ప్రాణనాథునవలోకించి కించిచా
 శ్లేషంబునం బరవశయయ్యెనో యనఁగడలమెదలనెటుంగక నిలుచుటంజేసి
 డాసివెడవింటిదంట ఓంట నవసితకల్పంబగు సకల్పంబువలవడిననోయన
 విజ్ఞానహీనయై మూర్ఛిల్లి తోడననాక్కింతదెలసి యనంగకీలికీలాపరితాపి
 తాంగియగు సమ్మేహనాంగింగనుంగొని కరాంగుల్లేదళంబులు వట్టిలేవనె
 త్రిపయ్యెదఁ జక్కనాత్రి చెక్కులఁదొంగుక్రొంజెమట తువ్వరలఁ దుడి
 చికురులుముడిచి యిత్తెఱంగునమెటుంగుఁబోండ్లు మెల్లమెల్లనఁ దమంగ
 లసేమెలంగునట్లుగావించిన ||

౧౮౯

కపురంపుటరిగెనాక్కపిలాసినివహింపఁజిగురాకుగొడుగొకమగువబూన
 నగరుఁగుంచుయనాక్కపికవాణిధరియింపనలరుఁచావడయొక్కచెలువవైవఁ
 దమ్మిగొల్పివోగిండిఁగొమ్మయొక్కతెదాల్పఁగలువకాళాంజయొక్కరితధర

శుద్ధాశ్వాసము.

మొగలితేడప మొక్కగురు స్తనిభరింపగురువేరుసురఁటినొక రుబూనఁ జేసెడ తెంచుముద్దురాచిలుకలనఁగఁగి గలికిచిలుకలకొలుకులు గెలననడువ రతివిధంబునఁగడునాయారమునఁబొదలి వనవిహారంబునకువచ్చేవనజవదళ ॥

❀❀ వనవిహార వర్ణనాదికము. ❀❀

సీ॥ వలరాచమ త్రమావులపండ్లుగ ననిమావులపండ్లనేకము లులుపబట్టి గుములుగాఁబొలుచుపూగములఁజెన్నండుపూగములఁగొన్నింటిఁగైకాన్కజేసి చిగురాకుఁదిండ్లపల్ల వమంటకెనఁగుపల్ల వమంటవముననిల్వంగనునిచి సరిలేకనలరుకేసరములమించుకేసరముల సరములగరముజేసి యాకొమిరెప్రాయపుమీటారిరాకొమారి యదుగులనువ్రాలిలేచితదాదరంబుఁ గాంచిమొగవుఁగేలునవిన్నవించిరపుడు । వరుసవసపాలికలువనీవైభవములు ॥

సీ॥ ఇదికోయిలలుమెక్కునిగురుసంఘలఁజకోరులువెన్నెలలేటఁగోల్లిలవక్కియిదియంచటుజరించుకొదమతుమ్మెదతొక్కరువలెఁదొఱఁగుగప్పరపుదిబ్బయిదిఁబల్కపోటులనిడియుదాడిమధులమ్ములబాటురసముజాల్ లొవ్వరలువాఁకయిదిగాడ్పుబాచాలనెక్కికొప్పిరితావియబిసీల్దునాళించునట్టిబయలు పొదలునదిగుజ్జగొజ్జంగిపూవునీటి । యేటికాలువఁబడినాఁటనాటుకొన్న బొండుమల్లియవిరితోఁటఁబువ్వుఁబోఁడి । నిండుమదిఁజూడుకన్నులపండువుగను ॥

సీ॥ ఈసంకుమదగంధియీదాడిమవనంబుఁగాపాడుఁజలుకలుగ్రమ్మకుండ నీచంచలాలోకయీమావిలేఁదోఁపుజట్టుగ్రమ్మరుచికుల్ మెట్టుకుండ నీచంపకామోదయీక్రొవ్విరులతోఁటఁబోచుదుమ్మెదపిండుబాలయకుండ నీఘనాఘనవేణియీతామరకొలంకుఁబాలించునంచలువ్రాలికుండ ఘలసమత్కరములుగంటిపరచుననుచు । లేఁజిగురుజొంపములునాగిలించుననుచుఁ దాచిక్రొవ్విరివాసనల్ దఱపుననుచు । నిడుదనెత్తమ్మిఠూఁడులుగెడపుననుచు॥

ప॥ అనియిట్లు వసపాలికాజనమ్ముపిన్నపించుపువ్వు సమయంబున॥ ౧౯౮

మ॥ చలితాంఘ్రిద్యయనూపురధ్వనులుకాసారస్ఫురత్రైలికా కలనాలోలమరాళజాలములనాకగ్నింపఁగర్తావతం సలతాంతాసవవాసనక గురులుమించక జాల హేలాగతికా జలబాఱులీవిహరింపఁగాఁదొడఁగిరుత్సాహంబురెట్టింపఁగె॥ ౧౯౯

సీ॥ ఖంజనేక్షణలారగదసియీసంపంగివిరితావిబలుపొదలరయరమ్మ ఘకవాణులారయీనికటదాడిమవనీస్థలినికొంచుకనేపుమెలఁగరమ్మ బకంతులారయీకన్నెమామిడిగున్ననీడలఁదరలకనిలువరమ్మ

చంద్రాంగదచరిత్రము.

యలివేణులారయీయలరుఘ్నుభూషిడిన్సైగములేక్కితగుచోట్లుగాంచరమ్మ
యలఁతదిరుగంగనేటికివలదటన్న । నెగరిపడసేలసెమ్మెగమ్మెసేయ
సేలకన్నులఁగెంపుల్లవసేలవటియు । మొరయసేలితావితమగువలార॥౧౯౬॥

సీ॥ లతకూసలారయీలావుపుష్పాడిన్సైసీకొమ్మప్రాపుననెక్కరమ్మ
ముద్దియలారయీపెద్దతోటకొలంకులీపద్మినులనంటియీదరమ్మ
గురువేణులారయీమరువంపుమళ్ళకునియ్యళివెంబడిసేగరమ్మ
భోగినులారయీపొదలుగేదఁగిగుంపులీసువాసనబడియొరుగరమ్మ
యెంటిమైసేగుచలములనుడుగరమ్మ । మెళవవిడరమ్మకవగూడిమెలగరమ్మ
తగినజతగూడితలఁపులుదలఁచరమ్మ । యేనుదెలిపినచదమేయెన్నరమ్మ ॥

వ॥ ఆనుచుండమలో సరసవచనరచనాచమత్కారంబులం బ్రొద్దుగడపుచు ॥

సీ॥ కలపులేవనఁజాలుగౌఁదీవలుచలింపవల్లిమతల్లికల్ వంచి వంచి
సమపీనకుచ్చగుళుచ్చములుకంపముఁజెందఁగొప్పిరిగుత్తులు గోసి కోసి
లలితాంఘ్రిపల్లవాంఘ్రిలుదొట్టుపాటొందఁజగురుటాకులచారుఁజిదిమిదిదివి
భుజమూలరుదిపామరజముబయల్ బ్రాచరవలపుఁబూడులెల్ల డులిచిడులిచి
చాహునాళాధరోష్ఠబింబకరకిసల । వదనజలజంబులకుమూఁగువరమరాళ
శుకపికళిమిఖాళికిజాణిఁగిజాణిఁగి । సఖులుపుష్పాపచయకేళిసలుపునపుడు॥౧౯౭॥

సీ॥ పతితసంస్కర్శనంబతిపాపమనుచునోయెలనాగరాలుబండ్లదయ్యె
జండాలులున్నెడనుండరావనుచునోయువిదపూఁబాదరింటనుండదయ్యె
మొగిరజస్వలలఁదాముట్టరాదనుచునో చెలిపుష్పజాతులుజిడుమదయ్యె
సలమధుప్రియభోగ్యమాటఁగాదంచునోతరళాపీతలిరులుదడవదయ్యె
ననుచువనకేళిపైచాళిమొసవసని । యరతిచేనున్న సతిభావమాంతరమునఁ
దెలిసియునువేతయొకరీతిఁదేలఁబలికి । చెలికివనకేళిపైచాళిఁగొలుపఁదలఁచి ॥

సీ॥ సితపక్షములుచాయశిఖులుగేఁకలువేయనుగుప్పఁగొప్పమాపుననుగునియఁ
గడుఁదుమ్మెదలుస్రక్కుఖంజనమ్ములునిక్కజగిమేనిశెత్తావిగుబులుకొనఁగ
బకములులొఁగఁజాతకసంఘములుమూఁగఁదనుకొంతిభళభళుక్కునుచుమెరయ
నతకోకములువారసెలపుల్లుగమిగోరమొగమునఁజిలునవ్వుమొలకలెసఁగ
నొకజలదవేణియొక్కచంపకసుగంధి । యొకమెలుఁగుఁబోడియొక్కబాహుళసితంద్ర
చంద్రికాహాసపుష్పాపచయమసిష । వనిఁజరించిరిప్రాధజవ్వనులఁగూడి ॥ ౨౦౧ ॥

సీ॥ ఉడిగెదమృద్దేహలొకకొందఱునిలంగఁబొదివెలల్లవకరల్పొదువఁగొంద
టొదిగెఁజంపకనాసలొకకొందఱేతేరఁజెందెలేవిరిబొండ్లుజెందఁబొంద

మధుర్వాక్యసము.

ఋషిగెసాంకవగంధులొకకొండఁబరుదేరఁజేరెబింబాధరల్ జేరఁగొండ
ఋషిగెసంబుదవేణులొకకొండఁబుజొరంగఁగఁదిసెఁబచ్చాననల్ గదియఁగొండ
ఋష్యడలకోకిలబలంబులొకలంబు । చిలుకగములుగూరాయంచపిలుకగములు
ఘనకుహూకృతియుంకృతికలితవచన । హంకృతికృత్యతుల్లిందనందమొద ॥

చ॥ ప్రమదవచింపఁబొన్న సతివాడఁబ్రయాశము ఛామయంటఁజూ
తము సకియానఁగ్రోవి చెలిదన్ననశోకము స్త్రీయెదిర్చహే
మ మువిదయూర్చసేంధుకము మానినినవ్వఁగగోఁగు కాంతయా
స్యమదిరకేసరంబు గజయానగనక దిలకంబురంజితె ॥ ౨౦౩.

క॥ ఘనవైశిఖరములుమాపుల । గునియవతంసములుగదలకోమలకరకాం
చనవేత్రలగుంచఁజెలికి ॥ వనితలుజూపిరివిలాసవనవైభవముల్ ॥ ౨౦౪.

చ॥ విరహిజనంబులన్గరుఁడుపిపులడాగులవేయఁబూని ని
ష్కరుణనిజప్రతాపశిఖిఁగ్రాచఁగఁగ్రాగుసలాకలోయనక
ధరపయి నెల్లడన్దరులదట్టములై చిగురాకుజొంపముల్
సరుపమలీలబోలెఁచరుణీకనుఁగొంటెమిటారిచూపులక ॥ ౨౦౫.

మ॥ త్రిజగంబుల్ గెలువంగఁగోరిమరుఁడెంతేనిశ్చలాకారుఁడై
నిజశాతాసిముఖంబునన్నిలిచివహ్నిజ్వాలమధ్యంబునక
నిజమారక దపమాంచరించుగతిఁగంటె గంటకితేఱిని
తైజగాక్రావ్విరిక్రామ్మొనంగిసలయశ్రీజుట్టిరానెచ్చెలి ॥ ౨౦౬.

మ॥ నికటష్కోణికఁబువ్వువీడఁచెరయైనీడల్ సఛాసీనులై
కుకరాజంబుప్రసంగియై కెసలయస్తోమంబుదీపంబులై
పికముల్ పారకులై యకుల్ ప్రతిమలై పెంపొందఁజైత్రుండుద
ర్పకుండీషింపఁగబొమ్మలాటఁగనుపింపక బాచితేనెచ్చెలి ॥ ౨౦౭.

మ॥ లలనా మావి యలావకంతుని రొజాలమ్మొగ్గపూమల్కిని
చ్చలపుందుమ్మెదగుబ్బపూరజపునేజానిబ్బిపైకారవం
బులమొల్లాపరియింపుచుక మధుజలంబులల్ జల్లివేగాడ్పుఖా
నులచేఁజైత్రపునైదుజీర్ణదళవహ్నుల్ గంటెతొక్కింపఁగక ॥ ౨౦౮.

మ॥ పొలఁతిచూచితేఱేటిఁతొక్కరవగాడ్పుంబోదలేడ్డాకుజో
కలచేఁజూటుమెటుంగుఁబుప్పొడులరేకల్ మీఱగుత్తంబులై
యలరుంబెజ్జపుమావి జంతికలఁజెన్నారక వసదేవతా
కలకంఠీమణులొత్తుసాపైలగతిక గన్విందుఁగావింపుచుక ॥ ౨౦౯.

గీ॥ విరహిణులనాంచనంభోజశరుడుమరుడుడు | పరభృతంబులనచ్చోటఁబొంజుఁడిర్పి
నల్ల ప్రజనిల్పువాడ్డుగుంటలొయనంగ | నశులయడఁకువగలపూలలనగంటె॥ ౨౧౦.

మ॥ గణపుంగంకఁజపుంజగాతొడిమచొక్కాపాతైపుండశ్శుగ్రో
మొసపూముల్క్రియనంటిసోఁగకపురంపుంగాడనిద్దాగడల్
గొనబుంబుబొడిమట్టిపూతలిగురాకుండట్టిలేఁగాడ్పుసా
దనజోదుల్దగసాముసేయుటకుఁగాంతాకంటెటోకియ్యగఁక॥ ౨౧౧.

గీ॥ హరుఁడునుమినమరుఁడుక్రమృతఁగబాడమ | మున్నవనదేవతకుఁమ్రొక్కుకొన్నమ్రొ
క్కుఁదిర్పమధుఁడెత్తుబలుగండదీపమనఁగఁ | దనరుఁబుష్పితచాంపేయతరుపుఁగంటె॥

మ॥ నెలఁతాకన్నులపండువయ్యెఁగనుఁగొంఁజేయివానభ్యంతర
స్థులెగనప్పట్టుచిరత్నరత్నవిలసచ్ఛాంపేయకుంజాగ్రని
స్తులపుష్పంధయగంధహృత్సుమసందోహంబనంగాలయా
త్యలఘుధావంతనికృంతనక్షమసమగ్రాఖండదీపంబుతై॥ ౨౧౩.

క॥ సుమదళయుగళేమధ్య | భ్రమరంబుదిచూడుపడఁతిపశికస్వాంతా
హమికోపలహతికైసరి | కొమరుఁడుఘటించుకట్టుగుండునుబోలెడ॥

మ॥ సొలపుంచెమ్రొరసోగలేదలిరుమోసుల్ పూరజంబెఁతయొక
గలయంబర్వఁగఁదావికొవ్విరికడంకఁ వ్రాలుచుక దేలుచుక
వెలసెన్యాధవకానసేందీరలపెండ్లిండ్లివపూఁబోఁడులు
త్కళికఁ గొట్టముతేఱిపాటలెసఁగంగాదంచురీతింజెలి॥ ౨౧౪.

చ॥ పసగలకాలకంతకలధాషికలన్నిగమాడలందుఁగ్రో
మ్మిసిమియెఱుంగవేమియనిమెచ్చకవాణిదృణీకరించిన
వెసఁగఁగఁబూర్ణసుస్వరసమృద్ధిగఁబాడఁగనంచువేడ్కనీ
కొనఁగెఁబ్రియాశమోగురుపయోధరపుష్పాడిపచ్చపావడల్॥ ౨౧౫.

ఉ॥ ఓ సుదతీలలామ కనుమొయ్యనతావకవక్త్రవాసనా
వాసితమద్యసేచనలవాసనచేమధుపాళికేశముల్
గాసిలగాలిలేజగురుకప్పదొలంగఁతుకోక్తులంబరి
హాసముబట్టఁగావదరునాఁబొగడక బొగడొందుచూపులక॥ ౨౧౬.

చ॥ పలుకులఁదేనెలుట్టిపడఁబల్కుఁగనేర్తువటన్ననెయ్యపుం
బలుకునిజంబుగాఁదెలిసె ఛామరొ సూడఁగదమ్మకప్రపుక
బలుకులఁజల్లతావెజెఱబట్టిన నీ నునుముద్దుఁబల్కులక
జిలుకఁగసాగెదేనియలుచెంగటిపొన్నప్రసన్నపుష్పమై॥ ౨౧౭.

చ॥ సుదతిరొ చూచితేవెననాకపుగొమ్మ దెసీవుదన్నెడు
మృదరాదనోకిలింపుచు నమేయపికధ్వనికట్టుమూల్గుచు
గురురుమెటుంగురంగు నునుకొందలిరాకులపేరనాక్కట
స్నిదురదొఱంగిజొత్తిలంగనెత్తురుకండలు గ్రక్కెనక్కటా॥ ౨౧౯.

మ॥ మెలతాసేసినమేతెఱంగినదిసుమ్మియారసాలంబు నీ
వలరింపజ్జ గరమంటి నీయలతలదాయజ్జేనెదోడ్తోడగొం
దళుకుందుమృదతెక్కతెమ్మెరలచేతంజాలజవ్యాదకెం
దలిరుల్ గేలిమెటుంగుదేనియలనిద్దాతావిపూవీవనజ్జ॥ ౨౨౦.

మ॥ తళుకుంబుపొడివపై గందవడిపూతల్ మై గుభావేంపగెం
దలిరుంజందురుకావిదువ్వలువమేనంబూనిలేదేటి ప
చ్చలతాళిజ్జ విరిమొగ్గము తైసరులెంచగ్గిం చెనిచోచ్చటగం
టెలతాంగీతిలకంబుజల్ సాగసువెట్టెజ్జ నీవుజూడజ్జ రహిజ్జ॥ ౨౨౧.

గీ॥ ఇదెకనుంగొనుసుదతినివెదురుకతన | మొనిపెనెల్లడసంపంగిమొగడగుంపు
లలిచికురవాటనినుగాంచునపుడువెలికి | గ్రమ్మునాతతరోనాగ్నికణములనగం॥

చ॥ వనజదళాయతాక్షినిడువాలికచూపులంజూడవమ్మ నీ
సనిచినయూర్పుగాడ్పువలనంగను నీప్రసవంబునెంతయుజ్జ
వినగనగగానిపల్లవికవృత్తిమెయిజ్జ గెడగూడి యక్కటా
కనుగొననయ్యెవావిలితజ్జ మఱి దీనికి వావి లేదొకో॥ ౨౨౩.

మ॥ చనిలిజ్జ జెలినివుకాంగిట బిగించజ్జ గోర్కిసంధిల్లగై
కొనియామేదముజెందునీకురువకక్షోణీరుహంబాత్మ సం
జనితామోదమొకింతయుజ్జ గనకభాస్వత్సస్సుఖామోదమా
నినినుండోలునిజాళిపైగినుకచేసిం చెన్నరందాశ్రువుల్॥ ౨౨౪.

గీ॥ కలికినీముద్దులేనపున్ములకవలన | సహాయలగ్గొగుమాక్రికునునలియజ్జ
బాణునిశీముఖంబులపాలుగాగగ | బరులుమరుశీలిముఖములపాలుగారె॥ ౨౨౫.

క॥ నిరుపమలిలంగనుపం | కరుహేక్షణచంద్రకావిగవిసెనలిడుద
మ్మరునారిబోనపుటికల | కరణిజగురాకుకప్పగలవిరులలరెజ్జ॥ ౨౨౬.

క॥ గగనగములైనపొన్నల్ | చిగురాకులసొగడచాల్చెలికనుగొంటే
భాగణంబుపాలుపుడెలుపం | దగుమొగ్గలనద్గణాత్రితములైతనరెజ్జ॥

మ॥ కరమొప్పారగగంబములొళులపాల్గొజేయుచుజ్జ వల్లివా
గురులాడాడఘటింబిక్రమ్మక వనకోడంబులంబాదపాం

రితాగ్రస్థలపుండరీక వనపున్నాగమ్ములఁజైతుండ
క్కరొ కన్గొంటివె బల్ శరీముఖములకా గప్పెన్ సమగ్రంబునన్॥ ౨౨.

మ॥ తరుణీకేతకెయ్యెప్పెన్గన్గొనుమలిధ్యానంబులన్నిలకం
ధరమైత్రికదదలంకృతుల్ గొనిపగన్ దన్న త్తదంతావళో
త్తరముల్ ద్రుగ్గవిషాగ్నిపాల్బితచెనింకన్నమ్మరాదంచున
మ్మరుండొక్కుమ్మడినాకుఁపములద్రెంపన్ముల్గుచందంబునన్॥ ౨౩.

క॥ కనకప్రసవసవాసన | లనినన్యాగమెత్తిచూడవశులవేషినిన్
గనుచెలిచిత్రముకనఁగా | వినఁగా నీషత్రయంబువిడిచినవివలెన్॥ ౨౪.

గీ॥ తరుణులారధృతదోహదాచరణులగుచు | మరునికరములవారలసరణిఁదనరే
యలరుటడిదమ్ములుఘటించుతలిరునెలుపు | కొలుములనమించెనివెగొన్న కుజములిచట॥

క॥ అనివిన్నవించిప్రమదా | వనవిభవముసన్నుతించివనజాతశరా
సనిరాసనిపీడితయగు | వనితామణితాపమార్పవనరుసానయల్॥ ౨౫.

సీ॥ చిదుముండిచిపురులుమదకోకిలాబల ప్రభునకుఁబల్లవపాణులార
కోయుండితావిపూగుత్తులుసేంధరద్గంధవాహికిఁబుష్పగంధులార
వడియుండిపూదేవెవరగుణీభూతపట్టుచునకుమధురసభాషలార
డులుచుండిదాడిమీధలములుకుకసమారోహికిదాడిమోరోజులార

కందకుండఁగ వసేవాళ్ళుజెందకుండ | నాగలకుండఁగ సఖులుదగలకుండ
ననుచురతిరాజపూజనాయత్తచిత్త | కలనఁబుష్పపచయనముత్కంఠలగుచు॥

రగడ॥ పాలుమాలిన్యపాలసుతవనపాలులిడునులుపాలుడాచెను

రాలుపూలసరాలుదెచ్చిమెరాలులేజవరాలు వై చెను
రాకుమారిపరాకుసేవిటరాకుగెందలిరాకుఁగోయఁగ
మాకులేదుసమాకులతరమ్మకురుచవిరిమాకుడాయఁగ
రామయాయారామధలమునిరామయంచీరామచిలుకకు
వామనములునవామలకములువామగతిడిగవామయశుకకు
కూళనీకనుకూలమైనదుకూలమీయకకూలదొర్బితి
వేలగొర్బితివేలబలియీవేళచెలిసీవేలగెల్బితి
పేరుకొనికడుపేరువడితెలిపేరునావిరిపేరుతులువలు
వేలుసేయకపేరుగలకురుపేరునకునవ్వేలుచెలువలు
కింకబలునీకింకఁగనుమీకింకరినినీకింకమొక్కడ
వంకగానావంకఁజనుగొరవంకలివెయివంకడుక్కడ

చతుర్థాశ్వాసము.

జాలమేమినిజాలకమ్ములజాలకమ్ములుజాలముడువపు
 మేలమిడకుకమేలబడుచెలిమేలపుంజలమేలవిడువపు
 రంగలరసారంగములనారంగములఁజేరంగఁదలఁచితి
 సంగనాచియసంగవైరముసంగడంగిమసంగఁదలఁచితి
 కోరిమరునికోరిఁగొట్టు చకోరి నీది లకోరి నాదని
 ధారిఁగనకనదారిమిగులా దానినడిబకదారిబోదని
 తాలమెక్కిదెతాలకిటుకాంతాలపడుపంతాలదానపు
 సాలములమొగసాలచెలిమోసాలఁగొనివేసాలమానపు
 వాకువినకనవాకులములలవాకుగాఁగొనువాకుమెచ్చెద
 నీకుజమ్ములనీకు నేనువనీకుసుమములునీకునిచ్చెద
 రమ్ముసహకారమ్ములకుసుకరమ్ముగాఁగీరమ్మువత్తెద
 నమ్మువలదుమనమ్ములోఁజలనమ్ముచెలినలినమ్ముదొత్తెద
 కమ్ముకొను మొడికమ్ముగానధికమ్ములగుతిలకమ్ములంగన
 మమ్ముదూఱుకుమమ్మురుచిరతమమ్ములగుకుసుమమ్ములంగన
 కోరకములుచకోరలోచనకోరకైకొనికోరకిత్తునె
 నారదముతేనారయుచునానారచనఁజెన్నార గ్రుత్తునె
 కుందనముమాకుందరుణియిదెకుందములుగొనుకుందనేలను
 మందగమనయమందగతిరామందమగుకొమ్మందఁజాలను
 పట్టితివిచలపట్టియిఁకఁజేపట్టివిడురాపట్టిదొగురులు
 గట్టినపనిగట్టిదానపుగట్టిగానాడిఁగట్టితిగురులు
 నాలుగంటిటవాలుగలమరువాలుతెగమరువాలుగట్టెను
 డాలుగలవిరిడాలునకునడ్డాలురాజగడాలుబుట్టెను
 పాయలమునిర పాయమైనయపాయమున సనపాయసనలును
 కోయలరువివెకోయకికచెలికోయననవిలుకోయఁగనలుచు ॥

౨౩౪.

చ॥ అనివనకేళిఁదేలి లలితాంగులుఘర్కపయఃకణాపనో
 దనచణపద్మినీసుమవితాన నవీనమరందబిందు చం
 దనఘనవాసనా లసదుదార సమీర కిశోరవార సం
 జనితసరోవిహార వికసన్మతైతై గుమిగూడియంతట ॥

౨౩౫.

❖* వార్ధిహార వర్ణనాదికము. *❖

సీ॥

అసమరాశమరాశయానమానయంతంబు సరససారససారసప్రజంబు

ఐతతరంగతరంగవిద్యబద్ధశిలంబుశఘరరాజవిరాజిజలధరంబు
వరరసాలరసాలవాలబాలతటంబుకనద్దవేలకవేలఘనతరంబు
మధుపరాగపరాగమాధురీధుర్యంబుకలితచక్రకచక్రశిలనసంబు
పాగ్రింతపున్నాగసన్నాగరంగరంగ | ధృతివంజుశహింజుశతిలకతిలక
పతితకురువకకురువకవాసవాస | నాకరంబునాకరంబు|| ౨౩౬.

క॥ కనిరికనిత త్రుటంబున | ఘనవిభవములుప్పతిల్లగానిలివి వినూ
తనవిహరణకరణవిహరణ | దనవీలాలాలసలయితద్దయఁచీర్తిక॥ ౨౩౭.

సీ॥ మకరందతుందిలివికసత్కువాలంబుసలిమండితకమండలుపుగాఁగ
గమలాగ్రసంచరద్భ్రమరికానివహంబు కరముపైరుద్రాక్షసరముగాఁగ
దటఘాటవిగళితోత్కటజీర్ణ పర్ణముల్ చారుకాపాయవస్త్రములుగాఁగ
సరజసానివిశాలనైవాలబాలంబుకుటిలసంకటజటాపటలిగాఁగ

బాలఁగెనాభేవిలాసంబుఁబాసఁదలఁచి | సరసీయిభృంగమానివేషంబుఁదాల్చి
తనముసలుపంగఁబూనెనోయిపుడటంచు | జెలువలూపించితమతోనఁజెలువమంది॥

చ॥ తొడపులుదీసి కొగ్గిమ్మెలుఁగుమవ్వలువల్గడవేసి బిల్లుచా
వడలొగిఁగట్టి మేలి నిడువాలికొమ్ములువట్టియుద్దులే
ర్పడఁగవగూడి యల్లవలరాయసికొన్నిటిఁజేసి పాగ్రి
బడనియ్యుయారిచారికనుపట్టుగొలంకునఁజేరెంతయు॥ ౨౩౯.

వ॥ ఇట్లుజేరితమలోన॥ ౨౪౦.

మ॥ పలుకుండొయ్యలిదంతియాటఁజెలిపెక్కుచాలాకనుగ్గాంటెయీ
కలహంసంజెలదమ్మిఁదున్ముతతీవక్త్రంబంటుపుస్తాశ్మకొగ్గిం
దళకుంసిబ్బెముచెక్కులంబడుమరందంబుల్ మదంబంఘ్రిల
న్నలువౌతామరనూలుచారిగరదన్నాశద్వయ్యాచంచుపై॥ ౨౪౧.

మ॥ కవిశాలీలల సంచరించుమనసలంగట్టానిచారింపలే
కవితాభంగమునొందఁజేసెనీదెయికంజాకరంబంచుసుగ్రి
క్కువితావృత్తములొచుమిత్రగతియేకాంక్షించియొచక్రవా
కవితాసమ్మలుదీని నెచ్చెలులువేడ్కల్పింపగన్గొంటిరే॥ ౨౪౨.

గీ॥ పద్మసంతతిమెడఁగట్టుసాలపూస | పేరులోయనరాయంచపిలుకగములు
పంకబాకరసీమఁగన్నపైఁగంటె | కోకజిత్వరపుధులవత్తోజయుగళ॥ ౨౪౩.

వ॥ అనుచు వర్ణించుచు॥ ౨౪౪.

మ॥ ముదితల్లోందలుకెంపుటొ బుఱటకొమ్ముల్బూనియేతేరసి

టదశత్పంకజనేత్రయోర్మతసనీడఁ జూచియాకారణం
చుదలిర్పఁ జెలియెవ్వతోపగలుపంజల్ మించనేతెంచెనే
నిదిగో దానిజయింతునంచుమికెఁ హేల్కావతుల్ నవ్వంగఁ॥ ౨౪౫.

సీ॥ నెలఁతలలోనెల్ల ములుసూపఁగాఁజాలునిలువీఁతనీపద్మినీలలామ
తరుణులలోనెల్ల సరసురాల్ దలక్రిందుగా నీఁదనీకూర్చిక్ నైమిన్న
యింతులలోనెల్ల నెదురెక్కడనమించుజనుఁగుటీఁతలకునీచోరబుడత
కామలలోనెల్ల నెక్కుడుచూపుఁదేలిపల్కఱునీఁదనీహంసమందయాన
యనుచుఁగొంచఱఁజెలులఁబేర్పొనుచుఁగనుచు|ననుచుబెనుకువన్నులఁబెనుచుకొను
చు| నీరజాకరసీమనిర్మిద్రగతుల| మచ్చికలుఁదోపరయమునఁజొచ్చియచట॥ ౨౪౬.

సీ॥ ఘనతరాలకతమ్మిఁకైకొంటివదియేమిసుదతిపద్మంబునాసొమ్ముగాదె
కలకంఠిజలమూఁగినిచి నావదియేమి బిబ్బోకవతివనప్రియనుగానె
అనిమిషాక్షిముఁగుటాటలాడెవేమెపడఁతుక నేచోరబుడతగానె
రాజకాంతరథాంగరాజిఁదోలెదవేమె యరిభంగమతివయర్హంబకాదె
యనుచునాకదిక్కుజేరిలావుననుమిటి | కొమ్మదగఁబూనియుడుపాళిఁగోర్కినాని
చలముదొరలంగ నాడుచెన్నెలులఁగదిసి| సఖులుసరసతజలకేళిసల్పిరపుడు॥ ౨౪౭.

ఉ॥ వారణయానయొక్కతెయవారణవారణకేళినొక్కరం
భోరువుముంచికొమ్మనసమున్నతిఁబట్టినఁబుష్కరంబునఁ
ఘోరముగాఁగ నేయబలుగోరకబంధముఁబట్టియొక్కకం
తీరవమధ్యదానికెఱిగింటిచెభయంబుదిసన్నుతింపఁగఁ॥ ౨౪౮.

౫॥ చాలుగబారుదీరుకనశ్చార్దశ్చరాశరశ్చార్దపాణులఁ
కాళికలందుముంచిచలపాదితనంబునఁబోరసౌరకీ
లాలముగంటి లేకవెడలెఁదొడఁగెఁ మఱివారిమేనులఁ
జాలఁగవితేజీవనముజాలినశింపమివితయెంతకుఁ॥ ౨౪౯.

మ॥ వనితల్లాంధఱుబారుదీరుకశరవ్రాతేంబులన్మంచఁదే
ర్కొనివారిఁమఱికొంచఱఁచుతరవారుల్ బూనినొప్పింపఁద
త్తమజాలంబులగుంకుమంపుమయిపూఁతల్ జాటికన్నట్టెఁద
ద్దునఘాతంబులఁబారురక్తములచందంబందిసాంద్రద్యుతిఁ॥ ౨౫౦.

మ॥ నమవుంగోరికలెచ్చఁగా హరివలగ్నల్ వెంఁడించెఁ జల
మ్మునదంతావళయానగ్రుంకబలితంపున్నిత్యదానంబునం
దినయిందిందిరసల కెళికలుఁదేయేగిరాకారమే

లునకుంజేరినవారలాపదలకు లోనాచరేయక్కటా॥

౨౪౧.

చ॥ వనితయొక రుద్రగుమ్మరుచు వారి నిజోరసిజానుబింబముల్
గనిచనుగొండలంజెలియగంటిమెయెచ్చటనైజూడుమీ
యసనపునిట్టివానిసఖియారయమెన్నడువీనిమూలమం
దెనయంగఁజాలువానితపమెచ్చనిసెచ్చెలి నవ్వెంగేరుచుకా॥

౨౪౨.

చ॥ చికిరికిరిపిచ్చపనిమిమ్మనగోవినిచంటనాని పూ
నికనాకగోలసిటుదననడంగనుగొని చేరి సెచ్చెలికా
సకిగనుఁగొంటెఱాండలకుసన్నలుసేయువెడంగునంచుఁదా
వికవికనవ్వ నవ్వెనదివెంగలియంచువయస్యకేరుచుకా॥

౨౪౩.

చ॥ వెలికిలినీదునాక్కయలివేణిచనుంగవకుంకుమంపుమే
ల్కల్లపముజాటిగోటిమొనఁగాడినరేకలఁగాసనయ్యెను
జ్వలనిశితాంకుశక్షతులవన్నియఁజాలమెటుంగుదేలు పూ
విలుతునివెక్కినంపుఁగరివేకపుఁగుంభయంగుంచాడ్వనకా॥

౨౪౪.

సీ॥ రాకేండువదనయుఁగోక స్తనియుఁగూడఘనతమేనిభవేణికడకునొత్తె
నహిరోమరేఖయుహంసవాణియుఁగూడసీలకధరకైశ్యవోలియాడె
గంజగంధియుభృంగకచయుఁగూడసువర్ణకలికోపమాంగిచీకాకుపఱచె
బృథులరంభోరుపువినబాహయునుగూడనవ్యాజగజయాననడచిగెలిచె
నతులితాంగబలంబులనలరుకతన । నిద్దటిద్దటికొకొకరేరుపడుచుఁ
గాంతతరసిరజాకరాభ్యంతరమున । వేడుకలుచెల్లఁజల్లుఁబోరాడునపుడు॥

సీ॥ ఒకసరోరుహపాణినొకసవ్యవినబాహయెలమిఁగైకొనినిలువీతయొడదె
నొకహంసగామినొకవీచికావళిబాదివిఱ్ఱెల్లలకుండఁబారలియొడదె
నొకశీలముఖవేణినొకయత్నలేక్షణపైయంచవెలికలబడుచునీఁదె
నొకకోకవక్షోజనొకజలభ్రమనాభి దేలింబిబరవిరఁదిగిగియొడదె
కమలనాళమరాళరంగ త్రరంగ । భృంగసిరాంబుజాతరథాంగనికర
గురుతరావ ర్తవిభ్రమమరసిసరసి । సరసజలకేళికాసమత్కంఠలగుము॥

సీ॥ ఘనవేణియదెతరంగములకుబృథుఁటించెనిదెగిరిస్తనిసీశ్మకదిసికలఁచె
గలవాణియదెయంచకదుపుఁదైకొనితోలెఁగమరాఘియదెపద్మకళికఁబూసె
బద్ధినియదెగ్రుంకిపైకిఁబెట్టుకదేలెఁబ్రమదాళియదెమధుప్రతతికేగ
లతకూనయదెదరుల్బట్టిప్రాఙ్కఁగసాగెనిదెముద్దియపరాగమెత్తినిలె
నొకసరసురాలొకసుగంధియొకకళావ । తియొకమేహనాకారయొక్కయగుటాకు

బోడియొకయొసపరివన్నెలాడియొక్క | బిసభుజయొకవిభ్రమవతిపెరిసికొలువ ||

సీ॥ మనచక్రకుచయంచుననెగ్గియ్యమృతంబువెడలించెసితమోవేణినాడిసి
మనహేమగంధిగమ్మునముంచిగెలిచెసిగంధపుష్పంధయంతైశ్యంగదిసి
మనమేఘకచమించుచునబిజీవనచయంబెడలించెసిహంసయానగదిమి
మనసింహమధ్యగోరనెబూనుకొనికబంధమువాపెసిగజగమనచబాదివి
రాజముఖులారవరముఖాంభోజలార | చారుబిసబాహులారరంభోరులార
కండంగానేలముడుంగుచుంగుండనేల | కళ్లగానేలతలవంపుగొళ్లలేల ||

క॥ అనిపతికిమఱలఁబురికొ | ల్పునతాంగులతోడఁగూడిపాదలెడుదమినా
వనజాస్యుగ్రవృక్షఁబురి | కొనివిహరించిరిమనంబుకోర్కెదలిర్పెన్ || ౨౯ ||

మ॥ ఇవ్విధంబున జలకేళిఁదేలిచాలించిన || ౩౦ ||

చ॥ మొనసికీలముఖప్రతతిముంచినపద్మిని శాగ్ధవిస్ఫుర
ద్భువశరఘట్టనన్నగలఁదద్దళముల్ విరియించినారమిం
కనిచటభంగమొందికలఁగంబడియుండెడుపీనాంపఁగా
ననుచితమంచునోవెడలిరక్కొల్లనిందుముఖుల్ మహాన్నతిన్ || ౩౧ ||

సీ॥ విసముమైనెలుపుటవసముగాదనుచునోతడియొత్తులనుమేనుతళ్ళదుడిచి
కపటముల్దాల్చుటకుసముగాదనుచునోతడిసినపావడల్ సడలఁదన్ని
అప్పుడీరెనుభోగమొప్పునింకనుచునోవలిపెంపుఁజలువదువ్వలువలూని
ఘనరసంబొదలనునుపరాదనుచునోకురులొచ్చికొప్పులుగుడుగుపఱచి
మంచికపురంపుగీరునామములుదీర్చి | పొదలునెత్తావిసంపంగిపూలుమఱిమి
చొక్కతరమైనగోవకస్తూరియలఁది | యలఘుతరమైనమణిఘావలవరించి ||

గీ॥ వలసివల్లమిమునుమున్నసలికేళిఁ | దేలిచాలించివరసరస్త్రీరఘామి
నాత్మకింపనిశృంగారమవధరించి | తలఁకుసీమంతునీలతాత్మన్విజేరి || ౩౨ ||

గీ॥ కొప్పునెప్పుదివలవంతగ్రమ్మసికం | గోర్కులీడేరసద్భక్తిమదురుకొల్చి
కమ్మవిలుకానిపూజంతమమృయనుచు | నబ్జసాయకపూజనాయత్తలగుచు ||

❖ మనోజపూజాభివర్ణనము. ❖

మ॥ వలపుంగొప్పిరినీటియేటిదరిఁజల్వల్లులేబాన్నగు
న్నలినడక బాదిగొన్నమల్లియలక్రిందక గప్తున్నద్దియక
దళుకున్నేదగితకుసస్మరునిఁదత్కాంతక దదీయాప్తబం
ధులఁజంద్రాదులవ్రాసి క్రొంబదనుకస్తూరిన్ముదంబొప్పకన్ || ౩౩ ||

మ॥ గరుడంచక్రగంధిలాయుధవపద్మంధర్వసద్వాసనా

తురగస్యందనమాధురీ పరిలసత్కృదండసంకల్పధు
గ్వరతల్పస్థలకామినీ సయనముక్తారత్నతూణీరస
ద్వరలాభంబానాగూర్మమీచెలికి నిర్వాప్యజప్రభావోన్నతిః॥ ౨౬౬.

సీ॥ శారికానాసీరజవనఘోటికృతాంబుజమిత్రనకునీకుమోద్భుఁగేలు
కీరవాజివిహారజారీకృతాదిమబ్రహ్మచారికినీకుఁజ్ఞాగ్రనంబు
ధిక్కుత్రేకీకంఠకుక్కుటికృతనాకవాస్తవ్యనకునీకువందనంబు
కమనభీకరదాహకామితాత్మతనూభవాకృతబ్రహ్మకునీకవిసతి
జటిలకుటిలాలకాకారసదయహృదయదీప్రతరకీలికీలేంధనప్రతాప
సూనచాపనమస్కృతుల్వేనవేలుపుంశ్చలీకృతతారకాపునకునీకు॥ ౨౬౭.

మ॥ కమలాగర్భసుధాపయోధినవరాకాచంద్రకందర్పనీ
సములెవ్వారునులేమిమాకుఁదెలిసెన్ సర్వసహసంవివి
క్రమసంచారగరిష్ఠులఁ హరిహరబ్రహ్మమరశ్రేష్ఠులఁ
సుష్మనశ్చాపముఁబూనినారిదపులన్నుల్కొల్పిబంధించుటఁ॥ ౨౬౮.

సీ॥ చేతికిఁజిక్కిరిచికిలికొమ్మైనచూపులెవ్వనితూపుతై నివ్వటిల్లు
నిలువఁబట్టఁగరానిమలయమందసమీరమెవ్వనిదంతియైయేఁపుఁజూపుఁ
జాడ్కికిఁగనరాకసోబగొందునెమ్మనంబెవ్వనిశయనమైయింపొనర్చుఁ
జెప్పినట్టేరికిఁజేయనిజవ్వనంబెవ్వనిభృత్యుఁడైయెలమినిలుచుఁ
గంటిమొనపనిగాయముల్ గాంచిసొరగు ధరణివెవ్వనియసిధారవిరహిలోక
మిట్టినినువంటిజోదునకెవ్వరీడు కాముకవ్రాతకృతపూజయోమనోజు॥ ౨౬౯.

సీ॥ నలువనీమొనతూపునకుడొకారముజోచ్చివాబల్కినాకమాటవానిఁగనియెఁ
బకుపతినీమామపాదమూదలఁదాల్చియెలమిమైదనయిల్లునిలుపుకొనియె
జలరుహూదరుఁడునీసఖునామమువహించిపెంపొందునీనిల్వఁజేరుఁగనియెఁ
దమిపులోమవిరోధితావకసమయఙ్గాఁడైయతిప్రమదాత్తినతిశయిల్లె
నున్నజనములనిక వేతెయెన్ననేల సాయకార్జితనిఖిలజేగీయమాన
జయరమాకామినీకేలిసదనకదన పదనత సమస్తవిటవీటివదన మదన॥

క॥ అనిపార్థిక్రొత్తుచుసహకా । రసవ్యమధుజిద్వచనతిరస్కృతకుకుతై
నినదస్యకృతపికుతై । యనుఁగుఁజెలుల్దన్నుఁజేరియాదరమొదవఁ॥

సీ॥ నునుగప్పఁగొప్పవాసనగుప్పచిలయమారుతమహారథునకుమొక్కివమ్మ
కలికితీయనిముద్దుఁబలుకుచెచ్చెరఁగుల్కుఁజెలుకసాదినినుతినేయవమ్మ
నఖరుచుల్విరివసంతములాడమత్తానిగుఁబునిఁబ్రదక్షిణించవమ్మ

తతివిష్వక్తస్థ వకలువతేకులసీన నెనయల్లుపైదృష్టి నిలుపవమ్మ
వఱులుభవదీయమానసవాంఛితంబు । సంఘటింపంగజలజాతసాయకునకు
హృదయసీరేరుహముసమన్వీంపవమ్మ । సాంద్రనిస్త్రంద్రధువిపూర్ణచంద్రవదన॥౨౭౨.

క॥ అనివిన్నవించెనమ్మన । మునంగడులజ్ఞాభయములుమొనపంగ నీవ
ద్వినతాననసీరజయై । మనసిజనకు మృక్తిమఱియు మదిబెగడొందఁ॥

ఉ॥ తమ్ములమూఁగునంచలరుతమ్ములకుఁ మగతేఱిమేటిగీ
తమ్ములకుఁ శుకాళిలపితమ్ములకుఁ మృదువాతపోతజా
తమ్ములకుఁ చికిరిలసితమ్ములకుఁ భయమంచుచుఁ నిశాం
తమ్ములతాంగిసేరితతమ్ములతాంతశరార్తిదాంతయై ॥ ౨౭౪.

{ విమల తనపుత్రియుగుసీమంతిని విరహిణియుగుటఁదెలి
సీ తనసఖియుగు చిత్రరేఖిందలంప నది యేతెంచుట. }

సీ॥ తాళవృంతానిలోత్రాలవేదనకోడితాళకమిగులఁగాంతాళపడుచు
సారసారభగంభసారచర్చలజేయుసారసానలవేసాడినుచుఁ
గాయత్రితాబ్జినికాయముల్ గనుగొనికాయజుడింకజేకాయడనుచుఁ
గల్పభూజలతాంతకల్పపల్లవతల్పకల్పనవిగళితకల్పయగుచు
సన్నయెటులగనిచెలిచూచినన్నగిలుచు । విన్ననైయున్నదద్వార్తవిన్నదగుచు
విమలకమలాయతేక్షణవిమలవచ్చి । సట్టియక్కునముద్దులసట్టిజేర్చి ॥౨౭౫.

క॥ నాయమ్మయిటులఁబాగులంగ । నాయమ్మగునేభవస్సనఃకామనమా
కీయెడఁదెలుపంగా రా । నే యనినెచ్చెలులఁబాడఁదెలిపిరివారల్॥

క॥ మునుమీయానతిసీమం । తినితోడనిదాఘమునవసనీవాటికకై
చనిమేముసుమాపచయం । బాసరింపుచువేడ్కమెఱయనుండెడువేళక॥

సీ॥ మరునిసోయగమువేమటునిందనొందించుకొమరువాడొక్కరాకొమరుడచట
మటులగుఁబూఁబాదలఁగ్రుమ్మరుగుళుచ్చపుండావితటుగుఁగైకొనుచలతటుగుగాలి
మెదలియుమ్మ నెడుతుమ్మెదలింపుమైదొక్కికదలింపుకపురంపుగదలిసిడఁ
జెలువమెచ్చగనున్నజెలువనాఁటినప్రేమగలువతేకులచాటులగెలువఁజూచే
నాఁడుమొదలుగఁజెలులఁబోనాడునువిడ । యామినియటన్నఘలుకదాయామనయన
కనచుడుస్వామిగఁడురోసికనదునాతి । యున్నతోరోజగతియిదియున్నరూపు॥ ౨౭౬.

చ॥ అనవుడువారికిట్లునియె నా విమలా విమలాంగి బోమ్మ నే
మనంగలదాన నానరవరాత్మజవంశమునూరుఁజేరుఁ జెం
పునువినకేగుడెంతిరిమోసమువచ్చెను చిత్రరేఖియుం

దిన నిపుడింతయుండెలియనేరకవచ్చునె వంతహెచ్చునే || ౨౭౯.
రాదయ్యెబోయితడయుట | కేదినిమిత్రంబాతెలియదేమియునని త
న్నాదేవిదలఁపన్వత్తతి | నాచరమునఁజిత్రరేఖయటకేతెంచె|| ౨౮౦.

❖❖❖ ఆ శ్వా సాం త ము. ❖❖❖

శా|| క్రుధ్యస్మత్తఃరోధిచిత్తవశసక్రూరప్రకారానతా
రాధ్యప్రాన్మతభాగనిర్మితసుపర్వ స్వర్ణపాంచాలికా
బుధ్యాపాదకసేవనాగతసురస్కారృష్మణీకుంభభా
జ్యోత్స్యయోధ్యసరోజరాగమయహర్మ్యప్రస్ఫురభేలనా || ౧.
క|| చరణానతజనభరణా | భరణాశ్మధుప్రతాపబలవీకచరణా
చరణాత్తవిమతవరణా | చరణామేదితసుపర్వవరమునిచరణా|| ౨.
మాలిని! జటాసంసరణాః క్రూరవండదీక్షా

క్రుటితగ్నిశ చాపారూఢబాహుప్రతాపా
చటులనిసితబాణాక్షయ్యమాణిక్యతూణా
పటిమహతనిరోధాపాదనోద్యద్విరాధా ||

❖❖❖ గ ద్య ము. ❖❖❖

ఇది శ్రీరామచంద్ర చరణారవింద మిళించాయ
మానమానససకలశాస్త్రార్థవిరంసప్రైడిమజ్ఞి
పద్మనాభాధ్వరివతంసకృపాభూషణ
పర్వతరాజతనయ వేంకటపతివిర
చితంజైన చంద్రాంగదచరి
త్రంబనుమహాప్రబంధం
బునంమఁజతుర్థా
శ్వాసము.

❖

చంద్రాంగదచరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

- క॥ శ్రీమహితనూజనాయక । సాముద్రమదాపహరిసాయకసుమనో
భూమీధరకార్మకభృ॥ ద్భామా నుతదివ్యనామ దశరథరామా॥ ౧.
- వ॥ ఆవధరింపుము తదనంతర కథాక్రమందెట్టిదనిన నట్లుచిత్రరేఖ నిజనగరం
బు సొత్తెంచి ॥ ౨.
- క॥ మచ్చికదన్ను నెమర్కొను । నెచ్చెలులనుజాచియేమి నెవ్వగమిమ్ము
గ్రుచ్చినకై వడినున్నారచ్చెరువని చిత్రరేఖ యడిగినవారల్ ॥ ౩.
- గీ॥ పూసగ్రుచ్చినట్లుపుపులబోడివృత్తాంత॥ మెఱుకపడంగఁదెలిపియుండుకిప్పు
డింపముఖులు నెనకముందఱఁగానక । కుందియున్నవారుకువలయాటే ॥
- చ॥ ఆసపుడు నెమ్మదిన్నిగులహర్షముఁజెందియెటుంగనట్టుల
జ్జనపతిదేవిఁజేమగనిచయ్యన నాయమచే సమస్తము
వినుచుమహాద్భుతాకలన నివ్వెఱచేనటియించి తస్యనం
బునఁగలచింతకొంతతెగ మోదమునక బలికెక మహోన్నతిక॥ ౪.

నిషధస్విరహమునఁగుందునొక రాకొమరు వర్తిం
చి వాని చిత్రఫలకమును చిత్రరేఖ యొసంగుట.

- మ॥ సకియా నే భవదీయశాసనమచే సర్వక్షమానాథులక
మకరాంకప్రతిమానరూపుల నిలింపగ్రామణీభోగభా
గ్యకళారూఢుల వ్రాసితెచ్చుతటి నాహా నైషధత్కృతలాం
తికసీమన్దనఁగొంటి నొక్కవనమెంతేవెడ్కదీపింపఁగక॥ ౬.
- వ॥ కనుంగొని ॥ ౭.
- క॥ ఇంపుననేడిబినిలిచి యి । చంపురభూవరకుమారచర్మనముగ్గా
వింపుదునని యచ్చటవిహ । వింపుచుఁబరికింపనొక్కకేవలకేవలక॥ ౮.
- సీ॥ వడనప్రభాసహావరనీలతటులునా డంజై నబవరిగడ్డంబువాఁడు
కమలావహూటిచొక్కపు లేడురిండ్లునా నాయితంబగుగన్నుదోయివాఁడు
వలతేడ్డునవలాలవలపు లేటికినిడ్డయొడ్డుకైవడినొప్పసురమువాఁడు

తారుణ్యసంవాసతసుసాధకనకకుంభములుసామించునంసములవాడు
బాగయినవాడుమరుమామబాగువాడు | మేలయినవాడుభూదక్రమేలువాడు | పెం
పుంగలవాడుపగతురజంపువాడు | కొమరుగలవాడుపుడమిరాకొమరుచొక్కాడు ||

మ॥ చిగురుంజొంపపుగుజ్జమామిడికడక జిన్నారిపొన్నారి లే
జిగిసంపంగిబెడంగుపూవుజవికజ్జెంగల్వపూచాన్ననక
దగమైజేర్చినచెల్మికానితొడమీదక దార్చుకెంగేలిపై
వగగనప్పట్టగగజెక్కుజేర్చిమదనవ్యాళీధవి త్రంబునక ॥ ౯.

క॥ రారాయనుచుకదననో | రారా పిలిచి మదనశరహతిసీమే నా
రా రాపడననుచుకదా | రారాజసిభాస్యనన్వడయులెన్నఁడొకో ॥ ౧౦.

ఉ॥ చక్కెరపిండిబోయయెకసక్కెములన్నియుఁదెల్పి మొక్కినక
గ్రక్కునలేవనెల్లివిగికాఁగిటఁజేరిచిముద్దుబెట్టి నీ
వక్కటనాకుఁగా సుమతరాసనుక్రొవ్విరియంపకోలలక
జిక్కిలివంచుమేమిరిచేడియయెన్నఁడుగారవించునో ॥ ౧౧.

చ॥ ఇటువలెనుచ్చరించువృద్ధయేతయఁడైనలతాంతధర్మకొ
క్కటఁగడువెక్కుసంబడరఁగా నునువట్రువయబ్బురంపులే
జిటిపొటిసీపెపుందళుకుఁజిక్కుని చక్కనిగుబ్బచన్నులక
దిటముగఁగొఁగిలిందిసుదతీమణినాపగదీర్చులెన్నఁడో ॥ ౧౨.

చ॥ పెడవిలుకానిపూసరుడువ్రేలులచేగెలనాటిదప్పిచే
బడలితినింకజంకునడపక బనిలేదధరామృతంబుగ్రు
క్కెడువెసనిచ్చిడప్పియడఁగించిచెలిననుఁబోవుమంచునే
వడిదయబుట్టనాడసతివాతెఱఁగోలఁగనిచ్చులెన్నఁడో ॥ ౧౩.

సీ॥ కొసరికొప్పునుచుఁజక్కసగంబుఁగొటికిన తెలనాకుమడుపువాతెఱనుజూపి
అడియాసఁగొలిపినాకదియొకగికురింపవలుకకనేనునవ్వలఁగఁబారల
నలయించితిట్టిచెక్కిలిగొట్టిరాకొట్టిబలిమిమైబట్టితమ్మలముఁజెట్టి
మొనపంటనూనికెమ్మొవితేనియనానిగబ్బగుబ్బలనొత్తికాఁగిలింది
యలుక సీకేలరా యేలరా యటంచు | నవ్వి నవ్వింది మరునిమండగములెంచి
మనసుగరఁగించి మన్నించి మమతఁబెంచి | యింతిప్తెకొనికూడుటయెన్నఁడొక్కా |

వ॥ అనిమఱియును ॥ ౧౪.

ఉ॥ ఎంతయువెచ్చనూర్చుచురహింపఁగఁజిత్రపటంబునందు సీ
మంథినివ్రాయు వ్రాసె పలుమాటునుదప్పకకాంచుఁగాంచి తా

సంతరపిధిఁబాయనితదాకృతికిఁగ సరిజూచుఁ జూచి తఁ
జెంతనెవ్రాయు వానిని బలి చేడియ యీడ్చును సీకునాకనుఁ ॥ ౧౬.

చ॥ ఏలవె నన్ను నీయలుకయేలవెలందియనుంగుఁబచ్చుచా
బాలవె దాడిరాఁనాడఁగెబాలవెడంగెమరుండువానిచేఁ
గులవె ప్రాణముల్ ధరణిఁగూళవెకావె యుపేక్షఁజేసినఁ
జాలవెనన్ని నుఁబాదునఁజాలవెపాపములింతియనుఁ ॥ ౧౭.

చ॥ నిగనిగలీనుకుందనపునిగ్గులవట్టువపుట్టులింగముల్
జిగిబిగిగల్గుగుసితశుకుసీబ్బపుగుబ్బులటంచుమొక్కిక్కఁగాఁ
దగనటు జేరినామనసుదక్కజనంగితిమొక్కివచ్చినఁ
నగరమదోచుకొన్నగతినాయమెసినమృగేక్షణాయనుఁ ॥ ౧౮

సీ॥ చలిఁబాసిన ర్తిల్లుసమయమానిదిచేర్చికలకంఠకఠిరోపలుకరాదె
యలరారుతమిఁజెంచునవసరంబిది పాటలామోద యామోదమందరాదె
తాపంబుహరియింపఁదగువేళయిదిఁబర్హి క్షణిరోపటనఁగావింపరాదె
కలఁగినజీవనంబలరించుతటియిదిచిసరుహాననతెల్వినెనఁగరాదె

పనికిమాలినలజ్జయీపాటిచాలుఁ । బదరిమదనుండుచొరఁబారిపదనుమోవఁ । గులు
కుఁగ్రొవ్వాడిచిగురాకుఁగులుచవిడెము । కొలఁదిఁగ్రుమ్మినఁదాళుకోఁగలవెయనుచు॥

చ॥ ఇవ్విధంబున మోహవేళంబునఁబలవించుచునయనచాప్పుధారాతిరోహితదర్శ
నుండై చెలికానితోనీట్టులనియె॥ ౨౦.

సీ॥ కనుగొందమేకాంతకమనీయతరకుంతలములఁబోల్ భృంగజాలములసొబగు ।
లరసిన త్రమెరామయభిరామకరతామరసముబోల్ మరునిసారసముతళుకు । క్షీంతమే
సారసేక్షణకుచకోరకములఁబోల్ చక్రనాకములబెడఁగుఁ । బోయిచూతమెబాలభు
జమూలరుచియొలగములఁబోల్ సుమపరాగములమెఱుఁగు । లనుచుననుచుఁగోర్తులఁ
జాలఁజెనుచుకొనుచు । మనుపననుపమాతనుపక్ష్వి వెనుపుజోనుపు । కొలఁకుఁ
గెలకులతేనియఁజీలుకుఁగులుకు । గుమరుపూఁదీవియలఁజూడఁగోరిఁభుండు॥ ౨౧.

క॥ వెడవెడఁబూడ్చమెడుయూర్పుండుదుములగములువిరులగనితోడిబడఁజై
బడఁదివిరెడుఁబుమ్మెదలనిఁజడియుచులతికాగృహంబుఁజయ్యనవెడలెఁ ॥

క॥ అంతలతాంతనిశాంతా । భృంగతరమునకేగిఁచిత్రపటముఁ గొని నే
నెంతేరయమునవచ్చితిఁ । గాంతాతిలకంబనిన్నుఁగనుఁగొనుపేడ్కఁ

మ॥ ఇదెయూచిత్రపటంబుఁజూడుముచెలియిందెంతయున్మించున
మృదనాకారుగభీరుసారగుణసంభారుఁమహూదారుఁజం

- చదపాంగాకలనాపసారితసుధీసందోహదైన్యప్రచా
ర దయాస్మేరముఖారవిందజితతారాచారుణాన్నపుడుక॥ ౨౪.
- క॥ తామసమిక్తశేటికిమీ! నీమంతినిసముఖమునకుఁ జెలివేచని యెం
లే ముదమొదవకజాపుము. నా, మేలనిచిత్రరేఖనైపుణిమెఱయక॥ ౨౫.

❖ ❖ చిత్తరువుంజూచి నీమంతినిపరితపింపననునయించుట. ❖ ❖

- మ॥ చెలిమికజిత్రపటంబుజాపుటయునానీమంతినీకాంత యం
త లతాంతాయుధకుంతసంతతి నితాంతావ్యాకులస్వాంతయై
వలపుకగోరికసిగ్గుచాధ్వసముభావంబందుఁదోఁడ్రోపుచే
సొలయంగాఁబులకించువెంచుదలవంచుక బ్రీతిసంతేదగక॥ ౨౬.
- సీ॥ పటచిత్రితాకారపతిరేఖకనుడాయవిప్యతేష్టలచేతనప్పళించె
నప్పళింపగనీకగప్పనగనుదోయినలమిప్రైబడలజ్జయడ్డకట్టె
నడ్డకట్టగనీకనలకేకరాక్షులువెడలజ్జపారఁజించివెడలఁబాతె
వెడలఁబాఱగనీకవడికేకరాక్షులగన్నీటివెల్లునగప్పకొనియెఁ
గప్పగన్నీటివెల్లువకడకుఁదేలు । మొలకచూపులునాగఁజెక్కులురహించెఁ
బులకలిరువంకరతికంఠులకుఁజేయ । మొనపుమొనముల్బలనగనవ్వనితకపుడు ॥
- క॥ ఏవంవిధమునసాత్విక । భావావృతినాలతాంఠిభావోదితల
జ్ఞావనతాననీరజ । యై వసివాడంగఁజెలులునాసనోన్ముఖులై ॥ ౨౭.
- సీ॥ మనబోఁటికినిహితంబొనరింపఁదగునట్టినిఖిలవిశేషభారాసేతయితఁడు
విమలాత్మజాసమాహమికబోకార్చినపరమలావణ్యసంపన్నుఁడితఁడు
నీమంతినునస్సీమనేల్బడిసేయుభావమానతనూవిలాసుఁడితఁ
డాగిరిస్తనిభాన్వదతనుప్రతాపంబుసమకూర్చురాజన్యచంద్రుఁడితఁడు
చూడరేయంచుఁదమలోనఁగూడికూడి । నర్మఘటనాచమత్కారమర్మభేది
వచనమాధుర్యధుర్యతాహర్వరచనఁ । గదిసిగజ్జలకోలలుగదిరినటుల॥
- సీ॥ భావించితప్పకపలుమాటుఁజూచినధనువునకెంతయదృష్టితాఁకుననియె
దట్టుపుమరుకాఁకనిట్టున్నుసోకినఁజక్కనిపతిమేనుబాక్కుననియె
కందర్పుచారికగ్గముసేయుననినాథుగట్టిగాఁడలఁజేయఁజెట్టుమనియె
తాలిమిఁదూలించితలకెక్కువలపిస్తుజీవిలేశ్వరనిరీక్షింపుమనియె
- జగివిగియెయారిచి త్తరిచితితఘకుఁ । గులుకుక్రావ్వాడిమొనయొరజెఘకుజఘకు
సొగసునిడువాలుఁజాపులఁజూచిచూచి । యవనతాననయగుటసారంగనయన ॥
- సీ॥ ఉడికించునిజనాథుమరముఁగ్రుమ్మిపగుల్పఁగులుకుగుబ్బలతోడఁదెలుపుకొఱకొ

నీకాంతుఁబాయని నెలఁతఁజేడెంపునమదినున్నమరునివాల్ వెదకుకొఱకొ
 నీయందుహృదయమానిలిచిననావిధుఁదొలఁగనంపితివంచుదూఱుకొఱకొ
 యితనిఁదెచ్చినకాంతకెచ్చుమెచ్చెసఁగఁగానురుహరమొకటి నేర్పఱచుకొఱకొ
 కట్టెనుటనిలిచినీకుసాక్షాత్కరించు । నంగసంభవనిభునిసీప్రాణవిభునిఁ
 గాంక్షల్లేఱఁగన్నులకలుపుదీఱఁ । గనుఁగొనుటమానితలవంచికొనుటయబల

సీ॥ నీరూపుఁగైకొనిసీప్రాణనాథుని నెనసెయుండెడుకోమ్యయెవ్వతమ్మ
 యెవ్వతెవేయింతియెలమినావిభుతోడఁ గలసియుండఁగనంచుబలుకవమ్మ
 పలుకకూరకయున్నదొలఁగిపోవఁగనీకచయ్యనచేపట్టితివియవమ్మ
 తివిచివైచినచోటఁదేటగానీపతిదెలుపును త్రరమపుదెలియవమ్మ

తెలియకేరీతినాతనివలనలేని । నేరమొక్కటిఁగల్పించినపునేఁడు
 చుటుకుఁగ్రొవ్వాడిచూపులఁజూచిచూచి । మగువతలవంచికొనియుండఁదగునటమ్మ॥

సీ॥ భవదీయదైర్యసంపదలెఱింగినయట్టికాయజన్ముఁడుతాపికాఁడుగాఁగఁ
 దరితీపుఁజూపునీతళుకుఁగ్రొవ్వాడిచి త్తరిచూపుప్రాఁకుడుత్రాడుగాఁగఁ
 దావకీనదురంతతమమేహపుంజంబుగ్రమ్మినయంధకారమ్మగాఁగఁ
 దావకసాత్వికభావానుభావసామగ్రిచల్లిససాక్కుమందుగాఁగ
 నైజలావణ్యమనెడికన్నంపుఁగత్తి । బూనిమదిఁగన్నపెట్టినమానచోరు
 నితనిఁదెచ్చినమాకునీవీయకున్న । మెచ్చఁగానైనవలదఁజేమచ్చకంటి ॥ ౩౩.

మ॥ అనినర్కృతులుపల్కునెచ్చెలులవాక్యప్రాధిక్తిక జాలకాఁ
 గినబుద్ధిగడకేగియొంటినాకచక్కిన్నిచ్చిసీమంలినీ
 వసజాతాయతనేత్రచిత్రపటదీప్యన్నాథసౌందర్యద
 ర్శనకౌతూహలమందలేమి యటమూర్ఖాకౌంతయైయుండఁగఁ ॥ ౩౪.

క॥ వేదండగమనయొక్కతె । కైదండయొసంగవిమలగలఁగుచువాడుక
 బూదండపగిదిదగు నవ । లా దండకుఁజేరిమిగులలాలనమొదవక ॥ ౩౫.

క॥ మున్నీటఁబాడముతరగల । పెన్నీటికఁగడవఁజాలిపెనుపగు నుడుకుం
 గన్నీటఁదేలుకనుఁగవఁ । బన్నీటను దుడిచితేర్చిబరవసమలరక ॥ ౩౬.

మ॥ తనయా కుండకుమీభవజ్ఞనకుఁడేతద్వార్తమున్నున్నగెం
 టనిప్రేమకవిని తాస్వయంవరముఁజాటస్పంచినాఁడెల్లినే
 టనెఘాపాలురువత్తరంత నెనరంటన్నమనోవల్లభుక
 గనిపెండ్లాడుదుగాని యందనుకఁజిక్కింబట్టుమీదైర్యముక ॥ ౩౭.

వ॥ అనుచు నుపలానింపుచుఁజెలువఁ గాపాడుమనుచుఁ జెలులకొప్పనజేసి ని

జాంతస్సాధంబునకు జనియెనంత

౩౮.

❖* సూర్యాస్తమయవర్తనము. *❖

గీ॥ వెలచివిరహాగ్నిమిన్నందివెలుగుచుండఁ బడమరకుఁ గిక్కుడుజల్లుచుడియొఁబ్రోద్దు
ధరణి “స్వప్నముష్టేనశీతల” మటంచుఁ బలుకుఁబలుకుయథార్థమైపరిథవిల్లి॥ ౩౯.

నీ॥ కొండల్లెఱుబసిండికొండలై విలసిల్ల నదులెల్ల వాఙ్మయనదులుగాఁగ
లలికల్లెఱుబ్రవాళలలికలై రహిమించవిరులెల్ల మేదుగువిరులుగాఁగ
ఖగములెల్ల రథాంగఖగములై చెలువొంద మట్టియెల్ల నునెఱుమట్టిగాఁగ
నాకులెల్ల నుజిగురాకులై పెనుపొండబండ్లెల్ల గాకరపండ్లుగాఁగ
నిండెగనుపండువగుచున్గిద్రజలజ । పటలసాధాగ్యభాగ్యసంపత్పరంప
రానుభవనాశసూచకరక్తవర్ష । మనుకరింపుచుజరతారుణాతపములు॥౪౦.

క॥ తనజనకువెదురువారల । వెనుకొనిపోరాడియతఁడుపించినబలికజే

ర నరుగు యమునాసలిలము । లనఁదూరుపుదెసకున్గిడి యరిగెంజాయలై॥

నీ॥ మొనమెత్తబడుగల్వమొగడలుబరికించుబరికించికడుమెత్తపాటుఁగాంచు
నరమోడ్పువగలందునరవిందములఁగాంచుగాంచికన్న ఆమోడ్చికళవళించుఁ
గరఁగఁబారెడుచంద్రకాంతముల్ గనుఁగొనుఁగనుఁగొనిమదినంతఁగరఁ బాటు
రవికాఁకనడరెడరవికాంతములజేరుఁజేరితారవికాఁకజిక్కిపాగులు
జగిమగనివిగదెగుటకుఁజిన్నబోయి । నాగులునెగులునుదిగులునుబుగులుకొనఁగ
మగనిఁదగిలినవగలుబూగిలిపొగిలికందెవెఱగందియొక్కజక్కవవెలంది॥ ౪౧.

ఉ॥ చేరఁగవచ్చెరాజసతిచేరకుఁడిచ్చటికెవ్వరంచుఁ బెం
పారఁగఁబాటి పక్షిసముదాయము చారితవక్షదేశమై
చారురుతిచ్చలంబునను సారె బరాబరిసేయఁగాంచియో
సారసబాంధవుండపరకైలముదాపునఁజేరెనత్తటికా॥ ౪౩.

నీ॥ రవికాంతములమంటరతిరాజమదిఁజేరెరతిరాజకాంతిచక్రములమాతెఁ
జక్రసంఘముచెల్వుచాలఁగల్వలమితఁగలువలనిద్రతమ్ములనుగోర
నలతమ్ముచెల్వొంబువెలపుల్లులనుగోరవెలపుల్లుకాఁకపాంథులనుజేరెఁ
బాంధసంతతియాశవరగజారులఁజేరెఘనజారభీతిమానినులదారెఁ
జితమానినిమానముల్ సడలఁబాతె । బత్తులెల్లనుగూంళ్లకై పరుగుఁబాతె
నింగిలేసంజకెంజాయనిగుడఁబాతె । పెలిలివీకట్టుదిక్కులవెడలఁబాతె॥

మ॥ స్ఫురితాంభోరుహజాతధావముదయంపుంజోకలకాదెల్పియు
ర్వరకొక్కున్మృడిచిట్టుపట్టపగలుగ్రస్ఫూర్తిసూచించి సా

గరశాయిత్వమువాసరాంతమునవేడ్కజూపజెంతించియో
యరవిందాపుండ్రవేగజేర్చెదనమేనంభోధిమధ్యంబునకా ॥

౪౫.

— ❦ సాయంసమయాదివర్ణనము ❦ —

సీ॥ శరణార్థియైవచ్చునరుణునకెదురుగానరుగుదెంచినబాడబాసలంబా
కవజ్జ్వలమీదఁదగనలిదర్పకుండేయునాగ్నేయపాణిసాగ్రుచులొ
సలిలేకుండిపుడరాజకమంచునస్తాద్రిఘటియించుగండమంగళపుఖిలొ
యినునివెంటడినేగుదినలక్ష్మియిడుకొన్నమేలిమిజాతువామేలిముసుఁగొ
దినకరనిశాకరులుపాలుదీర్చుకొనఁగ । దిననిశామధ్యవృద్ధులంబునఘటించు
తళుకుజిగకెంపుఁబాలిమేరచలువయోయనంగఁగనపట్టెనపుడుసంధ్యావిభూతి॥

సీ॥ సాంధ్యరాగాన్వితచంద్రకాంతముఁజూచిమచ్చంఘటించెడంచుమమతఁబెంచు
నలిగరుదుద్ధాతహల్లకరేణువులగాంచియాతపమంచుగారవించుఁ
గడకుఁబాఱఁగఁదీరుఖిన్యోతపజ్జ్వలురవికరంబులటంచురతివహించు
మధుమత్రమధుకరీమాలికలబరికించిఛాయాసతియటంచుసంతసించుఁ

గదీసికాకున్నదలవంచుఁ గళవళించుఁదత్రించుఁజలించు నందతవహించు
నెగనీయెగిలించుఁ బాంచుఁ గన్నరునించుఁవగయెడఁదగాఁడిజక్రవచిగురుఁబాఁడి॥

సీ॥ సమయపితృప్రసూసమవలోకాయత శమనసోదరిమేనిచాయలనఁగ
బహువిధతాండవభ్రమణవేగోధ్వాంతహరకంఠగతహాలహలమనంగఁ
దారకాజనిత కృత్వాంతినందినకాకనీడోద్భవానీకమనఁగ
జలధిప్రవేశసమయారూఢత్యక్తరథరజ్జుకాలసర్పములనంగఁ
బధికహరణసముద్బంధపాహుదండ తోయరుహకాండరోదనీతూణిహిత
నీలజలజాతసాయకబాలమనఁగ । గటికిచీకటిజగమెల్లగప్పకొనియె ॥

సీ॥ బ్రహ్మయైయుదయించిఛానుండులయమొందనెరసినచతురభినిరమనఁగ
సమయపుయవనుండుజాబిల్లికుపహరమొనఁగదెచ్చినచోక్రమిసేరియనఁగ
హరుండుసంజనటింప నతనిమెచ్చిదిశాధిపతులిచ్చుగజచర్మపటములనఁగ
గవగూడియువకోటిఁగలచనెరనిసుమాంబకుఁజెండునపకీర్తిపంకమనఁగ
రాజకాంతోడుపథదండరాజరాజమాన రోదనచతురంతయాసమునకుఁ
బరఁగఁగప్పిననీలికప్పడమనంగ । నల్లనల్లనఁదిమిరంబులాక్రమించె॥

౪౬

చ॥ సులభముగాఁగమన్యజీవసుప్రజమాఁగినవానివంకపీ
నిలయమణిగణంబునుచునింగిదటాలునవానియాదలకా
జలమునఁబెట్టిపట్టుపిడిసానలనకాగనుపట్టెదర్దశా

కలిత తదగ్రకజ్జల నికాయమమేయమహారస్థితః ॥

౫౦.

❖❖ తారకోదయాది వర్ణనము. ❖❖

సీ॥ అభివేలగనలక్షితపతంగశతాంగకంభాణఖురచంద్రకళలనంగ
గాఢత మోదంభకాదంబనికురుంబశకలీకృతమృణాళజాలమనంగ
బరమృష్టిలిఖితసాధాగ్యకారణనిశాలీలావతీఫాలలిపులనంగ
సాయమర్చాలిపుసకలదిశాసీతసముచితస్ఫటికలింగములనంగ
రజనిముఖజాతతాండవభ్రమణవేగః | మండలితకీర్ణతరబంభ్రమత్పురాణ
శబరవరసామిపలితకేశములనంగ | విమలగతిఁదోచెదారకాసముదయంబు

సీ॥ పగలింటికాకకైగగనాధ్వగుల్ రచించినతేటచదలేటిచెలమలనంగ
బవమానవశతంగల్పకసూనములనుండిరాలినపుప్పొడిరాసులనంగ
గాదంబినీమార్గకేదారముననిండమొనపినవెన్నెల మొలకలనంగ
వడిసావియతుకువిక్ర బడిగంటబలుమబ్బుకొక్కుగుంపులకిడ్డకొలుకులనంగ
సంజకెంజాయమెలుపులజాందుకొనుచు | గటికిచీకటికార్మిగుల్ గ్రమ్ముకొనంగ
గభిభయంబునమానసంబునకునరుగు | కలికిరాయంచలనంగజుక్కలువెలింగె ॥ ౫౧.

సీ॥ కెలసీసెలపుల్లగములుగ్రుక్కిళ్ళుమింగె | గ్రమ్ముకొనువచ్చువెన్నెలచెమ్మయీనంగ
దొలుండెలుపుదోచెదూర్పునంద్రుల్లుమబ్బు | నుసురునకుఁజెట్టుబలితంపు సెసురువోతె ॥

సీ॥ రమణగాలపుబోయరాజీవహృతికెజాచినవెండిగాలపుజివ్వయనంగ
సమయకులాలుండుచక్రమొక్కటఁదిప్పగి | యమకైకదండమనంగ
దటిపేరిమబ్బుత త్రడిరాతుతామసావలినాంపనై తినవజ్రమనంగ
వేళాజలదపాలివెనంగ్రాగుకువలయంబారయనిడుసుధాధారయనంగ
గగనతలమునంగిరణమొక్కటియతోచె | మొనపెనావెంటనేరెండుమూఁడునాలు
గంతంగ్రమమునమణికొన్నియధిగమించె | జంద్రకిరణమ్ములీలసాంద్రగరిమ ॥

సీ॥ రేభర్తకుముదినీప్రియుండనిమొగమెట్టజేసెనోయనసంజచెలుపుమితె
వరునిరాకకువిధావరికప్ప నెఱిగొప్పసవరించనందమస్సంఘమడరె
రాఁడాయెవిఘండనిరాత్రినించినబాప్స కణములోయన నుడుగణములమరె
విలుండరానెదురేగువేడ్కయోమినిగదమలఁదెనాఁడూర్పునందెలుపుదనశి
బలియిడుతమిస్రనఖరేఖపగిదిగిరణమధిపుజాగున నిశయొల్లె నన నళిరుతి | కిను
కఁచియుదాయుఁడుపయూర్పులనుదొవలను | వెదకుతమిచూపనఁజికోర్కతతిచెలగె

❖❖ చంద్రోదయాది వర్ణనము. ❖❖

చ॥ సమయపయోనిధికాబాడమిసర్వములోగొనఁజేరుకాలకూ

టమువలెఁజేకటుల్లులుగడల్వెలనెక్కదనుపేత ఘేనబృం

దముఁబలెదారకల్వాలిచె దానిగ్రహించు మహేశ్వరుండునాఁ

గమలవిరోధియొప్పె మెడకప్పనఁగప్పెఁ గళంకమత్తటిక॥ ౫౬.

మ॥ జలజాతాప్తనిజోడుకోడెయగుటకా జండుండుదాఁబట్టు ని

చ్చలపుంఁగెంపునబ్రహ్మభూయమువశక్షస్సు నిసిత్యముకా

దళకుంగప్పనఁగృష్ణభావమునుదోసల్ దాల్చిసారస్వతో

జ్వలిదభ్యున్నతినాని మించఁగనియెకా జంచత్తల్లాపాళియై॥ ౫౭.

సీ॥ కరసాన వికచపంకజననశ్రేణికిఁగమ్మడిఁడుకువేలకాండమునకుఁ

జలువఁదెచ్చినదీముచంద్రకాంతమ్మలకుఁగ్గుగిన్నెచకోరయాధములకు

సూతికాభవనంబుసురవభూరాజికి నాకర్షణంబునుధాంబునిధికి

నరిపలాయనసూక్తమరికదంబమునకు సంజీవకరణంబు శంబరాని

కనఁగఁబొగడొందెమానినీజనవితాన॥ మానసానూనసంధానమానవార్తి

దానసంశోషణకల్పానిధానఘనవి । ధారఘవరుఁడుమింటసుధాకరుండు॥

మ॥ ముకుళత్వంకజపుంజగర్భముల సంపూర్ణేందుభీతికదమో

నికరంబుల్వడిఁజొచ్చి యందరుణకాంతికాఁగించి డాఁగంగ నే

గుకడకాదొంగలచేతిచాధయనుచుకా గూపెట్టుచందంబునకా

బ్రకటంబయ్యెదదీయగర్భగతశుంభదృష్టంభరీరుంకృతుల్॥ ౫౯.

మ॥ రజనీకాంత వియత్తలంబుచవుటకారక్షాల్పుదీప్యాసిత

భ్వజకాదంబముమంచుపేరరవబర్వకానిండుజాబిల్లి పూ

రజపుంగుప్పను నత్తమిల్లిపొదలకా రాల్పున్నపెంఘళి రి

తి జగావెన్నెలమించెఁచాంధజనతాదృగ్బాష్పసంపాదియై॥ ౬౦.

సీ॥ చుక్కకొక్రివ్విరిమేల్కట్టుచొక్కటంపుఁజడలుచవికలొచంద్రకాచంద్రవదన

చెలుపుదైకొనబాటువిచ్చిన్నహార॥ గళితమణివారమనమైమకణములొలసె॥ ౬౧.

సీ॥ అరివర్గవర్ధనంబునుచితంబునుచునో యలజక్కవలతాపమార్పదయ్యె

సదృష్టబయలుబుచ్చంగరాదనుఘనో రిక్కగుంపులనేర్పరింపదయ్యె

రాజవిహ్నుమడంపరాదుగాననుచునో కలువవెచ్చెలికప్పఁగప్పదయ్యెఁ

బంకజోజ్జ్వంభణబాగుగాదనుచునోయెసఁగఁదమ్మికిమోదమొసఁగదయ్యె

నననిఖిలలోకములకుఁజైత్యంబుఁగూర్చి॥ యడరివస్తులనెల్లఁగన్నడనోనర్చి

నలుపులనుగప్పివిరులకుఁజెలుపుగుప్పి॥ వెలసెనిస్తంద్రచంద్రికావిళననంబు॥

పంచమాశ్వాసము.

❖❖ వెన్నెలవచనము. ❖❖

మఱియు నప్పండువెన్నెలనిజనాయకసందర్శనానందకందళితబాష్పజలబిందుసందోహాస్పందితంబులగు నయనంబులచంద్రభుజనందంబులగు నమలదమరందనిష్ఠ్యందంబులఁ గ్రందుకొను నిందివరబృందంబుల సుండులసందడించునిందిందిరవారంబుల యుంకారంబులు శిశిరకరుండుకరఖరసఖర శిఖరంబులంజుటుకంటఁగవజ్జవనిక్కుగబ్బిగుబ్బలునొక్కుతటి పెడపెడబొడమునీత్కారంబుల వడువునఁగడలుకొనఁ బరవశయగు నిశా విశాలలోచనచేదరఁచాటిన వెఱకురులందవిలికొఱలుక్రొవ్విరులసంచునమించు తరుచ్చాయలమించుగలపొడవెన్నెలలు తాప నివారకంబులగు పతితకోరకంబులనియేటుకొన గమకించి చేతికిఁదగులకున్న విన్ననగుముగుదకన్నెల్కగని పకాపకనవ్వుప్రోడజవ్వనులబేరజపుటారజపు నవ్వులపేరఁ బెడబొబ్బలిడు పెడవిలుకానిధాకలఁగందుడెందంపు టరవిందంబులఁబాడమిన వియోగాగ్నిపాలుపుఁదెలుపుపొగలవగలఁగనుపట్టు పట్టంపుపెట్టనిట్టూర్పుదట్టంబులెచ్చటంజొరసండుతేమిఁదమకుడొకారంబుఁజొచ్చు కటికిచ్చిఁకటిబాగునమెలఁగలోఁగొనునిగనిగలతోగలమగలని వగలవెగడు విటులమొగడులనల్లనల్లనవెల్లివిరియుపెల్లఁదనములతోనల్లిబిల్లి గాఁగలసి యుల్లసిల్లుచు, సుధాకరుండుచెంగలువకేదారంబులకుఁ దీర్చినతేటపన్నీటికాలువలజాలువలెధళధళనివెలిపెలుంగుచలువలజలజలనఁ దొఱఁగు సలిలములు దొట్టినీరుచిచ్చుగొని యంచులసంచరించు రాయంచబోదలవాకుగాముక్కునఁ బక్కుపక్కునఁబొడువనొక్కిరిచుకవిచ్చుమెట్టనెత్తమ్మి మొగడలపెడలుకట్టావిపెట్టగిలిపొలయలుకఁగలికిబిలుకలకొలుకులుమనములు బెగ్గడిలఁజుటుకంటఁబొలసి వారలయలుక లపనయించి ప్రాణనాయకులంగూర్చిరతాంతతాంతలగు నాకాంతల కుచలికుచంబులంబుట్టు సన్నచెమటలఁబడునైన సారఘనసారగంధసారచర్చలసేదఁదేటి మధుమత్తమత్తకాశిని వదనవాసితాసవంబులు వారలుపతులతోడఁ గూడిపొత్తారగించిలాహిరిగొని పథికయవజనముల మీఁదనిగుడి శిశిరసుఖంబులగుటవారిహృదయంబులఁగ్రమ్ముకొనినమదనాగ్నిఁ జైఁకినెగయించుజాడఁదదీయచాహంతరస్థలస్థాపిత కష్టరదశపుటాంతరస్థగితసరాగపరాగపుంజంబులరేఁచికొనుచు మీఱినమలయవలయనిలయానిలాంకూరంబులనెక్కివియోగులపైదండుపెడలు నుద్దఁడుండగుకుసుమకోచండుండాకర్ణాంతంబుగాఁదివియుపెడముష్టిబిగువున పెడలురసదాళి చెఱకు

వింటిరసముతో నెయ్యమున వియ్యమందుచు నత్యంతసాహర్ద్రంబులుగల వారలంబోలెనతిత్వరితగతిజలకములువట్టి చలువలుగట్టినిచ్చి యిష్టాహారంబులసంతుష్టులంజేసి గంధసారకస్తూరికాదివిలేపనంబులనలంకరించి కపురంపువిడియంబులోసంగి పాదగుంపహనాదికంబుల బతులనిదురపుచ్చిగమకమ్ములగు తమకమ్ములు తమకునెత్తులుపెట్టనలఘుతరసాహనైకసహాయలగు తాపికత్తియలదాపుల సంకేతస్థలంబులకుం జేరి యంతకుమున్న యచ్చట నిలిచి తమరాకకెదురుచూచుచు జందమామబాడుచునాడుచునుండు ననుంగుబాజుగలుంగని యుప్పొంగి సరససల్లాపంబులంగొంత తడవుప్రాద్దుగడపి మదనకదనపరాయణులై యాలింగనాధిక్షేపణకేశాకర్షణచంబనమణిత రణితాదికంబులక జొక్కిరలిసన్నియంతసురతాంతతాంతలై యెడఁగలసి యన్యన్యసఖత్తాలోకనముల నితరేతరమధురాధరక్షతసందర్శనంబులబరస్పరసురత వై పరీత్యవై యాత్యపాండిత్యకథనంబులనిరంతదురంతరలికాంతసామ్రాజ్యంబేలునట్లులి పెరిమగలచే నంపించుకమఱలు నపుడు భయంబుగదిరినమనంబుల బెదరి బెదరి నలుదిక్కులఁ గనుంగొనుచు వచ్చుతటి వెంటవెంటవచ్చునిజచ్ఛాయలంగని తమ్మునంతసంతఁజాపెట్టుకవచ్చునొంటనితమ్మికుంటలుని యప్పట్టునగట్టువాతనంబులు గనుపట్టతమనేరిమివారిపైనారోపించిచిక్కితిరిమాచేత నింకమిమ్మునాగడమ్మునేయకఁడువమనిపెడపెడమాటలాడు సమయంబున నప్పలుకులాలించి బ్రతీనంజనుదెంచుతలవరులంజూచి తెలిసితప్పించుకొనక వలంబి కలుఁద్రాగుడుజగరాగ జంతలజాడదోపమునుపటియట్లపలుమఱుంబలుకుచునాడుచునందండుకుఁచాటఁబాడుచు వారింగికురించిమెల్ల మెల్ల ననిజగృహంబులంజేరి జారచోరాహ్వనమంత్రంబులకరణి మెఱయు గుఱుకలనాడతెలుంగక నిదిరించునాయకులప్రక్కల గ్రుక్కుమిక్కునక పవళించి విటకృతసఖత్తాదికములు పతులకుఁదేటపడకుండమఱుగుపెట్టండలంచినిదురమంపునంబులెనటునిటుఁ బూరిలివారలలేపిచ్చెకితమిరేపివారు మాఱుఁజెనకెన మునుపటివన్నియును వారిచేతలుగానెన్ని యపుడు నడుపు కుచాది సఖత్తతాదికంబులన్నియుంబూపి పెద్దలుగన్న నేమందురోయనక నిటువలెదుండగంబులునేతురా యనుచు బామలుముడుచుకొనివేకినుకఁబూనుతమ్ముఁదిలకించి తమసౌఖ్యంబులకుమోదించి మదిమెచ్చుచు నేటికిమానేరములు మన్నించెదయఁబాడుండనిపాదప్రణామంబులుసేయు విఘ్నలననుగ్రహించుట సూచించుటకుంబోలె

వారియవివేకంబులకునవ్వయిత్వరీజనంబులనవ్వలతో మవ్వంపుఁజెలిమిఁబూ
నుచు, గగనమను నేడాకుటనఁజిచప్పరంబున నుప్పరంజెగసీ తెప్పలుగానా
ప్ప రాలుకపురంపురజంబులసరణి సమయ మాయానారాయణి నెలఘటుఁ
గుపలుకుచిలుకనూఁకలబలతిసాగించి వడ్డించుధారాశమధురసుధారసధా
రరీతిఁ బగలుఖరక రాలోకసంతప్యమానదేహలగు దశదిశావరారోహల
యవయంబులనలంచుచందనంబుధాతివిజృంభించె నయ్యవసరంబున॥ ౬౩.

❖❖❖ వెన్నెట సీమంతినీకాంత యలయుట. ❖❖❖

క॥ రాకాకోకారివదన । చీకాకై కానఁబడినచిత్రాబ్జమునా
శీకానీకాతిధిమా । ర్వీకానేకాస్త్రుశేస్త్రవిదళితమైన॥ ౬౪.

ఉ॥ సీయను దైవమారయెటు జేసెననున్నగుబాటువచ్చెనా
హాయను నెవ్వరించుకుసహాయమున॥ గడతేరుటెట్టిలొ
క్కోయను దీనికింతయనుకోవలెనాయను జీవమింత తీ
పాయను నిస్పృహుండెగువఁచాసినలోకమునవ్వదే యను॥ ౬౫.

క॥ అనితనమనమునఁదమకము । జెనఁగొనఁగాజాలుఁజైబిగియించితటా
లునఁదెలివెన్నెలబయలికిఁ జని జీవితవాంఛవిడిచినఖులుదలంక॥ ౬౬.

సీ॥ కనుమొలుంగకదృష్టిఁగంజారిపైనిల్పు గెలిపిమైవికచపంకేజవదన
పెనుఁజూపకెదిరించుపెలికిగప్పినగాడ్పుమొలకకుఁదెగువసంభోదవేణి
యొకయింతచాటుఁగోరకవెన్నెలకెదుర్చుఁగొదకకచక్రవక్షోజయుగళ
చాయోడకనదర్చువరకీరడింభము నతిసాహసమునబింబాధరోష్ఠి
యసురుఁడెమ్మెరలీమేనమసలుచునికి।నకటవలరాచవిచ్చుఁజల్లార్చదరమె
యనుచునుసురసురనుచునత్యంతపరమ। పావనగుణాధ్యపున్నాగపదముఁగదియ॥

క॥ ఆటువఁతెఁదెగువకుఁజొరఁబడు । కుటిలాలకవిగిచ్చిపట్టికొందలుచెలువల్
నిటలాలకములుచక్కఁగ । ఘటియింపుచుఁదోడితేరఁగా నచోట్టె॥ ౬౭.

మ॥ నెలతా తీనియ మేనుఁజేర్చికలకంతీరత్నమేఛ్చె॥ దదా
కులకాషాయవిలోచనాశ్రుకణముల్ గుప్పించిచన్గబ్బగు
బ్బలఁజిత్రింపఁగ నాత్మమానసపథప్రాణేశసంరోధని
శ్చలకందర్పశరౌసనస్థితరజ్యాజాత నాదంబున॥ ౭౦.

క॥ అనుగుంజెలియపుడొక్కత । కనికరమునఁజేరనరిగనుఁగవఁదనమే
త్తనివలిపెచలువపయ్యెద । కొనకొంగునఁదుడిచిముడిచికురుల్లిల్లియె॥

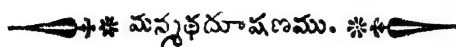
చ॥ నడుపకుమమ్మ యీతెగువ నాయముఁదక్కి కులస్వభావము

శ్రేష్ఠపకుమర్సు నీదుసరిలేమలుజూచి నగంగఁదాల్చివే
రడపకుమర్సు చన్నుగవయందపుగందపుఁబూతయంఘ్రిలక
దడపకుమర్సు కాఁకఁబడితల్లడమందకుమర్సు మొక్కెడక ॥ ౭౧
క॥ ఆనిబుజ్జగించియొయ్యన । నెనరంటినమనముతోడ నెచ్చెలిపలుకుత
దనలోఁ గుములుచు నీమం । తినిపైనిగనిగపెలుంగు నెలఁగనిపలికె ॥

❦ చంద్రదూషణము. ❦

- మ॥ రవిఁ దీవ్రద్యుతియంద్రు పావకుని నౌరా మంటమారంద్రు వా
రివిభంబుల్ పెనుపంజుక్రింది దివియల్ రేరాజ నిన్నెన్నుచో
నవునౌదావక లేజమేర్వకనుమి యబ్బావ్తుండబ్బింబడక
భవనంబుల్ వడిఁజొచ్చునిచ్చుఁభిదీపశ్రేణిదంభంబునక ॥ ౭౩.
నీ॥ తనువెండితోడుబంపెనాదక్షజామాతయభిలలోక్తకసంహరణగరిమఁ
బాలుబెట్టెనొట్టుబడికృపీటభవుండుకల్పాంతభవదాహకరణమహిమ
దాఁచఁబెట్టెనొట్టుబడిదలుచుచోమిశ్రుండుకరశైత్యసముదగ్రగౌరవంబుఁ
నైకాస్కఁజేసెనోకనిపూర్వశైలంబుకతినతరాకారగర్వపటిమ
బాళిబంధుతమైత్రిసద్భక్తిఁజంద్ర । యటులగాకున్ననిట్టిసంహరణదాహ
కరణకరశైత్యసాతత్యభరణకతిన । తాచరణశక్తినియందుఁదనరులెటుల॥
క॥ హరునఆకాలంజోరఁబడి । శిరమునకుఁ పెడతెనీదుసితభండముచం
దురయదిసెలవడిసేఁడుక ॥ దొరఁగెడుఁబలిసిరు గాంగతోయముపేరక ॥
చ॥ అమృతకరుండవంచునినునంటసుధాకరుండంటలేతద
ర్థమె యటులైననీకరముతాపముఁగూర్చునెదానికన్యప
క్షమమృతకారికాఁడనుటకాదు వియోగులనీవుచంపుటక
క్షమపయినింతకన్నమృతకారియే లేఁడనియంటచంద్రమా ॥ ౭౬.
నీ॥ గంగయొడ్డున నుడుపాళిగడపఁజాలి । యలరుతలబోయతలమిన్నవైననీవు
పుడమిరామోపకారివైనడచుటుచిత । మెడనిరామాపకారివైనడువఁదగునె ॥
ఉ॥ ఓరిమృగాంక నాజడకునోడినరాహుపుకెన్ననంకమక
జేరవిసంబునీయొడలఁజేరఁగఁగోరలకొద్దినొక్కిదు
ర్వారనిజత్వదీయకరవారవిషంబులనొంచసాగెఁబ
నేర్వరముఁబూనియిప్పడిదీనదగునేతఁగఁజూడకెమ్మొయి ॥ ౭౭.
మ॥ భరచక్రద్విజవైరమూని గురుకాంతంగూడి కలనీళ్ళకుక
కరముల్పాచి సరోజినీచ్చదనరేఖాజాతరూపాహృతిక

- గరమొప్పారి మధుక్రియాంగభవసాంగత్యంబునన్నించి ని
 మ్మరుణాగ్రగుమ్మరునిన్నుఁజూడనఘహాఁగాఁబూర్ణదోషకరా ॥ ౭౯.
- సీ॥ ఘనఖరాహవముఖంబునసంచలించి సారస్వతప్రాప్తవర్ధనముఁగాంచి
 సత్తవరవర్ధనములఁజెంపువెలార్చి యుత్పలోత్సవవృత్తినుడుటుమీత
 యయుతభైరవవితానాతిశాత్రవమూని చక్రద్విజాసహ్యచర్యఁబూని
 యలమహానటవతంసాచారములఁబొంది నిజశౌదఖ్యాతి నెగడుఁజెంది
 తగుకళంకివియించుకదాతవగుట । రాజవనుచునుమటిద్విజరాజవనుచుఁ
 బలుకుటనుగాదెయెటువంటిప్రాజ్ఞులైన । కవులకెంతయుఁదిరిపెమల్లవిలియుంట ॥
- చ॥ అవనిభవత్కళాది విజయాధికశక్తులుమాకుఁదెల్పెనీ
 దపుద్విజరాజభావమునకర్థము తేటపడంగద్వంద్వసం
 భవమనికాకయున్నఁగనుపట్టునెఁచీకటితప్పనేతపు
 ట్టువుఁగలనీకళంకముముడుంగకనావటమైసుధాకరా ॥ ౮౦.
- మ॥ అకటా నీరజసూతిశ్రీహరికిజ్యేష్ఠాపత్యమైమేనమా
 మకుగండంబుగఁబుట్టెనన్నజనులాత్మన్మోదమందంగనో
 ర్వకజైవాత్మకుఁజేసెనిన్నునతఁడేఁపక్షాదన్నునాయొచ్చమొం
 దకయుండంగసుధాకరా విరహాణీదౌర్భాగ్యమే శాంతిగఁ ॥ ౮౧.
- గీ॥ అయ్యమాదర్శనంబునీవందునపుడు । అయ్యమాదర్శనంబునీవందితనుచు
 నయ్యమాదర్శనముచల్లనయ్యెఁజంద్ర । పూర్వమగుపక్షమిటుడించిపోవుకతన॥
- చ॥ ఇప్పుగిడిగిందించుచు వేదనాదోఘాయమానమానసయగుచునున్నయొడ ॥
- క॥ వెన్నకుఁబన్నులువచ్చెన । నన్నెలధవళకిరణరదనమ్ములమేనె
 ల్లన్నమలెనటేయనియ । క్కన్నయనాకసకియచేరిగారవమలర ॥ ౮౨.
- గీ॥ ముక్కుపచ్చలారకెక్కిచకోరంపు । నిసుపుమెనవుకరమునికీతమనుచు
 నేకువాడిచేసియిపుడేలవలికెడు । వీనివిధముఁజెలియవినుము తెలియ ॥ ౮౩.
- మ॥ పవనాశ్వంబుహరింపఁగా మనుజటాపాలింజగత్పాణిమూ
 ర్తివిరోధించితదశ్వమున్దానియె నీ రేప్రాద్దుదానిస్సెడఁ
 దవులంగట్టిఖిపీధిదిప్పివడినాతండభిదోయింపనీ
 నివెనకవచ్చెనాకాక రాజెటులఁడిండించున్మృగాంకంబున ॥ ౮౪.

మన్మథదూషణము.

- చ॥ అనియొకయింత నెమ్మదికిహాయిజనింపఁగఁబల్కునెచ్చెలికా
 గనుఁగొనివానిఁబోవిడిచికందినెపంబునవీనిఁజేరితా

- ననయమయోగినీజనమహంకృతిబాపగబోధసేయునీ
మనసిజడంచునల్లబాడమన్ వెలిమారుగుఱించియట్లునున్ || ౮౮.
- స|| ఆకటా నిద్రైగట్టార్పగంతగతసర్వాసికముంబంపువే
ట్టకనీనెచ్చెలిసెచ్చెలిన్ దన లలాటజ్వాలించుపెంబురాం
తకుఁడెంతేనదివంపుఁజంపదనిఁడందానన్విచారంబుఁజే
యకసర్వజ్ఞతసేవీఱగతిసస్వర్గంబుగా మన్గథా || ౮౯.
- మ|| భ్రమసర్వజ్ఞఁడనువేదబాహ్యుఁడనుటల్ భావించిచూడకొడదీ
యమతంబాగమసిద్ధమాకతననానా లేకసర్వజ్ఞఁడా
త్కమహాఫాలశిఖిబహుభవదమందత్సద్వర్షప్రేల్పి నాం
తముగానిష్టియొనర్చునే తలఁపనాత్మప్రీతిగా దర్పకా || ౯౦.
- క|| లలిఁగొప్పెక్కించితమధు | పుల శకుల నడుగుపఱచితి పుష్పస్త్రా మా
లలకునుమందంబులు బా | పలకునుపీఠలనుమాటబిగిజమయ్యెన్ || ౯౧.
- క|| కలవారివిడ్డవైనన్ | గలిగిభుజింపవలెఁగాకగర్వించి యనా
ధలసేపుదురే మదనా | మలయుచుమఱిసమదమమంటంగలియన్ || ౯౨.
- ఉ|| పుట్టినతాపులంజెటుపఁబుట్టినమాత్రనవహ్నిసామ్యమే
పట్టునఁజేయరాదతఁడుపట్టినఁగానిదహింపలేఁడుకే
ల్లుట్టకఁగాల్పఁజాలుదుపులోపెలిసేనుఁగుదోమవాసియా
గట్టిగనీకునాతనిశిఖండితకాముకదర్పదర్పకా || ౯౩.
- క|| నీయాశరజాతికిసరి | యైయంఁడెదుమాధవుండుహానినునావ్వకా
జేయకకూడుటయదిగా | డే యబలలపూజ యాదిదేవతనూజా || ౯౪.
- సీ|| హామహాదేవారివగుచుఁగ్రుమ్మరునిన్నుదండింపఁడేలకోడనుజహంత
మధుసహాయమునఁబల్కెఱుగ్రిమ్మరునిన్నుమడియింపఁడేలకోమధువీరోధి
గ్రహరాజమిత్రతఁగాంచిమించిననిన్నుదాడింపఁడేలకోచైత్యభేది
యాదిమరుదవృత్తిహంకరించిననిన్నుసదలింపఁడేలకోయసురచైరి
శిష్టరక్షణంబుదుష్టశిక్షణమను | నతనిబిరుదమునకుసమ్యచెల్ల
యాత్మజాతమేహమాదేశమయ్యెనో | యేముసేయపూజయోమనోజ ||
- మ|| ఆకటా యోరిమనోజ సీజనకుఁడాహాపుట్టినిర్భిన్నరే
ణుకయైనట్టికృపాణినీకొఁసఁగినిన్నున్ సంత్రదాయంబుఁడ
ప్పకయుండన్నడిపింపఁదవ్విధముదెల్పనోబలుఁగాకున్నని
ట్టికృపాహీనతచిత్రమట్టిబలుపట్టెంబందిఖండింతువే |

క॥ సరసిజనయనలదటమెడు ! కరణిందలుమ్మగరేదుగాఁగాయజశం
కరునింబగఁగొననిన్నా । పురఘస్మరుఁడింతబూదిబొట్టుగఁజూడె॥ ౯౭.

సీ॥ అవివాహమునమించునగ్నిభట్టారకుస్వాహావఘ్నాటితోసంఘటించి
పరమహంసస్ఫూర్తిబరఁగుభాస్కరునకుఛాయాలతాతస్విజాయఁజెసె
దండియైధర్మవర్తననుండుయమునకుఁగుంతీలతాంగిపైఁగూర్చిజేర్చి
పాశుపతఖ్యాతిఁబ్రబలుమృత్యుంజయునవసీధరతనూజనంటఁజెనచి
కెరలియాలిల ననుచితక్రియలనడుపు । నీకునేడక్కటకటనిర్నిద్రగరిమ
ఘవనజాతవిరోధియుబోధఁజేసి । వెంటఁదిరుగంగనుడుగుదువేమనోజ ॥

చ॥ హరి యదరాసఁ బుండువలెనంగజనీవుజనింపఁగొంచభి
ద్గుఁడను వెజ్జఁజేసి కనుకుంపటిమంటలఁగ్రాగుఁజూపుగ్రాం
బరుసపుఁగ్రోవలూఁదిననుమానకవేసెలవారితత్పథా
దరగతలోకమంటివెతఁదారెడవందుకుమందుబుట్టుమి॥ ౯౯.

❖* మలయమారుతోపలంభనము. *❖

వ॥ అనుచుమదనునిందించితదీయవాహనంబగుమలయానిలంబుపైనలుకపొడమి॥

చ॥ తనువనిచూడకెంతయుసదాశివుఁడప్పతనుండునిన్నుఁబా
యనిరుపఁజూచిపాంసులుఁడవంచుఁగదాయహికోరపాలుగా
నాసరిచెనిర్దయండగుచునాచ్చెమువచ్చినఁబండితోత్రముల్
దనువుఁబరిత్యజించుటచితంబగుఁగాదెసమీరయారయె ॥ ౧౦౦.

మ॥ అతనుస్యందనగంధవాహవిరహవ్యాలోలబాలాపురా
కృతదుష్కర్మపుజీవనౌషధముశక్తిగకవేజెల్లనే
గతిసీకుంబ్రతుకంగవచ్చుభిదురోగ్రస్ఫారధారామఖో
ద్ధతిఁగాలాహిముఖాగ్నికల్పగరసంతాపంబులకొమ్మగ్గకం॥ ౧౦౧॥

ఉ॥ దయ్యమువేటుపేరుకుచితంబగుసోఁకుడుసోఁకునేతలో
యెయ్యనఁదెల్పఁబాలుపడియుండుఁబ్రభంజనశక్తియుండఁగ
దయ్యమనంగవేతెకలదాధరనొక్కటమమ్మునేఁచఁగా
దయ్యమవీవభీరుజనదారుణకారణ యో సమీరణా ॥ ౧౦౩.

చ॥ కలువలవిందునెన్నడిమికందునెపంబుననేఁడుబూదిలోఁ
గలయుమనోజుమేనియెముకల్గలితువ్వరశేరసీచతఁ
గిలుబుచుఁదోడుబోతుగతిగట్టినవానిఁచిసాసిఁజేసిచా
లలపయిబంపువెట్టివెతలంబగుచందగునా సమీరణా॥ ౧౦౪.

క॥ మునివాహనుడై నహుమం । డనుభూవరుడునొలుత భవదాహరమునకా
మనుగతిశుకవాహనతం । గనుమరుడున్నున్ద్రోలగలడుసమీరా॥ ౧౦౫.

ఉ॥ చక్రిసుతుండతం డహితచక్రివీసపు కుమారగుర్వస
హ్యక్రముఁడాతఁ డీవుపరమాప్తకుమారగురుండ వాహతా
ప్రక్రుధశంబరుండతఁడు సాలితశంబరవాజీవీపు న్యా
యక్రియఁ బాయసేయకుమనా పవనా హరిసూనుసంగతుల్॥ ౧౦౬.

మ॥ బళిరే చంప వహింప నొంప వెఱపింపంగోరి సర్వజ్ఞ ను
జ్జ్వలదేహంబులలోన నొక్కరుండవై వ్రేళ్ళనరన్నేహివై
జలజాప్తోన్నవమందిరాలయండవై సామంతమూసాశీవై
వెలయంగోరుటల్లెఁ బాంథజనవిద్వేషార్థమే మారుతా॥ ౧౦౭.

గీ॥ తొలుతజగమొంటిఁజనియంటఁగలుపునీకుఁ । గొంపజెటుపరిపొరుగునుగూడెనిపుడు
శంకయొకయింతుకయల్లేకనింకనెన్ని । కొంపలెత్తించనున్నవాకో సమీర॥ ౧౦౮.

క॥ అనిమదిఁజింతిలసీమం । తినిచెవులకునింపునింపు నిపుణోక్తులచే
ననుఁగుఁజెలువఁచెలిఁగరుణిం । పనిమరుగులములకునయముభయముందోపక॥

సీ॥ ఘనకైశ్యయనిసపుచెనకరాకుసమీర ఘజగరోమావళిపువ్వుఁబోఁడి
మీనాఝియనిసపుమీఱకుకోకంబ చంద్రికాహాసయాచంద్రవదన
బంబోష్ఠియనిసపుజెదరింపకుశుకంబ సాంకనామోదయాసన్నతాంగి
కంబాస్యయనిసపుకలహింపకువృగాంక స్వర్భానువేణియావనజపాణి
శ్యాసవచనాస్యవక్షోజశాంధవముల । బంధువులుగానమీకుఁజెప్పంగవలసె
నట్లుచినకయున్నబరువులిడుటయెగరి । పడుటవదరుటకందుటఫలమునుమ్ము॥

వ॥ అని పలుకుచుంజేరి తమలోన॥ ౧౦౯.

మ॥ మరులెచ్చంగడునొచ్చునెచ్చెలియ నీమాపెల్లఁబ్రోవకాస్వయం
వరమందిచ్చకువచ్చునాథు నిజభావాధీశ్వరుంగాంచిసం
స్థిరపుంబ్రీలివహించి తేపె సుఖచార్ధిందెప్పలందేలునం
చురయంబొప్పఁగశైత్యవస్తువులురాసుల్ గూర్చియుక్కున్ముడిక॥ ౧౧౦.

సీ॥ విరహాన్నికీలలుపెడలిపైపైనిండుకైవడిఁదోఁపఁజెంగావిగట్టి
యోదలకెక్కుమోహపు లేటినురువులసరణిగన్నడవేణివిరులఁజుట్టి
వడిఁగ్రుమ్మవిటిగినవలరాచకరికొమ్ముగతిమించచిసముఁజన్గ వఘటించి
మదినున్నపతిఁగూడనొడపుఘర్మజలంబుపసఁగాంచుగల్పపూరసముఁజమి
వెన్నెలబయల్లఁదొట్టుబల్వెట్టుబుట్టు । బొబ్బలడఁగంగఁటాసనబూదిపోల్కిఁ

బాదలబన్నిటమెదపుపుప్పొడియలంది । చెలులు శైశ్యోపచారముల్ జేసెరెలమి॥౧౧౨.

❖ ❖ ❖ వేకువవర్ణనము. ❖ ❖ ❖

ఉ॥ ఆయెడఁబంచబాణసముదగ్గ సమగ్ర జయోగ్ర దోస్సమా
ఖ్యాయితచిత్రసేనతనయాతనుసంభృతపాండిమాహృత
చ్చాయతఁబోలెనెంతయునుజక్కవలొక్కటజోడుగూడ వే
వేయిరియాడఁ దోడ రహిపిడ విసిర్కలసాంద్రచంద్రికల్॥ ౧౧౩.

సీ॥ జలజాప్తమందేహసమితిఁబాడఁగఁగోరిచనుదెంచునారదమునియనంగ
సీరేజసంభవాకారంబుననుదోచురవిఁజేరనిల్పునారదయనంగ
భవుఁడైనలోకభాంధపుఁగూడిరతిసల్పిచనుదెంచు సితసరోజనియనంగ
ఘనకళంకిజుండుఁగనకుండఁజాటుగా నరుణునకిదువెండిహరిగయనఁగ
వెన్నెలముసుంగుదాలఁగమేల్మాన్నతూర్పుగలువకంటివజ్రంపుముంగరయనంగ
జక్కవలుగేరఁగలువలఁబెక్కుజూఁజుఁజొక్కతరమైనవేగురుజక్కబాడిచె॥

మ॥ ధరణిఁబాణినినెత్తెబట్టె నొకసూత్రంబేర్చితొల్తొల్తు
ద్వరకంఠప్రభవస్వరంబునుచుతేవంజంకదాటించుచున్
గురుకంఠస్వరయుక్తిమైదగవెనన్ గోయంచుఘోషించువై
ఖరిఁబుంజుల్కొనన్ ద్రిలింగగతిజెక్కసారకల్లార్చుచున్॥ ౧౧౪.

చ॥ తనపతి రాఁగఁబడిపుడుతామరచూలివిధంబుఁదాల్చియా
తనకడకేగుచో నతని తన్వివిధంబువహింపఁగావలెన్
దనకనిపల్కుచేడియవిధంబు వహించె శుచిప్రసీధితన్
గనుప్రభలేనిచో సితముగైకొనుటెట్లుప్రభాతదీపముల్॥ ౧౧౫.

మ॥ పతియస్తంగతుండైనచో ననుగమింపన్ యుక్తిమేపట్టునన్
సతులౌవారికినంచుఁజుండునునన్ దాల్పఱిఘాతాగమే
న్నతసంధ్యార్కనిమచ్చలాహితచితిన్ వ్రాన్పెన్ బంబట్లుగా
నితటిన్ జుండుఁడుగ్రుంకఁగన్నడకయున్నేతారకాసికముల్॥ ౧౧౬.

శా॥ కొక్కోక్కోరతిశాస్త్రవర్యయనుచున్ ఘోషించుచందంబునన్
గొక్కోక్కోయనికూసెఁబుంజులుమెఱుంగుంజుక్కలేలాలకున్
గొక్కోక్కోయనవేగుంజుక్కబాడిచెన్ గ్రుంకెన్విధుండేది ది
క్కోక్కోమలకైరవాళికనఁగా నుద్యత్ప్రభాతాగతిన్॥ ౧౧౭.

మ॥ వనజశ్రీలహరించియెగుఁచు దదావాసంబులజ్ఞానితాఁ
చనుమంటల్ దవిలించెనాఁ గొలఁకులొప్పెన్ వేకువన్ సుజ చా

య నభోపీథిని తేఁట్లుదోచెఁబొగచాయ న్వానినీడలో భయం
బునఁబాతాళముదూఱఁబాతెడుతమఃపుంజంబునా రంజితే॥

౧౧౯.

❖ ❖ సూర్యోదయ వర్ణనము. ❖ ❖

సీ॥ మొనకట్టు నెత్తమ్మి మొత్తమ్మనకురచ్చ పట్టురమానఘాపరివృథునకు
దారికట్టుకు వేళదళకదంబమునకు నడ్డపెట్ట సాకాంగనలకు
వాకట్టు నెలపుల్గుమూఁకకుఁ గెంపుపాపటబొట్టు పొగ్గి శాపద్మముఖికి
గనకట్టుకాశికఖగ సముత్కరమునకాటపట్టుత్రయూరహస్యమునకు
నాలమునగిట్టువీరులకమరరాజ । పట్టణముపెట్టువాళువాపసిఁడిమెట్టు
పెట్టజిగిదొట్టచనుపోల్కిపట్టచుట్ట । మట్టిమెడఁదోచెఁదొలిగట్టుపట్టుతుదను॥

మ॥ అతినిద్రబడితెమ్మలెమ్మ నెడిచాయంబొంటిలేఁదెమ్మల
రతిఁగూపెట్టురథాంగజాతి రుతిపేరక జేరిమేల్కొల్పు నా
యతపద్యేక్షణమాలికల్ దెఱచిభృంగారావదంభాచ్యుత
స్తుతిఁగావించిప్రభాతవేళజిగిమించుకబద్ధినిసంఘముల్॥

౧౨౦.

మ॥ సరసీజాహితుఁడొక్కపక్షమునభాస్వద్యోగపారీణిబడై
పరిపూర్ణద్విజరాజభావమువహింపంబాచిచక్కాఘముల్
పరిపూర్ణద్విజరాజభావమువహింపంగోరియో తామన
స్వరబోధంబునమించె వేగుతటి భాస్వద్యోగపారీణితే॥

౧౨౧.

చ॥ ఇమఁడరుదెంచువేళయని యింపుజనింపఁ బ్రభాతవేళఁ బ
ద్మినులు మిళిందగానములు తేటపడకవడిఁగలనెత్తుకాం
చనపరికీర్ణపూర్ణకలశంబులనంగనుపట్టిమించె నూ
తన వికచాబ్జపత్ర సముదంచిత యోగ రథాంగదంపతుల్॥

౧౨౨.

❖ ❖ స్వయంవరాగత రాజవర్ణనాదికవచనము. ❖ ❖

ప॥ అట్టిసమయంబున నట స్వయంవరోత్సవంబునకుఁ జనుదెంచి నగరంబుచు
ట్టును దిగియున్న విశ్వవిశ్వంభరావర లోకంబు, కాల్యకృత్యంబులు నిర్వర్తించి, గం
ధమాల్యాంకరణంబులు దివ్యాభరణంబులు నలవరించి, చతుర్విధ వాద్యంబులు మొర
య, విరుదకథాకథన ప్రవీణులగు వందిమాగధులసంస్తుతులు నెఱయ, నిజవిజయసంకే
త నికేతనమ్ములగు కేతనమ్ములు మెఱయ, వేత్రధర హింకారంబులు పెరయ, మత్త
మాతంగ తురంగ శతాంగభటతరంగంబుల బృంహిత సేషితచంక్రియా కలకలమ్ము
లుదొరయఁ దరియఁజేసి చిత్రసేనమహీకాంతుండు కైచెఱబట్టితెచ్చిన నవద్వయ
ద్వీపధరావర పురంధరులకీర్తి ప్రతాపంబు కరణిఁదదుత్సవాలోకనాగత హిమాచల

కైలాసాచల సురాచల రోహణాచల సంతానంబులసరణి సీమంతినికాంతా దిదృక్షాప
ర సరవర నికరహృదయ పుటవిపాటనంబునకు నుద్బంధుండగు కుసుమకోదంధుండుతం
దోప తండ్రులుగా నాలికెరాసులుగాఁబోయి కుసుమకిలయవిసరంబులయందంబున
నిరుపహతిస్థలంబగుట నచటినిఖిలభుననవిహారమాణ సౌభాగ్యలక్ష్మణులు తమకు ఘటి
యించుకొనుమస్థుల భునసార ఘృస్థులపూరవిలేపనస్థిగ్ధంబులగు సౌభయ్యాధం
బుల చందంబున వజ్ర మౌక్తిక పద్మరాగ విద్రుమచ్చటా సమంచలంబులగుమంచఁబు
ల నధివసించుతఱికిరసావహించిన శృంగారరసంబు పగిదిమరకత మణిమయమకుటం
బుడంబునబాదల దుష్టోష్టజనశిక్షణరక్షణంబులు నెఱపుటకు విన్నపంబునకు డగ్గణ
రాద్రకరుణారసంబుల తెఱంగు పరంగిలాగి కెంపులపోగులబెడంగుఁజూప సీమంతిని
కాంత నయనారవింజంబులకు నింపునింపలేని సౌందర్యంబులందగు రాజుల విలాసం
బుల యెడనిజహృదయ సదనుండగు మదనునకుఁబాడము బీభత్సరసంబు రుచిర వక్ష
స్థలంబునఁదోచిన విభంబున నీలంపుఁదాళి తళుకుసంఘటింపఁదనకుసరిగాని మరుని
యాకార రేఖలంగనుంగొనుసమయంబున నవయవ ముఖంబులంగనుపట్టు హాస్యరసం
బుకైవడిఁదారహరచ్ఛాయా నికాయంబునసందడింపఁగరగతంబగు వీరరసంబువడు
పునగోమేధికత్సరుద్యుతి స్ఫుగిత్కృపాణి పాణిరాణిల్ల భవదీయవిమతరాజన్య మాన
సంబుల నెపుడునెడఁబాయక నున్నదాననని పాదమంటుభయరసంబువైఖరివైదూగ్యం
పుగండపెండెంపు గండుమెఱయ విడికిట నడంగునెన్నడిమి సోయగంబుచ్చుతాకా
రంబగుటఁదదదృతరసంబు సాకారంబైకనుపట్టు పోలికపుష్పరాగ పటుస్ఫుటస్థగిత
కటిసూత్రంబుచెన్నాలయ పొగరుఁదటిగి నాదుమఱుంగునంబరంగు పగఱలంగావుమని
కరతలంబుల వ్రాలినశాంతరసంబురీతి మగవారి హంపీరతాయెఱుసాంపునింపఁ గళా
విలాసంబున సంపూర్ణ చంద్రబింబంబు జయించికొనిన దదీయని స్తంద్రసాంద్ర చం
ద్రికలీల మందస్థితంబు ముఖారవిందంబున జెన్నందు దళుకు నునుతేటలధారాశమధు
రసుధారసఫారలం గెలిచి చేకొనిన దన్యధురిమలాగునఁ దియ్యదనంబు పలుకులనెల
కొన నాప్తులతో సంభాషణంబు సలుపుచుఁదాన విద్యనభ్యసించఁజేరిన తేభతరుశాఖ
లాసింబుజాడఁజెలికానికైదండఁ గొనుచు జంద్రాంగదక్షమాతలేశ్వరుండొక్కమణి
మంచంబునఁ బర్వతశిఖరంబున వసియించు సింగంపుఁగొదమవైఖరి నధివసించియున్న
సమయంబునఁ జిత్రసేనధరారమణుండు చిత్రరేఖంగనుంగొని నీయనుంగునెచ్చెలియై
న సీమంతినిదోకొని రమ్యనియానతిచ్చిన నన్విలాసిని యంతఃపురంబునకుంజని వి
మలకుఁ దదవృత్తాంతంబున్నవించి తదీయాజ్ఞఁజైకొని సీమంతినిజేరి కైసేసి విజ్ఞాన
జనకుండగు నీజనకుండు నిన్నుఁదోడ్కొనిరమ్మవై స్వయంవరంబునకు విచ్చేయు.

దేవోత్తంస సుధామయాఖ విగళద్వివ్యామృతాస్తీత గం

గా వాఃపూర ఝళంఝళభవ్వినికి ధిక్కారంబుఁ గల్పించుచున్ ||

౧౩౦.

ఉ॥ లాటవిఘం గనుంగొను విలాసవశీ మదమ నృహేంద్రశే

లాటవికు త్రిపుతత మృగాదిరవోదితతేజ ఖడ్గ లా

లాట విహోచనాప్రతిమ లాస్యవికీర్ణ జటాహితాహ వే

లాటవిరోధి కంఠసముదంచ దన్యగ్జలధారుఁ గోమతి ||

౧౩౧.

మ॥ నిరతోత్సాహుఁ డితం డమశ్చరితవింశే కొమ్మయారాజు భీ

కరక్షణం బసుదానమందినది నిక్కం చాది నాస్థియులౌ

ధరణీనాథులచే నటంచు మదిలోఁ దర్కించి తద్వక్త్ర మా

దరవృత్తి గలసేనిఁ గన్గనరు ప్రత్యర్థి తునూపాలికౌ ||

౧౩౨.

నీ॥ సంతతసామ్రాజ్య సంపన్నుడగుమేటి యెల్ల రాజులఁదాన యేలుతేడు

నిరతంబుగురుభక్తి నెఁడురాజన్యండు కంఠగుండునులేని ఘనయశుండు

సర్వజ్ఞ సన్నుతిఁ జాలఁగల్గినదొర వరరూపవిభ్రమ వైభవండు

జాతికెల్లను వన్నె సవదరించినరాజు కుజనుల శిషింఁచు కోవియండు

మాళనాధిపుఁ డీతఁడోచాల చూడు | వీనితోసాటి సేయంగఁ బూని యహహ

తలఁపవచ్చునె యొక్కసౌందర్యవిభవమాత్ర నలరాజు రాజు మన్మథుని మధుని ||

మ॥ తరుణీ విక్రమశాలి యీశ్వరపతి యేతత్తద్ధృత్తార్థి భూ

వరవర్గంబు సురత్వమొంది సుమచుల్ వర్షించు మున్నున్న ని

ర్జరు లెంతేని ప్రసూనవృష్టి గురియున్ స్వాస్థరాజ్య సౌఖ్యాతి వి

స్ఫురణం గూర్చిన మేల్లలంచి యితఁడం బూజించు చందంబునన్ ||

౧౩౩.

నీ॥ ఈ రూపకందర్పుఁ జెరియుండఁగఁజుమీ యిల నందములకంద మేరుపడియె

నీ కళాపాంచాలు నెనసియుండఁగఁజుమీ నెఱిసిటునకు నీటునివ్వటిల్లె

నీ మహాదేవేంద్రు నెలమిఁజెందఁగఁజుమీ భోగంబులకుఁ జాల భోగమొదవె

నీ రాజపరమేశుఁ గోరి పొందఁగఁజుమీ నెగడుపాండితికిఁ చాండితిఘటిల్లె

నారయనియంచ మించు నపార వరకృ | పారమాపాల విభుని నేపాలవిభుని

తనసామ్రాజ్యకరకటాక్షాంచలములఁ జెలుపుగనుపట్టుఁగనుఁగొంఁటెకలువకంటికి

లలనామన్మథుఁ డీతఁడేతదరిజాలం బా రిమై గానన

స్థలి చాతై చనుచుండి యెండలకు నోర్చుంబాలకెంతే శిరం

బలపైఁ జెక్కిన పల్లవంబులు కడున్ బొల్పారు భగ్గగ్గునన్

గలయంగా నఱకాలిమంట తలకెక్కుం బారు చందంబునన్ ||

౧౩౪.

